GIB I. MIHĂESCU

DONNA ALBA

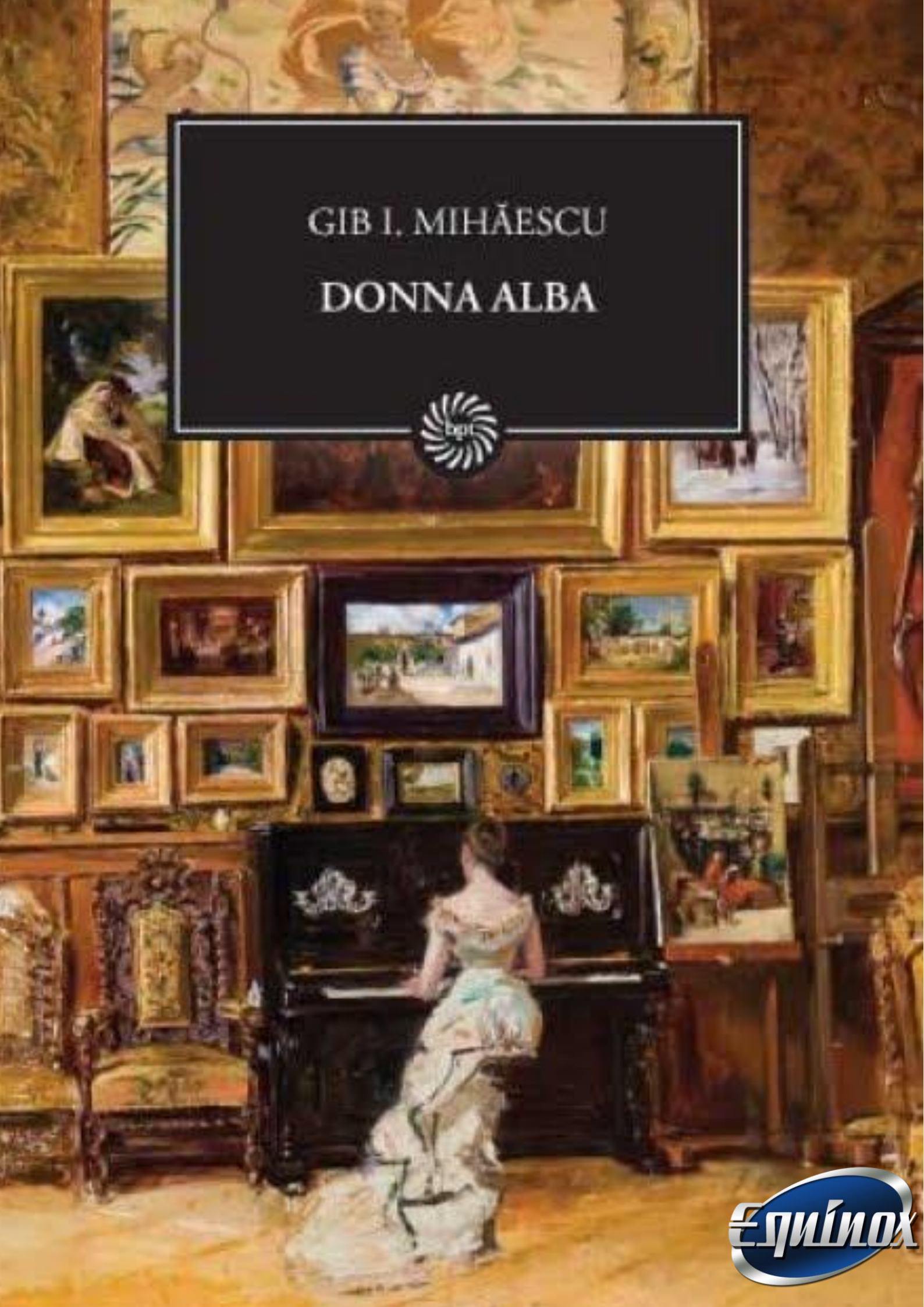

Equinox

GIB I. MIHĂESCU

DONNA ALBA

Editura electronică Equinox
2011

Am pornit cu stângul în lume, ca şi în război. La demobilizare, acolo, în dosul magaziilor gării, pe câmpul presărat cu mese şi cu soldaţi beţi de fericirea vieţii recâştigate, pe toţi i-am auzit: „Băgaţi de seamă, când vă veţi vedea cu libretul în mână, să porniţi cu dreptul!" Dar eu ştiu că oricât m-am muncit cu gândul, acum un an, să mişc întâi dreptul, când s-o da semnalul de plecare, spre front, din obişnuinţă militărească - deşi acum nu mai răcneau porunci scurte ca la paradă şi nimeni nu se uita cu ce pas o ia omul spre moarte -, am mişcat stângul. Şi iată-mă c-am ajuns prin atâtea ploi de foc, cu picioarele şi cu mâinile zdravene, cu pieptul neîngăurit, tocmai aici, în această zi sfinţită a liberării de orice pericol. Iar astăzi e zi de marţi şi dacă toţi oamenii dimprejurul meu se fac a uita c-au să pornească înapoi pe drumul vieţii, cu tot dreptul mişcat întâi, într-o zi atât de nefastă, eu mă simt din cale-afară de mulţumit. Mai lipseşte să fie astăzi 13. Dar sunt hotărât, de acum înainte, toate faptele mari pe care le voi face să le pornesc în zi de marţi şi de 13, căci sunt hotărât să fac numai fapte mari. Şi am băgat de seamă! acestea sunt zilele oamenilor cu voinţă, şi am mai băgat de seamă, oamenii cu voinţă nu trebuie să se gândească niciodată la astfel de nimicuri şi trebuie să întreprindă tot ce au de întreprins oricând s-o nimeri.

Iar eu am multe de întreprins: mai întâi să-mi refac situaţia mea... civilă. Aşa numesc situaţia pe care o voi avea, pe care trebuie s-o am de-acum înainte în lume.

E foarte drept: războiul m-a vărsat sublocotenent în rezervă. Asta e un lucru înfiorător de important pentru mine şi e o adevărată mustrare, ţinând seamă cum m-a cules acest război de pe drumuri. Nu de pe drumul lung pe care l-am făcut mânat din urmă şi din lături de gradaţii serviciului de recrutare, cu întregul meu contingent de puştani neîmbrăcaţi şi zgomotoşi şi sfârşind să râdă numai când cădeau de răscruntă oboseală sau de schijele zbârnâietoare, împroşcate de un aeroplan hain. Nu de pe drumul ăsta vreau să spun că m-a cules războiul. Acest marş sălbatic, trebuie s-o recunosc, îmi da cel puţin provizoriu o direcţie în viaţă, oricât de bine s-ar fi văzut, la capătul lui, chiar marginile vieţii însăşi.

Dar înainte de a porni într-aci, nu eram decât pur şi simplu o haimana, un vagabond. Am fugit de-acasă, mai degrabă de la şcoală, din clasa a patra de liceu, dar am fugit, se cheamă, de sub scutul şi autoritatea părinţilor, cu mulţi ani în urmă. Trebuie să mă fi urmărit pretutindeni cu poliţie şi telegrame, căci tatăl meu era doctor de târg şi om de stare: avea şi vie şi, acolo la vie, ascultând cum târâie ploaia pe acoperişul hardughiilor cu butoaie goale, lin, teasc şi zdrobitori, prin care îmi plăcea să mă vâr, am plănuit întâia mare îndrăzneală din viaţă. Fluieram a drum lung şi-mi ziceam: când voi pleca anul ăsta la Craiova (adică la liceu) — fiu-fiu, după două săptămâni — fiu-fiu... zbughe-o... Şi râdeam, gândindu-mă nu atât la mutra tatei în faţa acestei împrejurări, cât mai ales a domnului Stiegler, directorul meu de pension... Iar ploaia ţârâia înainte şi eu citeam pe Mihail Sadoveanu, care mă îmbia la ducă... Aşa ţârâia şi-n cărţile lui ploaia pe şindrilele acoperişurilor şi pe covergile căruţelor mocăneşti. Apoi mai glăsuia acolo despre zăvoaie şi despre poduri umblătoare şi alte lucruri multe şi minunate, pe care aproape ardeam să le văd. Astfel de lucruri minunate se găseau ele şi pe la noi, dar eu vream să le văd departe, căci în depărtare ele trebuiau să fie şi mai triste, ca

ploaia asta, şi mai dragi. Mai găsisem doi scriitori ruşi care mă invitau la plecare: Gorki şi Gogol — şi cu ei în servietă şi cu Sadoveanu pe deasupra, am şters-o într-o bună zi, cu 38 de lei în buzunar, pe care, parte îi economisisem, parte îi şterpelisem din buzunarul tatei înainte de a lua drumul, chipurile, al şcolii. 7 lei m-a costat trenul până la Brăila, iar de-acolo toate drumurile le-am făcut mai mult pe jos. Însă la Brăila m-am făcut hamal în port — eram cel mai bun gimnastic din clasa mea şi puteam să bat pe oricine din cele două clase superioare ale mele. Chiar de la Brăila mi s-a pierdut urma.

Pe urmă, pe unde n-am umblat! Am fost şi la Odesa, numai aşa, ca să dorm o noapte pe chei şi alte vreo două-trei prin stepă; dar mai mult am dormit pe chei, însă pe vagabonzii lui Maxim al meu nu i-am găsit. În locul lor am dat de nişte namile leneşe şi murdare şi care-şi blestemau soarta — cu scandal mare la fiecare clipă - şi scuipau în ea; dacă ar fi putut, ar fi omorât-o, dar pentru că aşa ceva nu era cu putință, se înjunghiau uneori între ele într-o hărmălaie de nesuferit. Când am încercat să le spun unora că tocmai o astfel de soartă e frumoasă, că e fără apărare şi fără hotar, erau să mă înjunghie şi pe mine. M-am întors atunci tot la Sadoveanu, la oamenii lui mai mult muți şi care rezolvau totul cu o îmbiere spre oala cu vin; ăştia nu puneau mâna la cuțit pentru un gând bun ce le aduceai, ba, dimpotrivă, atunci vârau tesacul înapoi la brâu şi deschideau ochii mari spre câmpii, spre culmile, spre zăvoaiele şi apele peste care împărățeau, şi urechi largi la o poveste chiar fără tâlc sau la o vorbă de duh, fără niciun folos, dar bine adusă.

Pe urmă, cu vârsta, m-a prins dorul călătoriilor pe apă. Dar pe vapoare nu mă primeau fără învoirea părinților, fiind încă prea tânăr, din care pricină am început să mint şi să mă prefac: ba am întocmit şi nişte certificate potrivite de minune pentru tot ce mi se cerea. Mai ales iscălitura tatei o trăgeam cu o siguranță fără pereche, iar pecețile, pe care mi le împrumuta vreun servitor de pe la cine ştie ce oficiu pentru un gologan sau o glumă, ştiam cât să le întorc în loc, astfel ca numele țării şi al instituției de care era nevoie să iasă limpede, dar al localității şi al județului meu să apară încurcat şi întinat. Astfel am putut să ajung, cum spun, la Odesa, şi mai pe urmă să fiu înrolat pe vase de comerț, care m-au dus la Constantinopol, în Grecia, în Asia Mică, în Egipt şi chiar până în Amsterdam. Atunci eram împins din urmă de cărțile lui Pierre Loti şi Claude Farrere, pentru că, dacă la alte cărți de şcoală nici nu mai vream să mă gândesc măcar, îmi plăcea totuşi să citesc povestiri şi romane şi dorința de a pătrunde într-o literatură mai mare ca a noastră m-a făcut să pierd multe nopți (uneori între zilele de munci istovitoare) cu buchisitul unor hârțoage cu istorioare franțuzeşti şi a unor dicționare vechi şi — băgasem de seamă chiar de pe atunci — puțin cam proaste. Le luasem simbrie de la un anticar brăilean pe care l-am ajutat să se mute. Dar şi la Brăila şi la Galați şi la Constanța îmi plăcea să mă amestec printre marinari străini, uneori le plăteam şi chefurile, ba chiar mă alegeam şi eu cu oasele rupte, oricât eram de voinic (pentru că ei şi la beție ştiau unde trebuie aruncat un pumn şi unde trebuie prigonit cu altul), numai ca să le prind grai şi obiceiuri. Şi astfel o rupeam nițel englezeşte şi nemțeşte; dar ambiția mea era să învăț întâi şi întâi franțuzeşte şi, cum vase franceze nu prea veneau prin părțile noastre, învățam astfel de la turci, de

la greci şi de la alți străini care ştiau, şi mai cu seamă din cărțile cu istorioare copilăreşti şi din dicționarele cele stângace.

După ce a izbucnit războiul cel mare, ca la un an, am vrut să plec la Marsilia să mă înrolez în armata franceză; dar abia atunci s-a băgat de seamă că actele mele erau şubrede de tot. Ba s-a mai băgat de seamă — şi eu la fel, abia atunci am băgat de seamă — că uitasem să mă prezint în anul acela la recrutare (pe vapoare nu servisem decât în marina comercială). M-am pomenit, aşadar, oprit la comenduire pentru fals şi nesupunere la legile militare. Şi cum abaterile mele penale se împărțeau între jurisdicția militară şi cea civilă, m-am pomenit purtat între baionete de la tribunal la comenduire; aşa am putut într-o bună seară s-o şterg binişor din convoi şi atunci tocmai prin munții Vrancei m-am oprit. Dar pe drum am dat de crame, de dealuri şi văi cu răsunet de sfârlează şi dorul de ai mei m-a încleştat deodată, cu mare tărie. Însă eu tot am mai rătăcit până-n miezul iernii pe coclauri neumblate, am răzbătut la drumuri nemaibătute şi la răspântii cu hanuri şi cu focuri de popas ca la începutul pribegiei mele.

Dar pe aici începusem să nu mă mai simt ferit ca în porturi. Am socotit că tot mai nimerit este să mă pierd în vălmăşagul şi-n lavra oraşelor mari. Şi m-am aciuat la Iaşi o dată cu primele ninsori din anul acela 1915. Însă chiar într-a doua săptămână m-am întâlnit cu doi concetățeni din târgul meu oltenesc. Eu i-am recunoscut de îndată, însă credeam că ei nu vor ghici cine sunt sub trăsăturile anilor din urmă şi mai cu seamă cu statura mea cea nouă, care de când fugisem crescuse cu repeziciune de copac.

Totuşi i-am văzut că mă privesc cu luare-aminte şi şo-pocăiesc ceva între dânşii; dacă n-ar fi fost evrei, m-aş fi întrebat ce pot căuta ei tocmai la Iaşi? Au şopocăit şi au privit de mai multe ori în urmă, iar eu am grăbit după colțuri tot mai multe şi mai întortocheate, până la hanul tot ovreiesc unde locuiam. Acolo am tresărit la glas străin în jargon: am întredeschis uşa, crezând că au dat iarăşi de mine conorăşenii mei. Erau alții, necunoscuți, dar eu n-am mai ieşit acum din planul nou ce-mi făurisem. Mi-am pus hainele bune, potrivite cu condiția tatei, pentru că, deşi trăsesem bețiii multe, dar un ban tot pusesem deoparte, pentru cărți de citit, pentru îmbrăcăminte şi pentru vreo lipsă negândită (şi-mi prisosiseră, pentru că umerii mei lați mi-au găsit totdeauna de lucru; mai ales femeile, când aveau nevoie de muncitori cu ziua, mă angajau de la prima vedere: ştiam eu că eram chipeş, şi nu odată după plată — căci la plată nu renunțam niciodată - sfârşisem angajamentul în patul lor). M-am gătit deci ca un vrednic fiu al domnului doctor Mihalache Aspru din Zăreni şi mi-am luat bilet de tren pentru ținutul natal. Dacă târguşorul părintesc ar fi avut gară, aş fi luat chiar şi bilet de clasa 2-a ca să cobor cât mai onorabil din vagon în fața concetățenilor şi poate şi a tatălui meu. Însă din gară de la Uragăşani mai făceam aproape şaizeci kilometri de căruță, drum de deal şi pădure, până-n târg la Zăreni.

Tata m-a primit cu uimire şi mama s-a pierdut de mai multe ori de bucurie şi lacrimi, când m-au văzut. Pe urmă tata, care era om de realități, a umblat şi s-a zbătut în toate părțile, ca să-mi aranjeze starea precară în fața legilor. A luat de mai multe ori în lung drumul şi mai greu al Râmnicului, capitala județului, şi cu deputatul locului şi cu prefectul, care de asemenea i-era prieten politic, mi-au

potrivit situația. La militărie eram acum amânat pentru o aşa-zisă criză de colici hepatici (în viața mea n-am suferit altă durere decât de apăsarea cumplită a țestei, când mă îmbătăm prea rău), iar chestia falsului, pentru că mai complicată, căpătă o îndreptare şi mai minunată. Procesele fură contopite într-unui şi aduse încoace, la tribunalul județului; iar după câteva înfățişări se stinse totul. Drept mulțumire pentru ostenelile tatălui meu (se prefăcea că umblă pentru mine în urma stăruielilor şi lacrimilor mamei, altfel, după el — m-asigura — n-aveau decât să mă înhațe la armată şi să mă înghită puşcăria), făgăduii solemn să continuu liceul în particular. Colicicii hepatici îmi mai obținură o amânare şi, în iunie, spre marea fericire - pe care de astă dată nu o mai putu ascunde - a tatei, obținui diploma de absolvire a patru clase gimnaziale.

În război am plecat cu contingentele tinere şi cu alți amânați. Nu ne-au recrutat, dar din cauza invaziei au fost ridicați toți cei în stare să poarte arme de la 18 ani în sus şi trimişi în Moldova. Acolo am fost ținuți pe lângă oficiile sedentare până ne-o veni rândul să umplem regimentele, iar cei care aveam mai mult de 4 clase de gimnaziu, împărțiți pe la şcolile militare. În satul acela de lângă Iaşi m-am despărțit de tata, care fusese de asemenea mobilizat cu grad de colonel medic. Când am ieşit din şcoală, proaspăt elev plutonier, şi m-am dus să-l regăsesc, tata murise cu trei luni înainte, de tifos exantematic. În schimbul acestei teribile veşti, comandantul oficiului sedentar mi-a propus să mă repartizeze la regimentul de marş al diviziei. Eu însă am cerut să merg pe front, şi din durere pentru moartea tatei, dar mai ales din curiozitate. Era tocmai în anul luptelor de la Mărăşeşti, dar regimentul a trebuit să stea mai multe zile în rezervă, aproape de apa Şiretului; abia mai târziu, după un marş forțat de o noapte şi o zi cu ploaie călduță, neîntreruptă şi nesuferită, de august, am fost aruncați în foc la Muncel, pe-o latură a Mărăşeştilor. Acolo am rămas după respingerea inamicului, am durat tranşee şi n-am mai fost schimbați până la armistițiu; însă de lupte mari n-am mai avut parte decât o dată, la 14 septembrie, cu prilejul unei rectificări a frontului. Încolo, mici hărțuieli neînsemnate şi neîncetatul bombardament al aruncătoarelor de mine; nicio mândrie şi niciun fel de eroism nu-ți pâlpâia în artere în fața acestui soi de morți războinice, persistente şi anonime. În cele din urmă, însă, mă alesei şi eu, care mă „culcam" cel din urmă la începutul bombardamentului, cu frică şi grijă pentru bruma de suflet cât îmi mai rămăsese de pe urma acestui trai de cârtiță bătută până-n fundul vizuinii, şi acum numai că auzeam cel mai mic şuier şi mă zvârleam, ca un automat, la pieptul pământului ocrotitor.

Am păşit cu stângul la demobilizare — cum am spus —, pentru că şi când am plecat pe front am păşit cu stângul, în schimb, când ne-a luat cercul de recrutare să ne ducă în Moldova, am pornit cu dreptul şi totuşi a murit tata. Dar nici stângul nu mi-a fost cu noroc, pentru că ajuns înapoi la Zăreni — erau încă trupe de ocupație în Oltenia — când am confirmat mamei că e adevărat ceea ce aflase despre tata numai pe jumătate de la soldații reîntorşi înaintea mea, a căzut greu bolnavă de cordul ei şi peste trei săptămâni a închis ochii şi dânsa. Am rămas deci singur cu casa şi cu via, pe care, scârbit de aceste lovituri, le-am vândut cu preț bun şi, după plecarea nemților, am luat drumul Bucureştilor.

Am inaugurat o viață de chefuri, dar când a trebuit în sfârşit să schimb haina militară — aveam voie demobilizații să le mai purtăm - m-am revăzut, chiar în haine civile bune şi elegante, vagabondul de odinioară. Atunci crunte ambiții mi-au cutreierat creierul şi inima: am început să învăț cu furie, pentru a-mi continua liceul, şi am ştiut aşa de bine la examenul pentru clasa a V-a, că am obținut media cea mai mare. Însă atunci am băgat de seamă că față de alți camarazi de război, care aveau grijă să se prezinte în uniformă, profesorii erau nespus de indulgenți. Asta m-a făcut ca la examenele ce-au urmat să mă prezint şi eu cu studiile numai amețite, în schimb cu uniforma mea cea veche şi care, în restriştea ponoselii ei, avea aerul cel mai eroic din toate uniformele de față. Insă cum, cu vremea, bunăvoința profesorilor pentru epoleții demobilizaților începu să se micşoreze, iată iar mijind în mine gândul falsului şi al escrocheriei, ba mai mult încă, iată chiar acest instinct înfăptuindu-se cu de la sine putere, parcă săvârşit de altă ființă, dinaintea ființei mele uluite şi paralizate. Astfel, la clasa a VII-a m-am înfățişat cu mâneca tunicii dungată, deasupra cotului, de două galoane de rănit, iar la clasa a VIII-a, de trei. S-a întâmplat însă ca la clasa a VIII-a să se nimerească unul din profesorii care fusese şi la clasa a VII-a; mi-a sărit inima din loc când ochii lui s-au oprit atât de scormonitori pe cele trei galoane, care reprezentau cele trei răni închipuite ale mele. Însă după nota care am obținut-o la anatomie — obiectul lui — am văzut că privirea fusese de respect; mai putea omul să-şi amintească după un an ce galoane a văzut la mâneca unui sublocotenent!

Cu uniforma aceasta am făcut minuni şi la facultate: însă precaut, din cauza comenduirii, n-o îmbrăcam decât numai la examene. Afară de-un singur nemernic - şi încă tocmai cel de drept roman! - în care instinctul patriotic era mort pesemne cu desăvârşire, toți profesorii, înainte de a-mi nota bila în catalog, se inspirau parcă contemplând câteva momente din nou cele patru galoane de fir auriu (deveniseră patru, proporțional cu timpul şi studiile) de pe mâneca tunicii mele, pe care şi acum o păstrez ca pe-o sfântă moaşte, evident însă fără galoane de rănit. Numai, cum spun, profesorul de Roman, cu o nesimțire care ar fi revoltat desigur şi pe cel mai placid cetățean al României Mari, mi-a considerat mâneca în tăcere şi a întors privirile ostentativ plictisit. Cum, nici patru răni pe câmpul de luptă nu-l impresionau pe acest beneficiar al bugetului patriei? M-a întrebat despre In jure cessio, despre care, mărturisesc, n-am prea ştiut să-i dau prea multe amănunte, însă am accentuat pe singurul care-mi rămăsese clar de la mica lectură a textului, că la romani militarii ce se distinseseră în război erau scutiți de unele din formalitățile greoaie ale emancipației şi ale acestui In jure cessio. Şi, rostind răspicat acestea, i-am bravat disprețul din ochi cu privirea mea vulturească, îndesând cotul cu galoane pe masă. Şi, închipuiți-vă, acest ambuscat, parcă şi-l văd, brun, gras şi inexpresiv ca o tobă mare, m-a trântit, vorba aceea, de mi-au mers fulgii, încât, la sesiunea următoare, m-am simțit nevoit să-i parcurg cursul anost nu mai puțin de şapte ori.

Dar înainte de toate trebuie să reamintesc de acel moment al vieții mele, care a fost un punct de plecare al întâmplărilor ce vor urma în aceste destăinuiri. A fost clipa, atât de dramatică pentru mine, când am văzut întâia oară pe Alba. Însă în minutul acela, care mi-a întors după răsuceala lui ațâți ani de mai târziu, eu n-

am ştiut că femeia gravă şi mândră, înaltă şi încremenitor de frumoasă, care a trecut pe lângă mine, purta numele Alba, nici că purta numele distins de familie, pe care am aflat mai târziu că-l poartă, şi nici că în viaţa noastră cărările ni se vor încrucişa iarăşi aşa cum ni s-au încrucişat.

Destul că peste tot acest tineret în mijlocul căruia mă găseam şi care era îngrămădit dinaintea uşii, cu geamuri întunecate şi cu grele zăbrele, a liceului unde trebuia să ne trecem examenul de absolvire, capacitatea, cum îi spuneam noi, o tăcere de moarte s-a lăsat deodată. Eram toţi strânşi prea devreme. Şi intrarea în liceu, ca şi în curtea liceului, rămânea încă oprită. Băieţi chipeşi, îmbrăcaţi elegant, cei mai mulţi cu primul lor costum civil, stăteau pe ieşiturile ferestruicilor ca de cetate ale subsolului clădirii imense, sau în picioare, în grupuri zgomotoase, toţi cu grijă de dunga de la pantaloni şi toţi îmbătaţi de culorile hainelor civile, cele mai multe — majoritate zdrobitoare — în bleumarin. Printre grupurile staţionare ale băieţilor, grupurile mobile ale fetelor, câte cinci-şase, cu mâinile petrecute una alteia pe după şale, parcurgeau îngusta şi zgomotoasa tabără, presărând la tot pasul vioaiele şi galeşele lor priviri, flori albastre, verzui, ruginii-închise sau negre ca fiorul din adâncul beznelor înfricoşate. Băieţii le culegeau cu drag, iar alţii, cei mai pirpirii, nici nu se mai uitau la aceste şcolăriţe, ci rostogoleau bulbucaţii lor ochi timizi, cu aere exagerate de îndrăzneală, trecătoarelor elegante sau apariţiilor feminine din maşinile fugare.

Se găseau şi exemplare distonante, în această exuberanţă şi nepăsare, chiar pe treptele pline de ţărână ale scării de intrare, pe care le acaparaseră din vreme ca primi ocupanţi; erau îmbrăcaţi în haine lustruite de băieţi de prăvălie sau în vechi uniforme rebegite. Ei nu vreau să piardă nici ultimele minute, căci răsfoiau atenţi prin cărţi şi maculatoare; din când în când, îşi şopteau înfiorați, informându-se de vreun membru necunoscut din comisie, pe când dincolo, în grămada nepăsătorilor, se auzeau expresii admirative ca acestea: „Ăla, înaltul şi subţirelul? Ei bine, ăla vorbeşte latineşte, domnule!” sau: „Cine, obraznicul ăla gras, de nu-i mai stă gura? Are scrisoare de la domnu’ ministru Duca în buzunar, dragă!”

Şi deodată s-a lăsat acea tăcere, comunicându-se din grup în grup ca o fulgerătoare contagiune: trecea ea, Alba. Cu pas de sus, cu o privire care nu se oprea nicăieri, ea parcurgea talazurile de tineret, care se dau în lături ca valurile Mării Roşii dinaintea pasului lui Moise. Fetele înseşi şi-au strâns florile lor albastre, castanii şi întunecate, şi-n semne de firesc omagiu le-au aruncat asupra ei, până când a ocolit colţul: în ochii celor mai multe nu era invidia, ci mândria şi încrederea în propriul lor viitor, de care nu le mai despărţea acum decât încă vreo două-trei examene. Dar trecătoarea cea minunată nu s-a uitat niciun moment, la niciuna şi la niciunul; numai eu am izbutit să întorc spre mine un moment ochii ei de nesigură culoare, dar în orice caz teribil de întunecaţi, şi chiar să smulg un zâmbet, ce spun, un adevărat început de râs, de pe floarea buzelor ei.

Dar cum? Dumnezeule, sinistru succes!

Eu o văzusem încă mult mai de departe, dar când a ajuns în dreptul meu, pentru întâia oară mi s-a întâmplat în viaţă, mâna a început să-mi tremure ca apucată de-un frig nervos şi deodată marile dicţionare, de peste 2000 de pagini al lui Bailly, format în 8, şi cel de peste 1500 al lui Quicherat, au început să-mi joace

sub braţ: până să întind mâna cealaltă să le opresc, când ea era la un pas de mine, Bailly a şi apucat spre caldarâm, de care s-a oprit cu o detunătură spăimântătoare şi pe urmă a pornit şi Quicherat cu restul de cărți. Ea m-a privit înminunată de această întâmplare, şi gravitatea ei s-a scuturat de mai multe ori în acele zbucniri de râs pe care totuşi se silea să le oprime.

A devenit oare mai mândră de ea însăşi plecând mai departe? Pentru că era evident, după focul din obrajii mei şi după urechile mele, pe care le simțeam ca două vâlvătăi, ea şi-a dat seama care a fost cauza penibilei stângăcii. Multă vreme în juru-mi a răsunat râsul băieților şi al fetelor; ele mă priveau chiar adânc şi lung pe sub genele lăsate, dar când vedeau că întorc ochii într-altă parte nu se puteau stăpâni să nu izbucnească în hohote înfundate, ascunzându-şi capul una după umărul celeilalte.

In tot timpul examinării, gândul mi-a zburat departe în după-amiaza aceea. Fără să vreau, ba chiar silindu-mă să alung astfel de idei neroade, nu puteam să-mi explic de ce trecătoarea, care părea nobilă şi avută, a tresărit atât de vehement la bubuitura dicționarelor de limbi moarte. De bună seamă, răspunsul e limpede: cine n-ar fi tresărit, când unui cogeamite ofițer, cu trei galoane de rănit pe mânecă, îi scapă atât de aproape două vârtoase cărți din mână, bufnind aşa de puternic pe asfalt? Dar mi s-a părut mie... tresărirea aceea, ba da, am văzut bine... era pentru mai mult decât atât... parcă era un zvâcnet de nemulțumire pentru orice zgomot, pentru orice întâmplare nepotrivită cu mersul gândurilor, cu potriveala împrejurărilor pe care femeia aceasta frumoasă le aştepta în drumul ei. A râs ea, fără îndoială, la urmă, şi-n râsul ei pâlpâia orgoliul că-i fusese adresat pe neaşteptate un omagiu atât de insolit, dar acum, când în sala de examen scârțâie doar tocurile, şi ochii pătrund tot mai profund în încâlceala stilului ciceronian, eu văd bine că râsul acela a fost parcă de uşurare, de mulțumire, de bucurie că toată explozia, tot neaşteptatul întâmplării caraghioase, n-a fost decât atât ce-a fost, şi încă un compliment, un umil compliment al unui biet ofițeraş descins şi demobilizat care-şi trece un examen în restanță, un stângaci şi sincer compliment adresat involuntar rarei ei frumuseți.

Dar atât şi nimic mai mult: ea a plecat cu adierea aceea de teamă care i-a pâlpâit deodată în ochi şi-n suflet, a plecat mai departe cu ea, numai acoperită de un zâmbet de mulțumire, de fericire şi orgoliu. Nu ştiu dacă ați văzut vreun copil fraged şi frumos pălit de cine ştie ce bruscă spaimă şi n-ați dorit ca spaima aceea să aibă un motiv real, să nu fie stârnită de-o biată vedenie copilărească, pentru a interveni de îndată, până şi riscându-ți viața, numai ca să primeşti de pe buzele subțiri şi din ochii grei un semn de mulțumire, numai pentru a vedea mâinile plăpânde şi febrile îndreptându-se recunoscător spre tine? Dar acum închipuiți-vă pe această frumoasă femeie, cerându-vă ajutorul într-un moment de cumplită panică, într-o grozavă derută sufletească? Poate fi ceva mai minunat, mai dulce, mai răscolitor, decât recunoştința unor ochi frumoşi de femeie? Eu îmi terminasem, cred, bine tezele la latină şi mai ales la greacă (urmasem clasica pentru că prin porturi ajunsesem s-o rup bine în grecească modernă şi, cu toate deosebirile acesteia de elină veche, mi-era grozav de uşor să descifrez texte şi să mă servesc de dicționarul enorm, care mă făcuse de ruşine adineaori) şi-n aşteptarea semnalului

de plecare, mergeam cu gândul după femeia care-mi mulțumise cu ochii pentru spontana mea gafă admirativă. Dacă sufletul ei era agitat, drumul ei trebuie să ducă pe cărări întortocheate, mă gândeam, şi mă vedeam ieşindu-i dinainte la cel mai greu cot al vieții. Mi-au plăcut totdeauna drumurile complicate, încercate, al căror sfârşit să nu poată fi văzut, nici măcar ghicit, după primii paşi. Războiul ar fi fost pentru mine un adevărat amuzament, dacă scena luptelor s-ar fi schimbat zilnic ca-n tragedia napoleoniană. Dar monotonia tranşeelor mă exasperase cu desăvârşire, şi toată amintirea acestui formidabil eveniment al vieții mele nu se traducea decât prin miros de pământ şi prin imaginea unor băltoace de noroi şi sânge: noroioasă glorie!

Acum stăm în odaia asta de şcoală, pe băncile căreia băieți de oameni aşezați se străduiesc să descopere, în încâlceala frazelor antice, drumul cel mai drept al vieții. Eu însumi m-am zbătut adineaorea la fel, pentru un astfel de drum, cu toate că mă îngrozesc de-acum de netezimea şi monotonia lui; o, capetele astea toate, tunse sau frezate, ondulate, pomădate, oxigenate, şi dracu' mai ştie cum, mă dezgustă literalmente cu încăpățânarea lor de a-şi afla, prin muncă cinstită sau mici pungăşii pe sub bancă, un rost cât mai clar şi o comoditate cât mai sigură a traiului lor viitor. Mi-e scârbă pur şi simplu, cu toate că nu mă ridic să apostrofez pe profesor, de mizeria acestor formalități idioate şi ştiu bine că mâine voi veni la fel, să scriu şi să mă las întrebat, să mă treacă toate năduşelile în căutarea celui mai bun răspuns, că apoi voi merge mai departe la universitate şi voi frecventa regulat şi docil pe toți aceşti grăduitori ai culturii mele, care trebuie să-mi dea o pecete şi-o iscălitură, să aplice o marcă standard pe clocotul adânc al sufletului meu.

Textul pe care l-am tradus din greceşte descrie primii paşi ai lui Ulise în insula nimfei Calipso. Eu ştiu tot episodul mai departe, şi versurile limpezi şi armonioase, şi frumusețea sentimentelor care se încheagă aci răsună atât de distonant în această incintă de căpătuială, că mă cutremur. „Lăsați-mă după femeia necunoscută, s-o pândesc la colțul străzii, să pătrund cât de puțin în încâlceala cărărilor străbătute de pasul ei majestuos!" imploră ochii mei pe domnul de greacă cu ochelari de celuloid, cu burtă cât un butoi de zece decalitri şi cu degetele pătate de cafeniul trabucurilor proaste pe care le pufăie după program. „Iată unde vă poate duce, bravi băieți, versurile lui Homer", par a grăi ochii lui crăpând de satisfacție şi pântecele crăpând de tensiune. Iar băieții scriu de zor, foarfecă dicționare şi aruncă sterpe sonde în străfunduri de memorie, pelerini trişti ai vieții în drum neogoiat spre idolul lor, idealul lor sfânt, burta domnului profesor sau alte burți, cu cât mai mari, cu atât mai sus pe scara vieții netede şi drepte.

Se vede că profesorul de limbi vechi a înțeles rugăciunea ochilor mei, că ne-a permis celor ce am terminat să ieşim. M-am postat la răspântia din fața liceului, pândind în adâncul străzii pe care cotise necunoscuta. Şi mi s-a părut c-o revăd, chiar mai repede decât mă aşteptam. Era încă departe, însă mersul ei de antică regină mă asigura că nu poate fi altcineva. Aş fi vrut s-o urmăresc pas cu pas din depărtare, să-i prind pe încetul firul nemulțumirilor, poema tristeților ei parfumate cu grelele picături ale tentațiilor şi misterului, şi gândul mă duce hăt-departe, mă vedeam apărându-i salvator în armură, în culmea supremei restrişti, când ea avu

deodată un moment de ezitare, o maşină a trecut pe lângă dânsa, ea a oprit-o şi s-a urcat repede. Imbecilul, n-am înțeles dintr-un început că mă cunoscuse de la distanță după enormele dicționare; maşina a prelins bordura trotuarului pe care mă aflam şi-n trecerea fulgerătoare n-am văzut decât ochii adânci care mă priveau, poate cu spaimă, poate cu mânie, poate cu batjocură, pe deasupra genții de şarpe deschise în dreptul buzelor şi-al feței. E îngrozitor cum omul nu vede încă la apropierea semenului său decât dorința de a face rău, egoismul şi interesul, şi niciun gând bun şi curat nu acordă intrusului care soseşte dintr-o altă cavernă.

Am aşteptat aci, în locul acestor încrucişări ale soartei cu necunoscutul trecător şi incert, zile de-a rândul. Târziu, la o săptămână, o înmormântare somptuoasă m-a înfăşurat la o revărsare de ape negre la postul meu de veghe; convoiul venea pe drumul de pe care ea-şi luase zborul cu maşina. Mi-am dat seama de la început că mortul e un bărbat, un om cu mare situație, şi gândul acesta m-a învăluit îndată, că ea nu e străină de jalnica solemnitate; am cercetat deci cu luare-aminte ferestrele maşinilor grele şi cernite care formau suita, dar chipul ei nu l-am văzut printre gravii şi eleganții jeluitori. În schimb, dintr-un grup care se răzlețise puțin de grosul alaiului pedestru, am prins aceste vorbe, pe care, curios, nu le-am uitat, cu toate că nu le-am găsit nicio legătură deocamdată, nici cu funebrul convoi, nici, de bună seamă, cu aceea ce mă interesa pe mine. „Şi acum puteți vedea ce maestru este acest Georges Radu Şerban...", tocmai sfârşea unul de vorbit, când au ajuns în dreptul meu. „Eu cred c-a fost avantajat şi de ardoarea lui obişnuită, care de data asta s-a preschimbat în adevărată furie...", a răspuns după un moment un altul. E atât de straniu cum eu n-am reflectat mai adânc asupra acestor cuvinte, care m-ar fi adus de la început pe drumul cel bun şi, dimpotrivă, ele nu-mi veneau mai târziu în minte, decât ca să ilustreze cât de indiferentă era această ceremonie participanților invitați şi cât de indiferentă putea fi banala întreținere a acestora față de cu ceea ce se zbătea în sufletul meu.

Astfel, zadarnic am mai pândit la colțul liceului şi la şosea, zadarnic am bătut străzi şi cartiere. Zadarnic am aşteptat prin hall-urile cinematografelor şi vestibulul teatrelor; ciudata frumusețe trecătoare nu mi-a mai fost dat s-o văd. Cu prilejul atâtor căutări şi aşteptări, am întâlnit alte femei, pe care, asmuțit de nenoroc, le-am urmărit, le-am cunoscut şi m-am înveselit cu ele în intimitate. Degeaba, ochii lor erau limpezi şi rostul vieții lor din cele mai lămurite. Degeaba, ea nu era, neliniştea acea delicioasă din privirile ei n-o mai găseam şi timpul trecea acum iute, când îmi dam seama şi mă uitam îndărătul vieții mele. Am încercat apoi primul examen la facultate şi m-am poticnit (ah, nemernicul de „roman" care, cu siguranță, în ascunsul conştiinței lui simpatiza cu nemții, deşi toți pretindeau că-şi făcuse studiile la Paris, dacă nu era cumva de origine ungurească, aşa cum îl arăta fața-i rotundă şi ochii mici, negri, jucăuşi), pe urmă l-am câştigat şi apoi l-am câştigat şi pe-al doilea.

În sfârşit, mi-am luat şi licența şi acum băteam Calea Victoriei ca unul care nu mai avea nicio osteneală de înfruntat în viață; dar ea, ea, zâna neliniştii şi a misterului, nicăieri! Nu-mi rămânea pentru potolirea sufletului meu decât să mă obişnuiesc cu gândul că va fi fost vreo provincială în trecere prin Bucureşti, sau, Doamne! cine ştie ce actuală pariziancă, revenită doar în treacăt prin patria pe care

o părăsise de copilă. Şi când astfel de presupuneri îmi cutreierau prin cap, îmi venea uneori gândul să răscolesc țara în lung şi-n lat, dar ideea Parisului nemărginit mă liniştea îndată ca pe un nebun o găleată de apă cu gheață. Bani de mult nu mai aveam, pentru că leul se rostogolise rău de tot, şi scurtă vreme după primele chefuri de capitalist retras la Bucureşti, cu bani la ciorap spart, am băgat de seamă că vândusem pe nimic viişoara şi casa părintească; dar eu ştiam să găsesc uşor şi să duc bine la capăt orice lucru hamalesc, şi în privința asta nici Parisul nu m-ar fi înspăimântat. Însă acolo eu socot lumea mai călită în nevoi şi disperare; pe când aici, unde buna stare mai trona până mai alaltăieri netulburată şi unde groaza restriştilor țipă atât de strident, pe toate cărările, în ochii senini şi neobişnuiți cu greul, e tocmai locul unui brav cavaler rătăcitor ca mine. Deci, la lucru, în căutarea unui devotament, căruia să mă subjug cu tot sufletul şi trupul! Dar unde, dar cum? Durerea plânge pe atâtea fețe, dar eu vreau să fie ceva frumos, complicat şi romantic; ar trebui poate să dau şi un anunț la ziare. Însă toate astea sunt numai glume gratuite şi pure prostii. În gândul meu nu domnea decât o singură femeie şi mai cu seamă lumina aceea ciudată din ochii ei. Iar încăpățânarea de-a nu o uita, de a nu renunță la nădejdea găsirii ei, mi-o explicam ca pe o prevenire, ca o asigurare, ca o siguranță nu numai că o voi mai întâlni odată pe femeia asta, dar că, hotărât, ea va întoarce într-un fel sau altul acul care arată perindarea irevocabilă a seninului şi gravelor intemperii pe cadranul existenței mele.

Cu toate că urmam Dreptul, ştiință care nu-mi plăcea deloc, frecventam Palatul de justiție nu pentru a învăța mecanismul proceselor, ci pentru a contempla mizeriile omeneşti şi atâtea taine ale vieții, pe care numai judecățile le pot înfățişa. Eram satisfăcut când vedeam hoți pedepsişi şi mă necăjeam de-a binelea când vreun avocat izbutea să găsească o chichiță de amânare, tocmai când sabia tăioasă a sentinței se coborâse la câțiva milimetri numai de gâtul celui tras la răspundere, în loc să mă bucure chichița, ca pe un viitor meşter apărător, în loc să mă facă să murmur şi eu de admirație ca gloata de pe băncile din jurul meu, extaziată de acest renghi jucat justiției de-un limbut firav, cu zâmbet şiret, cu haină demodată şi pe figură cu stigmatul bolii de ficat, deplângeam pe reclamatul uluit şi deplângeam sentimentul de dreptate, care mi se părea că coboară, din ce în ce mai mult, din conştiința oamenilor, cu cât băteam mai des sălile umbroase şi totuşi prăfuite şi anoste ale marelui palat. Aveam impresia limpede, din ce în ce mai limpede, că magistrați, avocați şi legi de-a-mpreună, cu toți şi cu toate şi-au dat mâna să orbească până la desăvârşire pe zeița cu un biet cântăraş în mână şi cu sabie ruginită, şi aşa destul de strâns legată la ochi. Am înțeles repede în această mare clădire că dacă aş avea vreo nefericire personală din pricina vreunui semen al meu, niciodată nu m-aş adresa aci ca să mi se repare nemulțumirea. Şi mă bucurai că nu mai am pe nimeni şi nimic în lume de care să mă tem că s-ar putea înfrupta de atâta strâmbătate câtă plutea aci şi câtă se cocea pe lungile culoare, în grefele mucede, în anticamerele cabinetelor de instrucție, în sala paşilor pierduți şi mai cu seamă în aceasta aşa-denumită „Urlătoare”, informă şi monotonă, al cărei vuiet era destul de compact ca să acopere bine articularea discretă a atâtor nemernicii.

Procesele de fals mă atrăgeau îndeosebi şi mă scandalizau achitările vinovaților. Faptele mele trecute nu-mi puneau câtuşi de puțin în cumpănă revoltele actuale; să fi fost asta semn că m-am îndreptat sufleteşte? Nici vorbă că nu, doar la examene prezentam regulat tunica galonată cu ceaprazurile aurite ale minciunii celei mai sfruntate, ale profanării celei mai neruşinate. Nici nu căutam să găsesc în faptele mele trecute şi prezente motive de scuză legitimă, deşi poate aş fi găsit uneori, şi nici nu încercam să le situez față de ceea ce vedeam aci, într-un grad mai benign ori chiar inofensiv. Mă descopeream şi eu un păcătos ca toți aceştia, iar ceea ce mă deosebea de ei era numai faptul că în loc să mă bucur de-a valma cu dânşii că ne găsim în bună companie, mă răzvrăteam de-a surda contra lor şi contra mea, instinctiv, în fața câte vreunei sentințe cu susul în jos, în vreme ce rațional, mai apoi, mă linişteam că aşa trebuie să fie şi că eu însumi, în orice caz, nu eram îndreptățit să mă ofensez pentru aşa ceva.

Mai ales când auzeam şoapte pe culoare că la cutare magistrat deocheat (vai, şi de câți nu mai mergea vorba!) tariful pentru amânare era atâta pentru un termen scurt sau lung, după nevoie, era atâta pentru o achitare sau o condamnare, după poziția celui interesat era atâta, jubilam, cu nespusă tristețe de altminteri, că nefericitul acela dinaintea barei, învinuit pe nedrept sau fremătând de dorul de a-şi vedea drepturile restabilite, nu mi-e frate sau soră, unchi, văr sau chiar prieten. Individ anonim, sufeream mai uşor nenorocirea ce-l păştea şi pe care eu o ştiam dinainte; în cel mai bun caz ea avea să constea dintr-o pierdere de timp atât de mare, dintr-un jaf al avocaților aşa de crâncen, că orice idee de dreptate avea să se transforme pentru bietul om într-un fel de satisfacție idioată că şi-a zbuciumat zdravăn adversarul, deşi el însuşi n-a avut o soartă mai bună.

Cu această acră şi enervantă dispoziție, pentru viitoarea mea meserie, eu îmi urmam înainte soarta. Regretam că nu am început medicina, poate şi aceea mi-ar fi săturat setea mea de tainic şi de insolit, dar acum era prea târziu să mai dau îndărăt: mi-era lehamite s-o iau de la capăt cu studiile şi apoi eram grăbit să întreprind ceva serios în lume. Ce? Nu ştiam încă. Să mă fac magistrat nici nu visam; să mă ploconesc pentru a obține un loc mai bun ar fi fost cea mai teribilă josnicie pentru mine: să fii recunoscător politicianului care a intervenit pentru tine şi totuşi să juri că vei distribui dreptatea în chipul cel mai obiectiv cu putință, găseam că e o mişelie, o absurditate la care mi-ar fi fost cu neputință să mă pretez; atâta mai trebuie să-mi mai şi scontez turpitudinile! Iar într-un fund adânc de județ nu vream să mă duc; ştiam că acolo trebuiesc într-adevăr oameni purificați ca mine acum şi însuflețiți de intențiile cele mai bune, dar nici prin gând nu-mi trecea să mă înnămolesc atât de departe. Şi mi-era frică: eu, fugarul din tinerețe, apucat din nou de nostalgiile marilor oraşe, nu cumva, în cele din urmă, aveam să pactizez cu monstrul politic, să mă întorc nemernic şi umilit la cea mai sinistră Canossa.

Eram doar un incomplet, îmi dam perfect de bine seama. Mă dezgusta nemernicia şi nedreptatea, dar aveam oare acum în mine oțelul necesar care să nu se poată înmlădia dinainte tentațiilor? Când, bunăoară, apariția cea frumoasă şi necunoscută avea întâmplător să-mi taie iarăşi de-a curmeziş drumul vieții? îmi simțeam apoi sufletul muiat încă în păcătoşenie, pentru că mă surprindeam gândind: după ce-mi voi lua licența, n-am să mai uzez de nicio haină cu galoane de

rănit, înțelegând prin asta că n-am să mai mă folosesc în avantajul meu de nicio turpitudine oricât de mică. Dar îmi acordam astfel soroace şi asta îmi scădea şi mai mult ideea, şi aşa destul de proastă, ce-mi făceam despre mine. O singură scânteie mai lucea în această țărână imundă şi anume gândul că eram un om sincer, gata să proclam: „Toți, cei ca mine deoparte, să lăsăm pe cei buni să judece şi să cârmuiască!" Doamne, câte capre albe ar mai rămâne, când noi, cele negre, le-am face în sfârşit loc... Şi mai aveam o bucurie: toate aste gânduri, pe care la urma urmei puteam să nu le am, îmi dovedeau că părul caprei care reprezenta persoana mea nu era tocmai-tocmai aşa de negru...

În avocatură ştiam că am să-mi sfârşesc veleatul. Şi căutam pe acela care să-mi servească de ideal şi îndemn. I-am auzit pe toți, şi nu erau puțini cei pe care-i admiram pentru logica neînfrântă a argumentelor, pentru tactica zdrobitoare a momentelor când ştiau să se servească de aceste argumente, pentru strategia gradației în care le mânuiau. Dar în ochiul lor triumfător, în mijlocul bătăliilor câştigate, surprindeam recele ironiei, opacul vitreg ca un ochi mort al lipsei de suflet. Chiar când pledau pentru o cauză nobilă, îi puneam numaidecât în locul adversarilor, susținând cu ardoare tema inversă. Şi era de ajuns atât: să-i mut cu imaginația dintr-un capăt în celălalt al barei, ca să mă îngrozesc de răceala de cuțit, de lipsa de umanitate a acestor aprige dueluri. Eram înfricoşat mai ales văzându-i cât de puțin se sinchisesc de această lipsă, ba chiar o excludeau categoric din preocupările lor, afectând exclusivitatea aşa-zisului adevăr pur, nepăsarea doctorului care străbate cu bisturiul măruntaiele pacientului. Straniu adevăr pur care poate fi dovedit ca valabil pe două fețe contrarii, sinistru chirurg care poate opera şi cu ascuțişul şi cu mânerul cuțitului!

Înfricoşat că nu pot prinde un fir, un singur fir conducător firesc şi drept, în această harababură de gânduri şi de revelații, mă înfigeam şi mai adânc în amintirea femeii frumoase, ce-mi fusese dat să văd doar în spațiul strâmt al unei fracții infime de timp, pe vremea când îmi treceam ultimul examen ideal. Şi, lucru extrem de straniu, cu imaginea ei în minte, dădui în sfârşit peste omul care mi se păru, în activitatea lui de luptător al dreptății, animat de-o flacără mai nobilă, mai sfântă. Sau, în orice, caz: urmând o linie unică. Bizară coincidență!

Ca unul care-mi dădusem o frumuşică avere, obținută cu trudă cinstită de nişte oameni cumsecade, pe-o biată sumă, pe care nu atât chefurile mele, cât şi vicisitudinile economice mi-o aduseră repede la neant, mă socoteam o victimă socială şi făceam cor cu cei pe care exproprierea neplătită deloc sau plătită cu preț în plină devalorizare îi adusese în sapă de lemn. Combăteam, aşadar, pentru o lege a impreviziunii, care mi se părea necesară, în aceste vremuri, atât pentru efectele-i economice salvatoare cât şi pentru moralitatea ei. Cu o astfel de lege mi-aş fi văzut poate reîntoarse casa părintească şi viişoara, pe care nu mi le expropriase nimeni, e drept, însă le dădusem în schimbul unei valori ce-o crezusem constantă ca şi marfa oferită în loc. Băteam deci cu pumnul în masă contra „feloniei marii finanțe" şi contra politicianismului, care bătea monedă şi prospicia din devastarea vechii clase suprapuse, amăgite cu hârtii îndoielnice, în schimbul unui imens avut.

Exact atunci dădui, în secția comercială a tribunalului, de această statură dreaptă şi subțire ca o tulpină de brad, de această vorbire impetuoasă şi totuşi elegantă, deşi presărată ici-colo de câte o floricică de stil, uneori şi aceasta de mult fanată. De la început simpatia mea alergă spre acest om, el însuşi foarte elegant, şi a cărui barbă mică, neagră, străbătută de două fire argintii, prelungindu-i figura cu ochii adânci, cu pieliță de fată, îi da înfățişarea unui chip brâncovenesc, zugrăvit pe mănăstiri voievodale. Numele lui, care pe mine mă tulbura într-un chip deosebit, asemeni avea rezonanță istorică. Radu Şerban, numele de familie, căci îl purta aşa întreg după al domnului, care pretindea că-i fusese strămoş, stricat însă de pronumele personal, franțuzit după obiceiul clasei din care făcea parte: Georges Radu Şerban. Aşa prinsei şoapta vecinilor din bănci. Prima dată crezusem că e vorba de un boier despuiat de avere, care vroia să dovedească judecătorilor că acei care-i ajutaseră moşia se întrecuseră cu gluma; chiar glasul lui se arăta dojenitor puțin, invocând meritele familiilor boiereşti în cultura şi economia țării, dacă de celelalte evenimente ale trecutului nu se mai ține seama. Dar când intră apoi, cu o siguranță, de sine uimitoare, într-o serie de considerațiuni juridice, pe care eu însumi nu le pricepui decât pe jumătate, şi când văzui că toată argumentația lui se referă la un alt nume boieresc: Râul Ipsilant, înțelesei că e vorba de un avocat. Însă cum? Georges Radu Şerban! Judecând după chip şi prestanță, trebuia să fie om în puterea vârstei şi nu un debutant. Or, eu cunoşteam, cred, toți avocații de seamă ai baroului, pe toți, deci, care puteau vorbi chiar cu mai puțină bogăție retorică, argumentație juridică şi îndârjire bătăioasă ca acesta. Poate va fi fiind de la Iaşi, vreun profesor universitar gândeam, sau din alt oraş mare: Brăila, Galați ori Ploieşti, acest om despre impetuozitatea căruia prinsesem zvon demult, la o întâmplătoare ceremonie funebră. Dar aş fi înțeles atunci ca să pledeze la Curte, în apel sau recurs, dar nu la Tribunal; şi-apoi, cuvântul lui curat muntenesc, ba chiar oltenesc sadea, nu mai lăsa nicio îndoială că nu putea veni de dincolo de Milcov. E un avocat nou, aflai pe urmă. A început de câțiva ani (?!) şi de la început s-a dovedit un bun vorbitor şi un om de studiu temeinic. Era mare proprietar şi un priceput agronom cu întinse învățături de specialitate. Dar când moşiile i-au fost ciopârțite zdravăn, s-a apucat de meşteşugul dreptului: avea o licență veche şi un doctorat neterminat dinainte chiar de a se dedica agronomiei. Imediat după război şi-a întregit titlul cu o teză răsunătoare la Paris şi iată... „promite grozav".

M-am apucat stăruitor să urmăresc cariera aceasta bizară. O, în sărăcie lucie nu rămăsese urmaşul domnului care a urcat tronul lui Mihai Viteazu. Moşie mai avea destulă şi cunoştințele lui de bună seamă făcuse dintr-însa o grădină. Dar spre a se feri de noi surprize sociale, şi-a împărțit munca de câmp cu cea de bară; pământurile lui erau în preajma Bucureştilor, în Valea Prahovei, unde îi rămăsese însemnate întinderi petrolifere şi pe Neajlov. La cele din Oltenia renunțase definitiv în schimbul concesiunilor ce i se făcuseră dincoace.

Georges Radu Şerban — ar fi putut să-şi zică şi Basarab, dar încă din vremea bunicu-său familia renunțase la acest nume, pe care-l acaparaseră atâția cvasi sau chiar neîndreptățiți - proceda cu adevărat boiereşte şi în avocatură. L-am urmărit din sală în sală, din instanțele mai puțin însemnate până la înalta Curte. Între cauzele pentru care interpunea talentul şi vitejia lui de luptător cu fibre adânc

atavice era o legătură, un sens, Rara avis, mai bine zis unica avis, era în avocat care păstra o atitudine. Îşi apăra clasa lui socială, cu energie şi tactică, de valurile tot mai nedomolite ale dezastrului. L-am zărit, desigur, pledând şi în alte procese, fără nicio legătură cu exproprierea; dar şi într-acestea mi se părea că-şi alege totdeauna poziția cea nobilă, pentru că dreaptă, pentru care făcea să-şi încrucişeze tăişul priceperii cu adversarul.

Dar ce săvârşea omul acesta în procesele agrare era o deplină minune; ce amploare le da el unor chestiuni care în genere păreau anoste şi fără culoare!

Le ridica la proporții înfiorătoare de tragedie şi de epopee, le găsea totdeauna complicații de înaltă logică, dinaintea cărora reprezentanții ministerului dădeau pas cu pas înapoi, până la înfrângerea finală. Uneori statul sau obştile țărăneşti îşi întăreau puterile, cerând concursul temutelor celebrități ale baroului; a fost o mare îngrijorare pentru mine când am asistat la prima luptă deschisă în acest fel. Dar pe urmă aveam o plăcere să văd cum viteazul acesta răstălmăcea articolele legilor ca pe nişte complicate figuri de floretă, învingând adesea, fiind străpuns şi doborât onorabil de cele mai multe ori.

Era dreaptă şi sfântă împroprietărirea țăranilor: eu însumi strigasem astfel de atâtea ori, îndată după război. Dar ea trebuia făcută cu dreptate şi înțelegere. Ş-apoi, chiar în cazurile nedrepte, mă simțeam grozav de înduioşat văzând pe omul acesta, încolțit din toate părțile, menținându-se elegant pe poziție şi ştiind să cadă aşa cum vor fi căzut strămoşii care i-au adus fală numelui: până în ultima clipă, a năruirii totale, el brava cu îndârjire pe cei care-i doborau casta şi prăbuşeau epoca faimei boiereşti, ochii lui erau luminați până la urmă de o credință dârză şi era uimitor să vezi această zbatere titanică, de parcă s-ar fi încercat, cu toate forțele lui sleite, un singur biet om, să salveze cu pieptul lui de la înec o corabie imensă. Pe urmă, figura răpusă se brăzda de-o grea dâră de restrişte; parcă era o adâncă tăietură de spadă din mijlocul frunții până-n rădăcina nasului şi-n negrul bărbiei. Şi uitătura lui de dispreț era azvârlită întreagă adversarilor, Curții şi insensibilului public asistent: o, cum ar fi poruncit el atunci să fie bătută cu biciul această grămadă de netrebnici. Spumega neputincios şi crunt, cruntătura asta care avea să mă urmărească apoi până şi-n adâncul viselor, şi atunci vedeam această minune a minunelor în hodorogitul Palat al justiției româneşti: un avocat care ştia să sufere pentru o cauză pierdută, nu un simplu actor care-şi scotea masca îndată ce-a rostit ultimul cuvânt, spre a cerşi aplauze vulgului.

La un an şi jumătate după descoperirea lui Georges Radu Şerban şi la vreo două luni după luarea licenței — era un făcut cu potrivirea aceasta între examene şi marele eveniment al vieții mele — femeia nespus de frumoasă pentru mine şi cu mândru mers regesc îmi încremeni iarăşi ochii. Fulgerul a căzut pe o stradă retrasă şi boierească pe unde eu tot îmi mai loveam piciorul de caldarâm, din obişnuință, căci tot cam la data întâlnirii lui Georges Radu Şerban îmi luasem orice nădejde şi mă cufundasem în misterele dosarelor şi ale articolelor de lege. Automobilul, pe care-l văzusem ieşind dintre aripile unei porți de fier, cu zece case mai la deal, a venit lin spre mine şi a stopat drept în fața mea. Şi să mai crezi că nu există o înlănțuire a lucrurilor, o stranie înlănțuire ale cărei verigi le vezi încolăcindu-se una de alta după spații de ani sau poate de decenii. Maşina ă stopat şi şoferul a sărit

îndată şi apoi a rupt-o la fugă înapoi. A fost uitat ceva acasă?... Prin deschizătura ferestruicii lăsată, căci era acum un noiembrie dulce şi ruginiu, am revăzut-o. Am rămas locului, cu picioarele lipite de pavaj, pietrificat. Ea m-a privit cu indiferență şi în fața insistenței mele a întors capul plictisită. Pe urmă m-a privit din nou şi parcă am citit un oarecare interes bine disimulat în creşterea imperceptibilă a ochilor ei. M-a recunoscut? în prima clipită am crezut-o, dar pe urmă, când a început să privească iarăşi pe fereastra dimpotrivă ca şi când eu nici n-aş fi existat, m-am îndoit. Oare atât de puțin să mă păstreze în auzul ei ecoul enormelor dicționare rostogolite de sub brațu-mi paralizat! Adică de ce atât de puțin?... Deloc, deloc, deloc... Nicio amintire, nicio firimitură de amintire din acel bubuit de grenadă, care de-atunci a răsunat de atâtea ori şi atât de puternic în urechile mele, prefăcându-mă în bucăți de ruşine sau făcându-mă să cresc însuşi în brațe şi-n suflet la gândul că i-am adus involuntar omagiu, o floare de mulțumire spontană şi alta cu miros mai adânc de orgoliu satisfăcut. Şi astăzi, acum, cum răsună de haotic în urechile mele bufnetul acela de demult! Mă uit cu ochii care sorb zarea ca ventuzele să văd după care anume zid o să reapară şoferul, şi număr primele case, până într-acolo, ca măsurătoarea să-mi fie şi mai sigură la ivirea lui. Şi când aceasta se întâmplă şi privirea mi se îndreptă triumfal către ea, îi surprind coada ochiului spre mine, îngrijorată de pricina interesului pe care mi l-a câştigat lungul străzii. Cadența grăbită a paşilor şoferului o face să strângă buzele într-o mişcare de înțelegere şi deplină nemulțumire. Şi acum nu mă mai priveşte nici cu coada ochiului şi nici măcar şoferul nu-mi aruncă vreo privire. Pe urmă maşina neagră şi lucie porneşte iar fără niciun zbucium, fără nicio burzuluiala de motor, cu şuiet lin, aşa cum venise; pântecul ei larg, de rață leşească, pe roatele scurte, şi această pornire fără opintire şi zgomot, toate mă fac să mă simt umilit şi josnic şi cu rădăcini mai adânci în trotuarul de care înțelenisem; apoi, când totul dispăru, mă simții parcă uşurat de-o grea şi umilitoare povară, îmi privii ghetele puțin scâlciate de noua pingeleală, dunga de la pantaloni crescând ca o creastă deasupra genunchiului şi luciul pardesiului meu scurt, bine periat; şi efluvii de voință şi de încăpățânare mă podidiră din toate adâncurile lăuntrului meu. Pornii cu paşi siguri spre a unsprezecea poartă, ale cărei canaturi grele un îngrijitor în vestă şi cu şorț alb de abia le închidea. Şi pe emailul unei firme discrete, încrustată în ornamentația de fier a gardului, citii aşa de orbit, ca şi de reînnoirea minunatei apariții: Georges Radu Şerban, doctor de drept de la Paris, avocat. Cons. 9-11 V2 a.m.

Era o casă retrasă de înaltul portal metalic, la mai mult de douăzeci de metri. O grădină în miniatură, tăiată la mijloc şi pe margini de alei largi cu piatră galbenă în pătrățele mărunte, poate mai primea razele soarelui numai în zilele din preajma imediată a solstițiului de vară. Înaltele imobile vecine, care porneau chiar din trotuar, aruncau în restul timpului o netulburată umbră. Clădirea în piatră sau zugrăveală sură, era greu de distins ce anume, părea rece şi impunătoare. De proporții respectabile, n-avea decât câte o fereastră de-a dreapta şi de-a stânga intrării negre în fier; iar etajul, asemeni, o uşă la mijloc cu balcon mic de fier negru din care se lasă asupra parterului un felinar cu sticlă mată fieruit aşijdeiri şi iarăşi câte o fereastră mare de-o parte şi de alta. Doar persienele grele şi brise-bise-le dinăuntru dau căldură şi viață acestor ochi de cristal, de-o transparență vie şi

scormonitoare, de izvor. Treptele largi şi lungi de piatră urcau puțin deasupra solului; la nivelul lor, de o parte şi de alta, vegheau din adânc geamurile zăbrelite ale subsolului.

Acum era după-amiază şi prin urmare n-aveau loc consultații; când omul de serviciu pieri pe una din aleile laterale, totul muri dinaintea acestei locuințe cu atâtea sulițe negre şi chenare de doliu. Acum văzui şi cele două felinare de-o parte şi de alta a porții de fier; asemeni paralelipipedice, îngustându-se spre bază, din geam mat şi fier negru, forjat, cizelat artistic ca la înmormântările clasa I.

Aş fi vrut să mă îngrozesc de aspectul acesta funebru, ca şi de disprețul stăpânei şi al slugilor; nici argatul care închisese poarta nu se uitase la mine, cu toate că mă oprisem net în fața lui. Aş fi vrut să plec cu gândul că în acest mormânt luxos nu este şi nu poate fi chip de pătrundere pentru un om viu şi plin de planuri straşnice pentru viitor ca mine. Bărbuța neagră, tăiată de două fire argintii, a lui Georges Radu Şerban îmi apăru apoi în minte cu aspectul ei inactual de tablou mural din mucede biserici. Un miros de untdelemn, de candelă şi de tămâie îmi umplu deodată nările şi văzui pe Georges Radu Şerban mânuind o spadă autentică, zbătându-se şi tăind în gol, de-a surda, dinaintea jilțurilor înalte ale înaltei Curți. Ce apăra Georges Radu Şerban în fața acestor rânjete vii şi omeneşti: pe morții din strada asta tăcută, fără nicio suflare, pe care mă apucai s-o parcurg de la un cap la altul, doar oi da de vreo vietate oarecare. Însă nimic, nicio mişcare, niciun zgomot; din când în când, porți largi ca de enorm cavou se căscau lin şi fără niciun scârțâit şi câte-un automobil prindea deodată să alunece pe asfaltul aleii mortuare, fără niciun zgomot, ca-n lumea de apoi. Apoi iarăşi linişte deplină, încremenire.

Tocmai către un capăt, dădui în dosul zăbrelelor de un uriaş câine-lup, odihnindu-se pe pântece şi lăsând să-i spânzure dintre armăturile ascuțite ale dinților o limbă lungă şi roşie, ca o panglică. Nici el nu se uită la mine, dar nu mă lăsai până nu-l asmuții şi nu-l repezii năprasnic împotrivă-mi; îl făcui să muşte zăbrelele groase cu dinții lui teribili şi plecai satisfăcut că, în sfârşit, trezisem o viață în această cetate a morții. Şi abia atunci frumoasa din basme, pe care o găsisem dormind în pădurea fermecată, îmi reveni cu râsul ei fricos şi satisfăcut de demult, cu mersu-i regesc, cu adâncurile de viață şi teamă din ochii de culoare incertă şi înnegurați. Şi toate nedumeririle, şi toate întrebările, şi toate visurile şi hoinărelile cu gândul, şi toate restriştile şi deznădejdile, pe care minutul trecerii ei pe dinaintea-mi mi le lăsase pe atât amar de timp în suflet, izbucniră deodată în clocot şi țâşniră cu furie de abur, sub mare presiune, în văzduh. Gânduri mari şi bătăioase îmi fulgerară încă nedeterminate prin zările creierului aşa cum licăresc în profunduri indecise semnele furtunii potopitoare în nopțile de vară. Seva dorinții mă podidi din toate părțile şi ea era una cu seva dorului de luptă, care trebuie să te ducă la liman. Fatal, chipul luptătorului cu spadă, care loveşte în van, iarăşi se aprinse viu în cadrul minții mele: domnul Georges Radu Şerban mă aştepta dinaintea casei cu sumbră fațadă. Şi-mi examina cu buzele boțite de scârbă ghetele scâlciate şi dunga pantalonilor, care se înălța ca o creastă deasupra genunchilor. Dar domnul Georges Radu Şerban primea să se bată cu unul ca mine şi asta era prea mult, era tot... Castelana cu ochi înfiorați de-o teamă, al cărei rost acum părea că se desluşeşte, n-avea decât să privească din dosul grelelor persiene prin

străveziul de izvor al cristalului. Doamne, care? din dreapta sau din stânga? — această luptă inegală dintre un elegant meşter al armelor trecutului şi-o haimana, revenită de prin porturi şi-abia scăpată de puşcărie, care n-avea decât braţul gol şi dârz, dârz ca tinereţea clocotitoare.

Trei zile dădui târcoale casei cu sumbră faţadă, cum aveam s-o numesc de acum înainte. Tot timpul mă ferii dinaintea puţinelor ferestre; stăteam mai mult prin faţa locuinţelor vecine, pândind să văd cine intră şi cine iese din bizarul dornicii. Dimineaţa văzui într-adevăr unii clienţi sunând la poarta avocatului: erau de obicei stranii figuri dărăpănate, elegante perimate, haine ultraperiate şi bătând în verzui, ca ale mele. Pentru aceşti strigoi se războia Georges Radu Şerban; pe ei, sau măcar pe câte unul dintr-înşii vrea el să-l repună nu ceva mai sus decât ajunsese acum, cum i s-ar fi cuvenit poate, dar

În vechi măriri, stăpân al altora şi al lumii. Şi căscai ochii până la refuz dinaintea unui tânăr destul de trecut, cu capul înfundat până aproape de sprâncene într-o adâncă pălărie tare, în pardesiu subţirel cu talia sus, modă care apusese de mult, trăgând totuşi după dânsul, de un lănţuş de metal, o javră pipernicită şi păroasă, cu smocuri de păr sur picurat cu alb căzându-i în ochi. Cuadragenarul — nu putea fi mai tânăr, dacă-l priveai mai atent — cu aer de flăcău avea desigur oarecare eleganţă în mers şi-un surâs fin şi binevoitor, dar întreaga lui persoană respira ceva apus şi demodat. Fu pentru mine o adâncă mirare, cum slujitorul nu-i opri dobitocul afară şi-l lăsă să fie înghiţit o dată cu stăpânul de uşa mare, cu geam mat ca şi al felinarelor mortuare, şi cu ornamentaţii de fier negru, îmbinându-se sepulcral cu florile, şi mai mate decât restul, ale geamului însuşi.

Dar curios, în zilele astea pe dl Georges Radu Şerban nu-l zării, nici măcar ducându-se la tribunal, cu toate că odată mă urnii de pe tăcuta stradă abia pe la cinci după-amiază, să-mi potolesc foamea care mă ghiontea cu disperare. Şi n-o văzui nici pe ea: automobilul cel elegant ieşi şi reveni doar o singură dată, dar gol; îl trimiseseră poate tot la vreo înmormântare a cine ştie cărui scăpătat de aceştia, pe care Dumnezeu îl iertase definitiv, sau dracu' să mai înţeleagă! Ştiu că inima îmi sări din loc când porţile se dădură în lături să-i dea drumul: şi când îl văzui gol, parcă scânci ceva în sufletul meu. Se duce s-o ia! strigai şi aşteptai înfrigurat ca, la ultimul examen de Roman, cu profesorul care nu vrea să ţină seama de galoanele răniţilor de război. Şi el reveni tot gol, de-mi venea să mă reped cu capul în drevele de fier ale grilajului.

„Ah! trebuie făcut ceva!" îmi spuneam.

Această pândă idioată dinaintea casei mi se păru acum de-o stupiditate atât de caraghioasă şi de inutilă, că-mi fu frică de astă dată să nu mă revadă vagabondând pe aci şi aşteptând-o. Pornii cu pas grăbit, şoptind cu disperare ca să umplu vidul din suflet: „Trebuie făcut ceva, trebuie făcut ceva". Dar ce? Şi cu fiecare nou pas pătrundeam şi mai mult în golul de care mă temeam.

Groaza de acest gol, de neantul care se interpunea între mine şi femeia care mă stăpânea, peste voinţa ei, mă înnebunea literalmente şi mă făcea să clănţănesc înainte, cu glas articulat, spre uimirea îngrijată a trecătorilor: „Trebuie să fac ceva", deşi nu-mi trăsnea nici-o iotă prin minte din ce aş fi putut, din ce-ar fi fost de făcut şi gândit. Şi, drace, de ce acest neant cumplit şi negru, ca abisul de la marginea

lumii? când stăteam amândoi şi ne întâlnisem doar în aceeaşi lume, în această lume? când ea locuia pe strada asta, la câteva sute de paşi de aci şi acum vorbea cu altul, poate cu domnul cu pălărie tare şi cu o biată javră legată de lanț? Şi ce poate fi ea lui Georges Radu Şerban? Soție, sau mai degrabă fiică... Hotărât, avocatul, dacă nu atinsese jumătatea de secol, mult nu mai avea de bună seamă. Iar ea putea foarte bine să se afle şi sub douăzeci şi., cin... la naiba, dar putea să-i fie şi soră... la urma urmei chiar soție de i-ar fi fost, he, he,... ce dracu', mare lucru ar mai fi fost şi asta: soția avocatului Georges Radu Şerban, boier vechi şi domn creştin, apărător al dezmoşteniților soartei. Un avocat ca mulți alții, cum puteam fi şi eu la urma urmei... În orice caz, domnule, onorate domnule Georges, soția dumitale îmi place şi ce eşti dumneata mai mult ca un avocat... Iată, mâine am să trec pe la secretariatul facultății şi am să-mi scot diploma de licențiat - o fi terminat odată ministerul ăla cu iscăliturile! — şi-n aceeaşi zi, dar exact în aceeaşi zi, adică 17, ba nu, 17 e azi, 18 noiembrie, domnule Georges Radu Şerban, voi merge la baroul de Ilfov şi mă voi înscrie... Şi cu începere de mâine vom fi colegi, domnule Georges Radu şi cum mai te cheamă... Ei, ce atâta mare lucru...

M-am înscris într-adevăr în barou şi pe urmă am dat raită prin sălile tribunalului şi-ale curților, să dau de colegul meu cincantenar şi să-l sfidez. Ha, ha, asta era tare nostim: ei bine, Georges Radule Şerban, unde ți-e hlamida de domn? Strămoşii tăi tăiau şi spânzurau pe oricine ar fi vrut. Pe mine dacă m-ar fi ştiut că-mi ridic ochii păcătoşi la doamna, la doamna țării, cruntă perspectivă m-aştepta: călăul întâi m-ar fi jupuit de viu şi m-ar fi umplut cu paie, după obiceiul pământului, ca să-mi contemplu singur imaginea din viață; pe urmă ar fi tras de sfoară de sus în jos, ca să mă ridice cât mai sus, lângă cuiul spânzurătoarei, să mă contemplu de-acolo şi mai bine, cu limba căzută printre dinți, ca o panglică roşie, ca a câinelui din curtea boierească. Pe vremea aceea eu nu eram decât un simplu câine, un biet câine nici măcar boieresc; dar acum suntem colegi, domnule Georges, să mori de haz numai auzind. Şi voi lua procese țărăneşti contra expropriaților dumitale, contra acestor bătuți de nenoroc şi de capriciul timpului; să ştiu că plesnesc ca broasca din fabulă, umflat de învățătură, dar voi pierde noapte de noapte ca să studiez şi să învârtesc pe degete codurile şi pandectele. Eu îți făgăduiesc că numele meu se va face auzit în casa dumitale, domnule Radule cel Frumos, cum se mai numea celălalt strămoş al dumitale.

Mi-am găsit în sfârşit adversarul în fața înaltei Curți. Aştepta la strana lui, înfundat în jilț. Cu ochii închişi, cu capul pe piept, cu firele negre ale bărbiei prinse pe piepții cămăşii părea că doarme somnul de veci al unui mitropolit. Aştepta ca preopinentul său, o forță a barei, să termine; şi ascultându-l numai pe acest preopinent, din cuvântarea căruia, la fel ca şi pe vremea când eram student, nu înțelesei iarăşi decât lucruri răzlețe, fără legătură, mă închipuii în locu-i şi închipuii pe Georges Radu Şerban în locu-mi, nici măcar înțelegând pe jumătate, din câte ieşeau din bărbuța mefistofelică a rivalului temut. Îl executam, aşadar, maestru în cadența focoasă a pledoariei acestui drac juridic simpatic, în pielea căruia mă credeam; iar urmaşul de domnitori îşi lăsa capul brâncovenesc să cadă şi mai adânc sub securea argumentației. Îl aneantizasem.

Dar deodată se făcu o tăcere, pe care, spre ruşinea mea de june avocat, nu o prevăzusem: nu-mi dădusem seama că vorbitorul era tocmai la încheiere. Georges Radu Şerban se ridică mai târziu dinaintea magistraților muți şi solemni. Şi începu foarte încet, mi se părea nespus de curios cum nişte judecători aşa de bătrâni pot auzi o cuvântare atât de în surdină. Dar glasul prindea putere încetul cu încetul pentru a se opri apoi la o tonalitate mijlocie, ca a celor la care puterea şi siguranța de sine striga în locul vocii. Ascultam atent să supun unui examen critic avutul ştiințific al rivalului meu; vream să văd adică de care parte cade mai greu talgerul în cântarul neînțelegerii mele. Cu cât Georges Radu Şerban avea să fie mai puțin ermetic decât celălalt, cu atât acul balanței va indica mai bine sărăcia bagajului său juridic; cu modesta mea licență, un alt criteriu de apreciere mi-era cu neputință de găsit. Şi forțându-mi literalmente luarea-aminte, constatam cu groază că biata mea atenție alunecă teribil pe de lături: acele ei subțiri nu se prindeau deloc în angrenajul solid al raționamentelor dezvoltate. Mă mişcai îngrijat în fața imensului drum pe care aveam să-l parcurg până a ajunge la Georges Radu Şerban; cu cât cuvântarea lui se desfăşura mai în adâncime, cu atât mă simțeam mai uluit, mai îngrozit, mai zdrobit. Atâția bolovani din vechi cutremure, atâtea piscuri latineşti, atâtea stânci ale doctrinei, atâtea ape perfide ale jurisprudențelor invocate se înălțau teribile de-a latul drumului ce aveam să urmez până la casa sumbră. Mă ridicai amețit când el termină şi-l urmării prin toate culoarele, cum înainta încurajat de secretar şi clienți; mă țineam după dânsul sărmănuț şi înfrânt, ca după un părinte aspru, copilul care-şi simte totuşi viața cumplit de legată de mâna pedepsitoare. Îl urmării tot astfel şi în zilele celelalte.

Prin toate sălile de audiență şi prin toate coridoarele se rostea numele lui Georges Radu Şerban ca al unui avocat mare. Iar nemernicia mea îmi reieşea şi mai evidentă din nepriceperea pe care mi-o constatam pe zi ce trece, audiind şi alți avocați, incomparabil mai mărunți, şi din umilințele la care mă supuneau până şi justițiabilii: un cetățean rotofei, cel dintâi la care mă adresai chiar eu, refuză să mă ia apărător gratuit la cea mai îndepărtată de centru judecătorie de ocol, de unde plănuiam să întreprind marşul triumfal înapoi spre înaltele secțiuni ale Curții şi spre strada funebră a lui Georges Radu Şerban.

Mă năpusteam noaptea cu furie asupra volumelor grele pe care le cumpăram cu prețul a mari sacrificii de la anticarii de lângă chei. Pentru că eram într-adevăr clădit pe scheletul vârtos al unei neînfrânte voințe şi ambiții; dar dinții lăcomiei mele intelectuale se înfigeau ca în săpun în talmudismul autorilor moderni, şi ochii mi se închideau de neputință dinaintea vastității documentare a tomurilor celor vechi. Pe urmă aflai din şoapta publică o noutate (pentru mine) care mă făcu să holbez cei mai uimiți ochi care s-au holbat vreodată: temutul avocat ucisese în duel acum trei ani pe un alt purtător de nume istoric: Tudor Buzescu, bogătaş, cu mari capitaluri în întreprinderi, şi membru în multe consilii de administrație. De bună seamă că prima mea grijă fu atunci să aflu dacă Tudor Buzescu nu locuise cumva într-o anume parte a oraşului, unde văzusem cândva o impunătoare înmormântare, şi dacă duelul n-avusese cumva loc din cauza vreunei femei. Şi aflai că într-adevăr Tudor Buzescu locuise în preajma liceului unde-mi trecusem examenele şi că era un bărbat superb, un renumit sportiv şi o inteligență suplă şi fină, că femeile se

prăpădeau după chipul lui voluntar, semeț şi totuşi cu trăsături atât de regulate, deşi adânci; totuşi, că nu o femeie fusese pricina acestui duel, ci o simplă neînțelegere de club, crescută cu timpul şi care izbucnise la un moment dat într-un violent conflict.

Am zâmbit atunci în sine-mi cu adânc înțeles şi am urmat şi mai departe investigațiile: nu mai încăpea nicio îndoială că neînțelegerea de club, urmată de violentă ciocnire, avea o cauză mai adâncă, o cauză care scăpase tuturor, dar care mie, simplu spectator întâmplător al acelor împrejurări trecute, nu-mi putuse scăpa.

Aflai însă mai departe că cei doi combatanți nu fuseseră niciodată prieteni, nici înainte, nici după însurătoarea lui Georges, care se petrecuse acum şase ani. Erau şi adversari politici, şi moşteniseră împreună disprețul şi surda duşmănie reciprocă de la părinții respectivi, încurcați pe vremuri şi într-un greu şi lung proces. Pricina se sfârşise ceva mai înainte de sorocul vieții celor doi adversari îmbătrâniți în luptă; o câştigase tatăl lui Tudor, care muri apoi îndată după aceea. Averea lui se împărți la cei doi moştenitori: casele din Bucureşti, depozitele şi toată averea mobiliară o luă Tudor, iar imensele moşii olteneşti, un frate al lui mai mare, care le tocă apoi repede în ultimii opt ani antebelici în petreceri monstre prin străinătate.

Neamul Buzeştilor se exproprie astfel de pe pământul strămoşesc, fără zbatere şi revoltă — cum se întâmplă cu nemernicii de boieri ce-şi păstrară şi munciră avutul până după război — în curgerea lină a unui vis de fericire, în preajma ruletei din Monte-Carlo, ori dinaintea sticlelor cu vin centenar, care fac să se umple de un luciu aparte ochii curtezanelor cu păr roşu sau blond. Aşa se duse şi pământul câştigat de la Şerbăneşti, pe nimic; Georges ar fi vrut să-l răscumpere din pietate filială, căci locul acela fusese mult drag părintelui său, însă risipitorul, din răutate (probabil, tot pietatea filială îl îndemna la astfel de răutate), îl petrecu unui îmbogățit acaparator. Nu desigur din acest motiv Tudor începu să deteste pe cel care-şi bătea joc de un nume şi de o moştenire sfântă; ci întreaga risipă el nu i-o putu ierta fratelui său, cu atât mai mult cu cât repetatele înstrăinări le săvârşea fără veste şi parcă în duşmănie. De aceea, în ajunul duelului, Tudor avu grijă să-şi lase întreaga avere pentru binefaceri şi nicio centimă fratelui mână-spartă, lovit cumplit de această pedeapsă, pe care n-o aştepta chiar atât de radicală şi de cruntă: mulți însă şopteau că bezmeticul aşteptase la poarta sanatoriului vestea morții ca pe o sfântă salvare şi că pătrunsese în casa frate-său mult mai repede ca oamenii legii. Testamentului desigur nu mai putu să-i facă nimic, căci el fusese dat din ajun de luptă sub formă autentică la tribunal; dar tot ce căzu sub mâna lui de prin cutii şi de pe etajere umplu la moment buzunarele-i şi servieta încăpătoare. Servitorii declaraseră chiar că-l văzuseră în mai multe rânduri revenind sub chip de frate îndurerat pentru a face inspecția birourilor şi a casei de bani, dar instituțiile legatare renunțară la investigații când se putu vedea ce mană imensă le revine din bănci şi acțiuni nominale. Aşa că Buzescu, supraviețuitor cu pronumele, întru ironia soartei, Preda, se alesese şi el cu ceva de pe urma morții fratelui său, la a cărui înmormântare, în chip de mândră dezaprobare (gurile rele şopteau: pentru a da impresie că nu găsise mai nimic în casa mortului), nu participase; cu toate că,

dacă ar fi fost întrebat amical şi discret, cum face de o duce acum, dacă nu atât de bine, în orice caz, destul de convenabil, mulți credeau că de bună seamă n-ar fi ştiut să răspundă.

Atât de multe lucruri aflai ducând cercetările până la extrema limită, adică până la testamentul lui Tudor Buzescu, pe care trebui chiar să-l citesc, pentru a vedea, nu cumva se găseşte într-însul vreo dispoziție subtilă, suspectă, însă revelatoare, oricât de puțin, a ceea ce mă aşteptam eu, şi nimeni alt, absolut nimeni, pe cât înțelesei, nu bănuia. Dar nimic, niciun semn, niciun indiciu, cât de slab; însă tocmai lipsa asta, căreia îi găsii o mie şi una de explicații, mă convinse în cele din urmă şi mai temeinic că numai eu singur dețineam adevărul întreg, în afară de cei închişi în sumbra casă. Cât despre rest, faptul că Georges Radu Şerban era, pe lângă avocatul de frunte, şi un straşnic mânuitor al armelor, floare la ureche, cu toate că eu nu ştiam să mă bat cu altceva decât cu pumnii şi cuțitul, ca toate haimanalele de taverne.

Faptul că n-am dat până acum crezare gândului care, întărit de atâtea grave aparențe şi tentat de puterea magică a acestei perspective, mergea până la presupunerea unei ignorante totale din partea domnului Georges Radu Şerban asupra drumurilor străbătute de soția sa prin preajma casei lui Tudor Buzescu în preziua duelului, n-a fost deloc de natură să mă descurajeze, ca într-o bună zi să-mi strâng cu putere dinții şi să mă prezint temutului avocat. Toate evenimentele acelea avuseseră loc demult. Tudor Buzescu nu mai era acum cel mult decât o fantomă (şi asta, spun drept, cu toată predilecția mea pentru mister şi încurcături nu mă întrista deloc, ba dimpotrivă), iar ceea ce mă atrăgea acum spre casa cu funebră înfățişare era frăgezimea unei zâne albe, închise ermetic într-un decor de doliu. Mai tragic mister decât al acestei grele încarcerări benevole — doamna putea doar ieşi ori de câte ori dorea — nici că putea fi altul, pentru că, iarăşi din investigațiile mele prin anticamerele diverselor petreceri boiereşti şi din cronicile mondene cu ani în urmă ale gazetelor bucureştene în limba franceză, stabilii uşor că soții Radu Şerban erau foarte retraşi şi doamna (al cărei pronume tocmai îl aflasem) Alba nu se împărtăşeşte câtuşi de puțin din bucuriile zgomotoase ale vieții, la care strălucirea sa i-ar fi dat un atât de larg drept. Iubea ea până într-atâta pe soțul ei? Dar atunci ce-au însemnat toate acele împrejurări ale trecutului, care doar mie, martor involuntar, îmi glăsuiseră atât de elocvent, aşa cum îmi glăsuise apoi nopți de-a rândul acest chip dulce şi mândru, chemându-mă cu glas ispititor de sirenă, pentru a mă izgoni apoi crunt şi neîndurător când ochii mi se ridicau plini de nădejdi spre minunata-i făptură regească. Sub umilința acestei a doua înfățişări a închipuirii mele şi, de bună seamă, aţâţat de ea, am pătruns în sfârşit în casa lui Georges Radu Şerban. Doamne, câte târcoale n-am mai dat atunci acestei case pentru a mă retrage apoi înfrânt, doar că mă vedeam în fața porții severe; degetul se apropia tremurând de butonul soneriei şi apoi cădea paralizat. Numai ideea că poate am şi fost ochit de cei din casă şi că mă cercetează uimiți, îşi bat joc de mine sau sunt îngrijorați de această nehotărâre, m-a făcut în cele din urmă să apăs, dar mai mult ideea că ea stă în dosul grelelor persiene şi râde... ca atunci. I-am răspuns cu glas stins valetului, care m-a condus, pentru că era doar ora de primire, şi trebuia să mă conducă. Şi-n sala de aşteptare, monumentală şi luminată parcă

artificial prin geamurile de deasupra, stăteam într-un jilț greu şi închideam ochii din când în când, poate de grozavă mirare sau poate de grozavă fericire.

Încăperea asta înaltă şi destul de largă începuse să mă apese: simțeam atmosfere peste atmosfere lăsându-se pe capu-mi şi pe umeri, gata să mă teşească, dacă jilțul n-ar fi fost cu adevărat moale şi elastic... Am vrut să examinez ornamentațiile în ghips şi jocul desenelor zugrăvelii, dar n-am priceput nimic şi m-am uitat la vecinii mei. Era unul gros şi astmatic ca o focă: eu n-am văzut foca decât la cinematograf, însă nu ştiu ce mă face să cred că foca are un răsuflet de astmatic. Vecinul meu era îmbrăcat într-o şubă de călătorit iarna într-o căruță, o şubă enormă, albastră şi cu un enorm guler de vulpe sau de iepure. Era acum în februarie şi rostul şubei ăsteia l-aş fi înțeles afară. Dar cu toate că înăuntru caloriferul dogorea plăcut o căldură discretă şi dulce, omul încotoşmănat astfel parcă nici nu visa să-şi desfacă şuba: numai o deschisese în față, lăsând să se vadă un gheroc de pielea dracului, umflat şi acela de parcă mai purta şi alte boarfe pe dedesubt. În picioare avea botfori cu şireturi, înalți până sub genunchi, ca ofițerii: fuseseră cândva roşii, dar acum erau înnegriți şi numai pe alocurea mai scăpau vreo pată din vechea culoare. Mai pe urmă am aflat că îl chema boier Gile, numele de familie i l-am uitat, că era de undeva de pe lângă Olt, făcea poezii în stil popular şi într-adevăr purta pe dedesubtul gherocului de piele de drac încă un rând de haine, deşi părea voinic şi roşu în obraz. Când l-am cunoscut, mi-a mărturisit că la vârsta lui un om nu poate să-şi pricinuiască moartea decât numai prin frig; oricât de şubrede i-ar fi arterele şi celelalte organe, e suficient să se păzească de răceală, ca să nu atingă pe urma ei năruirea generală. De aceea umbla aşa de încotoşmănat şi iarna şi vara şi, cu toate că la analiză s-a dovedit că rinichii lui sunt putrezi, el nu se temea câtuşi de puțin; atâta timp cât îi ținea la căldură, n-avea habar. Dar astea le-am aflat mai târziu de la el, acum însă îl cântăream cu coada ochiului şi nu puteam să mă dumeresc. Dar prin nimic nu mi se da pe față nedumerirea, spre deosebire de celălalt client care aştepta, în rândul de fotolii de dincolo de boier Gile. Acela era bine îmbrăcat şi părea nervos; îşi răsucea mustața neagră; aşa cum şi-ar întoarce ceasul un om foarte grăbit, apoi cădea în gânduri adânci, din care răsărea deodată, aruncând priviri de uimire spre bundra enormă a lui boier Gile. Îl privea cu ochii atât de mari şi plini de indignare, că l-am crezut la început a fi chiar adversarul de proces al boiernaşului oltean; vroiseră amândoi să angajeze pe Georges Radu Şerban şi nimeriseră în acelaşi moment în camera de aşteptare - rămânea numai de văzut pe care dintre ei îl va alege avocatul. Astfel mi se păru mie - şi împrejurarea asta, care mai la urmă văzui că nu-i decât o simplă închipuire, îmi mai dădu viață şi mai puse puțin interes în sufletul meu; altfel parcă mă simțeam lovit de catalepsie şi numai din când în când închideam ochii de mare mirare. Cei doi mă şi văzuseră cum clipesc de des, dar poate îşi închipuiseră că e un simplu tic, ca şi al domnului care se trăgea furios de mustață şi-o răsucea, cu o repeziciune uimitoare, după ce privea indignat la bundra lui boier Gile.

Clientul care era înăuntru a ieşit şi după el a mai ieşit un băiat tinerel, foarte elegant, de bună seamă secretarul. El a făcut semn lui boier Gile să intre, spre vădita uşurare a domnului celălalt, care atunci am văzut că nu-i poate fi rival de proces. Tinerelul şi-a oprit ochii pe mine întrebător şi insistent. M-am roşit

deodată şi am început să mă încovrighez deasupra pântecelui; dar nu m-a întrebat nimic, nici acum, nici când a venit să ia pe domnul nervos.

Când am rămas singur şi mi-am dat seama că nu mai e nicio putință de a evita rândul meu, o presimțire teribilă m-a copleşit deodată: dacă ea va ieşi tocmai acum de după una din uşile acestea? Simțeam cum mă înec de-a binelea numai la acest gând şi ajungeam să doresc chiar ca domnul dinăuntru să termine mai repede, numai presimțirea mea grozavă să nu se realizeze, înainte de a da ochii cu teribilul, în momentele acestea, pentru mine, domnul Georges Radu Serban.

Iar presimțirea se realiză aproape exact cum mă gândisem eu, adică exact când secretarul subțirel mă întrebă în sfârşit mirat, examinându-mă cu o stăruință supărătoare:

— Dumneavoastră?...

Atunci ea apăru, dar nu pe vreuna din uşile care dau înăuntru, ci pe uşa cea mare, pentru că venea de afară. Era îmbrăcată de oraş şi valetul îi deschisese. La mine poate nu s-ar fi uitat, dacă nu m-aş fi ridicat tocmai atunci în picioare, încurcat şi de apariția ei şi de întrebarea care mi se pusese. Doar ochii s-au oprit pe mine în treacăt şi am văzut în lumina lor că m-a cunoscut. A avut numai o mişcare de dispreț a feței, pe care a alungat-o atât de repede, că multă vreme m-am întrebat dacă a făcut într-adevăr această schimă ori a păstrat tot timpul amețitoarei treceri o indiferență completă şi mai umilitoare. I-a răspuns plecăciunii secretarului:

— „Bonjour, Radu!" cu un accent pronunțat pe u, făcându-mă să mă întreb dacă n-o fi cumva chiar de origine străină. Dar toate gândurile acestea s-au perindat grabnic prin mintea mea, pentru că trecerea ei n-a fost decât o licărire de fulger.

Şi iată-mă dinaintea lui Georges Radu Şerban: urechea stângă îmi tiuia „Bonjour, Radul"... Bonjour, Radoul" La Radou nu m-am uitat o singură clipă, de teama vreunui zâmbet, de dispreț sau de compătimire pe buzele lui subțiri, care ciripeau un grai atât de pițigăiat. Ceea ce mă uimea cu desăvârşire era numai dârzenia cu care puteam vorbi, deşi îmi simțeam până şi încheieturile muiate de emoție, şi apoi seriozitatea şi gravitatea cu care mă asculta Georges Radu (sau poate tot Radii?) Şerban. Era de neînchipuit pentru mine că nu mă întrerupsese încă, cu toate că îi ceream un lucru atât de absurd: să mă primească secretar, deşi vedeam bine că are un secretar. (E drept, eu nu pretindeam nicio remunerație, oricât de greu ar fi fost lucrul ce-mi asumam, şi această dezinteresare bănească am ținut s-o subliniez în două rânduri; dar poate că Radu îl ajuta în aceleaşi condiții, cum era obiceiul la marii avocați.) Totuşi, vorbeam înainte, hotărât să spun până la urmă ceea ce pregătisem: era un fel de examen de altminteri de pledoarie, pe care trebuia să-l trec dinaintea lui, această cuvântare a mea. Deşi el mă asculta fără ca vreo fibră să tresară pe obrazul lui feminin, deşi înțelegeam perfect că mă ascultă într-adevăr, cu toate că ochii lui priveau necontenit aceeaşi floricică albastră-marină de pe covorul albastru-cer, totuşi pricepeam de minune că răspunsul îi va fi negativ. Numai când am atins punctul unității de atitudine din activitatea lui profesională, pe care îi mărturisii că am urmărit-o pas cu pas, el a făcut o mişcare abia perceptibilă şi a ridicat ochii mirați la mine. Se mira că am fost singurul care am observat acest lucru? Că l-am admirat pentru asta tocmai eu, care nu fac parte

din clasa lui, cum m-am grăbit să-l asigur? Că mai poate fi cineva afară de dânsul care apreciază astăzi o linie dreaptă şi încă doar pentru ea însăşi? Sau — dracu' ştie — să-mi permit ca un inconştient de târgoveț bădăran ce sunt să-i pun o notă bună?

Dar nu şi-a dezvăluit deloc gândul pe care acest moment al cuvântării mele i l-a deşteptat şi, parcă regretând şi el, ca şi, de bună seamă, preafrumoasa-i soție, că a putut lăsa măcar numai momentan să i se întrevadă un simplu clin al ascunzişurilor lăuntrice, a coborât din nou ochii la aceeaşi floare albastră şi m-a lăsat netulburat să termin.

Când ultimul cuvânt al meu a zburat în aer, volatilizând orice posibilitate de legătură cu acest om, cu această casă, cu această femeie, d. Georges Radu Şerban mai păstră un timp profundă tăcere. Pe urmă îmi întinse mâna (ceea ce nu se întâmplase la venirea mea) şi-mi spuse:

— Bine, domnule, am să mă gândesc la propunerea dumitale... Treci într-una din zilele acestea ca să-ți dau răspunsul meu!

Şi-mi strânse degetele cu o singură apăsare a degetelor lui lungi, osoase. De bună seamă că dacă mi s-ar fi vorbit astfel

Într-un birou public, aş fi înțeles că trebuie să-mi iau orice nădejde. Dar de-aici plecam cu o mare, cu o puternică bucurie: oricum, căpătasem favoarea de a mai suna o dată la poarta cu negre săgeți, acum fără nicio sfială; de a mai pătrunde în hall-ul elegant şi sever; de a examina mai bine îmbrăcămintea şi ticurile clienților tovarăşi de aşteptare, de a le ceda chiar rândul, numai pentru a prinde iar clipa divină când doamna Georges Radu Şerban se întoarce din plimbarea-i matinală (care „la bogații ăştia" are loc cam la aceeaşi oră) şi traversează sala cu mersul ei regal. Să vedem, data viitoare, ce cuvânt, strivit repede în gând, va lăsa totuşi să scape ochii ei? Dar acum veşti triste începură să-mi curgă din viitorul acesta smălțat de fermecătoare culori ale apropiatei mele vizite în sala de aşteptare a d-lui avocat Radu Şerban: dacă doamna se va fi interesat de „clientul acela mai tânăr dintre cei din urmă trei clienți"... şi va fi povestit soțului ei o întâmplare cu două enorme dicționare, care au căzut odinioară de omagială stupoare de sub brațul unui ofițer descins la picioarele ei, şi de asemenea de privirile insolente „ale acestui tânăr", odată, când automobilul casei a trebuit să stopeze brusc şi întâmplător în fața lui?

La patru zile m-am prezentat iarăşi în sala de aşteptare şi m-am bucurat crâncen când am văzut-o atât de încărcată de împricinați; aveam timp acum să aştept aci şi să respir până-n fundul plămânilor această atmosferă călduță a cărei prospețime vag parfumată de esențe necunoscute nu era câtuşi de puțin alterată de atâtea răsufluri. De altminteri, persoanele care adăstau acuma prezentau ținute decente şi chiar elegante. M-am înfundat deci fericit în fundul larg al fotoliului, când uşa se deschise şi secretarul cu glas pițigăiat apăru însoțind ca de obicei pe clientul care terminase. Domnul care venea la rând se ridică, dar Radu, când dete cu ochii de mine, îl opri:

— Pardon, un moment, dar numai un moment...

Apoi adresându-mi-se mie mă încunoştiință că „maestrul" doreşte să-mi vorbească. Am roşit cu desăvârşire şi cele mai negre gânduri mi-au țâşnit în minte,

mai ales pentru graba acestei execuții cu adevărat sumare, şi numai acel cuvânt familiar între oamenii de drept, „maestrul” în loc de „domnul avocat”, mi-a mai picurat parcă o boare de nădejde în haosul din capu-mi. Şi, Dumnezeule, domnul Georges Radu Şerban m-a întâmpinat cu aceste vorbe, care mi-au umplut inima de fericire şi-n acelaşi timp de teamă şi cutremur, într-o măsură cum nu cred să i se fi întâmplat nici celui ce i-a fost dat să audă glasul etern pe Muntele Sinai:

— Am reflectat, domnule, la propunerea d-tale şi răspunsul meu este afirmativ. Asupra salariului dumitale voi putea să mă hotărăsc după primele săptămâni de serviciu...

— Dar... tocmai că... eu... v-am.... că nu...

Domnul Georges Radu Şerban găsi inutil să răspundă la această bâiguială, ca un boier vechi şi bogat, care tocmai pe dezinteresarea mea bănească n-a pus preț când s-a hotărât să mă angajeze. Replica lui a fost întrebarea dacă sunt dispus să-l ajut chiar de astăzi de dimineață. Fără îndoială că i-am răspuns cu vocea plină a hamalului voinic (care la moment s-a şi trezit în mine) când propunătorul îl întrebă dacă e în stare să ducă o povară ceva mai nepotrivită pentru obişnuitele puteri omeneşti. Instinctiv am înțeles că aici, în biroul de față, în care secretar al acestui boier era Radu cu accentul pe u, rolul meu nu putea fi decât acela de hamal în adevăratul sens al cuvântului. Şi m-am comportat, spre marea satisfacție a patronului meu, ca un adevărat hamal. Îi găseam domnului Georges Radu Şerban cele mai prăfuite dosare, cu cele mai vechi hârțoage: aveam o obstinație în stăruințele mele care punea în îngrijorare pe toți grefierii, pe toți conțopiştii de la starea civilă şi pe toți funcționarii deținători de acte sau emițători de certificate în legătură cu justiția. Plecam şi-n provincie, nu numai să descopăr dovezi, pe care nu mă lăsam până nu le aduceam pe gustul domnului Georges Radu Şerban, dar îl şi reprezentam la instanțele mărunte, cerând termene şi chiar punând concluzii potrivit instrucțiunilor sale. Nu mă cruțam intenționat, oferindu-mă să-mi iau drumul pentru un timp aproape pe jumătate cât mi s-ar fi oferit, şi nu o dată, sosit dimineața, după un voiaj de 36 de ore, n-am pregetat să mă ocup de lucrurile din ziua aceea. Încât până şi maestrul a trebuit uneori să intervină şi să-mi pună la un punct convenabil acest exces, care, laudă Domnului, oricât nu m-ar crede cineva, pe mine nu mă ruina defel.

— Mi-am dat eu seama că tocmai dumneata îmi trebuieşti! m-a asigurat domnul Georges, atunci când mi-a fixat dintru început salariul la un cuantum neaşteptat de respectabil.

Pe bună românească, vorba asta venea aşa: „Am băgat eu seama că boierului pursânge îi trebuieşte vechil pursânge” — şi am rânjit în sinea mea, cutremurându-mă şi mai teribil că totuşi, în gândul vechilului, trona tot mai tiranic, ca adevărat stăpân, un cap de ceară albă cu dinți albi în râs încremenit, capul doamnei Georges Radu Şerban, pe care, de altfel, o lună şi jumătate după angajamentul meu, eu n-am mai putut-o întâlni şi vedea. Dar hamalul ştia să aştepte cu anii...

Radu era şi el mlădiță boierească, era slab şi sidefiu, înalt şi de-un blond lucios, cu dinții mari şi bătând în gălbejiu. Era bun la suflet şi inteligent, frumusețea doamnei Radu Şerban, ca orice fel de frumusețe femeiască de

altminteri, părea să nu-l intereseze. În schimb, asculta toate cuvintele patronului cu ochii larg zgâiți şi avea o plăcere deosebită să comenteze pledoariile şi sentințele judecătoreşti. Pronunța un „r” stropşit, care se subția şi mai rău când apuca pe poarta unui dinte lipsă din stânga maxilarului de sus. La trei săptămâni după angajament (mă împrietenisem acum bine de tot cu dânsul), când lucram împreună într-o după-amiază în biroul maestrului, plecat la moşie, cu ocazia unei pledoarii prin împrejurimi, uşa se deschise fără să mai fim anunțați şi-şi făcu apariția tânărul tomnatic cu gambeta pe urechi şi cu cățeluşul cu păr creț peste ochi, pe care-l văzusem odată de pe stradă intrând în această casă. Eram gata să-l întreb ce doreşte, dar binețele amabile ce schimbă cu Radu mă opriră. Pe urmă furăm prezentați: avui astfel plăcerea să cunosc încă un descendent de domn şi de beizadea: Râul (Raoul, cum semna el) Ipsilant. Mi-amintii că auzisem o dată pe maestru pledând pentru un împricinat cu nume similar. Aflai mai pe urmă de la Radu că era vorba chiar de el, dar procesul fusese pierdut şi Raoul rămăsese, din tot patrimoniul lui strămoşesc, doar cu istoricu-i nume. Şi cu o licență în drept de la Paris, pe baza căreia, nici mai mult, nici mai puțin, vlăstarul domnesc era, cum mi se spuse chiar la prezentare, coleg cu modesta mea persoană. Mi-am închipuit deci, un coleg generic, coleg de bară, un avocat. Abia după mai multă convorbire luai cunoştință cu surpriză că distinsul oaspe din ziua aceea, care ne făcuse onoarea să apară între noi la ora 12 jumătate dimineața, era asemeni secretar al patronului, coleg al meu şi-al lui Radu.

— A, poate ați fost în vreo călătorie? comisei, ca un veritabil burghez provincial ce eram, gafa să-l întreb.

El îmi răspunse însă indiferent că n-a fost în nicio călătorie şi atunci eu mă gândii că o fi zăcut bolnav. Şi împinsei gafa şi mai departe, împărtăşindu-i, gata de gratulare pentru însănătoşire şi revenirea în mijlocul nostru, această destul de logică temere a mea. Noroc că glasu-mi se auzi numai pe jumătate, dându-i prilej să nu-mi răspundă, ocupat să întrebe pe Radu Ies dames sont chez elles”. După care îşi luă rămas-bun de la noi şi, trăgându-şi câinele (a cărui mutră mi-aduse aminte de-a unui lăutar bătrân şi a unui mare politician actual) de lănțuşu-i galben, ne părăsi nu pe uşa pe unde intram noi şi clienții, ci pe uşa laterală, pe unde apărea maestrul.

Radu m-a ajutat binevoitor să ies din toate nedumeririle. Mai întâi „les dames” erau doamna Georges Radu Şerban şi mama ei, doamna Smaralda Ruset, născută însăşi Ipsilant, mătuşă lui Raoul, aşadar, văr primar cu doamna Alba. (Mi-adusei într-adevăr aminte de o doamnă cu păr alb pe care o văzusem de vreo două ori trecând prin hali cu un baston în mână, deşi dreaptă şi plină de prestanță, o dată chiar oprindu-se să se întrețină cu unul clin clienți şi părând nespus de afectată de vorbele aceluia: mi-am închipuit, o vizitatoare a doamnei Radu Şerban.) Procesul lui Raoul, pierdut la Casație, avea de obiect nu numai o expropriere în favoarea obştii, dar mai era încurcat şi de o prescripție fatală. Doamna Smaralda pierduse pe aceeaşi temă, cu mult mai înainte, pentru că avuse imprudența să se încreadă, ca şi restul comoştenitorilor de altminteri, în temenelele unor deținători - foşti embaticari, care nu răscumpăraseră — pricopsiți de familia lor şi totuşi trădători; când obştea şi-a mai cerut şi drepturile ei, din mare latifundiară, doamna

Smaralda n-a mai rămas decât stăpâna unei sfori de moşie, pe care, degustată de toate netrebniciile suferite, s-a grăbit s-o prefacă în bani sunători. Restul e lesne de ghicit: şi leul şi francul francez — căci trei sferturi din capital şi-l depusese ca prevedere la o bancă din Paris — au căzut vertiginos. Aceeaşi soartă a avut-o şi casa din Bucureşti, pe care doamna Alba, pe atunci domnişoară Ruset (ea semna însă ca domnişoară, de dragul şi pentru sonoritatea numelui matern: Alba Russet Ypsilant) o moştenise de la tatăl său: convinsă de geniul speculativ al mamei, o vânduse şi ea la rându-i, concomitent, pentru a se vedea apoi, din mare prinţesă trăită numai în străinătate (unde se înfăţişa doar ca prinţesă „bizantină"), cum sărăcia se apropie grozavă cu dinţi şi paşi de lup. Şi numai astfel doamna Alba convenise să accepte mâna lui Georges, cu o decenie şi mai bine mai în vârstă decât dânsa. Astfel, gândul ei plutise în nori şi mai înalţi, la care eu ameţeam numai gândindu-mă, şi, încercând să-i descifrez, rămăsesem cu gura puţin întredeschisă şi cu stiloul înfipt în şănţuleţul bărbiei, poziţie din care mă corectai repede, când Radu sfârşi şi mă privi puţin mirat că pe un om de drept ca mine mă pot impresiona astfel de întâmplări prea obişnuite, şi puţin cam încurcat că mersese prea departe cu vorba tocmai cu unul pe care destăinuirile lui păreau să-l intereseze atât de mult.

Mi-am impus de-acum înainte să nu mai par prea curios, pentru a afla cât mai multe; mai ales felul de a vorbi degajat şi net al lui Radu şi puţina importanţă pe care o acorda evenimentelor zilnice şi familiare, pentru a merita din parte-i vreo discreţie, mă încuraja să-l descos cu multă abilitate. Mă prefăceam că mă interesez mai mult de soarta lui Raoul, a cărui gambetă pe urechi şi al cărui câine cu pedigree păreau să întoarcă în zâmbet şi buzele lui Radu, ale acestui drăguţ copil (el nu era de viţă domnească, numele lui de familie era Mănescu) pe care nimic nu mai putea să-l preocupe în afară de speţele dragi ale maestrului său. Indirect astfel, puteam afla cât mai multe şi de ceilalţi membri ai familiei Ypsilant.

Procesul lui Raoul ţinuse mai îndelung, pentru că, rămas orfan, încă adolescent, minoritatea lui îi fusese într-o privinţă de ajutor: tutorele neglijent însă nu încasase chiriile în formă vizibilă şi deţinătorii uzurapaseră totuşi prin lungă prescripţie sau cu titlul de pro herede. Un mai mare hal de neglijenţă într-o administraţie nici că se mai pomenise! (Gurile rele şopteau că tutorele lui Raoul, care îngrijea totdeodată şi de moşia doamnei Smaralda, absenteistă convinsă, fusese înţeles cu acapărătorii; dar numele lui asemenea istoric — Ghiculescu — îl absolvise de orice fel de bănuială din partea victimelor.) Asta mă făcea să simpatizez pe Raoul, pe acest „secretar de avocat" care sosea din două în trei zile, între douăsprezece şi jumătate şi unu - tocmai bine când se isprăveau consultaţiile, ba uneori lipsea şi câte o lună! Radu credea că are şi el retribuţie din partea maestrului, dar nu aveam niciun indiciu doveditor, iar acum mă învăţasem să nu mai fac gafa de a mă repezi cu întrebările. Văr cu Alba, Raoul nu putea decât să-mi fie simpatic şi, dacă obţineam cumva prietenia lui, o nădejde încăpăţânată mă făcea să mă legăn în rozele parfumate ale gândului că din când în când ar putea veni vorba şi de mine în conversaţia lor familiară.

Mă purtai ca un veritabil gentleman cu Raoul; sentimentele ce-i arătam nu erau numai interesate, dar admiram în adevăratul înţeles al cuvântului la dânsul nepăsarea cu care îşi amintea, şi de cele mai multe ori izbutea să nu-şi

reamintească, dezastrul involuntar al imensei lui averi. Când vorba venea într-acolo, ştia s-o întoarcă de minune, aruncând-o departe de el, ca pe o mânuşă uzată, ca amintirea unui bacşiş nebunesc, zvârlit la o masă de chef. În schimb îi plăcea în chip deosebit să ne întrețină despre câinele lui, Nuşi (!?), şi de noblețea-i de sânge dovedită cu acte (atunci aflai eu de existența pedigree-lor). Dobitocul era într-adevăr simpatic, dar mai mult caraghios. O caricatură de câine: cu toată bunăvoința-mi îndârjită nu ajungeam deloc să pricep rostul atâtor atenții şi în ce constă valoarea lui: l-ar fi făcut praf în două minute oricare javră de mahala.

Nu era nici frumos: părul lui spălat şi răsspălat era de-un alb-roşcovan - acum îl puteam observa mai bine - cu pete mai întunecate, de-un negru-castaniu. Dar tot acest păr îi invada şi fața, lăsându-se dedesubtul botului țuguiat ca o barbă neţesălată de troglodit. Poate o fi inteligent, o rasă mai inteligentă decât a celorlalți semeni ai lui? Cerui lămuriri lui Raoul asupra acestui punct, pentru că vream să-i iubesc câinele cu orice preț. El mă asigură de acest lucru, dar din exemplele ce-mi dădu nu conchisei nimic favorabil. În cele din urmă, Raoul, văzând că nu mă convinge astfel, mă doborî iar sub povara documentelor de noblețe. Şi mă uitam curios la acest vlăstar de personaje istorice, care afişa indiferență pentru moşia strămoşească pierdută din neglijență boierească, dar care se făIea cu neamul boieresc al câinelui său, căutând să insufle javrei anoste virtuți pe cale de documente. O jale mare mă cuprinse pentru urmaşul de voievod, care însemna totuşi ceva şi el, personal, peste ce-l puteau arăta propriile lui documente. Era suficient să te întrețină despre „Nuşi" al lui şi despre diversele rase canine în general, pentru a te convinge că ai înainte o inteligență cu adevărat sclipitoare, care — vai! — nu părea să se aprindă până la acest grad decât când era vorba de animalele lui favorite.

Totuşi, Raoul avea şi cunoştințe întinse de literatură. Era mult citit şi avea un chip special al lui de a defini o operă şi de a justifica astfel de ce îi place sau nu. Dar, vădit lucru, asupra unor astfel de chestiuni nu era dispus să întindă multă discuție şi poate că şi asta era o calitate. Îl descusui cu încetul, căci ne împrietenisem. Ieşeam adesea seara şi întârziam noaptea de dragul lui: pentru că la dânsul primul pahar trebuia să aibă neapărat urmare, şi încă lungă. Era curios că prefera localurile de mâna a doua şi chiar ordinare. Varieteuri suspecte, cîrciumi cu fală pentru vinurile lor vechi şi fripturile lor indecente şi, ca orice beţiv bucureştean democrat, hala lui Milică Dona din Piața Mare, unde ritualul nocturn trebuia neapărat să sfârşească.

Nu mă îngrozeam de nopțile pierdute, pentru că aveam constituție destul de robustă ca să nici nu le simt. Apoi nici nu mă ameţeam, lasă că nu beam cine ştie ce. Însă era o plăcere pentru mine să stau cu Raoul Ypsilanti, vărul doamnei Alba Georges Radu Şerban, născută Russet şi după mamă Ypsilant, noi singuri la o masă. Ce avea omul ăsta din frumusețea şi eleganța doamnei Alba? Nimic. Cu pălăria aceea pe urechi, cu nările largi şi cu ochii foarte lucioşi pe-o figură ternă... Ah, luciul ăsta al ochilor le era comun... Da, iată ce trebuie să privesc eu mai mult la dânsul... Ş-apoi se cunoştea că e de neam bun, orice s-ar zice, oricât urechile acelea largi ca nişte frunze de curechi s-ar lăsa cam pleoştit, pornind din țeasta roşcovană, bine tunsă de la creştet în jos — sau de sub ceapacul negru, prea

înfundat pe cap. Era ceva în el care o spunea limpede, răspicat, şi nu mă refer aci - cum se face de obicei — la accentul lui aproape stricat românesc, ori invers, la accentul lui impecabil când vorbea franţuzeşte şi englezeşte.

Am putut constata astfel că există într-adevăr o noblețe, un mod de a fi, de a te arăta deosebit de al celorlalți. Că asta provenea din trecerea sângelui printr-un şir de generații succesiv bine trăite ori că era cu adevărat un har divin la mijloc, n-aş fi putut răspunde. Dar Raoul Ypsilant îmi făcea limpede impresia că, dacă n-ar fi fost stipendiat de soțul verişoarei sale (de unde putea trăi el altfel?) şi dacă., incapabil de a munci, ar fi decăzut cu desăvârşire, cu siguranță că şi în zdrențe, şi cu ceapacul lui atunci mototolit, s-ar fi prezentat altfel decât un vagabond de rând. Sau chiar dacă ar fi fost literalmente lipsit de inteligență, tot s-ar fi găsit ceva în felul lui de a fi care l-ar fi transfigurat puțin, l-ar fi făcut să pară un prost mai interesant decât proştii ceilalți, cei comuni.

De aceea mă pasionam de Raoul după cum el se pasiona de câinele lui, şi-mi închipui că pasiunea mea era incomparabil mai legitimă. În afară de pedigree-ul, Raoul era ceva, era el însuşi cineva. Pe lângă vinul vechi şi fripturile de măruntaie indicibile, lui Raoul îi plăceau femeile cu păr lung. Era o meteahnă sufletească aceasta, care i-a pricinuit, după mine, burghezul, însemnate neajunsuri. Astfel, refuzase două partide, care bucuros i-ar fi adus zestre zdravănă, în schimbul numelui său, ce, precum se vede, reprezenta încă o bună valută. Lucrurile astea se petrecuseră cam imediat după pierderea definitivă a procesului, şi toată lumea crezuse că gestul pretendentelor apăruse cam umilitor prin promptitudinea lui. Şi toată lumea apreciase deci refuzul de înaltă prestanță al lui Raoul; dar aci, în subsolul cu miros de fleici al lui Mitică Dona, eu singur aflai adevărul adevărat. Pretendentele n-aveau păr lung, uite aşa ca una din cele două tovarăşe ale noastre de masă, aceea care, evident, trebuise să-şi tragă scaunul lângă al lui Raoul şi pe care el o mângâia pe creştet, cu totul şi cu totul transportat. Sărutări pătimaşe urmară destăinuirii pe care el mi-o făcuse pe franţuzeşte, cu superbul lui accent care inspira respect cocotelor, iar mie discretă trufie şi grija să răspund în aceeaşi limbă, însă numai atunci când răspunsurile nu puteau consta în mai mult de un cuvânt. Puțin geloasă, partenera mea mă invită desigur să nu mă las mai prejos: „Dă-i şi tu din gură pe franţuzeşte, micule", dar, pentru că n-o satisfăcui, ea începu să aprecieze cu glas tare calitățile înfățişării mele, restabilindu-mi superioritatea. Evident că încăpățânarea ei de a nu mai tăcea mă agasa, cu atât mai mult cu cât n-aş fi vrut să indispun pe Raoul cu nimic, mai ales n-aş fi dorit să i se infiltreze sugestia că într-o societate feminină eu aş putea să fiu preferat dintr-unele foarte puternice privințe. Şi doar îmi trebuia societate feminină în jurul nostru, numai şi numai pentru ca odată şi odată, când îmi voi simți sufletul oțelit, să pot aduce vorba de ea; de bună seamă, nu într-o circumstanță ordinară ca aceasta, dar mai târziu, cine ştie, când, grație strânsei mele prezențe lângă dânsul, aş putea pătrunde şi-n altfel de lume decât acea pe care Raoul se obstina acum s-o frecventăm. Noroc însă că princiarul vlăstar care privea cu ochi larg căscați pe partenera mea — Doamne, şi ce luciu era atunci în ochii lui! — nu asculta nimic, mai bine, nu auzea nimic din ce spunea ea. Am văzut clar, el aproba necontenit, grozav de bine dispus, pe cea de lângă mine şi, complet transportat, se grăbea să

mângâie la fiecare două minute coama neagră-castanie a femeii de lângă dânsul. Atunci înțelesei abia şi această nouă latură a caracterului lui princiar; pentru un simplu gust, în aparență neînsemnat, el dă cu pidorul la perspective mândre, la situații sigure. Pusei capriciul lui în legătură cu sentimentele ce un veritabil nobil ca dânsul trebuia să le aibă pentru trecut, pentru orice ține de trecut — şi ce ține mai bine de trecut decât părul lung la femei? — şi deodată mă întrebai îngrijorat dacă doamna Alba nu poartă cumva părul lung. Netotul ăsta ar fi în stare să-i facă vară-si curte, pe când, în ipostaza contrară, ce minunat de bună s-ar fi prezentat situația pentru mine: doamna Alba ar fi valorat ceva mai puțin pentru dânsul, şi asta ar fi însemnat pentru mine o portiță mai mult, prin sufletul lui, spre ea.

Abia mai târziu văzui ce putere avea această particularitate capilară a femeilor asupra celui ce-mi făcea nespusa onoare de a mă asigura acum, sub grea chezăşie de cinste, de amiciția lui eternă. Cocota cea brună îi furnizase, în schimbul modestului ei tarif, plăceri incalculabile; în noaptea următoare o căutase singur şi o regăsise la locul ştiut, pe chei. Dar după prima oră de tandrețe, care, precum înțelesei, se consumase mai mult în mângâierea lungului păr, Raoul, cam întrecut cu băutura, adormise. La deşteptare, dezastru! Bruna nemernică nu-şi mai odihnea capul încurcat de bogăția aceea neagră pe alba pernă princiară. Canalia dispăruse, nu fără a fi trecut în razie toate buzunarele amfitrionului imprudent şi chiar degetele-i înțepenite de somn. Din portefeuille îi luase trei sferturi din retribuția pe care colegul meu o încasase cu o săptămână înainte de la maestru, şi din degete numai unul din inelele prețioase şi în sine şi ca valoare istorică, şi anume, pe cel cu piatră de rubin.

Acum Raoul mă rugă să-l însoțesc pentru a găsi pe fugara, care de bună seamă îşi schimbase, prudentă, pentru un lung şir de nopți, vadul comercial. Şi asta de ce credeți? Pentru tenculețul de hârtii albastre sau pentru valoarea rubinului şi a incrustației rare a inelului, despre care Raoul îmi şopti că fusese prețuit de curând la o sumă impunătoare de cel mai autentic bijutier al Bucureştilor, dar că el speră să-l treacă şi mai bine la Paris? (Tipul nu era aşa de sărac cum crezusem la început; dar îşi purta cu el toată averea!) Nu, nu pentru valoarea inelului, care făcea cât o casă într-un parc ieftin, mă trăgea prințul Raoul nopțile după sine, de începusem oarecum să mă ajungă puțin oboseala — că până şi domnul Georges Radu Şerban s-a uitat în vreo două rânduri la cearcănele mele puțin cam ciudat — nu, ci pentru părul lung al hoației.

Căutările însă fură zadarnice, şi pentru că mă înfiora perspectiva până-n infinit a nopților ce mai aveam de pierdut (poate că prostituata asta care-mi dădea necaz se refugiase în provincie!), am încercat să-i ofer unele mostre noi; ce dracu', mai erau doar femei cu păr lung în Bucureşti! Prințul se arătă de fiecare dată mulțumit, dar nu încântat, şi dorul de cea dintâi nu i se mai ogoia deloc.

— Crezi dumneata că înainte de ea n-am mai găsit şi altele, cu păr mult mai fin decât al acestora la care mă îmbii; doar a fost, mon cher, pasiunea mea, care m-a îngenuncheat cam la un an după ce monstrul parizian a dat decretul de tunsoare tuturor femeilor de pe glob... (El a şi numit un coafor parizian, dar i-am uitat numele.)

— Ei bine, uite aici! a continuat. (Şi luându-mi mâna mi-o puse pe cârlionții încâlciți şi moi ai lui Nuşi.) Ei, ce zici? E totuna cu al javrei ăleia de trece acum pe mijlocul drumului şi în cojocul imund al căreia nu te sfătuiesc să-ți vâri degetele?... Ha... ha.... ha...

Avea un râs rar, sacadat şi invariabil, necontenit acelaşi; aceeaşi silabă: „ha", aruncată afară cu mişcări largi ale toracelui. Ha... ha... ha... un fel de lătrat vesel, ca al dobitoacelor lui favorite.

Am izbutit în cele din urmă să-l conving că nemernica şi-a luat tălpăşița din Bucureşti şi mi-am recâştigat liniştea deplină a nopților. Până acum nu făcusem nicio greşeală în serviciul pe care i-l prestam domnului Georges Radu Şerban, ca un argat conştiincios, şi înclinările lui de stăpân care mă plătea — numai că întrevedea posibilitatea de a-i greşi — mă înfricoşau. Aveam pentru dânsul toată stima ce-o merita talentul şi renumele lui, în schimb nu nutream pentru persoana sa niciun fel de sentiment mai adânc, afară, de bună seamă, de îngrijorarea cumplită că m-ar putea îndepărta din această casă. De aceea căutam să-l servesc cât mai bine şi eram convins că depăşesc cu contraserviciile mele cuantumul plății lui, pentru a înăbuşi în inima mea orice drept al său la recunoştință şi prietenie; vream ca drumul inimii mele spre acea pentru care pătrunsesem aicea să fie liber, neîncurcat de ghimpii niciunui fel de remuşcări, complet, complet liber. De aceea țineam nespus la compania lui Raoul Ypsilant, în inima căruia mi se părea că ghicesc, sau în orice caz găsisem logic că trebuie să existe, o aversiune surdă pentru cel care-l stipendia fără motiv.

În vremea asta, revăzui pe doamna Alba de mai multe ori; îmi răspundea rece la salut, ba cred că nu m-am înşelat, observând în recele acesta din ochii ei lama de oțel a necazului că existența mea aici chiar, după inofensivele împrejurări petrecute, o plictiseşte pur şi simplu. Inima-mi de argat îmi sfârâia atunci ca pusă pe jăratic; mă simțeam neînsemnat şi umil, şi vedeam că distanța de aici la lună, care mă separa de ea, creşte, de parcă luna, liberată de atracție, s-ar fi pus într-o bună zi în accelerată mişcare centrifugă.

Dar nu descurajam, asta nu; căci pe măsura acestei distanțări de stupefiante cifre astronomice, creştea, simțeam cum creşte impetuoasă, amiciția lui Raoul pentru mine; prietenul ăsta care mă întrecea cu doisprezece ani va netezi pentru mine, de bună seamă, un loc în sufletul princiar şi rebel.

Într-o zi, doamna Alba, venind din oraş, mă surprinse amuzându-mă de teoriile calorice ale lui boier Gile, al cărui Ford dărăpănat de bună seamă că aştepta afară pe unde trecuse dânsa; atunci văzui şi eu puțină lumină în ochii încă nedefiniți pentru mine: era o scânteiere lăuntrică ce mă viza direct şi o citii de minune, era ceea ce nici nu mă aşteptam altceva, căutătura de batjocură şi glas mut care-mi spunea: „Evident, ți-ai găsit teapa care-ți convine". Pentru că boier Gile, cu cojoaca lui acum în mijlocul verei şi cu buhăitul lui cap enorm, numai a boier, chiar expropriat, nu semăna.

Dar, în sfârşit, era ceva omenesc în atitudinea ei pentru mine, jumătate din atitudinea la care mă obişnuisem s-o văd, parcursă într-o singură mişcare, îndărăt. De aceea doamna Alba nu-mi mai apăru aşa de înaltă, ca înainte tot timpul; dimpotrivă, era o femeie potrivită, aş putea zice înăltuță, foarte puțin plină, umană

şi fină, şi era nespus de frumoasă. Totuşi, deşi o fixam cu ochi arzători (orice ar fi fost să se întâmple!), n-aş fi putut spune pentru nimic în lume dacă părul ei e tuns şi nici ce culoare are; apropierea ei mă orbea.

Totuşi îmi propusei să-i înfrunt strălucirea, mai ales că disprețul ei vădit, concret, mă încuraja; orice s-ar spune, era un pas larg de apropiere pentru mine, era o fericire neaşteptată, un înger răuvoitor apărându-ți dintr-o dată, într-o noapte de deznădejde fără sfârşit, dar apărându-ți. O bravai deci privindu-i părul şi descoperii că era brună, o brună cu ten alb, mat în lumina sălii de aşteptare: o, mult mă costă această descoperire! Mai întâi, ochii ei fulgerară de mânie şi mă săgetară cu veninul cel mai omorâtor; apoi — şi asta fu cea mai grea lovitură - nu mai trecu multă vreme prin sala de aşteptare. Mai aşteptam acum chemarea beizadelei şi condamnarea la adevărată decapitare, ca pe vremea Brâncovenilor: socoteala şi teribilul concediu definitiv. Dar domnul Georges Radu Şerban, de când obrazu-mi restabilit denotă din nou prospețime şi sănătate şi începu a respira iarăşi înverşunarea aprigă la muncă, se arăta parcă tot mai prietenos cu mine, ceea ce mă îngrijora, şi tot mai încrezător în forțele mele, dându-mi sarcini din ce în ce mai grele, ceea ce mă făcea să-mi înăbuş cu greu în gât chiotul de triumf.

Oare pomenea omul ăsta, domnul ăsta mare şi grav, cât de puțin despre modesta, umila mea persoană, despre bietele mele însuşiri, care-l mulțumeau, în familia lui, la masa de la prânz, sau seara, când se revedea cu ai săi, după oboselile zilei. De bună seamă că nu: eram un argat conştiincios, şi atât. Sau poate pomenea de mine ca de-un argat conştiincios, şi-atât: „A, am găsit în sfârşit un bun secretar". Atât şi nimic mai mult. Nicio comparație între activitatea mea şi a lui Radu, şi mai ales niciuna între munca mea zilnică şi a lui Raoul. Era ceva firesc ca eu să muncesc înzecit decât oricare dintre dânşii, căci aceasta era menirea mea de om venit din păturile mai joase ale societății, unde pâinea se câştigă în mod firesc cu sudoarea frunții. Şi nici Raoul, de bună seamă că nu pomenea nimic niciodată. Ce însemnătate mai aveam eu pentru el când se găsea în fața verişoarei sale? Un simplu tovarăş de chefuri nemărturisibile şi atât! Ți-e şi ruşine să aduci vorba de astfel de tovarăşi. Şi sufletul mi se strânse de durere ca un câine biciuit, când înțelesei că oricât s-ar strânge prietenia noastră, eu nu voi ocupa în gândul lui Raoul alt loc decât într-o sferă exterioară, care nu va coincide niciodată cu sfera cealaltă, adânc intimă, pe care oamenii aceştia de demult, veniți din fundurile trecutului strălucit, şi-au rezervat-o discret numai pentru ei, pentru cei dintr-o tagmă cu dânşii, în fața irumpției potolitoare la suprafață a nemernicimei obscure din adânc.

Atunci aş fi vrut, sub tortura acestor gânduri, să îndeplinesc ceva grozav, să săvârşesc ceva neobişnuit de greu, un lucru dinaintea căruia şi priceperea şi talentul dlui Georges Radu Şerban să rămână în stupoare! Atunci, fără doar şi poate, el va trebui să vorbească, să rostească de mai multe ori cu invidie şi ură numele meu, şi să fie anume ceva, în legătură cu ea, cu interesul ei, cu mulțumirea ei sufletească, drace, cu soarta ei, sau cine ştie cum, astfel ca el să fie obligat să pomenească de faptele mele în fața ei. Atunci domnul Georges Radu

Şerban, vlăstar de voievozi, va fi înfrânt, va zăcea la pământ, răpus de mine, nemernicul, vagabondul, hamalul din portul Brăila, argatul plătit de el. Dar ce? Dar

ce? Dar ce? Evident, doar prin merite cu adevărat uimitoare poate pătrunde un om ca mine în lumea aceasta închisă în sine, pe care nici loviturile timpului, nici ruina în plină creştere n-o zguduie din exclusivismul ei. Dar care putea fi meritul acela astăzi, în epoca asta anostă? O lovitură financiară, cum reuşesc toţi îmbogăţiţii, cum auzi la toate colţurile, pe toţi nespălaţii, toată pleava asta omenească, scormonită de război, aşa cum o rază de soare pune-n agitaţie un muşuroi umed de viermi: „Am dat lovitura! Voi da o lovitură straşnică...”

Lovitură! Ah, care lovitură trebuie dată pentru a ajunge la o ţintă aşa de fericită? îmbogăţirea, haidade... dacă asta ar putea impresiona pe bogata, pe trufaşa doamnă Alba Georges Radu Şerban, descendentă din împăraţi bizantini şi prinţi cu renume istoric, ale cărei visuri mergeau cu mult deasupra soţului său! Altceva, cu mult mai straşnic, mai răsunător... dar ce? dar ce?... un proces din cele mai grele, care să răstoarne la pământ o stare întreagă de lucruri, sau care să instaureze o stare întreagă de lucruri, să instaureze timpurile vechi, puterea şi mărirea doamnei Alba Georges Radu Şerban... Ceva cu totul şi cu totul senzaţional, aproape de imposibil... Dar ce? dar ce?... Doamne, dă-mi pe acest ce, şi-ţi voi ridica 11 de mănăstiri, în cele mai frumoase 77 de părţi ale ţării...

Evrika! am strigat în cele din urmă la capătul acestor torturi, de zile şi nopţi întregi, ale gândului meu. Evrika! Iată: procesul Ypsilanţilor, revizuirea procesului Ypsilanţilor, recâştigarea formidabilei averi, pe care a pierdut-o marele maestru, dl Georges Radu Şerban... Să vezi atunci nu pe doamna Alba, dar pe doamna Smaralda, această cocoană cu mers voievodal şi cu baston, care se oprea uneori în hali, lângă vreo cunoştinţă, şi-o descosea, pentru a-şi văicări la rându-i soarta, în şoaptă, cu discreţie de nobilă înnăscută, când nu mai era nimeni altul decât convorbitorul în larga şi eleganta sală de aşteptare! Cum ar mai vorbi de mine doamna Smaralda, cum m-ar prezenta ea fiicei sale, cum ar şopti intrigată: „Ai văzut, un proces pe care l-a pierdut chiar Georges...?” Şi chiar mult mai mult decât atât putea spune doamna Smaralda fiicei sale: „Oare... nu cumva... această pierdere... s-a întâmplat... pentru că tu visai cu mult deasupra lui...”

Fusesem prezentat de Raoul doamnei Smaralda într-o dimineaţă, cum poate fi dimineaţă pentru Raoul, care, cel mai devreme, se culcă noaptea la 3; aşadar, am fost prezentat cam pe la amiază, când consultaţiile se sfârşiseră şi Raoul venise ca de obicei la slujbă, să se intereseze ce a mai fost în ziua aceea. (Am fost nedrept cu Raoul, afirmând că el nu făcea absolut nimic în birou. Dimpotrivă, privea şi uneori citea conceptele pe care le făcusem în dimineaţa aceea şi, după ce ne consulta dacă a lipit bine timbrele, se apuca să le bată la maşină. Astfel îl găsea uneori maestrul, pe care Raoul îl saluta atunci cu exclamaţii de bună întâmpinare, fără a se urni de pe scaunul lui, ca un om foarte ocupat - el scria repede la maşină, totuşi fără nicio greşeală. Alteori punea întrebări în legătură cu acţiunea pe care o dactilografia, chiar de faţă cu maestrul: „A, aţi făcut acţiune în resciune cu afacerea asta”!

Nu-i răspundea nimeni şi el continua să ţăcăne clapele cu repeziciune, mlădiindu-şi mijlocul elegant dinaintea maşinii şi răspunzându-şi singur: „Foarte bine, foarte bine...” Pe urmă mai punea câte o întrebare, care, câteodată, smulgea un zâmbet fugar subţirelului şi seriosului Radu; pe obrazul maestrului nu se mişca

însă nicio cută şi-i spunea numai atât: „Hai, Raoul, lasă asta... eşti aşteptat dincolo... vin şi eu numaidecât la masă!”

Doamna Smaralda întârziase, cu toate că venise cu automobilul (maestrul avea trei maşini şi doi şoferi), şi cu toate că înainta ca de obicei înaltă şi ţanţoşă, apăsa cu dârzenie podul palmei pe mânerul de argint al bastonului mitropolitan. Raoul îi tempera graba, dându-i printre altele de ştire că maestrul nu a revenit din oraş încă, asta mai mult ca s-o oprească pentru a mă prezenta pe mine: „Un eminent avocat, mărturisi el, un viitor mare maestru al baroului!... Georges, care-l cultivă, o să aibă cu el mai târziu de furcă!” anticipă cu convingere, ca şi când, spre marea mea uimire, mi-ar fi citit gândurile. Doamna Smaralda îmi acordă în urma acestor relaţii o atenţie care mă măguli şi mă intimida până la completa fâstâcire. Dacă nobila bătrână va repeta aceste cuvinte fiicei ei? mă gândeam - „o, Doamne, o, Doamne, fă să se întâmple asta!” şi izbutii să-mi recapăt stăpânirea de mine, dând întrebărilor încurajatoare şi dinainte aprobative ale doamnei Smaralda răspunsuri cumpătate şi de bun-simţ. O, cât de mult simţeam că iubesc pe Raoul, cu „r”-ul lui franţuzesc cu care pronunţase cuvintele „Georges”, „târziu” şi mai cu seamă „furcă”: fu-âr-că... ah, delicios!

Hotărât lucru, averea Ypsilanţilor trebuie salvată... Trebuie luptat cu toată energia, cu toată absurditatea încăpăţânării, pentru ca nu numai această încântătoare şi nobilă bătrână, doamna Smaralda, dar şi acest prieten sublim, acest suflet mare, acest cu adevărat prinţ de neam imperial, acest divin Raoul, pe care eu îl bârfisem în gândul meu, îl acuzasem de egoism şi exclusivism de clasă, să fie repus în drepturile lui, în avuţia lui răpită de pleşcarii tagmei mele. Ce caută aceşti pleşcari, aceşti argaţi şireţi şi linguşitori într-o bogăţie împărătească, în mijlocul căreia nu poate sta bine decât o albă zeiţă ca doamna Alba, destinată, născută să stăpânească, să lovească în prostime cu biciul şi să întindă mâna pentru a fi sărutată de cei ce merită, de cei ce se ridică, dedicându-şi inteligenţa şi viaţa întru apărarea şi preamărirea sfintei ei persoane.

Şi, declamând de fericire în felul ăsta, pe când înghiţeam zorit în bufetul Palatului de justiţie un borş naţional şi m-aştepta fumegând alături varza cu carne, îmi închipuiam mâna domniţei Alba întinzându-se din vălurile de borangic spre buzele mele. Eu nu văzusem încă bine mâna domniţei Alba, dar aşa trebuie să fi fost cum mi-o închipuiam eu, ca orice mână de icoană bizantină. Şi blestemai aceste timpuri stupide şi anoste de sinistră nivelare: dacă şi doamna Alba ar fi aidoma acestei neveste durdulii de restaurator, plină de nuri şi de draci şi frumoasă-n toată regula, cu care glumesc toţi avocaţii şi care-mi aduce acum ardei verde pentru varza cu carne, unde ar mai fi şi mai frumosul vieţii, unde treapta de mai sus, spre care trebuie neapărat să ţinteşti cât trăieşti? Lugubru! O, dragă băiete, îmi spuneam tot eu, ascultă-mă pe mine: noblețea e ceva în sine, în afară de frumusețe..., e o mare calitate, un sublim atribut al vieţii, pe care-l dărâmăm ca nişte imbecili, îl surpăm încetul cu încetul, de la temelie, în oceanul vulgarităţii, în loc să tindem spre puritatea lui...

Şi ce mai spuneam eu atunci, ştergându-mi vulgar, la intervale dese, dosul de pe bărbie, grăbit să nu mi se strige procesul, în care trebuia să ţin locul maestrului! Şi-mi închipuiam pe maestru, tihnit la masa lui regească, asigurându-şi

comesenii că are în sfârşit o mână dreaptă, braţ solid care ştie să ţină duşmanul în loc până la venirea lui. Doamna Smaralda a adus vorba despre mine şi Raoul a secondat-o; iar maestrul a acordat în sfârşit apostila lui hotărâtoare! „Este într-adevăr un straşnic ajutor... va fi un...” Iar domniţa ascultă tăcută, pe gânduri. Nu mai scutură din umerii ei decoltaţi şi marmoreeni, jignită că a putut scăpa în convorbirea din jurul unei astfel de mese un subiect atât de plebeu. Ascultă pe gânduri şi abia reţine un zâmbet: îi răsună în urechi ecoul de bubuitură înfundată a celor două dicţionare... Dar zâmbetul se pierde nesimţit în majestatea gravă a trăsăturilor. E un secret al ei, care alunecă în inimă, lângă taina cealaltă, la care ea încă nu vrea să privească mai atentă: „Care e rostul venirii lui în această casă, dacă nu...”

Dar nu vrea să-şi răspundă şi alungă întrebarea. Nu-i nimic, zeiţă... nu-i nicio grabă... avem ani la dispoziţie pentru asta... avem viaţa întreagă...

Şi m-am repezit pe coridoare şi scări, în urletele prelungi ale aprozilor care strigau primele procese, ca un cavaler în galop, chemat de huietele bătăliei proslăvitoare... Ah, vremurile de demult...

Sunt doi ani, şi mai mult chiar, de când îmi ajut maestrul, şi am prins de minune mare parte din meşteşugul, trebuie să spun, din arta, din marea lui artă juridică. Astfel că efuziile lirice, care-mi vin din când în când şi care-mi plac atâta, mai ales în singurătatea nopţilor din locuinţa mea, acum elegantă şi complicată - o straşnică garsonieră după modelul celei a lui Raoul — sunt alternate de energice perioade de activitate. Nu am descris încă dosarele Ypsilanţilor, dar cred că stăpânesc capitolele prescripţiei şi ale posesiunilor, din mai toţi autorii de seamă, mai bine decât cei mai buni maeştri ai barei. Timpul trece astfel necurmat şi cu el evident acumularea anilor care întăresc stăpânirea uzurpatorilor; dar ar fi fost o copilărie să mă gândesc că s-ar putea revizui un proces de însemnătatea asta prin simplă recalculare a unor termene de prescripţie... dimpotrivă, tactica mea mă îndrumă să redeschid bătălia pe temeiul posesiunilor precare, care anulează orice fel de uzucapiuni. Am găsit lucruri senzaţionale în doctrină şi unele chiar aplicate în jurisprudenţă, noutăţi care cu siguranţă au scăpat dezbaterilor procesului; înainte de a-mi parveni dosarele, care au fost şi duse la pod, clasate, i-am pus unele întrebări lui Raoul. Am deplină siguranţă că sunt pe drumul cel bun; şi chiar dacă n-aş putea salva totul, o bună parte din averea pierdută tot voi redobândi. Raoul nici nu bănuieşte rostul întrebărilor mele; dar când voi avea din filele dosarelor confirmarea că un element atât de esenţial, ca acel care creşte înfricoşător de logică şi adevăr sub taina frunţii mele, îi voi arăta şi maestrului punctul de vedere de la care vreau să pornesc; de bună seamă, Raoul va fi de faţă, pentru a evita vreo manifestare de neplăcere şi mai ales vreo sugestie ori chiar ordin de oprire din partea maestrului. Am impresia că voi deschide atunci propriul lui proces, căci încă nu mi-au ieşit din cap cuvintele lui Radii: „Numai aşa ea convenise să accepte mâna lui Georges, cu o decenie şi mai bine mai în vârstă decât dânsa; altfel gândul ei plutea în nouri şi mai înalţi”. In privinţa asta am descusut puţin şi pe Raoul, dar cu mare grijă, era prima oară după atâta timp de prietenie când deschideam cu el vorba despre dânsa. De bună seamă, printre hazurile obişnuite şi cu aerul curiozităţii nestăruitoare, lipsite de orice fel de interes.

Raoul însă, cu obişnuita lui dezinvoltură, mi-a spus tot ce ştia, şi cu siguranță, dacă i-aş fi mărturisit cât de mult mă interesează capitolul acesta din viața patronului meu, ar fi regretat din tot sufletul că nu-mi poate spune mai mult. Pentru că nici el nu ştia mai mult decât Radii; dar ştia prin urmare ce ştia Radii, şi ca atare putui obține o bună confirmare, însă cu oarecare diferențe, mai mult de opinie: astfel, Raoul nu credea, ba era chiar convins că Georges n-a displăcut câtuşi de puțin Albei, dimpotrivă. Dar iarăşi era adevărat că visurile ei băteau mult mai departe: era conştientă de frumusețea ei şi nespus de ambițioasă. Când a survenit dezastrul, ivirea lui Georges Radu Şerban a fost o mântuire...

Era puțină contrazicere în afirmările lui Raoul; în orice caz eu o vedeam şi o dădeam pe seama leneviei lui de a merge cu scurtarea până-n fundul lucrurilor. Radii, cu dorința lui de precizie şi cu pasiunea juridică de a da o logică faptelor, făcuse mai bine legăturile - şi poate el mai exprima părerile şi credințele familiei lui şi ale societății pe care o frecventează: evident că Georges apăruse ca o mântuire în clipele acelea de derută. Dar întrebarea se punea dacă maestrul i-ar fi plăcut tot aşa de mult pe vremea când ea se simțea în deplină mărire şi putere, când n-avea nevoie de niciun mântuitor şi când visurile ei băteau atât de sus...

Nu cumva la procesul ei, domnul Georges Radu Şerban... cum să spun... dându-şi seama că e mai bine... că ei îi stă mai bine pentru dânsul, aşa... când nu e în mărire şi putere, ca visurile ei să nu bată atât de sus...

Dar tăcere... sst, cea mai profundă tăcere. Niciun cuvânt despre asta lui Raoul. Dimpotrivă, să-l lăsăm numai pe el să vorbească; pentru că, iată, nici n-a trecut cine ştie cât de la prima noastră discuție asupra acestui subiect, că el îmi mai aduce o ştire, care întâi mă nedumereşte, dar care, pe urmă, văd că se integrează minunat în sistemul meu de gândire. „îți pot spune că acum ei n-o duc prea bine", mă informează Raoul, când pe departe aduc vorba de fericirea care trebuie fatal să domnească în deplinătatea ei între doi inşi aşa de potriviți, aşa de făcuți, şi fiziceşte şi moral, unul pentru altul.

— El e un om puțin cam curios, ce să-i faci, vârsta, vârsta, e agasat de toate succesele ei în societate, pe care, crede-mă, ea le obține în chipul cel mai pasiv cu putință. E suficient ca să apară undeva - şi apare foarte rar — ca să se îndrepte îndată spre ea omagiul tuturor privirilor şi al şoaptelor de admirație... Căci mă pot mândri cu vară-mea... ce zici? Ha... hă... hă...

Am tresărit ca ars de această întrebare, şi hohotele lui largi şi sacadate, care treziseră din picotit javra pursânge dedesubtul scaunului, ca un lătrat de semen, mi se părură că-mi dezbracă sufletul şi mi-l lasă gol ca un trup impudic, între mesele ocupate de cheflii întârziați. M-am simțit roşind chiar, dar când repede mi-am dat seama că nu putea să fie, cum nici nu era, pentru mine nimic insinuant în întrebarea şi râsul lui, am fost copleşit deodată de tristețe şi mai apoi de vechea umilință. Am privit atunci cu ură pe Raoul şi am înțeles de minune sufletul argaților şi al embaticarilor de rea-credință care le-au suflat pământul. Aveam să mă lupt cu ei, dar îi aprobam şi-i simpatizam; şi le eram recunoscător că îmi dau prilejul în curând să-i lovesc de moarte. Erau de-ai mei şi-mi trebuiau neapărat, pentru a-mi servi de victime trădării mele. Aceasta era doar soarta noastră, să ne izbim de moarte, pentru a ajunge la cei ce ne stăpânesc şi pe care-i iubim mai mult

decât pe noi, îi iubim şi-i admirăm cu înverşunare şi cu ură, până ce le smulgem iubirea lor. Nu era nimic paradoxal în gândurile mele; într-adevăr, acesta era termenul, iubeam cu ura cea mai cumplită, în momentele acestea, pe aceea pe care aş fi iubit-o cu sufletul cel mai dumnezeiesc... dar poate că ura asta de-acuma mă făcea să întrevăd dumnezeiescul de mai târziu.

Redevenii lucid şi înțelesei perfect de bine tot acest mecanism complicat al sufletului. Şi mi se păru şi mai legitim rostul tuturor acestor deosebiri (vulgul le spune de clasă, sau de castă).

Dar pentru că eram încă jos, atât de jos, şi numai un lat de masă vulgară mă despărțea de îngerul căzut din fața mea, încercai să fiu îndrăzneț şi să-l bravez cu libertatea ce-mi luai îndată, ba chiar cu o nuanță de libertinaj în colțul buzelor, de-a admira pe acea față de care aveam doar îngăduința să ascult cum pot s-o admire numai cei de seama ei.

— E într-adevăr uluitor de frumoasă! rostii atunci, şi mai mult mă înfiora târziul grozav, intervalul extrem de larg de tăcere, după care rostii aceste vorbe, decât vorbele înseşi.

Raoul nu-mi răspunse. Ciocoiul de bună seamă nu-mi aproba curajul. Dar, ca un brav fiu al poporului meu, mă simțeam dus ca de-un şuvoi de încăpățânare să-mi impun aprecierile, chiar cu riscul oricărei jigniri aruncate şi primite. Şi vă asigur că nu eram beat nici pe jumătate cât era Raoul.

— În apropiere trebuie să fie delicioasă...

Clipii buimăcit de astă dată şi de tăria indiscretă a cuvintelor ce pronunțasem acum şi de aroganța lor. Când pe urmă putui vedea bine, observai pe buzele lui Raoul un zâmbet calm şi prietenos. El rosti cu mândrie — şi n-aş fi putut spune dacă mândria rasei îi da acest colorit zâmbetului lui sau mândria de a se simți printre cei mai autorizați să glăsuiască în numele unei femei atât de superbe:

— O, în apropiere — mă împărtăşi exagerând emfaza lui obişnuită, când îşi da o părere sau când dezerta asupra raselor canine — la frumusețea chipului se adaugă şarmul unui spirit deosebit... Dar... Înțelegi... trebuie s-o găseşti în momentele ei bune... Altfel...

— Te repede din două vorbe, intervenii eu iarăşi grosolan, regretându-mi cuvintele îndată ce le rostii şi pe urmă regretându-le şi mai vârtos după ce Raoul continuă să vorbească.

— Oh, non, dimpotrivă (aci îşi plescăi buzele în căutarea expresiei celei mai potrivite pentru definirea ce vrea să facă) nu răspunde nimic... dar ştii nimic... are dese momente când e horriblement embetee... oh, în momentele acelea nu suferă nici pe mama ei... Înțelegeam, înțelegeam de minune: nu suferea nici chiar pe mama ei, aşadar, cu atât mai puțin pe domnul Georges Radu Şerban, cu care nu prea „se avea bine de la un timp", înțelegeam de minune şi procesul pe care aveam să-l stârnesc... Hă, hă, e cazul să râd în felul amicului meu Raoul: Ha... hâ... hâ... cum râde dracul în serenada din Faust...

—... e, dar are momentele ei de dispoziție, continuă Raoul printre plescăituri şi frământări de buze, maxilare şi ochi... mai ales în lume, la o recepție, un banchet, în sfârşit, la o petrecere mai puțin intimă... mai puțin familiară, vreau să spun...

Şi eu auzeam visând în adâncul meu ca un ecou prelung: „mai ales în lume”... „mai puțin intimă”... „mai puțin familiară”...

— O... o... o... se minună înfiorat Raoul. Atunci sunt o sărbătoare mai mult eleganța şi dispoziția ei... E totdeauna nouă şi deci totdeauna dincolo de orice aşteptări... nimic decât o scânteiere de spirit şi de diamante, şi n-ai putea spune care dintre ele e cea mai ghr-ozavă...

Termenii erau cât se poate de spontan găsiți şi atribui acum, bucuros, deşi uimit, lui Raoul şi talent la vorbire. Însă întrecerea acea de scânteieri mă descurajă, întărâtându-mi totuşi ura ce-o nutream pentru ea. Ce aduceam eu, înaintea femeii acesteia, din sedimentul social din care mă trăgeam: spontaneitate, desigur, dar spontaneitatea mea, de care pălii revăzând-o fulgerător zile şi luni în urmă, la palat sau la mesele cu Raoul, grozav de vulgară, ca şi cârciuma asta infectă...

— Ceea ce e mai curios, continuă Raoul, e că femeia asta are o dispoziție la comandă... Când vrea să fie dispusă, izbuteşte... Şi invers la fel...

Şi pentru că i se păru că eu nu dau însemnătatea cuvenită acestei observații, insistă:

— Ce zici?... aşa e... aşa e... e ceva asta, nu? nu găseşti?... această stăpânire de sine şi această impetuozitate după dorință... o, e într-adevăr o mare aristocrată... hă... ha... ha...

Îi dădui dreptate lui Raoul; asta era totul, asta însemna nobil: o măsură justă în fapte, în gesturi, în vorbe... potrivit cu clipa în care te găseşti... Şi risipă nepăsătoare în lucrurile materiale, sau măcar priceperea de a produce iluzia unei astfel de risipe şi mai ales unei astfel de nepăsări. Dar asta interesa mai puțin când era vorba de Alba... În orice caz, Raoul ăsta e un băiat prețios pentru mine, un burduf cu aur găsit în mijlocul drumului; eu trebuie să iau seama la el, la toate gesturile şi vorbele lui, aşa cum observă îngrijați parveniții, la mesele scumpe, care e tacâmul de peşte şi cum se taie aripa de pui.

Şi ați băgat de seamă: Raoul nu se îmbată niciodată în sensul ordinar al cuvântului; şi când vrea să spună ceva găseşte forma cea mai aleasă... e ceva asta, nu? nu găseşti? ... Hă... hă... hă...

Sunt luni de când drumul meu nu s-a mai încrucişat cu al doamnei Alba prin sala de aşteptare; de pe fereastră însă o văd de multe ori traversând curtea în maşină şi chiar pe jos. Aşadar, doamna Alba iese uneori şi pe jos. Iluzia ce-mi făceam că mă evită mi-a spulberat-o însă acum câtva timp Radu, care, după primul an de doctorat la Paris, s-a reîntors pentru vacanță. Până la mijlocul lui noiembrie, când va porni înapoi, el ține să-şi continue practica la maestrul Georges Radu Şerban. („La noi”, cum îmi place acum să spun.)

De la Radu trebuie să aflu că mai e o intrare a casei, laterală, care dă de-a dreptul la etaj. Într-o bună zi, în amurg de octombrie, fac ocolul casei să mă conving: într-adevăr, o uşă mai puțin monumentală şi mai puțin funebră decât cea pe care intrăm de obicei. Scara de serviciu e prin fund, dând în curtea cu multiplele atenanse şi locuințele servitorilor. Mi se pare extrem de curios că n-am băgat de seamă aceasta mai demult; aş fi fost scutit de o iluzie, a cărei pierdere acum mă costă dur. E o mutenie de nedescris în curtea interioară: parcă n-ar fi locuită de nimeni, deşi ştiu că la cea mai scurtă apăsare de buton, la moment ar țâşni din

căsuțele elegante, în stilul clădirii principale, cel puțin un individ cu mişcări automate de robot. Câte una din ferestrele pierdute prin arbuştii tăiați geometric de negură se umple deodată de lumină. Numai casa cea mare rămâne în profundă obscuritate. De aci, din spate, ea pare mai puțin funebră ca din față şi imens de înaltă şi grea.

Mă reîntorc; dacă m-aş întâlni cu cineva de-al curții (mă cunosc ei toți oare?), m-aş simți obligat să explic că din pură curiozitate am făcut acest ocol. Dar pe-aci n-aş întâlni de bună seamă decât pe valeți şi pe cei doi şoferi; ei mă ştiu şi-ar înțelege în mod firesc, fără nicio explicație, că un om, tot aşa de al casei ca şi ei, poate avea astfel de curiozități. Maestrul tocmai a plecat cu trenul, după-amiază, pentru un complicat proces ce-l are mâine dimineață la Curtea de apel din Galați. Poate cu această conştiință sigură am dat raita asta până-n dosul casei. Dar mă străduiesc să-mi închipui ce ar putea fi dacă inopinat maestrul mi-ar răsări în cale.

De bună seamă, el nu m-ar întreba nimic, dar eu m-aş simți literalmente încurcat, dacă trebuie să-i spun sau nu de la mine; fără îndoială aş scoate o exclamație admirativă la adresa casei şi a curței. La care, maestrul, asemeni cu siguranță, ar răspunde printr-o strâmbătură din buze fără înțeles sau n-ar răspunde nimic. În orice caz, lui n-ar putea să-i treacă prin mintea-i aristocrată nici măcar umbra gândului că ar mai putea fi şi ceva obscur, fără scop imediat, dar cu nucleu bine definit în ascunzimi nebănuite, care a putut îmboldi această curiozitate.

Şi nu ştiu de ce mă bucur din tot sufletul că maestrul nu e acasă şi îmi vine să dau iarăşi târcol, să ocolesc casa în întregime. Ceva stăruitor mă îmboldeşte, şi iată, pornesc s-o fac chiar. Dar când am ajuns din nou la primul colț din dos, uşa laterală se deschide. Mă opresc în umbră şi sunt gata s-o iau înapoi ca adineaori, cu pas lent, nepăsător.

Dar şi-au făcut apariția două siluete în costume închise, în lumina mare pe care a împroşcat-o brusc felinarul mortuar (şi care întăreşte negura din ungherul meu) le pot vedea bine. E doamna Smaralda cu fiica ei. Pornesc amândouă spre ieşire, amândouă înalte şi drepte, şi doamna Smaralda se sprijină în bastonul negru, care nu face niciun zgomot pe pavaj. Le văd cum se îndepărtează, şi mijlocul prelung al doamnei Alba mă tulbură şi mă fascinează. E într-un tailleur închis, care-i îmbracă strâns şoldurile şi parcă se opune mişcării coapselor ce se întipărise în necurmat mulaj.

Dacă nu m-ar paraliza în ungherul meu acest felinar sumbru, care împroaşcă totuşi o lumină atât de puternică, de-un verzui straniu, amețit ca de vis hipnotic, m-aş lua după dânsa. Au dispărut după zidul puternic al casei, în lumina care s-a aprins acum în față. Felinarul de lângă mine s-a stins apoi brusc, prăbuşindu-mă în noapte şi în neputință. Dar pe după negrele săgeți ale gardului de fier, ca pe lângă un şir încremenit de lăncieri medievali, cele două siluete negre îmi apar iarăşi; au apucat-o la dreapta pe ulița boierească, de bună seamă către vreo casă vecină, de vreme ce au pornit-o pe jos. Dau acum drum piciorului nerăbdător, pentru că s-a stins şi felinarul din față, şi le revăd în fundul uliței asfaltate, negri cărbuni mişcători topindu-se în străluciul vag, vărsat de lampioanele trotuarelor. Şi nu pot rezista ispitei de a-mi lăsa pasul într-acolo; simt

nevoia aprigă de a revedea, nevăzut şi umil, superbul mijloc îmbrăţişat de taiorul măiestru, pulpanele rochiei zbătându-se să zăgăzuiască ochilor muritori indiscreţia formelor ucigătoare, care dau să-şi arate splendoarea.

Iată-le, acum traversează şi poate privesc încoace; cred că una, cea tânără, doamna Alba, şi-a întors privirile să se convingă poate şi cu ele de liniştea asta de necrezut, încât nici eu nu-mi aud mersul, de parcă înaintez cu paşi de lup. E prea mare distanţa până la mine să mă recunoască; ş-apoi nu cred nici să mă observe aci, în umbra castanului rotund în care m-am oprit. Au dispărut acum: într-o curte? nu... Într-o stradă! aşa că pot porni în voie cu graba cea mai mare. Dar nu le mai găsesc; în schimb găsesc foarte aproape o altă gură de stradă, deschizându-se într-aceasta pe care am ajuns-o. De aci le văd bine iarăşi; şi-au schimbat alura acum, păşesc repede şi discută animat. Bastonul doamnei Smaralda se desprinde şi re-cade în tact repede la pământ; e o energie şi o tinereţe întreagă în doamna Smaralda, în chipul cum ea înaintează, în chipul grozav de animat cu care vorbeşte fiicei sale; şi fiica sa n-o mai întrerupe, o ascultă, pe gânduri, înaintând repede, vertiginos. Le aştept să intre adânc în negura de departe, pentru a mă avânta în lumina felinarului în care ele au înotat până acum. Şi traversez această zonă trădătoare din câţiva paşi săltaţi; calea e puţin întoarsă, le pierd, pentru a le revedea iarăşi, înaintând şi mai repede şi mai decise parcă, în aria unei alte roate de lumină. Calea se încovoaie acum mereu, şi ele merg aşa de repede, că nu mai găsesc nicio piedecă s-o iau la rându-mi bine la picior.

Aci aproape, ştiu, este o grădină publică, seara, aproape pustie, luminată chiorâş de câteva felinare searbăde, prizărite printre tufişuri, dinainte de război, neţesălate. Vara e vad nocturn pentru gradaţi şi servitoare şi dormitor pentru vagabonzi; când vremea se răceşte, locul devine suspect şi periculos. Şi este cumplită uimirea mea când, terminând grăbit curba străzii, văd pe cele două femei că s-au oprit, acum, la mai bine de două ore după faptul serii, în capul grădinii deocheate, îşi şuşotesc una alteia grăbit şi stăruitor, apoi doamna Alba părăseşte pe bătrâna, care rămâne nemişcată, dreaptă şi neagră, sprijinită în bastonu-i negru, aproape invizibilă pe fondul întunecat al frunzişului. Iar doamna Alba a ocolit puţin gardul scund şi a intrat prin deschizătura largă a aleii cu pas maiestuos şi ferm. Nu mai înţeleg nimic, de ce doamna Alba intră singură în grădină şi ce au însemnat şoaptele lor însufleţite; poate mama încerca să oprească pe fiică de la un pas rău? Mi-aş fi putut desigur răspunde uşor la această nedumerire, dacă doamna Smaralda n-ar fi rămas santinelă neclintită la postul ei, păzind cu îndârjire misterul care crunt mă munceşte. Eu mă găsesc la o depărtare destul de apreciabilă de dânsa şi dacă aş bufni din umbra colţului şi a copacului între care mă feresc de luminiştea înconjurătoare, de bună seamă n-ar putea să mă identifice. Cu toate astea nu îndrăznesc să-mi părăsesc adăpostul: dacă cumva ochiul ei, oricât de bătrân, are uşurinţa să descifreze mai limpede decât văzul meu?

Deodată doamna Smaralda începe să se mişte; se apropie încet de intrarea grădinii şi, la un pas de ea, se întoarce pe loc; aşteaptă puţin, parcă trage cu urechea, şi o ia înapoi. Merge iarăşi câtva, se opreşte şi revine. Santinela începe astfel să străbată, de o parte şi de alta, porţiunea îngustă a postului de pază. Aştept ca amplitudinile acestei pendulări încete şi plictisite să se lungească, şi îndată fac

colțul, întorcându-i spatele şi luând-o agale - spre a nu trezi nici măcar posibilitatea vreunei bănuieli -, pe ulița obscură, care înconjoară opus poziției ei grădina tăcută şi pustie. Imposibil astfel să mă recunoască, şi după câțiva paşi sunt sigur că m-am şi abătut din linia vederii ei. Totuşi, din precauție nu mă uit înapoi decât mult mai departe, şi abia atunci traversez spre gardul scund al grădinii, să cotrobăiesc prin semiobscuritate vreo portiță dosnică. Şi-o găsesc într-adevăr cam pe la jumătatea pântecului ce grădina îl face într-acoace. Înaintez cu precauțiune, desfăcând tufişurile cu pieptul şi lăsându-mă plesnit bucuros de şfichiurile mlădielor pe care le tulbură insolita-mi invazie. Mă încurc de-a surda pe câteva cărări pierdute, sperii vietăți mărunte, care buşnesc cu zgomot printre rădăcini, şi întârzii evident retragerea unei legănătoare perechi strâns înlănțuite sub coviltirul gros al frunzişului.

Disperarea mă cuprinde că am ajuns prea târziu. Şi când dau în sfârşit de luminişul curiozității mele nebune, mi se pare că un uriaş a scos din rădăcini cel mai înalt plop din grădina asta, aşa cum scoteau copaci întregi din pământ obuzele în război, şi mă izbeşte cu el cu putere, pe unde nimereşte, în crucea frunții, în creştet, în cerbice şi pretutindeni. Şi totuşi stau dârz sub ploaia loviturilor şi suport privelişte cu bărbăție. Am sosit prea târziu, de bună seamă; domnul acum salută cu respect mare şi doamna porneşte cu pas maiestuos, ieşind din largul luminii felinarului din mijloc, de care probabil se ferise. Domnul o însoțeşte câtăva vreme, dar ea se întoarce, şi-atunci îi revăd minunat fața, îi face un semn de renunțare desigur şi el se înclină din nou elegant şi revine. Acum, când s-a întors, îi revăd şi lui fața; curios, o față răvăşită, trecută, în lumina cea mare de care se reapropie, chiar adânc cutată, dar distinsă, foarte distinsă. Să fie oare vreun prinț de-al ei? Dar cu prinții se întâlneşte o prințesă într-o grădină publică, într-o ponosită grădină cu proastă faimă ca asta, cu perechi ce abia se mai țin pe picioare de beția epidermei, înainte de a se rostogoli în rutul naturii, printre rădăcini dubioase, cu şobolani şi alte rozătoare?

Sufletul mi-e desigur deşirat ca o cortină de-o gheară, de sus şi până jos, dar neînțelegerea din minte-mi, aceasta-i cea care mai mă ține. Totuşi aud în urechi răsunându-mi ca un cânt triumfal din afară: Misterul! Misterul! Misterul! Misterul n-a murit cu prințul Tudor Buzescu? Totuşi, triumful acesta al subconştientului depărtat nu mă însuflețeşte şi nu mă face să țâşnesc în sus de bucurie: minute întregi am senzația rigidității de cadavru, în toate cotloanele corpului meu. Apoi iată-mă iar pe străzi încovoiate şi opace, pas la pas, după pasul acestui prinț, pe care nu-l aşteaptă nicio maşină de partea cealaltă a grădinii, şi care mă trage după el prin locuri din ce în ce mai obscure, mai neumblate şi mai nesigure. Deşi aş fi vrut, deşi-mi simțeam inima sufocată de dorință, de trebuința de a reveni în goană nebună pe drumul pe care venisem, să mă îmbăt pas cu pas de talia lungă a doamnei Alba şi de piciorul ei lung, pe care pulpana rochiei se zbate în mersul grăbit, ca sufletul meu de dorințe!

„Prințul" cu fața brăzdată de cute m-a adus dinaintea unui imobil enorm, un block-house cu şapte etaje, într-o răspântie puțin umblată, dar nu prea depărtată de Calea Victoriei. Am ochit bine scara pe care a apucat, nu era chiar cea principală, dar asta a turnat încă puțină esență în focul tulburării şi al neştiinței

din sufletul meu. Am aşteptat mai multă vreme aci, învârtindu-mă pe trotuarul colțului dimpotrivă, să văd unde izbucnesc luminile pentru cel întors, la care etaj, în care parte a imobilului? Dar nicăieri nu se aprinse nicio lumină, afară numai de mansardă, unde un petic pitic şi întunecat de geam clipi deodată de vioaie strălucire, însă asta echivala, pentru că aşteptam eu, cu nimic, cu nicăieri. Personajul rămânea pentru mine în acelaşi adânc mister; apartamentul lui de bună seamă era destul de întins ca să constea şi din altceva decât din două-trei camere la stradă. Însă prințul meu, celălalt, autentic, Raoul Ypsilant, avea să mă scoată din toate aceste nedumeriri. Fără îndoială n-aveam să-i spun nimic lui Raoul de escapada nocturnă a doamnei Alba şi a mamei sale; asta era doar secretul meu intim, durerea şi totuşi bucuria vieții mele, misterul, misterul mult dorit şi visat de cavalerul rătăcitor al vieții mele de student. Dar el trebuie să ştie ce om de familie bună, ce beizadea, ori ataşat de legație cu nume de istorică faimă, locuieşte în block-house-ul din răspântia cutare, la etajul de bună seamă întâi... maximum al doilea...? Şi dacă nu ştie, nu-i greu, desigur, să afle.

Însă simții o neplăcere adâncă, un gust amar umplându-mi gura până-n rădăcina limbii, când mă văzui într-o subită lumină, înaintând spre Alba, spre candida zeiță mândră şi neînduplecată a gândurilor mele, prin portița meschină a acestei ciudate şi neaşteptate descoperiri. Nicio idee precisă nu mă jigni desigur; poate mi se însăilau astfel în fund de cuget linii vagi de contur, însă respinsei dezgustat orice gânduri meschine. „Niciodată, niciodată!" glăsuii tare, ca să mă aud eu însumi şi să-mi dau şi mai bine seamă în ce neruşinare lâncezeşte acum gândul meu. Glasul tare are putere de gheață pură, de zăpadă albă, ca numele ei sfânt, care în contact cu fruntea îți alungă într-o clipită toate miasmele din dosul ei. Şi-mi strunii cu vigoare şi cu sănătoasă voluptate gândul la procesul cel mare, răsunător, pe care aveam să-l deschid. Cum puteau rezista prinți de-aceştia neputincioşi, cu fața răvăşită de toate stricăciunile lumii, istoviți de viață leneşă şi de cele mai rafinate perversiuni, dinaintea procesului grozav, a pledoariei uimitoare, care avea să refacă puterea unei familii, să învie morții din pământ!

Scârbit la culme de ceea ce putuse trece prin mintea mea, nici nu întrebai pe Raoul de individul pe care-l urmărisem noaptea trecută. Şi-n zilele ce urmară mă aruncai înverşunat asupra studiilor mele. Săptămâni şi luni trecură; din când în când totuşi luai drumul spre block-house-ul greoi din răspântia neumblată. Martor mi-e Dumnezeu că numai indiscreția nu mă aduse încoace, după cum nu mă ducea, în fiecare seară, aproape involuntar, spre grădina din ce în ce mai pustie, cu cât era mai golită de frunze... Era, aveți dreptul să spuneți, necazul, invidia, gelozia, iată cuvântul! Asta da! Dar indiscreția? Dorul de a şti cât mai multe lucruri ascunse, pentru ca la momentul dat...? Eroare... Se poate limpede citi doar în sufletul meu... Profundă eroare... Nici prin gând, nici prin vis nu-mi pot trece astfel de gânduri, căutam eu să mă conving, şi înverşunat de contrazicerea interioară a acestei frământări şi a ideii că „misterul" există oricum, i-am dat de urmă şi-l stăpânesc definitiv, mă aruncam ca un turbat asupra cărților mele.

Devenisem atât de stăpân pe materia care mă preocupa, încât într-o împrejurare oarecare, pe când pregăteam ițele unei grele bătălii juridice, combătui fățiş pe maestru în biroul nostru. Avu loc între noi un schimb de replici calme şi

sigure, spre uimirea considerabilă a lui Radu, care-şi mai întârziase plecarea la Paris. Maestrul mă contrazise la început, pe urmă trebui să cadă de acord, şi văzui atunci în colțul buzei lui acea răsfrângere de neplăcere pe care o mai văzusem de-atâtea ori la tribunal, ori la Curte. În marile lui înfrângeri. O, nu era tot atât de dureroasă, dar se vedea cât colo, era strâmbătura beizadelei care-a avut de îndurat o neplăcere de la un argat, îmi surâse apoi în semn de recunoaştere şi de îndemn la mai mult, dar nimic, nicio căldură, niciun elan în expresia lui. Ca şi până acum de altminteri, ori de câte ori îmi mulțumea pentru servicii, pentru munca şi zelul meu. Nici nu mă aşteptam la altceva şi nici n-aş fi dorit; ba încă m-ar fi îngrozit cumplit: o coborâre câteva trepte spre mine, sau, Doamne, o scuturare caldă de mână, brațe întinse, Dumnezeule! ce m-aş fi făcut dinaintea acestei izbucniri sufleteşti de apropiere? Pe când mâna lui rece, atingerea acea scurtă cu vârful degetelor, asta ne aşeza oricând la bună distanță unul de altul, şi distanța îmi trebuie neapărat pentru a avea perspectivă spre doamna Alba. Altfel mi-ar mai rămâne vreun pic de tărie pentru lovitura de măciucă a procesului?

Drept admirație, probabil, că am putut contrazice cu succes pe maestru, Radu mi-a făcut cunoştință cu una din surorile lui. Nu ştiu dacă a fost chiar cea refuzată de Raoul — pe cât mă lăsase Raoul să întrevăd, una din partidele refuzate de el, pe motiv capilar, fusese o soră a lui Radu - dar fetişcana asta este nespus de drăguță. E mică şi iute ca argintul-viu. A venit desigur „întâmplător" să-şi ia fratele la cinematograf şi a dat şi de mine în studiul maestrului. Pe urmă am stat de vorbă; se agita subțirică pe scaunul fără spetează, întorcându-se de la unul la altul şi râzând cu dințişorii ei de şoricel. Are gura puțin cam mare, dar parcă anume făcută să-i taie fața într-un chip destul de amuzant. Îi place să-şi dea pălărioara pe spate, şi-atunci deasupra frunții îi ies şuvițele retezate. E o armonie întreagă în micul ei corp şi o mobilitate fără pereche. Caut să-i arăt că-mi place, şi asta pare să nu-i displacă, ba chiar s-o încânte. Şi asta mă bucură grozav. Am nevoie de prietenie şi, dacă aş putea, de admirația fetei acesteia. Nu de iubirea ei, evident, dar la nevoie... În schimb, un titirez ca asta poate să turuie vrute şi nevrute în fața doamnei Alba. El poate nu numai să aducă vorba de vreo frază a mea de spirit sau de subiectul vreunei discuții la care am luat parte, dar chiar să mă ridice în slăvi. „Titirezul", cum îi voi zice de-acum înainte, mi-e nespus de prețios.

La despărțire nu uită să mă invite la masă pentru o zi din săptămâna următoare, şi a doua zi chiar, Radu îmi aduce aminte de această invitație. E primul meu pas pe care-l fac, cum se spune, într-o familie bună.

Arhivarul, pe care l-am plătit anume, îmi dă în sfârşit vestea senzațională: după o lungă şi îndărătnică investigație prin podul Palatului de justiție a putut da de primul dosar al afacerii Ypsilant. Adică de cel privitor la moştenirea Albei. Îl revizuiesc în pripă şi nu mă mir că nu găsesc ce mă interesează chiar de la prima ochire: sunt lucruri grele, lucruri subtile ce vreau eu să aflu aci, şi pentru asta îmi trebuiesc câteva zile pline, câteva duminici, pentru a-l citi filă cu filă. E grozav de voluminos, iar în celelalte zile sunt extrem de ocupat: până şi duminică dimineața trebuie să fiu de față în studiul maestrului. Iar seara arhivele se închid... şi pe urmă seara trebuie să dau raita obişnuită în grădinuța suspectă, care mi-a devenit atât de dragă. Şi pe urmă să parcurg dus şi întors drumul încovoiat care mă duce la

block-house-ul prințului misterios. O spun încă, nu din spirit meschin de iscoadă, şi am pentru asta cea mai bună dovadă, cea mai hotărâtă: sunt mulțumit când nu descopăr nimic nou, când mă întorc descurajat acasă că de-atâta amar de vreme bat drumurile degeaba. Dar asta nu mă determină câtuşi de puțin să încetez hoinăreala serală şi nici, mai ales, când văd pe fereastra biroului pe doamna Alba plecând, să nu mai fiu muncit de cele mai absurde şi mai crâncene gânduri.

În această hărțuială fără sens şi fără ieşire care are loc în sufletul meu, râsul Voicuței (iscăleşte Voicoutza), al titirezului meu, este într-adevăr o rază de soare. Voicuța, nu e greu să văd, s-a încurcat zdravăn în cângile pe care sufletul meu numai pentru ea nu le întinsese. Dar asta nu mă îngrijeşte; mi-e foarte simpatică şi, dacă inima mi-ar fi liberă de orice griji, m-aş arunca şi eu cu tot avântul în largul de ocean al pasiunii, la care atât de micuța ei făptură mă îmbie. E un bibelou scump Voicuța; după masa pe care am luat-o în familia ei, s-a obişnuit de dă ceva mai des pe la biroul nostru. Asta pentru că eu nu prea răspund la desele ei invitații; nu pentru că m-aş teme că mă angajez prea mult, doar nici însurătoarea nu m-ar înspăimânta; la urma urmei, şi ea e măritată. Ar putea fi o treaptă mai sus spre înălțimea la care tind, însă nu ştiu ce ar putea să zică părinții ei, dacă ar fi să mă iau după această nebunatică. Eu am rămas cu vechile concepții din târguşorul în care m-am născut: n-am avut soră, dar ştiu cum părinții îşi țineau fetele acolo. Evident, eram adesea invitați la prietenii noştri cu surori; dar pe ele nu le puteam vedea decât în anume împrejurări sau mai degrabă după anume formalități, când lucrul era aranjat din vreme anume pentru asta. Altfel abia dacă ne dam ziua bună în treacăt.

Pe când, dacă aş fi să sun toată ziua la uşa Voicuței, aşa cum mă cicăleşte ea că n-o fac, îmi închipui că aş scandaliza pe aceşti oameni serioşi şi bogați, care sunt părinții ei şi cu care aduce mai mult gravul Radu şi cealaltă soră a lui, decât zglobia aceasta de Voicuța. Ea însă socoate că fac unele rezerve şi, fără a mai insista, se mulțumeşte să mă persifleze înlăuntrul ei, lăsând să țâşnească spre mine doar o rază ironică din ochii drăcoşi, din care, ca şi dintr-o anume strâmbătură a colțului gurii, eu trebuie să înțeleg că nici ea nu se sinchiseşte prea mult de mofturile mele.

Însă se sinchiseşte zdravăn. Mai ales după ce Radu a plecat la Paris, trebuie să răspund aproape zilnic la întâlnirile noastre care, din cauza încăpățânării mele, au loc mai mult în oraş. Uneori, când îi dovedesc că sunt prea ocupat — şi mă obligă să-i dovedesc asta —, trebuie totuşi cel puțin să ne încrucişăm drumul măcar două minute, „măcar pentru a ne spune bonjour”. Şi trebuie s-o fac, pentru că mititica asta, cu mişcări de viermişor, ştie cum să ți se strecoare în suflet şi să-ți smulgă o făgăduință. Din pricina timpului meu atât de ocupat în curgerea zilei, şi cum seara ea nu poate ieşi decât până la o anumită oră, sunt nevoit să sacrific pentru dânsa după-amiezele duminicilor şi sărbătorilor, adică tocmai vremea rezervată studierii dosarului Ypsilant. Asta mă încurcă teribil, şi dacă n-ar fi Voicuța, o repet, fără îndoială că n-aş plăti pentru nimic în lume simpatia ei atât de atroce, cu un preț ce mi se pare aşa de scump. Totuşi, izbutesc uneori, sub pretexte foarte complicate, să mă sustrag ordinelor ei, ba chiar îmi permit, cu riscul unor

teribile „figuri”, pe care nu ezită să mi le toarne la viitoarele întâlniri, chiar în mijlocul drumului, să lipsesc de la rendez-vous.

Astfel, cercetarea dosarului merge nespus de încet; şi de câte ori doamna Alba îmi răsare dinaintea ochilor, fie încrucişându-mi drumul, fie părăsind curtea în maşină, mustrări cumplite mă devorează. Cu atât mai mult mă simt mai vinovat şi mai nevrednic față de ea, cu cât, de la un timp de vreme, nu ştiu zău dacă nu de când cu escapada aceea serală, privirile ce-i scapă involuntar spre mine sunt de o răceală de oțel. Răspunsul la salut pare oarecum deferent, în orice caz îmi acordă însemnătatea, dacă pot spune, neînsemnată pentru dânsa, pe care o am în biroul soțului ei, dar cu o răceală şi de distanță care mă amețesc. Dacă n-aş fi observat că odată şi lui Radu i-a adresat cuvânt de binețe atât de străină, atât de absentă, că până şi acest brav băiat, dedicat în întregime studiului, a făcut o schimă de nedumerire, aş fi putut crede că am fost observat de doamna Smaralda, când”ani cotifgfădma”, în seara urmăririi.

Dar poate ar fi fost mai bine să mă muncească această nelinişte, decât să pun în legătură strânsă noua ei dispoziție față de „noi” toți ai casei, cu acea întâlnire insolită şi a cărei urmare n-o mai pot câtuşi de puțin surprinde. Pentru că, trebuie să mărturisesc, în timpul absenței maestrului, cea mai mare parte a timpului mi-o petrec în fața clădirii celei în care a dispărut prințul misterios. Toate ieşirile şi toate intrările le controlez; toate maşinile care stopează aci mă fac să tresar violent. Dar nimic, nicio urmă, niciun semn din necunoscutul chinuitor care mă atrage într-acolo...

Şi ghearele cumplite ale geloziei nesigure se înfig fără milă în cugetul meu. Urăsc de moarte figura acea brăzdată şi distinsă pe care am urmărit-o şi regret că n-am urcat scara dosnică pe care s-a făcut nevăzută. Oare m-ar fi putut opri cineva? Câți nu locuiesc doară în acest imens edificiu, mai ales în mansardele acelea care privesc pitiş pe sub streşini cu ochiurile lor de geam? Oare se cunosc ei toți aceşti oameni care şi-au găsit sălaş sub acelaşi acoperiş imens? Nu-mi voi ierta niciodată greşeala aceasta, mai bine-zis, lipsa mea de curaj.

Pe urmă mă simt duşmănind chiar pe doamna Alba, pentru acest gust al ei, care mi se pare cu totul dubios. În definitiv, întru cât poate fi socotit inferior domnul Georges Radu Şerban acelui tomnatic şi putred individ nocturn? Ce turi incredibile, ce îndrăzneli uluitoare a putut înscrie la activul său acest bizar personaj, ca o femeie atât de destinsă să-i sacrifice un bărbat, în care se răsfrânge, ca infinitul cerului într-o picătură de apă, măreția unui întreg trecut, unei întregi istorii? Să fie ea într-adevăr dominată de vicii şi perversiuni irezistibile, doamna Alba, aşa ca bunăoară vărul ei, gata de orice sacrificiu pentru o brună coamă femeiască? Poate aşa s-ar explica şi răceala dintre ea şi soțul său, de care îmi pomenise Raoul! Sau produce asupra ei o impresie atât de profundă, bolnăvicioasă, isterică şi de-a dreptul caraghioasă, rezonanța deşartă a unui nume care simbolizează un grad mai mult decât al maestrului pe scara putredă a valorilor defuncte, negociate ca o emblemă de comerț de epigoni fără valoare? O, ar dovedi destulă debilitate intelectuală această femeie, pe care exteriorul te face s-o vezi negrăit altfel, şi atunci toată zbaterea asta, care mă frământă, n-ar fi însăşi un bluff ridicol, o sinistră farsă pe care mi-o joc eu însumi cu atâta ardoare? întru cât doar

sforțările mele, temerara mea întreprindere s-ar putea bucura de încoronarea pe care o aştept în nopți înfrigurate, din mâinile ei roze, când în biata minte de pasăre a domniței mult visate nu prețuieşte nici măcar urmaşul de neam ilustru, care se învredniceşte cu adevărat de numele ce-l poartă? Ce-aş mai putea însemna eu atunci dinaintea celui din urmă imbecil fără alt merit decât simplul nume câştigat de alții, eu care tocmai vreau să răstorn în sufletul ei toate aceste prejudecăți stupide, cu sforțare uriaşă ce plănuiesc cu proaspăta-mi energie, întru frumusețea şi fericirea ei?...

Dar mi-e de ajuns să revăd într-o bună dimineață pe doamna Alba, în obraji, şi-n grumazul uşor decoltat, cu toată frăgezimea roză a acelei dimineți de început de iarnă, ca toate emanațiile acestea otrăviciose, izvorâte în nopți de nesomn, să dispară deodată şi să mă încleştez ca un zănatic de visul meu, dârz ca o piatră cioplită, simbolizând cea mai fermă voință umană. In aceste dimineți de zare stropită cu sânge, am descoperit un lucru care pentru mine are mai multă însemnătate decât chiar pactul de la Locarno, marşul asupra Romei, sau trecerea oceanului în avion. Doamna Alba are un păr dulce, castaniu şi nu negru cum mi se păruse la început. Iată o bucurie mai mult şi o rază de pace în noaptea de îndoieli în care mă zbucium; nu pentru că doamna Alba mi-ar plăcea mai mult şatenă decât brună, ea fiind pentru mine o minune totală, indiferent de atributele-i divine contemplate în parte; dar pentru că descoperind un amănunt sigur din adevărul în sine al făpturii ei, pentru mine încă insesizabilă, ca noțiunea lui Dumnezeu pentru un filozof, mă simt mai aproape de ea, o simt mai lângă mine, mai susceptibilă de a-mi dezvălui şi alte armonice detalii ale perfectei ei structuri.

Voicuța are o slăbiciune deosebită pentru dancing-mile de la ora 5. Acolo îi place să ne refugiem, mai ales în zilele mocnite şi ploioase. Şi mă văd, astfel bălăbănindu-mă vreo două-trei ceasuri în mijlocul perechilor necunoscute, necontenit cu ea, eu mare şi lat în umeri, ea măruntă şi agățată de mijlocu-mi, imitând bâțâiala fără de repaus din jur, la scrâşnetele şi sughițările prelungi ale unei orchestre bizar alcătuite. Muzica asta mi-aduce aminte de bâlciurile de la Zăreni, când clarinetul se lamenta şi cimpoiul se dezumfla într-o larmă inestetică şi jalnică, îmbărbătând țăranii turmentați să-şi umple paharele de rachiu şi să mugească animați de instinctele din cavernă. Acum nu mai întâlnesc, în aceste săli înăbuşitoare, acei ochi pe care-i revăd ca prin ceață, sângeroşi şi îndobitociți; dar au, desigur, mult din ei, privirile din față, rătăcite, înfiorate de atingeri, pleoştite de necurmată oboseală. Şi monotonia asta e ucigătoare: perechi-perechi de indivizi de sex contrariu, care se alung[ă] reciproc, ca într-un loc neogoit de morişcă; şi un zvâcnet incontinuu din pântece şi din şezut, care mă ruşinează de mine însumi - şi dacă toți de aci ar înceta la un moment dat să mai mişte, lăsându-mă singur în plină activitate coregrafică, aş urla cu siguranță şi aş lua-o nebun pe străzi, ca surprins săvârşind o faptă necuviincioasă. Dar aci, ascuns de consensul general, mă zvârcolesc cu aplicație, şi căldura trupuşorului Voicuței îmi dă îndrăzneală şi bici de îndemn la exagerare. Exercițiul acesta afrodiziac pe ea o transportă şi o face languroasă; îmi caută de la înălțimea joasă a ochilor ei privirile mele, în care se pierde lung şi frenetic. Buzele uscate atunci îi tremură şi-o aud monosilabisind gutural, în vreme ce mânuțele ei rotunde tresar înfiorate de-a lungul coloanei mele

vertebrale. Atunci se-agață literalmente de umerii mei şi o duc ca un vârtej prin ameţeala generală, înnebuniți de imprimarea reciprocă a contururilor răzvrătite. Pe urmă ne oprim adânc tulburați şi îngroziți de noi înşine, atunci gândul meu fuge înapoi, supus şi pocăit, îngenunchind dinaintea celei care mă alungă şi mă disprețuieşte: dar ochii lucioşi ai Voicuței mă cheamă iarăşi la ea, umezi şi înfricoşați, brațele ei tari îmi înlănțuie iar umerii, colac, şi zbor cu ea, parcă ducând-o înot, prin oceanul de dorințe răvăşite şi asmuțite.

La dancing-urile astea am putut cunoaşte pe unele din prietenele Voicuței. Trebuia atunci să dansez şi cu ele, însă nu puteam să leg nicio prietenie, căci după fiecare cunoştință, mica mea tovarăşă de joc schimba imediat dancing-ul. O singură dată îmi şopti înveselită:

— E şi Smărăndița aci, cu tipul ei...

— Care Smărăndița...?

— Asta-i acum... Soră-mea...

— Ah, da...

Abia recunoscui pe Smărăndița prin marea de capete: era mai răsărită decât Voicuța, dar nu mai dezvoltată. „Tipul" ei era tot un vlăjgan înalt, subțirel şi cam şlampăt la mers şi la vorbă. Dansa cocoşat, rotunjind lung mişcările, aşa cum îi ieşeau şi vorbele din gură; dar era vesel băiat, oacheş ca şi partenera lui şi neobosit la dans. Era fiul unui avocat cunoscut, el însuşi secretar al tatălui sau, probabil o mediocritate, căci nu-l întâlnisem niciodată, cu toate că dasem piept de vreo două ori cu părintele lui. La prezentare, Smărăndița îi apăsase puțin numele de familie, pentru a marca, fără prea multă intenție de altminteri, mai mult din obişnuință, că luam contact iarăşi cu unul din neam cunoscut. Asta însă mu îndârji puțin şi mă făcu să fiu foarte prompt cu răspunsurile la întrebările lui şi foarte repede cu întrebările mele, pentru a lăsa în urmă răspunsurile lui, spre marea satisfacție a Voicuței, care mă înhață de umeri şi se înfipse în mine cu dărnicie, în dansul în care ne avântarăm la moment. Când ne reîntrunirăm, Smărăndița ne certă familiar, că ne tot răzlețim de „banda lor", şi mă invită pe-a treia zi la ele acasă, la un ceai, „unde vom fi toți în păr". Voicuța primi pentru mine invitația, sărind în sus şi bătând din palme. A treia zi, la ceai, constatai că Voicuța îşi făcea un punct de onoare din venirea şi prezentarea mea: eram ambiția ei.

Prietenii şi mai cu seamă prietenele din „bandă" — una răspundea asemenea la nume domnesc — mă acceptară binevoitor, chiar înainte de a deschide gura! Mărturisesc că eram puțin intimidat, îmi pregăteam cu luare-aminte vorbele, şi aşa pregătite abia le puteam face dincolo de nodul gâtului, întru atât mă temeam să nu răspund sub „aşteptarea" generală, care, precum înțelesei, era de mult stârnită şi împinsă până la un grad de curiozitate destul de ridicat.

Cred că am răspuns cu succes la examen, pentru că, iată purtătoarea de nume domnesc, Lilica Mavrogheni, îmi aruncă ocheade adânci de lângă partenerul ei, un băiat zdravăn — toți de-aci sunt zdraveni şi sportivi — flăcău de bogătaşi craio-veni, abia scăpat de armată, având ca situație perspectiva unei fabuloase moşteniri. Lilica Mavrogheni e şi ea fiică de bogătaş, păcat că nu tocmai frumoasă, aşa cum aş fi dorit să fie potrivit cu numele ei. Avea statura Smărăndiței, dar părea mai scundă, ca mai dolofană. O strica oarecum un nas ceva mai lung pe o față

rotundă, încununată de bucle negre. Totuşi, îmi impunea cu numele ei fanariot, care-mi amintea de vestitele jafuri ale țării, de către domnii trimişi de Sublima Poartă acu o sută de ani şi mai bine. Cum toți din societatea de față erau mai tineri ca mine, asta mă îndemna să fiu ceva mai atent cu purtarea şi cuvintele mele. La fel, cei din juru-mi păreau puțin cam rezervați, perechile dispuse simetric în fotolii îşi împărtăşeau cele ce aveau de spus cu glas scăzut; din când în când numai, când undeva izbucneau hohote, toți ceilalți cereau vehement, dornici de participare, să li se comunice de îndată cauza veseliei. După ceai se desfăcură şi câteva butelii de vin, pentru dezmorțirea curajului. Fetele izbucneau în râs mare acum, lângă tovarăşul respectiv, şi dau pe față pricina ilarității, de astă dată fără invitație. Numai când gluma părea cam nesărată, trecea atunci din ureche în ureche, făcând întregul ocol al asistenței, din care cea feminină se prăpădea de râs, cu conştiința împăcată că discreția a fost astfel salvată. Câte una, cu subite reticențe de pudoare, protesta cu îndârjire, când vecina de fotoliu se arăta gata să-i transmită baliverna mai departe; Smărăndița, care părea cea mai obrăznicuță, intervenea îndată împăciuitoare şi, după ce afla cauza neînțelegerii, o da ea pe şleau, pe răspunderea ei, fără nicio jenă, în vreme ce compania de sex slab îşi acoperea ochii, da chiote înăbuşite şi mă privea pe sub degetele răşchirate, cu care îşi acoperea pudic satisfacția de pe figură.

Găsii că e locul să mă amuz (deşi cu un uşor aer protector, pe care mă sileam să-l afişez ca fiind cât mai de formă) cu toată inima, spre uşurarea de suflet a Voicuței, care până acum râdea neliniştită de dispoziția mea încă nedefinită. Vroiam să pătrund până în adânc în familiaritatea acestei societăți, să mă identific cu ea, să am toată libertatea mişcărilor ei, în lumea ei, în cercul ei, care din afară se părea atât de magic şi de strâns. Trebuie să lămuresc aci că mai ales fetele de față aveau cultură solidă şi titluri universitare; totuşi, rareori conversația lor se rătăcea pe un teren solid. Curios, totdeauna băieții atunci, dacă nu luau parte la discuție, acordau respectuos interes celor două specimene dintre dânşii, care se aventurau, cu temeritate şi suplețe de saltimbanci pe trapeze, în gimnastica ideilor. Fetele se grăbeau să participe însă toate cu competență şi zgomot, şi desigur cu aceeaşi uşurință, ca şi când ar fi vorbit într-o limbă străină, demult învățată şi la perfecție cunoscută. Dar îndată ideile începeau să se concretizeze, vântul persiflagiului le da cheag şi vârtoşenie, şi totul naufragia în hohotul glumei de gust sau fără, sau în smârcul acoperit al trivialității fine ori chiar grosolane. Aci dispoziția generală, deplasată o clipă din echilibru, se reîntorcea în sine, menținându-se constantă la beau-fixe. Sunt oameni care abordează deodată subiecte subtile de vorbit, din nevoie pedantă ori numai pentru a face impresia că nu sunt prea proşti; aceştia din urmă se grăbesc apoi la timp potrivit să revie din domeniul încălcat, care le-ar putea fi fatal. Lumea aceasta mică şi gălăgioasă în care mă găseam nu se aventura în vârtejul ideilor nici din nevoia celor dintâi şi nu-l părăsea grăbită nici de teama celor de-al doilea; ci pur şi simplu pentru că era puțin muşcată de incisivii cu otravă dulce ai libertinajului. Beneficiari ai unei libertăți pe care îşi dau seama că le-o acordă întâmplător o cotitură a vremii, arătau cu vrednicie că înțeleg să profite zdravăn de ea.

Din toată această tânără şi neastâmpărată reuniune, o singură persoană da drum glasului mai puțin; în schimb, ochii ei vorbeau fără întrerupere, îmi vorbeau mie direct şi sigur şi, dacă mă feream de scandalul pe care-l făceau, e că mă miram cumplit cum nimeni, nici chiar Voicuța, nu observa larma-i mută şi totuşi asurzitoare. Mai târziu dădurăm scaunele în lături şi dansarăm: Lilica Mavrogheni se strânse în pieptul meu şi-şi exprimă dorința să danseze cu mine într-o sală mai încăpătoare. Numai un dancing pentru a doua zi după-amiază, şi ea acceptă cu o înclinare leneşă a pleoapelor.

— O să fii acolo cu Voicuța? mă întrebă cu semnificativă indiferență.

— Nu...

Pe urmă repetai şi eu printre buze întrebarea:

— O să fii cu Oswald? (evident, era vorba de „tipul" ei). Şi ea răspunse cu vagă nuanță de râs.

— Nu.

A doua zi ne întâlnirăm într-adevăr la dancing şi două ceasuri de joc strâns, corp la corp şi suflet în suflet, fură de ajuns ca să ne căutăm apoi zoriți refugiu în garsoniera mea, care, spre bun augur, îşi inaugura astfel menirea cu izbândă totală asupra unui vlăstar domnesc.

În reuniunile care urmară eram cam stingherit de duplicitatea pe care trebuia s-o joc față de Voicuța şi de curajul franc al ochilor Lilicăi. Dar „izbânda" mea îşi găsi loc obişnuit tot alături de Oswaldul ei, iar la mine aproape că nici nu mai privi, ceea ce în loc să mă liniştească, simții bine, oricât vream să mă conving de contrariu, mă nemulțumi. Numai când obțineam vreun succes în discuție sau făceam adunarea să râdă cu anecdote inedite, ochii Lilicăi se înfigeau iarăşi în ochii mei, comandându-mi să mă apropii şi s-o iau la dans. Şi-atunci îmi şoptea, râzând, fără altă introducere:

— Mâine, la 7, o să fie Voicuța la tine?

Şi după o pauză scurtă reluam şi eu în glumă:

— O să vii cu Oswald?

— Nu.

Acest schimb de vorbe redeveni semnalul obişnuit. Dar pentru a-l provoca, trebuia să fac adunarea să râdă zdravăn. Şi asta era nespus de greu pentru că la moara ei se vânturase cele mai felurite glume şi cancanuri, toate spiritele de la reviste şi de prin publicațiile hazoase ori obscene, cu toate variantele lor.

Se întâmplă însă, ca după un astfel de mic succes al meu, Lilica să nu mai mă cheme cu ochii. M-am apropiat atunci eu de ea şi i-am pus întrebare:

— Mâine la 7 o să vii cu Oswald... Ea râse ca de obicei şi-mi răspunse:

— Da, dacă vrei.

— Adică „nu", vrei să zici...

— Totuşi zic da... dacă doreşti să-ți facem o vizită, deşi noi proiectasem altceva...

Şi a doua zi într-adevăr nu veni. În schimb văzui că ochii ei se fixau de-acum înainte, cu persistența ce-mi dăruise mie la început, asupra „tipului" Smărăndiței. Şi, curios, nimeni, nici chiar Smărăndița, nu băgă de seamă. Cât despre Oswald, nici pomeneală. Iar eu, la rându-mi, găsii că lucrul cel mai elegant era să nu mai

urmăresc astfel de manevre. Totuşi, fără voie, băgăm de seamă evoluțiile celor doi ochi negri ai urmaşei de voievod asupra diferiților amici ai prietenelor sale. Ciclul se apropia din nou destul de alert de mine. Şi mă minunam grozav că într-o lume atât de restrânsă nimeni nu observă nimic. Atribuii deci junei societăți, poate din cauza acestei juneți însăşi, gradul de inferioritate căruia-i incumba o astfel de insuficiență a spiritului de observație.

Nici prin gând nu-mi trecu să-mi insult compania cu învinuirea promiscuității. Iar uluiala mea fu groaznică, într-o seară, când avusei cu Smărăndița conversația următoare:

— În definitiv, ce fel de om e Oswald acesta?...

— Ah... te-a cucerit şi pe dumneata Lilica?...

— Nu înțeleg, cum... de ce să mă...

— Atunci îți va veni rândul în curând... Ea ne-a cucerit pe rând toți amicii noştri foşti şi actuali... Cum apărea unul nou în arenă...

Şi, izbucnind în râs mare, cu sinceritatea ei cinică şi drăguță:

— În privința asta îi suntem toate recunoscătoare, că ne scapă de ei, când încep să devină prea obraznici... Şi-mi râse iar în față, uimită de uimirea mea, pe care acum o afectam.

— Dar Oswald?

— Oswald e un băiat tare bun, el va fi soțul cel mai fericit cu putință. Natura l-a înzestrat cu darul neprețuit al lipsei spiritului de observație...

Apoi redevenind o nuanță serioasă, Smărăndița mă conjură, ca soră şi fată bună:

— Însă, ia seama, numai două dintre noi am băgat de seamă micile trădări ale Lilicăi... Pentru că sunt trecătoare, nu le dăm nicio atenție... Dar Voicuța nu ştie nimic şi nu ştiu, zău, dacă ar accepta filozofic conduita fostei ei colege de universitate, căci ea a adus-o printre noi... Mi-e teamă să nu-ți aprinzi rău paiele în cap cu dânsa... Deci te sfătuiesc prietenește: Nu-i pune şi ei aceeaşi întrebare...

— Care anume?

— Care mi-ai pus-o mie întâi: „Ce fel de om e Oswald acesta?”

Seară de întâlnire cu Voicuța, rece şi ploioasă. Parcurgem străzile domol, ferindu-ne obrajii de biciuirile reci şi subțiri ale ploii fine, împroşcate ca de vaporizatori nevăzuți, din norii plumburii şi joşi. Ne găsim drum necontenit, astfel ca vântul să ne bată din spate, umflându-ne treanch-coat-urile, în care, de la mijloc în sus, suntem împachetați ca nişte mumii. Trotteur-ii mărunți ai Voicuței bat repede asfaltul luciu al trotuarului, ca să țină la înălțimea pasului meu larg, pe care-l marchează pantoful modern, enorm ca un bocanc, cu vârful bont. Şi această frecvență deosebită de mers mi-aduce aminte de undele nevăzute ale fluidelor fizice, care, deşi de lungimi felurite, toate ajung la țintă în aceeaşi durată de timp. Îi comunic această impresie Voicuței şi ea se mâhneşte teribil, că am putut să mă plictisesc într-atâta, încât să mă gândesc la lucruri aşa de depărtate, în raport cu clipa de față. Îi ripostez că piciorul ei mic şi grăbit era fatal să-mi sugereze goana undelor de lumină, diafane şi fine, şi asta o împacă, făcând-o să-mi arunce, de jos în sus, recunoştința măslinie a ochilor ei largi. Dar se simte obosită şi eu îi propun filmul recent, de mare senzație, la un cinematograf apropiat. Ea se supără iarăşi,

nemaiavând acum nicio îndoială de plictiseala pe care presupune că mi-o produce apropierea ei. Mă arăt nespus de mirat de această hipocondrie psihică şi-i acord ei inițiativa propunerilor. Îmi declară că ar vrea să se vadă într-o odaie caldă, să-şi scoată pantofii şi eu să-i povestesc ceva. Mă prefac că nu pricep cam despre ce odaie ar putea fi vorba, pentru că înțeleg să rămân de-o pasivitate de metal în tot acest joc drăgăstos.

Mă tem de vreo legătură prea strânsă, mai cu seamă când nu e niciun Oswald, care să restabilească la un moment dat echilibrul strict, doar în glumă şi treacăt, al stărilor dinainte. Şi de Voicuța mi-e teamă în special: mi-am schimbat hotărât gândurile în privința avantajelor unei perspective matrimoniale, şi-apoi prefer să mă amuze ca o copilită, şi o tratez ca atare, ceea ce o necăjeşte în special. Totuşi pasiunea ei îmi convine: aş vrea chiar să se audă undeva că sunt în stare să rezist la sentimente şi la o partidă strălucită. Ba îmi place uneori să merg cu visul şi mai departe: să trec drept cauză rece şi îndărătnică a unei cumplite disperări sufleteşti. Sunt sinistru, îmi dau seama, mai ales când privesc cu coada ochiului pe această copilă plăpândă, frumoasă şi sinceră, pe care simt că aş iubi-o cu adevărat, nu numai cu sufletul, dar şi cu gândul. O consider ca pe-o drăguță şi inocentă victimă, pe care o atrag după mine, pe căi sure, cu ieşiri teribile. Şi cu toate astea, mă păstrez într-o ținută de rezervă bine calculată: orice mişcare aş face, oricât de departe aş duce-o s-o cumpăr eu însumi în târgul de sclavi, totul să pară că porneşte de la ea; ea să dea întruna ideea fiecărui pas nou.

Şi iată, acum o simt iar oscilând pe-o muche periculoasă; aştept deci fără prea multă emoție de altminteri (o, dacă ar fi cine doresc eu, cât de zănatică ar sări inima în piept!) şi nu mă mir când rosteşte, în sfârşit, ceea ce tocmai de-o săptămână aşteptam:

— Haidem la tine... sunt foarte curioasă să-ți văd garsoniera...

Evident, n-a lipsit niciun mic scrâşnet de revoltă să însoțească această hotărâre, pentru că nu eu fusesem cel care să dea ideea şi ea să reziste cu toate grațiile cuvenite în astfel de împrejurări, din ce în ce mai slab, mai patetic, până la încuviințarea finală.

Dar acasă m-am purtat ca un brav camarad: i-am scos pantofii, i-am încălzit picioarele în mâinile mele şi, când ea tocmai se găsea în cea mai ademenitoare exuberanță de chiote şi langori, i-am acoperit picioruşele cu un pled şi eu m-am aşezat lângă divan ca un doctor lângă un suferind. I-am vorbit lucruri foarte serioase, am adus vorba de procese şi chiar de un „dosar pe care aveam să-l cercetez în curând pentru a face cu el o revizuire de formidabil răsunet".

— A, va fi ceva extraordinar, Voicuța, voi da o lovitură grozavă, din care fac punctul cel mai de onoare al carierei mele. Nimeni nu se aşteaptă, nimeni nu bănuieşte ce plănuiesc. Numai eu îmi pregătesc această mare fericire în taina sufletului meu, înțelegi, Voicuța, aci în adâncul ăsta insondabil — mă bătui cu mâna pe piept, de astă dată cu toată sinceritatea -, de unde va țâşni adevărul şi lumina vieții mele.

Fata mă privea uimită şi confuză. Era poate şi puțină admirație în ochiul ei râzător, dar mai mult acea simpatie ironică, pe care o au domnişoarele supercivilizate pentru junii idealişti, umpluți până-n creştet de-o inteligență

unilaterală şi naivă. Eu acceptam sentința aceasta bucuros, căci grație ei, fatal, Voicuța trebuia să mă aducă la realitatea secolului, învățându-mă cu satisfacția celui ce împărtăşeşte lumină gustul mai precis al actualului. (Totuşi, ea acorda considerabil credit potentelor ce ghicea în mine, pentru a nu mă îndepărta sau a mă batjocori într-un fel sau altul ca o Lilică pe un Oswald oarecare.)

De-acum încolo fu mai uşor şi pentru întâlnirile noastre. Ea venea direct la mine şi astfel scăpai de povara dancing-urilor, care-mi avalau atât de nesățios timpul. Puteam citi în aşteptare-i şi chiar o rugam să-mi mai acorde câteva minute, ca să termin un pasaj început. Şi astfel câştigam chiar câte o jumătate de ceas, în care timp ea răsfoia reviste pe canapea. Observasem că păstra măcar suficient respect citaniilor mele juridice; numai când o făceam să aştepte din cauza lor nu se supăra, şi niciodată, ea care râdea de toate, nu scăpase vreo răutate sau chiar glumă inofensivă la adresa cărților şi a bibliotecii mele juridice.

Într-o seară, eram în păr, toată banda, la „Ruşi". Era un zgomot infernal şi eu mă găseam într-o vervă straşnică. Eram îngrămădiți cu toții într-o nişă şi vinul generos pusese îndrăzneală în gâtul şi-n gesturile tuturor şi mai ales pişcase straşnic fetele de limbă. Ele fumau acum necontenit, ținând țigările între degete la înălțimea nasului, trăgând în piept şi sufiând rotocoale în aer. Unele chiar îl suflau dizgrațios pe nări ca nişte fumătoare de veche carieră. Comandau ele însele, chemând chelnerița şi pe picoli, şi-şi exprimau dorința de-a dreptul, fără a se mai servi de intermediul cavalerului respectiv. Ceea ce-i amuza pe toți deopotrivă era mai ales faptul că erau serviți de nobili veritabili, de membri din aristocrația Odesei, a Kievului şi chiar a Moscovei şi Petrogradului. Conți şi contese şi chiar rude directe de mari duci. Evident, aruncau comenzile cu destulă deferentă, însoțindu-le de cât mai multe expresii atenuante, dar cum pleca „baricinea" la executare, comentariile începeau să curgă:

— M-a servit dama de onoare a țarinei...

— Cu siguranță că era ducesă...

— Manierele n-o dezmint nici ca servitoare...

„Tipul" Smărăndiței plecă în investigație şi aduse răspunsul că eram serviți de baroneasa Kulicova, fiica unui şambelan de la curtea țarului.

Şi totuşi, după senzaționala veste niciuna din aceste urmaşe de domnitori şi logofeți, beizadele şi alte fețe boiereşti nu făcu gestul, nu avu nici măcar gândul de a pofti la masă pe chelnerița noastră ca pe o simplă tovarăşă lovită crud de soartă. Dimpotrivă, simțeau o voluptate surdă să-i dea mai mult de ocupație, s-o vadă venind cu dexteritate aproximativă, încărcată de tăvile de metal, de tingiri argintate şi de castronul de porțelan al cruşonului, care în acest local rusesc era de rigoare.

La rându-mi, mă amuzam de acest tratament între membrii aceleiaşi lumi bune, aceleiaşi mari familii care-şi disputa odinioară peticele globului: nici umbră din solidaritatea celor de jos, uniți întru dărâmarea vechii lumi. Nici măcar compătimire, decât o delicată, dar plină de rezerve, atenție... Ceva rece şi ironic, ascuns şi neîndurător, ca şi când ar fi avut în față pe autoarea foarte simpatică a unei grave greşeli, care nu se putea totuşi numai din acest secundar motiv să fie iertată. Un consens amarnic de milă obiectivă şi distantă, dar atât şi nimic mai

mult, pentru cel ce se făcuse culpabil de groaznica vină de a nu-şi fi putut păstra locul, chiar în mijlocul unui catastrofal cutremur de pământ.

La drept vorbind, mă bucură această revelație ce mă face să-mi amintesc mai cu răspicare o frântură de gând pe care nu-mi prea place să-l iau pe şleau la cercetat. E vorba de raportul dintre mine şi domnul Georges Radu Şerban, în zarişte a cugetului ascuns ce nutresc în casa lui, eu, hrănitul cu banii lui, cel ce m-am făcut renumit cu renumele lui. Pot să alung acum deci cu mai mult curaj această stupidă idee, care mă supără din când în când ca o muscă, în somnul după-amiezelor de vară: iată morala acestei societăți! Şi, bucuros 1 peste fire că mai am şi această ieşire dintr-o obsesie, pe care am dărâmat-o de atâtea ori, chem pe baroneasa Kulicova şi-i ofer un bacşiş gras, prevestitor al celui ce va primi la urmă. Fiica şambelanului țarului îl primeşte fără să roşească şi asta mă înveseleşte şi mai mult. „Fiecare pentru el!" îi strig, bătând pe umăr pe baroneasă şi apoi glăsuiesc baroneselor din jurul meu, în chip de comandament moral:

— Nu roşi, când gologanul ți se oferă!

Ele încuviințează cu totul, dar redevin reci când propun să invităm pe baroneasă la masă. Întorc capetele şi vorba, iar Lilica îmi răspunde verde că nu-mi găseşte propunerea deloc originală.

— Mai e destulă lume în local! mă îndepărtează de la astfel de toană stupidă Smărăndița, iar toți „tipii" lor îşi vâră nasul în farfurie, ca să râdă satisfăcuți de gafa mea.

Totuşi, pentru că sunt puțin cam amețit, nu mă opresc să nu ofer un pahar de cruşon fierbinte Kulicovei, primul pahar din castronul repetat şi pe care tocmai îl aduce într-un nor de aburi, ce fac să-i vedem ca prin străveziul argint al unei ape figura întru nimic tristă, nici măcar cu aer de resemnare, ci fericită de activitatea la care o supunem. Kulicova mă refuză cu un surâs dulce, arătând spre „mareşalul nobilimii din Sebastopol", care tocmai trece în frac, printre mese, plimbând pe dinaintea tuturor barba lui enormă de aramă, acum simplu gaspadin Ivan, patron al acestui local. Dar fiica şambelanului imperial, afectată de bunăvoința mea, surprinzând zâmbetul stânjenit al celorlalți comeseni, îşi strânge buzele, înalță capul şi ne părăseşte demnă, eroic şi - cel puțin cât mai rămâne în ochii noştri - fără nicio umbră de umilință sau de şovăire.

— Ăştia-s oamenii mei! strig atunci înăuntru-mi, întorcându-mi privirile spre luciul aspru, oțelit, al tuturor ochilor de față, o clipă înfricoşați că intrusul ce sunt le va cocoloşi puțin prestanța.

„N-aveți nicio grijă!" par a le spune, liniştindu-i cu noul aspect al dispoziției mele... şi mă gândesc acum cu toată siguranța de mine şi cu toată limpiditatea sufletească la domnul Georges Radu Şerban, care în zilele marilor mele succese, după ce mă felicita rece şi corect, se întorcea afabil spre prințul Raoul ori spre Radu, exagerat mai afabil ca de obicei, şi se întreținea cu el ostentativ, ignorându-mă complet la masa mea, între tomurile şi dosarele deschise.

Şi soarele chipului Albei răsări pe un fond albastru, perfect senin, în sufletul meu. Destul cu gafele acum! Acum trebuie să revenim iar la verva noastră de la început, pentru a acoperi stângăciile de neofit şi pentru a legitima dreptul la mândria de a mă simți în mijlocul acestor amici! Trebuie neapărat să se audă de

spiritul meu, de glumele mele, de gândurile mele, ce nu trebuie niciodată, oricât de serios substrat ar avea, să îmbrace altă haină decât a hazului uşor cinic, a cancanului zglobiu, a hohotului spumos; iluzia aruncării nepăsătoare a tot ce ai mai scump în tine, ca bucăți compacte dintr-o avere imensă, într-o seară, la o masă de joc.

Pe dreptunghiul de parchet lăsat liber la mijloc, după ce s-a perindat un cor de cazaci de circumstanță, doi copii de sex contrar, care trag o căzăcească pe vine, şi un virtuoz al balalaicii, irumpe deodată, rozã şi aproape goală, înaltă şi mlădie ca un lujer în vânt, o femeie cu adevărat frumoasă. Însăşi comesenii mei şoptesc: „Olga Petrowna... Olga Petrowna", şi înțeleg atunci că e o dansatoare renumită. Pe urmă, sprintenia mişcărilor, salturile înalte pe care le fac într-o parte şi într-alta picioarele perfecte, câte unul sau amândouă deodată, zbuciumul acela de hamadriadă lovită de panică, la care concură ca o ființă inteligentă capătul de faşă ce se desprinde din mătasea albă de peste mijloc,- toate acestea legitimează cu prisosință şoaptele admirative care circulaseră în prealabil. Baroneasa Kulicova ne lămureşte că dansul simbolizează deznădejdea sufletului nobil rusesc, lovit de valurile revoluției proletare. Jocul începe astfel în abstract, concretizându-se apoi cu încetul în expresia decadenței femeii de sus în drojdia cumetrelor revoluției, pentru a sucomba apoi într-un suprem elan de revenire şi regret.

Cu această explicație mai ales, jocul devine extrem de interesant, iar sfârşitul monomimei este de un tragism remarcabil. Baroneasa Kulicova ne mai informează că Olga Petrowna îşi joacă însăşi povestea ei. Dar pentru că informatoarea devine la rându-i patetică, nu mai dăm nicio ascultare povestirii ce ne schițează ademenitor, pentru a o invita să treacă la amănunte. Nu ne îndoim niciunul că subiectele acestea de film, compuse ad-hoc, fac parte din programul întreprinderii, convingere pe care avea să mi-o dezmintă peste câtva timp o vizită cu totul neaşteptată în studiul maestrului meu.

Dar dacă legenda ne lasă rece, jocul în sine al Olgăi Petrowna a rămas prin arta şi grația lui adânc înfipt în sufletele noastre, pe care le-a răvăşit ca un spulber sălbatic de iarnă. Ea nu mai joacă de mult, dar noi încă păstrăm tăcere admirativă şi fetele de la masa noastră privesc cu mai multă simpatie la fiica şambelanului. Pe urmă, însăşi Olga Petrowna se iveşte, după ce s-a gătit în cabina ei, şi-şi ia loc în fundul unei boxe în vederea alei noastre; e primită acolo cu multă deferentă şi bucurie, ea râde cu voie bună, dar din când în când rămâne cu ochii pierduți în norii fumului de țigarete, care urcă spre tavan în târcoale leneşe, înconjurând ca nişte zdrențe de nouri strălucitoarele globuri de opal. Eu o privesc amuțit de stupoare, căci acum, îmbrăcată, ea îmi pare şi mai asemănătoare mândriei şi frumuseții doamnei Alba. Am observat bine mersul identic şi acum privirile mi-au rămas la părul şaten, ieşind de sub pălăria de postav negru cu boruri aduse în jos, şi la ochii cu neputință de definit. Lângă mine, comesenii au prins acum fir nou de vorbă. Asmuțiți de arta rusoaicei, ei plănuiesc să dea, fete şi băieți de elită, un mare spectacol, dar numai pentru elita bucureşteană. Vor pune prețuri enorme, ca să nu vie decât high-life-ul şi câştigul va fi vărsat la fondul destinat fetelor orfane şi sărace. Ideea odată emisă pare să prindă cheag. Aud pentru prima oară de Scumpa Caragea al cărei talent, mi se spune, e uimitor. Întreb în ce constă acest talent şi mi

se afirmă că e proteic: dansatoare, cântăreață, artistă. Cei de față n-ar putea să mă lămurească dacă-i vorba de-o descendentă directă a domnitorului Caragea, dar e probabil; şi gândul meu fuge atunci spre domnița Ralu şi spre teatrul ei domnesc, cea dintâi manifestare artistică în oraşul ciobanului Bucur.

Spectacolul va consta dintr-o revistă al cărei text îl va scrie Barbu Crăsnaru, amicul Smărăndiței, iar muzica, un cronicar monden de la „La grande Roumanie", cu vechi renume în specialitate. Sunt întrebat dacă mă aflu dispus să dau vreun concurs oarecare. Din nefericire nu cânt din nimic şi nu mi-am observat vreun talent dramatic. Le pun la dispoziție deci numai sufletul şi bunăvoința mea, evident, luminat brusc de speranța surdă, dar robustă şi de un îndărătnic optimism, că voi putea în sfârşit vedea odată, o seară întreagă, într-o ținută mai vaporoasă, într-un aspect mai apropiat de intimitatea ei, pe doamna Alba şi voi face tot ce-mi va sta în putință să vorbesc cu dânsa, după reprezentație, pentru că statul-major din jurumi a decis cu unanimitate de voturi spectacolul proiectat să se termine printr-un bal cu figuri vivante şi ingenioase surprize.

Îmboldit de această perspectivă mai ales, m-am schimbat cu desăvârşire şi sunt uluit eu însumi de succesul meu. Mă închipui de-acum în fața doamnei Alba şi rostesc galanterii subtile, compun picanterii rafinate, care impresionează societatea feminină şi fac să răsune, prin contrast, ca lătrături de lup, bădărane, deşi cu destulă sare, apropourile deocheate ale tovarăşilor de masă masculini. Nivelul conversațiilor aburite de spirtul fiert coboară necontenit, dar eu ştiu să mă mențin la suprafață. Acum Smărăndița îşi ia libertatea să înjure bărbăteşte pe amicul ei, pronunțând grațios cu „r"-ul ei incomplet cele mai autentice expresii surugeşti. Lilica, încurajată, se preface stângaci că încearcă s-o imite, dovedind mai degrabă un vechi exercițiu, cu îndrăzneala căruia vrea să ne familiarizeze pentru viitor. E o măreție să auzi aceste buze delicate şi fine, încrustări de pumnal pe catifeaua dulce a tenului, întrecându-se să ciripească istorioare ruşinoase, fără niciun ocol, pronunțând cuvintele oprite cu o savoare specială, un ceas numai sau două, după ce strâmbaseră din nas că invitasem pe baroneasa Kulicova la masă.

Eu însă m-am preschimbat în cavaler cu perucă pudrată şi proclam pe Voicuța, care-mi arată o severă răceală de când cu Kulicova, marchiză de Lamballe, tratând-o prețios, cu afectate complimente înflorite în stil hotel de Rambouillet. Gimnastica asta mă amuză nespus şi uneori izbutesc să săvârşesc volte interesante, pe care le regret că răsună în gol; şi-mi place să-mi închipui pe Alba în locul Voicuței, făcând pe supărata şi respingându-mi rând pe rând madrigalele, pentru a zâmbi în cele din urmă, câştigată de perfecțiunea la care chipul ei — acum vai! doar închipuirea ei — mă face să ajung. Şi iată, fermecată, în locul ei, Voicuța mă iartă şi mă aplaudă şi mă ceartă în surdină... că nu mai mă gândesc la dosarul senzațional de care i-am vorbit. Biata mititică, ea pune puțin mister în această dojana, pe care o aud numai eu, trăgând astfel o linie de despărțire între seriozitatea legăturii noastre şi collage-urile de suprafață ale celorlalte perechi.

Însă îmbătat de închipuirea Albei, eu mă întrec pe mine însumi şi nu se poate, eu, îngăduitul, parvenitul, să nu schimb aerul scăzut al vorbelor, să nu-l primenesc până la cuviința expresiilor mele, întâi pe al băieților şi abia pe urmă pe al Smărăndiței şi al Lilicăi. Şi regret iarăşi orice spirit cu totul rar care-mi scapă, şi

care s-ar fi potrivit de minune cu prezența ei, dar care deocamdată îmbujorează numai pe Voicuța. Fetele mă privesc acum cu lumină mare de simpatie, iar pe sub sprâncenele scoborâte ale Lilicăi ghicesc că ceasul meu a sunat din nou. Izbânda mi-e încununată, acum, când mesele celelalte surit deşarte, şi numai din câteva boxe vecine şi invizibile mai vine zgomot vesel, când deci nu mai amenință niciun risc dimprejur, de gestul neaşteptat şi îndelung aplaudat al Marioarei Dracopol, cea mai înfumurată fată din bandă, de a invita pe Kulicova să ia loc între noi.

Orice s-ar zice, câştigasem o bătălie, şi asta era de straşnic augur pentru ascunsele mele străduințe; o primă şi solidă scontare pentru victoria finală. Mă simt câteva clipe stăpân peste toți aceşti stăpâni ai vieții pământeşti; până şi doamna Kulicova ciocneşte cu mine în semn de recunoştință. Asta de bună seamă, însă, fără a asculta o iotă din sporovăială duioasă şi complicată, ce se simte obligată s-o facă acum asupra trecutului său. Sunt beat de biruință, aşa după cum cei din jurul meu sunt beți de vin şi de cruşon. Şi plecăm într-o zarvă nemaipomenită în oraşul cu colțurile şi fundul străzilor încă scăldate de restul întunecimilor, dar cu acoperişurile şi cu largile frontoane ale edificiilor masive incendiate simbolic de întâile reflexe ale aurorei.

Raoul, cu care mă întâlnesc a doua zi la birou, îmi comunică lucruri uimitoare: a fost vorba despre mine la masa domnului Georges Radu Şerban! Sumbra casă a maestrului, deduc din împărtăşirile lui Raoul, trece printr-o perioadă de armistițiu. Domnul Georges Radu Şerban e mai comunicativ acum şi chiar el a adus vorba de mine. Pare satisfăcut în chip deosebit de ajutorul ce i-l dau şi-mi prezice un viitor din cele mai straşnice.

— Ți-am spus eu? Ți-am spus eu? Nu mă îndoiam de asta! îl întregeşte acum în fața mea Raoul, mustrându-mă amical că nu-mi cunosc bine puterile, pe care el, cu mirosul lui, împrumutat de la... Nuşi, l-a recunoscut de la început.

Aş vrea să-l întreb atât numai: „Dar ea a zis ceva? şi-a dat vreo părere?” —, însă până la urmă nu izbutesc să-mi însuşesc acest curaj.

Raoul, după ce dă raită cu vorba după felul lui şi prin alte domenii, se întoarce iarăşi la ce mă sugrumă de emoție, şi cuvintele lui răsună rând pe rând în urechi, cutremurătoare, ca un verdict pronunțat răspicat şi în cadență:

— A... vorbea foarte convins cumnatul meu... Până şi varhă-mea, înțelegi, care nu dă atenție la astfel de... vreau să spun care e complet absentă, când se vorbeşte de lucruri care n-o privesc direct, a ascultat şi părea cu destul interes... Cât priveşte de mătuşă-mea, ea s-a interesat de-a dreptul; nici nu ştii cât de entuziasmată de dumneata e această femeie...

Nu, n-am înnebunit de-a binelea. Îmi pipăi mâinile şi observ că sunt încă sensibil; iar prințul Raoul e în fața mea şi mi-a vorbit în cea mai perfectă românească. El priveşte într-un colț cu ochii lui mici, tătăreşti şi lucioşi, pe care îi asmute să vadă mai bine, cu clipiri repezi din pleoapele mai vinete decât restul figurii rase cu îngrijire. Îşi mângâie apoi câinele, care şi mie mi-a devenit din nou nespus de simpatic şi mă fericeşte deodată, iarăşi fără introducere, după ce-mi povestise de-o proaspătă dovadă de inteligență a lui Nuşi şi despre apropiata cădere a guvernului:

— A, nu, ascultă, adevăratul succes pentru dumneata, se aude vocea lui joasă cu dese ridicări piţigăiate, cu rh-ul lui iremediabil şi cu accentul pur franţuzesc pe vorbele valahe — e că ea a ascultat... Aha, eu o cunosc bine pe Alba... trebuie că în vorbele bărbatu-său a fost ceva anume care a impresionat... dar ce? dracul ştie... asta m-am răzgândit mult şi încă nu văd... Convingerea cu care vorbea Georges? Şi asta e prea puţin...

Ciulisem urechile ca un prepelicar la vânat şi-mi ascuţeam de zor mintea să pricep şi eu. Simţeam totuşi că serviciul imens pe care mi-l făcuse maestrul mă neliniştea, mă indispunea în momente care alternau cu chiuiturile mute de fericire din sufletul meu. Întoarcerea asta subită a lui mă încurca oarecum... Şi-mi repetam necontenit în mine: „E prea târziu, e prea târziu... Ce mai pot face? Cum mai pot să dau înapoi, când ea e atât de albă, atât de mândră, atât de elegantă, atât de frumoasă? Ş-apoi ea m-a adus aici, în casa asta... ea m-a făcut s-ajung la elogiile tardive, extrem de tardive, ale domnului Georges Radu Şerban!...”

Prinţul Raoul şi-a ridicat circumflexele sprâncenelor, descoperind fundul roz al pleoapelor, parcă lipite cu ceară.

— Eu cred, continuă el muncit de obsesia acestei nedumeriri, căreia tocmai el, psihologul emerit - cum mi se prezentase într-un moment de confesiune mai intimă - nu-i găsea dezlegarea, eu cred că în glasul lui Georges răsuna prea multă sinceritate, prea multă încuviinţare... cum să spun... prea multă recunoaştere, la care cu greu se resemnase... a meritelor dumitale... o înclinare ca înaintea unui om de care în cele din urmă trebuie să ţii seama... Ah, asta e... am găsit! izbucni el fericit, în râsul bizar şi sacadat: Hâ, hă, ha, hâ...

Mă uitam înciudat la prinţul Raoul. Eram beat de bucurie desigur, dar nu izbuteam să ajung la rându-mi la înţelegerea acestei simple nedumeriri: pentru ce îmi spunea el toate acestea? Poate că descoperea astfel dinaintea ochilor mei pe d. Georges Radu Şerban, care-l stipendia din inutilă generozitate? Şi de ce aducea, fără nicio strâmtorare, fără nicio reţenţie sufletească ori mintală, imaginea principial inaccesibilă a doamnei Alba, dinaintea unor ochi profani de fiu anonim al poporului?

După ce mă înştiinţa că a descoperit o ocazie pe care va face tot posibilul să n-o scape, un câine tot din rasa lui Nuşi dar cu un pedigree incomparabil superior, prinţul Raoul mă scoase de la sine, cu sporovăială lui necurmat din profunda-mi nepricepere:

— E... uite... Georges e, netăgăduit, un nobil... un descendent voievodal... asupra punctului ăstuia nu mai rămâne nicio îndoială... Neamul lui, care nu e Basarab, îţi sfârşit, legătura cu Basarabii n-o poate face într-un chip din cele mai clare... (aci prinţul plescăi, după obiceiul lui)... lipsesc câteva... quelques chaînons, înţelegi, câteva legături... noduri... verigi... a... da... Originile Radu Şerbanilor nu par a trece dincolo de trei secole şi jumătate... (îl priveam uimit Pentru că eu credeam tocmai contrariul, dar ce mă mai priveau acum toate astea?) Ş-apoi chiar aşa fiind, n-are nicio importanţă... urmaş de domni pământeni... foarte respectabili., viteji... aventuroşi... mă înclin adânc în faţa lor, da, da... nu vorbesc dintr-un punct de vedere al valorii istorice... da, da... Însă care au rămas, ca persoane, ca oameni, vorbesc, „avec Ies tares de leur race”... cum să spun, cu teama

aceea de ziua de mâine cu spiritul neisprăvitului, al grijii pentru ce va mai fi... E... he... he... un vrai aristocrate, mon cher, s'en fout pas mai de tout ce que arrivera... e he... eu sunt un fanariot... ha ha eu am rămas întreg, cum m-a lăsat rasa mea, cahre-şi arhe obârhşia, mon cher, în gineceurile porfirogeneților...

Şi Raoul îşi scutura în aer pentru a mă convinge mai bine antebrațele şi degetele răşchirate.

—... Ah, pe mine ziua de mâine nu mă interesează decât dacă-mi oferă noutatea unui match senzațional, a sosirii unui artist cu renume, a ascultării unei conferințe, d'un vrai homme de lettres, et savant, ou peutetre politique, enfin un grand homme, şi mai mult decât toate, ți-o spun eu, care sunt profund scârbit de oameni: o expoziție canină... Şi când va sosi ziua în care voi băga de seamă că nu mai am pas meme un sou, c'est alors que je me ressouviendrai qui ce jour lâ, ii faut chercher quelque chose a manger...

... Dar, se indignă el făcând să-i scânteieze ochii tătăreşti şi devenind livid de mânie, să mă gândesc eu că trebuie să strâng pentru a avea altădată, că trebuie să fac ceva, qu'il faut que je travaille, când nu mă obligă nimic... o, acest spirit de marc-hand de vin et des cereale's eu nu-l voi avea niciodată... şi niciunul din neamul meu... Te asigur că voi şti ce să fac în ziua aceea, da, da, da... Georges..., scoborî apoi tonul după ce rămăsese câtva tăcut, probabil pentru a-şi reproduce mintal ce va avea de făcut în ziua aceea,... Georges e altfel construit, el s-a lansat în avocatură, deşi averea lui nu se înjumătățise şi putea trăi încă princiar... e... dacă nu chiar ca înainte de război... mais en tout cas, cât se poate de... e... e... nobil potrivit hrhangului seu...

Cu toate că logosul prințului Raoul îmi contrazicea radical ideile pe care mi le făcusem şi despre strămoşii săi, despre care şi cel mai umil şcolar român e informat că luau voievodatele în arendă, le jecmăneau după toate regulile unei conştiincioase spoliații şi le abandonau la timp nimerit, câteva clipe înainte de sosirea funcționarului turcesc, însărcinat cu ridicarea vieții aceluia ce se întrecuse cu măsura şi a comorilor acumulate, totuşi îl ascultam cu simpatie şi eram dispus să-i acord orice aprobare.

— El spune, continuă prințul Raoul, vorbind de maestru, el spune qu'lfaut tra... că adică am ajuns, noi, aristocrația de sânge... n'est-ce pas... am ajuns la acel coin de l'histoire, când trebuie să ne amestecăm în vălmăşagul social, şi pentru că nu se mai poate lutter avec l'epe'e, în schimb trebuie să ne menținem cu oricare dintre mijloacele moderne de luptă: politica, avocatura, medicina, diplomația... El are dreptate evident în ce priveşte aceasta din urmă şi la politique... De asemeni dacă simți talentul de scriitor ori spirit de savant, ecrire des romans ou avoir son laboratoire, asta se înțelege de la sine... Admit, evident, şi de ce zic admit, că şi asta se înțelege de la sine... dacă ai avere să-ți îngrijeşti moşiile... (din când în când în vorbirea prințului Raoul î şi ă se prefăceau în a, e şi i) se joci la bursă... se-ți ai grajd de cai... se concuri la premiile aviatice... enfin, înțeleg dacă ai talent de bază să faci avocatură e... ca dânsul... deşi găsesc că face prea mult exces, că-l preocupă prea mult câştigul, pe el, care are atâta avere, când ar trebui să coboare acolo numai dus de amorul artei, pentru o mare afacere, pentru cette grande idee, cette admirație et, d'apres moi, veritablement noble preoccupation de sauver la grande

propriete, qui lui a servi de pretexte, pour endosser la robe d'avocat... caje le comprends, je l'approuve, etje Vai felicite si souvent...

...Dar trebuie să recunoaştem că el şi-a depăşit linia de activitate... el a luat în serios le metier, ceea ce se cheamă meseria de... de... de avocat...

De data asta privesc consternat la prinţul Raoul, dar sunt hotărât să-l ascult până la capăt şi să nu-l contrazic, fie chiar la orice concluzie ar ajunge. Drace, dacă descendentul lui Radu Şerban Voievod nu şi-ar fi preschimbat distracţia în meserie şi n-ar mai fi fost şi aglomerat cu lucrări pe deasupra, ar mai fi avut el nevoie de un secretar muncitor, aş mai călca eu zilnic sub acoperişul doamnei Alba şi aş mai fi avut plăcerea să ascult divagaţiile acestui"charmant" prinţ Raoul!? Noroc că maestrul e descendent de domni pământeni, şi acum înţeleg mai bine de ce a avut el nevoie drept ajutor de un băiat care nu descinde din gineceurile porfirogeneţilor, nici măcar din iatacurile voievodiţelor şi boierilţelor autohtone. Şi binecuvântez această ţară a neamului lui Radu Şerban-Vodă, pe care interlocutorul meu, azi cu multă poftă de vorbă, o combate atât de convins...

— Dar, enfin, concede şi de data asta prinţul Raoul... cu talentul lui de vorbitor şi având pasiunea pe care o are, admit şi această îndeletnicire, care-l ţine aci şi care împiedică pe vara mea să-şi împartă anul între Nisa, Saint-Moritz, Biarritz, Juan-les-Pins (hm, hm, atenţie mare, aci, Mihai Aspru!) şi mai ştiu eu, Paris, Londres, Monte-Carlo, oh dans je ne sais pas quel transatlantique... dar unul ca mine, care n-am, mon cher... e n-am... e n-am, e, recunosc eu singur, acest talent al lui... e, nu mă poţi sili. se... se... se... se... mă port cu servieta de ici până colo (din reticenţa lui eu recunoscui că a evitat pentru mine expresia: „să duc servieta cuiva") aşteptând norocul vreunui client... (Prinţul Raoul scăpa din vedere că tocmai graţie maestrului ar fi fost scutit de neplăcerea pe care o evocă) o, această oroare n-aş fi suportat-o pentru nimic în lume... Eh bien, decât asta mai bine să ştiu că plesnesc... O, ho, cejour-lă eu voi şti ce voi face...

Din confesiunea neaşteptată a prinţului Raoul am înţeles că opinia maestrului privitoare la rolul nobilimii, cu prilejul noii cotituri a istoriei, ar fi putut să fie şi un îndemn deghizat pentru dânsul personal la muncă serioasă. Asta e o părere a mea cu totul şi cu totul burgheză; şi mai aveam o nedumerire faţă de tot ce-mi spusese prinţul Raoul, evident, de ordin tot aşa de burghez ca şi prima, dacă nu de-a dreptul grobian. Dar oricum va fi fost să fie, ceea ce mă surprinse şi chiar îmi fură un zâmbet cu totul invizibil în faţa sa, fu că prinţul Raoul veni singur să-mi spulbere această nedumerire, chiar fără să i-o fi comunicat în niciun fel, afară numai dacă telepatia nu e într-adevăr un fenomen real şi automat. Mai mult chiar, îmi mărturisi că m-a căutat şi pe la Palat, ceea ce mă întări în bănuiala că nevoia de a o elucida cât mai repede chinuise destul de amarnic pe bunul meu amic. Era, nici mai mult, nici măi puţin, vorba despre stipendia pe care mâinile lui princiare o încasau lunar din caseta domnului Georges Radu Şerban. Bineînţeles că prinţul Raoul nu-mi mărturisi că m-a căutat la Palat anume pentru asta. Era doar o simplă deducere a mea; însă, acum, reîntâlnindu-ne ca de obicei în sala de consultaţii a maestrului, şi tot ca ieri, în lipsa lui, după largi ocoluri şi întrebări cu totul străine de subiect, prinţul Raoul aborda „întâmplător" tema din ajun, tocmai pentru a aduce vorba de ceea ce m-ar fi putut nedumeri pe mine. Fu, desigur, o destăinuire

fugară, cu totul în treacăt, aş putea spune o simplă informaţie: nu era nici dar şi nici indemnizaţie suma cu care era trecut în bugetul lunar al maestrului, ci pur şi simplu un fel de acont (cel puţin aşa l-am definit tot eu cu burghezeasca-mi construcţie mintală) periodic asupra unor afaceri pe care le-au pus amândoi la cale.

— A, e o afacere cu .totul originală, mă mai împărtăşi, prinţul Raoul. Ai să vezi şi dumneata atunci ce rol pot juca... da, da... câinii de rasă în situaţia unui om. E... e... e... văd că nu-ţi scapă niciun zâmbet dumitale şi nu pot citi si vous sou-riez interieurement; mais oricât ar râde unii şi alţii, asta nu mă va abate din drumul meu. Totdeauna au fost luaţi în râs cei prea nestrămutaţi în ideile lor...

Trebuie să mărturisesc că mă sileam zadarnic să pot vedea pe d. Georges Radu Şerban, cu privirea lui de oţel şi cu zâmbetul tăios deasupra bărbii voievodale şi severe, făcând afaceri cu câinii de rasă. Oricât prinţul Raoul îmi înşira acum preţurile cu care posesorii unor pedigree-uri seculare sunt solicitaţi la expoziţiile internaţionale.

— Unii au făcut avere cu caii de curse, domnul meu, chiar într-o ţară ca a noastră... unde preocupările originale sunt articole de satiră... eu însă, care cunosc bine străinătatea, ştiu ce va să zică interesul pe care-l pot avea zeci şi sute de mii de oameni şi pentru alte animale. În străinătate nu e om mai subţire, care să nu aibă câinele său favorit. La noi vezi ici-colea, doar câte o femeie... E un început bun, dar eu voi desăvârşi răspândirea acestui obicei civilizat şi boieresc... Vom mai vorbi noi despre acest lucru... după ce îmi voi negocia primele mostre, pe care plănuiesc să le desfac pe piaţa londoneză... Pe urmă încep cu expoziţiile în România.

Aici prinţul Raoul intră într-o largă consideraţie, de altfel foarte judicioasă şi plină de bun-simţ, asupra rasei câinilor pur româneşti şi a ameliorărilor ce le-ar putea suferi pentru a se obţine o rasă demnă de a participa la expoziţiile străine şi mai ales a purta un nume care să ne onoreze şi pe noi ca popor.

Încetul cu încetul proiectele prinţului Raoul prindeau proporţii uimitoare, aşa că fără să mai fi adus cât de puţin vorba de stipendia sa lunară, eu şi începusem să cred în seriozitatea motivului ei.

Dar din confesiunea lui, în afară de ceea ce-l privea pe dânsul, reţinui dorinţa înlănţuită a Albei de a cutreiera metropolele străine şi localităţile balneare şi sportive cu mondial renume. Motivele acelei perpetue neînţelegeri, cu puţine şi trecătoare punţi de împăcare între cei doi soţi, îmi apăreau astfel din ce în ce mai lămurite. Visul ei rămăsese încă la mărimile şi strălucirile pe care le dorise frumuseţea ei, pe care o captase însă şi o ţinea în cuşcă gelozia rece, şi cu reflex de ochi oţeliţi, a domnului Georges Radu Şerban. Închipuiţi-vă pe marele Alexandru, prins copilandru de-un şef de nomazi din deşert, cu piciorul legat de butuc într-un cort de purpură, ridicând doar în deşertăciunea visului imensul său imperiu.

Aşadar, doamna Alba, ascunsul meu ideal, are însăşi un ideal ascuns: o simt astfel incomensurabil mai depărtată de mine, şi biata mea năzuinţă de a-i reface avutul şi a-i reda libertatea îmi apare acum curmându-se într-o victorie sumbră pentru mine, funebră. Îmi va răsplăti totul cu un zâmbet, drace, poate cu un onorariu din cele mai grase. Îmi va zice poate şi „maestre”, sau cine ştie, îmi va promite că mă va recomanda şi la alte rude sau prieteni. Înnebunesc gândindu-mă

că tot visul meu se prăbuşeşte atât de sinistru, sub cel dintâi avânt al visului ei, care prin mine îşi va putea lua zborul.

Şi totuşi, e atât de frumoasă doamna Alba; am văzut-o iarăşi traversând scuarul mic din faţa casei. E atâta distincţie în mersul ei, că nobilele mele amiciţii, de care m-am legat pentru dânsa, îmi apar atât de meschine, cu înjurăturile lor bărbăteşti, cu degajarea aceea băieţească şi nepăsătoare, cu pedanteria ascunsă mai mult sau mai puţin după o perdea de naturaleţe afectată, de sinceritate calculată. Cum pot să-mi închipui că voi obţine ceva prin ele? Cum pot să le închipui destăinuindu-şi chiulhanurile dinaintea doamnei Alba, care le-ar îngheţa cu privirea ei superbă? Grefierul m-a întrebat astăzi dacă-mi mai trebuie dosarul pe care l-a scos din funduri de pivniţă sau de pod pentru mine. „Evident, evident că-mi mai trebuie!" m-am grăbit să-i răspund, deşi întrebarea lui mi-a răscolit şi mai adânc amărăciunea şi lipsa de curaj în care mă găsesc.

— Fără îndoială! i-am repetat totuşi şi i-am explicat că afaceri multiple şi grele m-au ţinut departe de studierea lui. Dar l-am asigurat că în curând mă voi întoarce la dânsul şi i-am dat şi date pe care el le-a primit desigur cu ridicare din umeri. Parcă-l privesc ceva pe dânsul motivele, pe care le schimb mereu, şi asupra cărora insist prosteşte, ce m-au ţinut departe de răsfoirea lui? Mă priveşte înciudat domnul grefier că-i dau atâtea explicaţii, de parcă m-aş dezvinovăţi de ceva rău, şi eu însumi îmi par mie foarte ciudat şi stângaci în scuzele pe care mi le fac desigur mie însumi, cu glas tare şi mustrător, astfel că mă grăbesc să plec, salutându-l cu o afabilitate ce-l uimeşte şi mai vârtos.

Umblu acum pe străzi cât mai departe de casa mea, unde trebuie să fi sunat în zadar Voicuţa. Trebuie să fi ieşit îngrijitoarea etajului şi să-i fi spus că nu m-am reîntors, spre marea ei uimire şi dezolare, doar i-am dat ceas de întâlnire. De aceea sunt hotărât să mă abat cât mai departe de ea, de casa mea, de tot ce-ar putea să-mi iasă în cale şi să mă oprească din drum; umblu dezmetic; ca un câine rătăcit, căutând parcă un răspuns la o întrebare pe care nici măcar nu izbutesc să mi-o formulez.

Ce mai aştept? De ce nu mă întorc la dosarul Ypsilanţilor? Am tot timpul în după-amiaza asta, când niciun proces nu mă cheamă, să mă dedic întreg răscolirii mormanelor de uitare sub care a fost lăsată voluminoasa hârţoagă, să sap subterane şi să arunc lumina biruitoare a felinarului meu necruţător pe pereţii mucezi ai misterului în care a fost îngropat. Ce mai întârzii? Haideţi, haidem la Palat...

Şi cu toate astea, mi-e cu neputinţă să-mi îndrumez paşii într-acolo. Frumuseţea doamnei Alba mă împinge într-adevăr spre misteriosul dosar şi tot ea îmi taie calea şi mă respinge, îngrozindu-mă cu râsul ei sonor, clopot de argint, care sună înfricoşător de clar şi de dulce sub bolţi adânci de biserici voievodale. Norocul ei nu poate fi decât nenorocul meu; suntem amândoi la polii opuşi ai aceluiaşi ax, care ne separă diametral, oricum s-ar învârti.

Şi mai e ceva mai teribil decât atât, mai teribil şi mai crunt decât orişice pe lume, pentru mine... asta mă goneşte şi mai zănatic pe străzile îndepărtate, tot mai îndepărtate, şi asta m-a gonit şi până acuma, văd bine şi trebuie s-o spun: teama, groaza, spaima de moarte, care mă face să tresar noaptea din somn, înfierbântat de

călduri şi sudoare, ce se răceşte lipicioasă, că dosarul nu va cuprinde nimic deosebit, niciun secret teribil, nimic, nici măcar o portiță neumblată, nicio fereastră care să se poată deschide cu sforțări chiar şi supraomeneşti, larg, spre frumusețea idealului meu...

Când, deodată, de necrezut!... Omul ciudat, pe care n-aş mai fi nădăjduit să-l mai recunosc şi pe care-l văd şi recunosc destul de bine, de la prima aruncare a ochilor, cu toată buimăceala mea. Este el, într-adevăr, omul din uitata grădină publică, din noapte şi din necunoscut. El vine în sens opus mersului meu, traversând podul acesta pustiu al Dâmboviței şi traversând viața mea, ce-mi apăru astăzi rânjind atât de pustiu. Şi se ivi astfel cu dubioasa lui prestanță de aristocrat, aşa cum apar unele mărunte circumstanțe, unele lucruri de nimic, să dezlege, ca o nimica toată, grele, irezolvabile probleme seculare. Nu ştiu de ce îmi vine să-l salut, să mă reped la dânsul, să-l îmbrățişez..., însă îl las să treacă, solemn şi grav, pentru că într-adevăr este nespus de solemn şi grav, deşi hainele-i negre, cam închise pentru un nobil, la o oră încă devreme, ca asta, arată limpede, în transparența crudă a zilei mohorâte, semnele periei des întrebuințate. Am lăsat să înainteze cât trebuie şi apoi mă întorc îndată în loc şi o iau lin şi uşor după dânsul. Mă simt grozav de uşor, ca şi când cu adevărat aş fi dezlegat cea mai penibilă întrebare, până acum fără răspuns, a vieții mele.

Omul acesta nu-mi poate fi decât duşman, cel mai aprig duşman, mai rău poate pentru mine decât însuşi protectorul meu, domnul Georges Radu Şerban. Şi totuşi nu ştiu de ce nu pot să-l urăsc, mai mult, mi-e silă că acest mers dârz, care nu mă poate înşela că nu aparține unui... cvincvagenar, se îndreaptă sau se îndepărtează, s-a îndreptat spre şi s-a îndepărtat de la întâlniri cu Alba, că strălucitoarea ei eleganță s-a lăsat strânsă de aceste haine periate cu grijă şi negre la ora patru şi jumătate după-amiază, că mâinile acelea cam lungi, cărora le atribui firesc un început de scorojală, au putut strânge mijlocul nud al Albei, viziune mistică, aducătoare de moarte imprudentului muritor de rând, căruia i s-ar dezvălui întâmplător. Şi-l urmăresc cu tot dezgustul ce-l pot acumula în mine pe acest om, care parcă mă trage după sine, cu puterea unui odgon de fier ce mi l-a petrecut pe după şale. Ghicesc instinctiv că de drumul lui îmi depinde acum fericirea şi scopul vieții, pe care n-o înțeleg câtuşi de puțin fără acea care tronează de ani asupra tuturor visurilor mele de noapte şi de zi. Şi cum mă poate atrage acest individ sumbru şi cu mers țeapăn spre locul unde stă ascunsă, ferită de ochii lumii, zâna fermecată?... Înțeleg, deodată, străfulgerat iarăşi de o veche idee, pe care am alungat-o răpus de groază şi ruşine... Cu lăcomia unui hamal din port sau cu lubricitatea unui bețivan de la hale, rotunjesc acum acest gând în cap şi-l pipăi ca pe-un şold de femeie. Şi văd, răscolit de ură şi injectat de sânge în cuget, o înaltă şi maiestuoasă apariție, înfăşurată în alb şi uşoare văluri, închizând după sine, fericită, o uşă discretă. Iar pasul meu neşovăitor loveşte greu şi nervos asfaltul; ca o bătaie a destinului în poarta vieții. Încrucişez nobila şi grăbita înaintare chiar lângă uşa păcatului, şi ochii mei străpung figura, crispată de uluire şi moarte, ca ascuțişuri de neiertătoare lănci. Şi apoi, desigur, zâmbetul de recunoaştere şi înțelegere şi un salut larg, larg, care spune şi făgăduieşte multe şi... hă, ha, hă, ca să râdem ca prințul Raoul... cere asemenea ceva...

Sunt electrizat de magica perspectivă, dar mă trezesc muiat de sudoare, ca de ceva imund, fetid. Unde-i dosarul Ypsilanților, unde-i avântata pledoarie şi măreţul gest al liberării neaşteptate, pe care-l aduc, nobil şi generos cavaler din vremi imemoriale, acum, în plina larmă de claxoane, avertisment de tramvaie, explozii de camere cauciucate, duduit de păsări mecanice în aer? — îl aduc frumoasei închise sub şapte sute de zăvoare şi lacăte grele, în turnul imens şi posomorât, în sumbrul castel înălțat din enorme şi sure pietroaie? îl aduc Donnei Alba, care are oricând ieşire liberă din casa cu sumbra fațadă, care poate să aibă şi rendez-vous-uri de cel mai straniu şi mai îndoielnic gust, dar care rămâne totuşi fieruită aici, în cetatea posomorâtă a iluziilor stinse, a avânturilor oprite sub grea osândă, a aripilor tăiate din rădăcini... Şi libertatea neaşteptată țâşneşte deodată din stânca neştiută, izbită de spada mea... hă, hă, hă, hă... a acestui biet don Quichotte, care visează cai verzi pe pereți, ziua în amiaza mare — şi, uite, dacă nu făceam un salt înapoi la timp, era să mă calce tramvaiul... don Quichotte din Zăreni... Mă podideşte râsul şi lumea se uită la mine uimită...

însă merg înainte, în ritmul secolului meu, după acest individ, care mă atrage spre o foarte modernă şi ignobilă ispravă. Oricum, e mai precisă şi mai sigură de rezultat. Şi iată, acum se ridică dinainte block-house-ul cunoscut. Parcă, deşi încă enorm, nu-i aşa de vast ca până acuma şi are contururi ferme, linii dure; mi se pare mai real, aşa cum mi-a apărut şi donna Alba, când am băgat de seamă că e şatenă şi când am băgat de seamă mai ales că e o femeie în carne şi-n oase, o femeiuşcă nostimă, cu fasoane princiare şi mofturi multe, dar care prinsă la aman va şti să nu reziste... Pe când, dacă vrei să faci pe don Quichotte cu ea... he, he... băiatule naiv de pe apa Cernei... don Quichotte de pe Cerna...

Necunoscutul trece pe lângă marele portal central al clădirii şi se îndreaptă, cu pas sigur, spre aripa mai mică din strada laterală, cu intrare modestă. Când am ajuns la colț, el şi dispăruse, şi m-am oprit apoi în dreptul micii intrări prin care putuse să dispară. Era o uşă de serviciu, nu mai încăpea nicio îndoială, acum, la lumina zilei. Ba chiar fusese lăsată întredeschisă şi se agita încă în balamale pe urma celui care o repezise în urmă-i, indiferent, ca pe orice uşă comună. În dosu-i se vedea urcând în spirală o scară de piatră, îngustă şi murdară. Avusei un moment de teamă şi stupoare: individul nu putea fi decât un simplu intermediar, de care se servea din când în când doamna Alba; era cu neputință de închipuit ca ea să-şi dea altfel de întâlniri cu un om cu haine lustruite şi care urcă pe-o scară ca aceasta. Şi o bucurie surdă mă copleşi, în cinstea nobleței şi frumuseții donnei Alba; el, acela, adversarul adevărat, duşmanul invizibil, pe care şi începusem să-l urăsc de moarte, fără a cunoaşte nimic din persoana lui, nu putea fi decât altfel. Poate tânăr, desigur elegant, poate frumos, bogat, desigur nobil. Cu fiecare nouă calitate pe care i-o adăugam în plus, simțeam că-l urăsc şi mai mult, şi în acelaşi timp cu atât mai mult mă simțeam mai mândru de el şi de ea.

O domnişoară vopsită zdravăn trecu pe lângă mine şi mă atinse în treacăt; lărgind întredeschizătura uşii, aruncă o privire în urmă-i, examinându-mă curios şi apoi schițând o licărire chemătoare din ochii exagerat de înnegriți. În urmă începu să urce încet, lăsând pulpele strânse în ciorapi deschişi şi lucii să întârzie pe fiecare treaptă spre a desăvârşi chemarea. „Aici locuiesc, aşadar, şi cocote!” îmi străbătu

atunci prin gând, şi ideea „intermediarului” se înrădăcina acum temeinic în mintea mea. Mă aşezai în întredeschizătura uşii şi ascultai zgomotul pantofilor pe treptele de piatră. Tocurile înalte băteau din ce în ce mai rar în susul scării; apoi încetară. A ajuns la etajul ei domnişoara prea vopsită sau aşteaptă; mă aşteaptă? Probabil că asta era; căci după câteva minute de zadarnică zăbavă, zgomotul suişului reîncepu să-mi vină: întâi tot aşa de rar, apoi grăbit, foarte grăbit, cu modificări de tact la cotiturile etajelor.

Când nu mai auzii nimic, pornii la rându-mi pe lunga scară. La toate caturile, uşile care dau încoace erau de lemn plin, închise şi soioase: uşi care răzbăteau în scara de serviciu. Abia sus de tot, la capătul scării, dădui de-un spațiu larg: era mansarda, care de bună seamă că mai avea altă comunicație cu restul etajelor. Şi-mi amintii de prima noapte, când prințul misterios dispăruse pe această scară, iar eu mă postasem la colțul de vis-a-vis, să văd la ce etaj izbucneşte lumină; îmi amintii bine, numai la mansardă se aprinsese atunci o fereastră. Nu mai încăpea nicio îndoială că omul meu locuia aci sus şi nu se abătuse prin niciuna din intrările de serviciu. O luai deci de-a lungul coridorului întunecat şi dispus în unghi drept şi privii la toate uşile. Prin două luminatoare portocalii sau prea murdare, răzbătea chiorâş o lumină searbădă, umbrită până la obscuritate în unele locuri. Abia puteam descifra pe cărțile de vizită: Mitzi Szeckelly (asta se vedea bine, pentru că era în dreptul intrării). Apoi: Cară Co... cos... amb... ambeanu... Cosambeano, Clara Cosâmbeanu... Mari... ette... Be... culescu.. artistă, Mattide Sola... Constanța... Bă... Bă... beanu... studentă, Yvonne Bo... Ro... bin... În sfârşit un bărbat: Saşa Menserossi, pictor... Un rus?... italian? sârb? hm, hm... Menserossi... un artist, n-am mai auzit de el... Apoi coridorul coteşte: înainte, înainte... câteva uşi goale... iar pe cealaltă latură! Irma Caraczony... şi-au mai rămas doar două cărți de vizită! Aurica Botez şi alături, tocmai în fundul coridorului: Pre... Preda... Bu... Buzescu... De astă dată, deşi am descifrat repede, silabisesc încă. Pre... da... Buze... seu... Văd şi totuşi nu pot să cred, pricep că am zărit în sfârşit ceea ce căutam şi totuşi nu mai înțeleg nimic. Cheia locatarului Preda Buzescu e înfiptă pe dinafară: vasăzică s-a întors de curând şi are de gând să iasă iarăşi. Prin urmare e bine să mai aşteptăm puțin. Reiau cititul biletelor de vizită înapoi; şi e o tăcere adâncă în coridorul ăsta, unde nu răzbate niciun zgomot al străzii şi unde doar paşii mei, când mă mişc, răsună pe scândurile goale. Nu iese nimeni, nu iese nici locatarul Preda Buzescu. Dacă aş ciocăni uşor într-una din uşile acestea: nu la domnişoara Constanța Băbeanu, care e studentă, şi nici la Maneta Beculescu, care e artistă... Dar la această Irma Caraczony, sau Matilde Sola, sau nu mai ştiu cum, Szeckelly... care stă vis-â-vis de intrare... poate mi-ar ieşi înainte domnişoara cu ochii prea înnegriți şi cu obrajii prea roşiți de adineaori... poate ea mi-ar da vreo deslușire despre domnul...

Totuşi, mă răzgândesc apoi repede, de bună seamă nu trebuie să cer nicio deslușire de la nimeni. Trebuie eu singur să observ dacă de după uşa cu cheie în afară iese sau nu omul de adineaori şi de odinioară, din grădina publică... Doamne, cum să împărtăşesc cuiva că el mă interesează... Dar o cunoştință bunăoară cu domnişoara Aurica Botez, care e vecină cu domnul Preda Buzescu, aşa doar de dragul cunoştinței nu văd ce m-ar opri...?

Dar asta desigur numai din spirit avocățesc, pentru a merge cu identificarea până la capăt. Însă lucrul e limpede. Vasăzică, domnul Preda Buzescu e omul din grădina nocturnă, omul care are întâlniri cu doamna Alba Ypsilant pe înserate, pe când afară, la poarta grădinii de doici şi vagabonzi, aştepta, sprijinită în baston, doamna Smaralda, născută Ypsilant, soție de Russet? Acest nobil declasat, învinuit de jaf în camera mortuară a fratelui său...

Nu, e limpede, spuneți dacă nu e limpede ca ziua...? Aşadar, Georges Radu Şerban ştia ce n-a ştiut şi ce n-a putut afla toată lumea, precum am bănuit întocmai. Duelul a avut loc pentru un pretext oarecare, la care cei doi nobili au convenit cavalereşte, iar fratele deşucheat, care şi-a vârât ghearele în secretele mortului, de bună seamă că a dat de ceva foarte important, de vreme ce şi fiica şi mama au trebuit să alerge alarmate, spre obscur şi suspect loc de întâlnire, în lipsa soțului, la căderea nopții... Dar de ce întâmplarea avea loc după atâția ani de la moartea lui Tudor şi de ce mamă şi fiică alergau cu atâta ardoare la comanda răufăcătorului, dacă maestrul era în deplină cunoştință de cauză? A fost chinuit el doar de o simplă bănuială, pe care acest Preda ar putea s-o transforme în siguranță prea cumplită ca să nu devoreze, ca să nu devasteze seninătăți sufleteşti cu greu redobândite, chiar acum, după ani de uitare, când aventurierul, ajuns la capătul resurselor, a aruncat în sfârşit năvodul temut, păstrat atâta vreme în umbră?

Continuam să mă îndeletnicesc cu descifratul cărților de vizită de pe uşi, deşi le ştiam acum la perfecție, pentru a nu fi găsit chiar fără de rost de prima viețuitoare a casei ce-mi va ieşi întâi înainte, dar ochii-mi râdeau de repeziciunea cu care sufletul meu exaltat ca-n fața unei comori neaşteptate descifra până la limpezime încâlceala tuturor acestor împrejurări... Misterul! Misterul! striga cu putere sufletul meu de-a lungul coridorului mut. Misterul! E-n mâinile mele misterul, nimic nu-mi mai poate să mi-l smulgă...

Dar ce poate fi cu această Aurică Botez, vecina domnului Preda Buzescu? mă întreb plin de fericire, când mă găsesc iarăşi dinaintea odăii ei. Nu e oare vreuna din acelea care nu-ți ia în nume de rău când le bați discret în uşă? în definitiv, am să mă scuz că vreau să cer oarecare lămuriri... mă rog, unde?... mă rog, ce?... mă rog, cine?... ce dracului să întreb dacă-mi iese înainte cine ştie ce namilă robustă şi cvincvage-nară... ah, da... asta... domniş... doamnă, văd câteva uşi fără cărți de vizită... mă rog, sunt libere? aş putea să le văd... a, nu sunteți dvs... pardon, pardon... dar ați putea să mă îndreptați, unde trebuie... poate aci, alături, la domnul Preda

Buzescu... dacă m-ați îndreptat dvs., bat cu plăcere la uşa lui... Aurica Botez, aş prefera să fii tânără şi... şi să ne putem înțelege de-aproape... vecinătatea asta va prețui pentru mine incomensurabil...

La prima bătaie n-am primit niciun răspuns, aşa că a doua oară am bătut într-o doară, deşi foarte energic: poate de dincolo, atras de violența zgomotului, va ieşi domnul Preda Buzescu, a cărui figură a devenit iarăşi cel mai chinuitor semn de întrebare. Dar, cu oarecare întârziere, primesc răspuns din dosul uşii în care am bătut: un zgomot sec ca de pat smucit zdravăn şi apoi o voce clară şi prietenoasă şi parcă familiară:

— Cine e?... Nu ştiu ce să cred asupra naturii zgomotului de adineaori, dar întrebarea se repetă, foarte curioasă. Cine-i? îngăimez, desigur complet neînțeles prin uşa şi la distanța ce mă separă de glasul întrebător:

— Scuzați... scuzați... am crezut... am vrut să întreb... Şi-aş vrea şi mai vârtos să apară de după uşa lui, enervat de bâiguielile mele, domnul Preda Buzescu, pentru a putea şti dacă într-adevăr am nevoie să mă interesez de ceva aici...

Zgomotul de adineauri se repetă acum şi mai pronunțat: nu mai e nicio îndoială, un pat părăsit de persoana care adineaori s-a ridicat numai pe şezut...

— Vin numaidecât... aud acelaşi glas pe care cu siguranță l-am mai auzit undeva.

Ş-apoi uşa se deschide şi prin crăpătura ei apare un cap blond şi zburlit, o figură prea închisă la culoare pentru un păr atât de deschis... Nu cunosc desigur persoana asta, dar seamănă cu cineva cunoscut, de bună seamă...

— Doriți ceva?...

Întrebându-mă, şi-a scos şi mai mult capul prin între-deschizătură, şi-acum văd un gât lung şi alb-brunit, cu desenul fibrelor musculare precis şi energic; gropița deasupra claviculei se vede şi ea acum, ca şi triunghiul intim al decoltajului. Dar o mână grăbită le acoperă pe toate cu revenirile pijamalei, când rădăcinile sânilor la rându-le încep să se destindă în afară, moleşitor.

I-am răspuns arătându-i intenția mea în privința vreuneia din camerele care n-au cărți de vizită la uşă... M-a informat atunci binevoitoare că pentru asta trebuie să mă adresez la uşa pe care scrie: Matilda Sola, dar se îndoieşte dacă la ora asta madam Matilda este acasă... Are de făcut o vizită la spital şi se întoarce pe la 6. Dacă nu sunt grăbit, însă, domnişoara Aurica îmi dă azil la dânsa până la ora 6; numai s-o scuz că e prea deranjat prin odaie. S-a culcat foarte târziu, pe la 7 dimineața, şi iată, nu s-a trezit nici să mănânce; îmi mulțumeşte deci că am deşteptat-o, altfel cine ştie cât mai dormea. Şi-mi face loc, înfăşurându-se în pijamaua lungă, bărbătească, sub care mă lăsa să întrevăd străveziurile certe ale unei cămăşi de noapte foarte subțiri.

E o pijama uşoară, liliachie; şalvarii, care o completează, nu se grăbeşte să treacă în dosul paravanului, unde se pare că are spălătorul, să şi-i pună. Rămâne astfel cu picioarele goale în papucii roşii cu toc înalt; şi cerând noi scuze că mă primeşte aşa, îşi potriveşte cu largi aplecări, care-i descoperă pulpele lungi şi dârze până deasupra jaretelor, cuvertura pe pat. Pe urmă se întoarce şi se aşează la margine, picior peste picior, cu mâinile în buzunarele pijamalei. Trebuie să recunosc că picioarele goale până la genunchi ale domnişoarei Aurica sunt interesante şi senzuale; mă pregătesc să-i comunic această primă constatare, pentru a tranşa mai repede prietenia, când ea mi-o ia înainte:

— Şi zi, vrei să te faci vecin cu noi, puiule? Cântăresc în minte dacă, nelămurit încă deplin asupra identității vecinului, nu e mai convenabil să-i spun că povestea cu odaia de închiriat a fost un pretext, mai ales că ovalul pulpelor punctate rar de rădăcina perilor fini negri-aurii mă tentează straşnic. Dar Aurica apreciază întârzierea răspunsului în felul ei:

— Eşti cam timid, puiule... dar lasă, cu noi ai să te înveți mai curajos... suntem mai multe aici, de-astea, care ne sculăm cam pe la ora asta... Dar cred că n-ai să te superi de atâta lucru. Încolo, să ştii, suntem fete bune... oricând poți găsi la mine o cafea cu caimac... Acum să-mi dai voie să-ți prepar un ceai... sper că n-ai să mă refuzi să-mi ții de urât la mâncare... Mi-e o foame de lup...

Şi Aurica trecu în dosul paravanului, de unde răzbătu bufnetul benzinei transformate în flacără şi pompatul îndesat al siriusului. Reveni îmbujorată la față, zâmbindu-mi prieteneşte. Iată fata care-mi trebuia! gândii şi, cum mă privea aşa de sus, râzătoare, asemănarea ei cu cineva de-aproape mă izbi iarăşi chinuitor:

— Ascultă, semeni cu cineva cunoscut, dar nu pot spune cu cine... Şi cu toate astea...

— Eşti timid, eşti timid... asta e... mă mângâie ea pe sub bărbie... Asta e vorba tuturor timizilor: „parcă te-am mai văzut undeva”... sau „semeni foarte mult cu o prietenă a mea”. Asta nu-i imposibil... În profesiunea noastră toate suntem la fel... ținu ea să-mi amintească îndată că, oricât de prietenoasă se arată, nimic între noi nu poate să treacă dincolo de limita profesionalului.

— Şi glasul ți l-am mai auzit undeva? insistai, iar ea se întoarse de la jumătatea drumului către siriusul duduitor, se apropie de mine, şi, ridicându-mi bărbia cu vârful degetelor, începu să mă examineze cu atenție.

Privi în lături strângând sprâncenele, apoi mă cercetă lung şi dete din umeri.

— Da, parcă te-aş asemui şi eu cu cineva.

Apoi mai ridică o dată din umeri şi fugi îngrijată după paravan. Mă ridicai şi începui să cercetez fotografiile şi țesătura covorului din perete. Când reveni cu ceaiurile, hotărârăm să nu ne mai chinuim cu asemuirea asta, căreia nu izbuteam să-i dăm de rost. Totuşi, rămăsese legământ, cel care va nimeri întâi adevărul, va avea de la celălalt... ce? întrebă ea, scrutându-mă deodată cu ochi scormonitori, pentru a-mi surprinde şi stimula în acelaşi timp complezența...

— O masă la „Chateaubriand” în chambre separee! răspunsei prompt... Dumneata?...

– Ai să vezi atunci! mă îmboldi uşor cu cotul, licărindu-şi ochii negri şi scuturându-se de un fior.

Fierbințeala ceaiului şi pijamaua care acum se întredeschisese prea de tot, coapsa zdravănă care se desemna dur, cum sta picior peste picior, mă îmboldi să trec la propuneri concrete.

— Dar ca să văd acum ce-ar fi să văd atunci ce trebuie să fac...

Ea mă cântări şăgalnic cu ochii şi mă amenință cu degetul. Cu vecinii nu obişnuieşte să lege altceva decât prietenie, dar pentru că încă nu pot să spun că i-am devenit vecin, acceptă: îi sunt simpatic şi are impresia sigură că trebuie să fiu generos.

Mă silii să nu-i stric această impresie, mai ales că ea ştiu să-mi dovedească remarcabile însuşiri profesionale. Acum mă simțeam mai în siguranță întru începerea iscodirilor: după actul nostru de intimitate, orice întrebare părea un banal mijloc de a scăpa din fatala jenă a partenerilor de amor, după potolirea simțurilor.

— Vas-zică asta e conduita ta, păpuşico, faţă de vecinii de cameră... Iată, cu asta mă faci să nu mai mă mut aci... Spun drept că am toată compătimirea pentru amicul ăsta care stă în fund: Hărzescu, Bărzescu... ori cum îl mai cheamă...

— A, domnul Buzescu...

— Sau Buzescu... E... n-a fost nimic... Între voi, niciodată...? L-ai dat afară aşa, pur şi simplu, pentru simplul motiv că ţi-e vecin...

— O, la ce gândeşti... nici n-a încercat...

— Cum, n-a apreciat el o fată atât de simpatică, cu nişte şolduri atât de solide...? Or e vreun moş ramolit de 85 de ani...?

Şi-o plesnii cu latul palmei pe crupă, în semn de compliment. Ea-mi mulţumi cu un zâmbet dulce, ţinând să-mi explice că domnul Buzescu, care, departe de a fi moş, „dimpotrivă e un bărbat frumos, are mustaţă dulce, neagră şi seamănă cu Eminescu, când s-a fotografiat înainte de a muri", nu a tratat-o totuşi decât cu „prietenie", pentru că e un om foarte serios. Vine de multe ori şi-i împrumută ba chibrituri, ba îi cere puţină apă caldă... şi ea-i cere la rându-i un jurnal sau vreo carte de citit..., dar atât şi nimic mai mult. Gândul lui e totdeauna departe şi madam Matilda le-a informat că iubeşte o femeie foarte frumoasă. Chiar le-a şi chemat o dată îngrijitoarea, pe ea şi pe colega ei Irma, să le arate o fotografie pe care stă scris ceva în englezeşte. (Nu poate fi pe altă limbă, pentru că Aurica ştie şi ea franţuzeşte, madam Matilda e italiancă după tată şi austriacă după mamă, Irma unguroaică... pictorul Saşa e sârb, el le-a spus că e englezeşte, dar n-a ştiut să traducă...)

— Dar cum iscălea? abia putui îngăima, sufocat de-o groaznică bănuială...

— Nu e iscălit... sau poate e acoperit de ramă, dar nu se vede...

— Ei şi? ce... e atât de grozavă simpatia lui încât să nu se mai uite nici în dreapta, nici în stânga...? Tot omul are o simpatie, dădui eu înainte cu gura, flecar şi nepăsător, forţându-mă să articulez cât mai rotunjit cuvintele... asta nu însemnează că nu mai poţi călca şi cu stângul câteodată. Ai?... ce zici?... Îi cerui opinia râzător, pentru a-i stârni pofta de vorbă.

Aurica nu-mi răspunse îndată. Întorsei privirile spre dânsa şi o surprinsei clătinând uşor capul; ochii îi erau duşi cine ştie unde... Vream să repet întrebarea, când ea dădu drum cuvântului, care porni cu un şuierător oftat:

— Când iubeşti o femeie ca asta, greu să te mai uiţi la alta...

Mi-am stăpânit energic tresărirea: omagiul acesta pe care o individă cu grăţiile tarifate îl aducea unei necunoscute, din lumea cealaltă, vrăşmăşită, a celor denumite în limbajul cocotelor, în derâdere şi ciudă, „cinstite", mă zgudui adânc şi prin sinceritatea lui simplă şi melancolică şi mai ales pentru că avusei impresia lămurită că retinele sufleteşti ale Auricăi reflectau în momentele acestea imaginea sfântă a Albei: cu neputinţă să fi avut alt chip în minte, în momentele unei astfel de spontane şi sincere expansiuni admirative.

— Mai ales la o cocotă..., îşi completă ea umilită ideea.

— Zău, e chiar aşa de straşnică? Dar cât e de frumoasă, cum văd, tot obişnuieşte să dea câte un târcol şi prin mansardele locuite de cocote — ca să întrebuinţez termenul dumitale — frumuseţea domnului Buzoianu?... rasei cu

sufletul dărâmat, pentru Aurica hohotul meu însemnând însă asigurare prietenoasă că nu fac nicio deosebire între cocote şi celelalte femei.

Şi nu-ul ei lung şi dureros zâmbitor, în semn că mă găsesc în nedreaptă şi cumplită eroare, mă cutremură de sus până jos. Nu, nu i-a văzut nimeni de aici niciodată decât fotografia, care e „superbă", iar domnul Buzescu, nu Buzoianu, nu prea vorbeşte de dânsa. Întrebat o dată de madam Matilda, a răspuns pur şi simplu că e o „cunoştinţă", atât... „Pare de familie bună!..." a iscodit madam Matilda... „Da, e de familie domnească şi e foarte bogată, adică bărbatul ei e bogat", a explicat domnul Buzescu. Însă o întors apoi vorba brusc pentru a arăta madamei că doreşte să nu mai fie întrebat nimic asupra acestei fotografii. Însă madama şi fetele şi-au făcut atunci convingerea că el o cunoştea de când era şi dânsul bogat...

— Buzescu, ce dracu', n-ai auzit de Buzeşti la şcoală?:

Iar Buzescu Preda Vede cu durere Floarea României Ce pe vale piere...

A fost căpitanul lui Mihai Viteazu... ce tot îi dai zor cu Buzoianu şi Bârzotescu...

— Vasăzică, e după vremea lui Mihai Viteazu vecinul dumitale, avusei puterea să mai glumesc idiot pentru a deruta orice eventuală bănuială de frământare lăuntrică şi interes crescând pentru cele ce aflasem sau aveam a mai afla.

— Da, din vremea lui Mihai Viteazu, să ştii că de atunci... Pentru că e foarte cavaler şi se vede de departe omul subţire. Noi îl respectăm toate şi chiar îl iubim... Irma e moartă după el... şi ea se pretinde de neam nobil, zice că se trage din nişte conţi ungureşti, dar el nici nu se uită la dânsa. Ea crede că el se vede cu iubita lui într-ascuns şi că ea i-ar da şi ceva bani, altfel cum are el, că parcă n-ar avea nicio ocupaţie... Dar eu şi cu madam Matilda credem că el încă mai are rămăşiţe de avere, care mai demult a fost mare şi a tocat-o cu dânsa... Pe măsuţa de noapte mai e şi o fotografie, da mai mică, a unei copilite de şcoală... Despre asta, toate credem că e fata ei, făcută cu el. Madam Matilda l-a întrebat şi despre fetiţă, dar el n-a vrut să răspundă decât foarte plictisit: „Ce te priveşte pe dumneata...?"

Cât e de nobil şi de fin, devine foarte ursuz când e vorba de fotografii.

Când am pornit spre uşă grăbit şi înfricoşat, Aurica m-a întrebat mirată dacă nu mai doresc să mă prezinte madamei Matilda. I-am mulţumit pentru bunăvoinţă, însă am scăpat repede de dânsa, pretextându-i o afacere urgentă de care mi-am adus aminte. Dar voi veni mâine să mă înţeleg cu madam Matilda, am asigurat-o, mâine dimineaţă când sper c-o voi găsi.

— Da, poţi să vii pe la zece, când face curăţenie la studentă, la pictor şi la domnul Buzescu.

Este tocmai ce vreau să aflu, şi a doua zi dimineaţa, pretextând telefonic o scuză personală inexorabilă domnului Georges Radu Şerban, urc de trei ori scara lungă de piatră la mansarda unde stă domnul Preda Buzescu. După întâia ascensiune cobor, pentru că doar uşa studentei e deschisă. Aud zgomot de sticle şi apă care curge în chiuvetă; madam Matilda face curăţenie înăuntru şi nu vreau deloc să o chem sau să mă găsească pe sală, pentru a trata aci tocmeala de închiriere, căci m-am hotărât definitiv să devin locatarul ei şi vecinul domnului Preda Buzescu: dacă se poate şi sper că se va putea, chiar prietenul lui. A doua

oară socotesc greşit timpul şi nimeresc când menajera mansardei e ocupată cu odaia pictorului. Dar sus, la capătul scării, mă întâmpină o surpriză fericită şi insuportabilă în acelaşi timp, care-mi anulează cu desăvârşire disperarea că voi trebui să mai urc o dată această scară de piatră covârşitor de lungă: domnul Buzescu, în persoană, înaintează grav de după colțul coridorului. Este el într-adevăr: omul din grădina nocturnă. Eu citesc cu afectată curiozitate prima carte de vizită din dreptul intrării: Mitzi Szeckelly. Apoi trec să descifrez cu grav interes numele de pe uşa Clarei Cosâmbeanu. Înaintând cercetător spre a treia uşă, pot să examinez în voie pe domnul Preda Buzescu, pe care tocmai cade raza tulbure a primului luminator. E mijlociu la statură, mi se pare chiar mai scund decât m-am obişnuit să-l cred. Figura măslinie are în lumina asta cute regulate şi mai puțin adânci, ochii negri şi măriți de cearcăne îi dau o expresie distinsă şi visătoare, un aer romantic şi suferind de la sfârşitul secolului trecut. Eminescu în pragul morții, a spus Aurica şi se poate să aibă dreptate; mustața trist adusă a poetului din ultima lui fotografie. Aurica nu-i chiar o fată simplă, de asta m-am convins singur.

Domnul Preda Buzescu a trecut pe lângă mine, aruncându-mi doar o privire fugară. I-am dat timp să coboare, pentru a coborî apoi şi eu, desigur cu toate precauțiunile de a nu-l ajunge din urmă. Dacă e adevărat că Alba şi-a dat sufletul omului ăstuia, îmi spuneam, de bună seamă că ei nu se întâlnesc decât în încăperi luminate la fel ca şi coridorul madamei Matilda. Aşadar, trebuie să fi rămas cu simțurile complet stăpânite de izul vremilor de demult: eroul melancolic şi palid şi evident ruinat. Foarte bine, foarte bine, toate astea sunt bune, întrucât priveşte sufletul ei, care a rămas cel puțin cu două decenii în urmă. Dar corpul ei, minunatul ei corp, eleganța aceea a mersului de mare doamnă, pe care zadarnic îl cauți la teatru, în stadioane sau pe pânza de cinematograf, corpul ăsta mi-e imposibil să-l văd gol lângă goliciunea romantică-măslinie a domnului Buzescu, oricât fecior de boieri vechi şi domni creştini va fi dânsul. Mi-e imposibil, mi-e literalmente imposibil. Dar ce are a căuta aci duelul de demult cu fratele - acela într-adevăr de credibilă potrivă cu doamna Alba? — e întrebarea care m-a chinuit toată noaptea şi dimineața asta. E cu neputință de a înțelege încă o iotă din toată această amestecătură. S-o fi iubit-o amândoi frații? Dar de ce mezinul, care şi-a alcătuit cu atâta discernământ testamentul în ajunul ieşirii fatale pe teren, n-a lăsat o lăscaie iubitei sărace şi ferecate de mizantropia şi bicisnicia domnului Georges Radu Şerban? Era cea mai nimerită lovitură pe care i-o putea da, de dincolo de moarte. Şi ce zdravănă încă! Doamna Alba reîmbogățită iarăşi... liberă, cu aripi noi şi puternice!... Mă simt în profundă beznă. Poate asta să rămână singura rază care mai poate răzbate în atâta întuneric: o iubeau amândoi frații şi cel mai în vârstă a fost mai norocos. Domnul Georges Radu Şerban a simțit, nu avea niciun indiciu la îndemână, poate a confundat pe unul cu celălalt... Mai tenebros!... Domnul Georges Radu Şerban a proferat un cuvânt mai greu la adresa familiei adverse... Şi... În definitiv, la oamenii aceştia, chiar când insulta porneşte împotriva unui frate declasat şi repudiat, defăimarea numelui comun atrage totuşi automat ridicarea săbiei. Mai cavaler, Tudor a murit spălând onoarea numelui, pentru a putea da prilej fratelui nedemn să-l poarte în glorie şi amor. Şi chefuri, evident. Nu pot să-mi rețin un zâmbet în fața hazului unei astfel de absurdități, care poate totuşi să fi fost

fața cea justă şi reală a evenimentului demult petrecut. E un zâmbet aruncat desigur ridicolului tuturor acestor conjecturi cu trezit miros de vechitură şi foileton muced no. 32, dar îl simt nu mai puțin usturător pe buzele-mi, care-l schițează...

Şi, profund nemulțumit că toate ieşirile îmi sunt închise, urc iarăşi, pentru a treia oară, într-un suflet, să prind pe doamna Matilda în camera cu fotografie revelatoare, lângă pat.

Madam Matilda n-a ajuns încă la odaia din fund; însă a trecut de colțul coridorului şi mă va scuti desigur de a coborî urca din nou scara. Voi rămâne aci, adăpostit de unghiul zidului, când ea va părăsi camera în care se află acum şi pe care o ghicesc după uşa larg deschisă, cu smocul de chei şi passe-partout-uri înfipt în broască. Numai de n-ar veni încoa, între timp, spre uşa ei... Dar unde va fi curățind acuma? Aurica mi-a spus că numai în trei camere îşi face de lucru dimineața. Uşa care e deschisă nu are pe ea nicio carte de vizită; are haz să pregătească tocmai odaia pe care mi-o va prezenta mie; e posibil ca Aurica s-o fi prevenit de venirea mea. Asta trebuie să fie!

De după canatul deschis îşi face apariția o femeie voinică şi dreaptă, cu păr sur, însă ondulat, cu ten negricios, îmbrăcată în capot multicolorat de motive japoneze, cu şnur peste mijloc, cu ciorapi de mătase, în târlici de pâslă. Madam Matilda prea mult apropiată de semicentenarul naşterii sale, însă se ține bine, iar mie mi-e simpatică, pentru că, deşi se mai codeşte în loc, dacă să vie încoace sau să treacă mai departe, smulge după un scurt răsucit smocul de chei din uşă şi porneşte drept în fund, spre uşa terminus a sălii. Salut în gând sfântul noroc şi ascult cu plăcere clinchetul metalic, care înseamnă alegerea cheii potrivite. Şi uşa marelui mister se dă în lături uşor şi banal, ca orice uşă obişnuită. Insă după ce rămâne puțin înăuntru, madama apare iarăşi în coridor şi eu mă retrag zorit după colț, neliniştit şi nefericit. Madam Matilda se pare că şi-a adus aminte de ceva şi se îndreaptă spre camera ei. Mă întreb dacă mai am timp să dispar complet dinainte-i sau s-o aştept, hotărât, să întind discuția până ce se întoarce în odaia uitată deschisă, s-o însoțesc într-acolo, ducând-o cu vorba nesimțit.

Durata nehotărârii mele a fost însă marcată de secunde care au trecut; îmi dau seama că madam Matilda ar fi trebuit să fie acum în dreptul uşii sale, unde mă aflu cu degetul întins spre ciocănit, ca un om proaspăt sosit. Revin nedumerit spre colțul sălii şi arunc o ochire mirată. Madam Matilda trage atentă cu urechea la uşa Auricăi. Vorbeşte oare cu ea? în cazul acesta ar trebui să glăsuiască şi dânsa ceva, dar nu rosteşte nimic, dimpotrivă a rămas nemişcată şi capul i s-a lipit de tot de lemnul cenuşiu al uşii. S-a întâmplat ceva grav în odaia Auricăi? Mai degrabă îmi închipui că e un client nou acolo şi madam Matilda adulmecă fără saț zvonul ecourilor risipite din belşug de somiera stricată a patului. Fără îndoială că nu-i tulbur regatul sufletesc, pentru că îmi închipui, cu cât va întârzia, cu atât va găsi mai în avantajul ei continuarea unei tocmeli într-o încăpere străină de discuție, împlinindu-şi concomitent ocupația neglijată.

Mi se pare că n-am aşteptat prea mult: madam Matilda îşi ridică torsul încovoiat, vădit tulburată; se observă asta mai ales din ultimele ei şovăiri de a părăsi postul de ascultare şi din nesiguranța, din primul moment, a paşilor.

După ce a intrat în camera lui Buzescu, o mai las câteva minute la treabă şi apoi mă apropii de uşa deschisă. Bat cu oarecare discreție, ca unul ce ezită în nesiguranță că va găsi aci ce caută. Şi înfig apoi voiniceşte bustul înăuntru, cercetător, cu ochii de-a dreptul spre cele două colțuri din fund, însă în fund nu e nici pat, nu sunt nici fotografii. Aci e numai un vestibul, unde dau dintr-o parte şi dintr-alta două uşi, una închisă, alta deschisă, pe care tocmai apare întrebătoare madam Matilda. Aşadar, domnul Buzescu ocupă un întreg apartament.

Îmi declin scopul vizitei, şi madam Matilda mă invită îndată să-mi arate camera ce mi-a ales. Eu însă vreau s-o întârzii, cu întrebări prealabile, dacă e zgomot noaptea pe coridor, dacă e lumină destulă în noua odaie.

— Poftim numai s-o vede...

— ... dacă are igrasie...

— Igrasia la mansardă?!

— O, desigur, ce n-ați văzut aşa...?

Şi începui să-i demonstrez prietenos cum infiltrația regulată a apelor de ploaie poate produce umezeală chiar la un zgârienor american.

— Cu atât mal mult cu cât e mai aproape de nor...

— La tote aste ve do respuns chiar camera... Mie mi-a vorbit de aseră domnişoara Aurica aşa che am şi pregătite.

— Foarte bine, foarte bine, vom merge şi acolo, însă dacă vă zoriți... continuați-vă dumneavoastră treaba.

— Nu me zoreşte nimic... Poftiți...

Şi întinse mâna atât de categoric spre sală, că teama de începutul vreunei bănuieli mă făcu să pornesc elastic şi săltăreț, ca şi când atâta aş fi aşteptat şi eu. La câțiva paşi de odaia Auricăi, întorcându-mă brusc, surprinsei pe madam Matilda ciulind urechea într-acolo şi oftând uşor.

— Aici? întrebai arătând uşa lângă care mă oprisem, cea mai aproape de intrarea lui Buzescu, pe linia dimpotrivă celei a prietenei mele de ieri.

De bună seamă, observasem adineaori că odaia rezervată mie era mult mal departe, aproape de colțul coridorului: dar mă păli zdravăn dorința să fiu vis-ă-vis de Aurica, vecinul cel mai apropiat de domnul Buzescu pe coridor. La semnul negativ al madamei, îmi exprimai totuşi, într-o doară, preferința:

— Mi-ar plăcea să fiu vecin cu domnişoara Aurica.

— Nu e bine să fii vecin cu cine place! mă contrazise glumeț îngrijitoarea mansardei.

Apoi îmi explică că odăile - erau două, deservite de aceeaşi intrare - sunt rele, amândouă având ciment pe jos. Ar fi fost să fie bucătăria şi baia apartamentului ocupat de Buzescu, dar de la război erau lipsite de instalațiile respective. Din cauza cimentului nu se închiriau niciodată, iar proprietarul sta la îndoială dacă să le monteze din nou sau să bată podele de scânduri şi să le dea cu luna. De această ezitare a profitat domnul Buzescu, care le ține şi cheia, fără să le întrebuințeze şi fără să plătească pentru ele chirie. E un om foarte ciudat Buzescu: nu-i place să aibă vecini în camerele care răspund pe dinăuntru cu apartamentul lui prin uşi, fie ele chiar zăvorâte şi lăcătuite zdravăn; s-a angajat chiar, dacă se ridică vreun pretendent, să plătească în plus şi pentru ele. Cum însă, de câțiva ani

încoace, coridorul nu s-a mai ocupat vreodată complet, lucrurile au rămas aşa şi nici madama — din vara trecută, de când le-a curățat de praful pe dinăuntru — n-a mai dat prin ele.

— Da ce păzeşte el cu atâta grijă?

— Spune că lucrează noapte, scrie, eu nu ştie ce face... şi nu vrea zgomot deloc linghe biroul lui, căci spre parte cuela şi-a pus birou...

M-am prefăcut că examinez cu multă luare-aminte încăperea ce mi se prezenta, am încercat droturile patului şi dacă merge bine robinetul, am pipăit între degete cearşaful şi cuvertura. M-am interesat din nou asupra zgomotului şi a obiceiurilor vecinilor, iar la preț n-am făcut nicio obiecțiune şi am plătit pe două luni înainte. Apoi mi-am lăsat pe un bilețel numele, spunând că voi aduce pe urmă carte de vizită. Numele meu era: Constant Bănicel. Şi mi-am luat rămas-bun repede, ca să nu fiu întrebat ceva asupra profesiei.

Deoarece profesia mi-am declinat-o abia zece minute mai pe urmă, în dormitorul domnului Preda Buzescu, unde am regăsit pe madamă, pentru a-i comunica acest lucru important, pe care-l scăpasem.

Sunt comis-voiajor la comptuarul ”Electric Counting House” (nu-i mai indicai strada acestui comptuar imaginar, dar îi rostii firma cu atâta gravitate, că madam Matilda încuviință cu oftat cunoscător), şi se întâmplă uneori să fiu trimis pe neaşteptate în provincie — chiar diseară e posibil să lipsesc — iar alteori pot să rămân zile întregi acasă, aşa că să nu se nelinişteascâ dacă de multe ori îmi va zări dimineața patul nedesfăcut, sau, alteori, n-am să liberez camera pentru curățenie decât după-amiaza, târziu...

— Sunt învățată, acceptă ea cu un clipit şiret, întinzând vârful bărbiei către peretele dinspre Aurica.

Iar acolo, pe peretele acela, fotografia deasupra măsuței de noapte mă chema cu un zâmbet vag, vaporos, de pe pragul depărtat unde mă găseam şi de unde înşiram toate astea cu aer grăbit şi aferat.

Lumina ce năpădea prin fereastra deschisă o bătea pieziş, imprecis, o făcea puțin ştearsă. Totuşi, pata acea de sepia în tonuri variate îmi spunea destul, chiar la depărtarea la care mă aflam.

înaintai cu pas şovăielnic, să văd — motivai râzând stupid şi grosolan — „gustul domnului Budescu”.

— M’ de ce Budescu? Budzescu... este urmaş de la Preda Budzescu şi-l chiama tot Preda... Asta fost mare viteaz şi nobil, trebuie să ştie dumneata.

Şi-mi recită şi ea, spre a mă pune la punct, versurile pe care le auzise probabil tot de la Aurica:

Dar Budzescu Preda Vede cu durere Flore de la România Chepe vale siperde...

Era o fotografie pe care o estompa mult învelişul transparent şi încrețit de celuloid, dar era ea, într-adevăr, Alba, bustul ei, fără pălărie, cu părul pe care nu i-l ştiam aşa de zburlit şi care da un aspect şi mai flou întregii imagini. Era prinsă într-o ramă de lemn pirogravat, cu ferestruica nepotrivită pentru dimensiunile cartonului, astfel că inscripția de dedesubt era tăiată de ramă. Se vedea doar: „To my dear...” şi apoi din rândul de desubt, pentru că scrisul mergea de jos în sus,

ieşea numai un „faithful” izolat. Aşadar, scumpul şi credinciosul ei Preda Buzescu... Această mărturisire scrisă şi de bună seamă subscrisă de degetele ei, pe care nu mi le puteam închipui decât lunguiețe şi fine - vai, încă nu le văzusem de aproape! - în încăperea asta sărăcăcioasă, cu pat de fier, cu depozite de mirosuri străvechi şi râncede răzbătând din dulăpiorul măsuței de noapte, cu verdele închis al postavului pătat, căzând în falduri roase, din colțurile mesei de la mijloc, cu garderoba ştirbă de perechile ornamentelor şi cu aşchii sărite din luciul învelişului de nuc, cu nelipsita maşină de spirt pe policioara de sticlă a chiuvetei, îmi strânse inima de durere şi-mi împâcli zarea veselă a minții mele clar cuprinzătoare. Şi, cu toate astea, observai bine, trăsăturile chipului, pe care în sfârşit puteam să-l contemplu în voie, erau de-o fermitate dulce şi maiestuoasă, iar ochii şi aerul împrăştiau atâta vrajă nedefinită, privirile limpezi — atâta neînțeles şăgalnic şi trist în acelaşi timp, şi iarăşi totul marca atâta noblețe şi părea atât de distant, că pricepui îndată admirația plină de respect şi legendă a Auricăi şi a madamei (care tocmai o formula în ditirambe italieneşti), pentru această expresie atât de complexă şi totuşi aşa de unitară a doamnei Alba, iubita rămasă până astăzi credincioasă unui declasat.

Mâhnit de moarte, am plecat din locuința acestui fericit nemernic şi am parcurs coridorul îndoit al mansardei ca pe un gang lugubru de cavou. Dar când am ieşit la lumina zilei adevărate, soare s-a făcut şi sub bolta frunții mele. Dacă doamna Alba poate păstra sentiment statornic unui astfel de individ, care nu poate fi văzut decât în anume combinații de clarobscur, pentru a evidenția doar o asemănare cu un poet celebru (singurul lui merit, în afară de acel, tot aşa de pasiv, al naşterii!), întru cât n-ar putea păşi triumfător, sub orizontul vieții ei, luptătorul actual şi viguros, care-i aduce înapoi, din crâncen război, averea strămoşească!? într-adevăr, acum e nespus de verde şi luminos în jurul meu, pe largul bulevard în care am răzbit, în frumoasa zi de început de mai. M-ar fi putut mohorî cu drept cuvânt fotografia ei, tabloul ei încununat de-o ramură de aur, într-o încăpere cu totul şi cu totul de aur. Acolo mi-aş fi resimțit într-adevăr, o dată cu umilința numelui meu, infimă şi nebunească - aşa cum i-ar trăsni cuiva prin minte incendierea Bucureştilor - zănatica şi fixa idee de a revizui dosarul Ypsilanților. Însă aşa cum stau lucrurile, nu pot decât să râd cu hohote în sufletul meu; doamna Alba nu mai poate păstra pentru vechiul ei prieten decât rămăşițe pe fundul cutiei: boabe de milă şi atât. E o mare virtute a doamnei Alba constanța ei față de un cvasicvincvagenar într-un amor început de bună seamă la frageda vârstă de 20 de ani, pentru o eminesciană figură, purtată pe arunci de un bărbat în adevăratul înțeles al cuvântului, de 38-39 ani, cu mare renume de aventurier. Asta e tot ce doream să ştiu; îi plăceau bărbații aventuroşi doamnei Alba, şi nu căuta dacă aventura consta într-o meschină risipire de avere părintească, în orgii şi rixuri prin capitale străine, dorul amarnic de ducă, atât de chinuitor şi pentru dânsa, în raport cu viața cumpănită, cu meticulozitatea mecanică şi oarecum avară a soțului.

Cât de simplu şi de mignon totul! Dar ei trebuie să-i arate cineva ce însemnează marea şi nobila aventură! Aventura, care singură a împărtăşit şi va împărtăşi întotdeauna adevăratele titluri de noblețe. Inerția de repaus — e o propoziție foarte banală asta - poate fi preschimbată de oricine în mişcare perpetuă

numai printr-un simplu bobârnac; dar nu oricine poate săvârşi imensa îndrăzneală de a pompa viață unei stări de lucruri demult înmormântate.

La Curte, unde aveam un recurs greu, domnul Georges Radu Şerban îşi aşteaptă rândul ca de obicei într-o strană de stejar atât de potrivită cu barba lui revărsată pe plastronul alb, de care şi-a rezemat bărbia. Mă apropii de dânsul şi-mi vestesc sosirea printr-un compliment mut; el îmi răspunde numai cu pleoapele, invitându-mă să mă aşez lângă dânsul. Când începe procesul, iau eu cuvântul şi domnul Georges Radu Şerban aprobă cu aceeaşi clipire gravă a pleoapelor. Iar vocea mea se ridică din ce în ce mai sonoră. Mi-e indiferent ce impresie fac cuvintele mele pe fețele imobile şi dărăpănate de vârstă ale celor şapte înalți magistrați; mi-e cu totul indiferent ce cred colegii de barou şi partea adversă; la publicul asistent aproape nici nu gândesc, cel mult am pentru el un zâmbet, amintindu-mi ignoranța mea de începător când audiam ca student pledoariile maestrului din dreapta-mi. Şi-acum numai la acesta caută cu grijă coada ochiului meu, când glasu-mi se complace în cele mai răsucite volute de raționamente. Aşez cu îndrăzneală etaje peste etaje de considerente, dau de la mine generos loc larg argumentației eventuale a adversarilor şi apoi le dărâm rând pe rând toate posibilitățile de discuție. Maestrul mă aprobă cu aceleaşi înclinări aproape imperceptibile ale frunții; uneori, când mă abat prea departe pe căi aventuroase, deschizând singur taberei contrare putințe de replică, la care poate nu s-a gândit, fruntea lui rămâne suspendată între aprobare şi incertitudine. Iar eu zâmbesc de siguranța uimitoare de mâine şi încep deodată să dărâm ceea ce am clădit pentru ei. Maestrul mă priveşte uimit, impasibil pentru lumea cealaltă, dar eu ştiu bine când el se află pradă uimirii. Nu pot spune dacă în principiu încuviințează această tactică de luptă, dar mi-e de ajuns că l-am lăsat cu desăvârşire interzis pentru îndrăzneala şi independența mea. Căci procedeul ăsta oratoric nu face parte din bagajele lui de război; el luptă totdeauna îngrădit şi se fereşte de orice sugestie care ar putea folosi părții adverse. Însă mă aprobă la urmă, şi-apoi, când mă reped din nou să smulg din posibilitățile celorlalți ultimele argumente de zdrobit, rămâne iarăşi nedecis dacă să încline fruntea sau nu. Şi o înclină în cele din urmă, iar eu iau asta drept închinare a acestui fiu de domni în fața biruinței mele. Şi-mi aud iarăşi vocea sonoră şi spulberătoare, ca un marş de victorie din instrumente de alamă.

Am terminat de vorbit şi maestrul aşteaptă replica, pentru a răspunde în cele din urmă. Dar abia acum poate vedea el dibăcia metodei mele: replica e cvăsicompromisă: Curtea a aflat din vreme ce trebuie să afle şi ştie la ce poate să se aştepte: adversarii sunt stânjeniți de propriile lor argumente care au devenit locuri comune. Zadarnic ei caută să le răstălmăcească, despicând, cum se spune în popor, firul în patru. Ei nu fac decât să mă repete, iar răspunsul pe care l-au auzit aprioric îi încurcă teribil de caraghios. Preşedintele zâmbeşte, cu cei şase membri, chiar şopteşte ceva celui din dreapta în dosul cartonului de termene ridicat anume ca să ascundă această trecătoare lipsă de deferentă a Curții fată de ea însăşi, însă nu e nevoie să se audă ce şoptesc, pentru că toată lumea ştie bine ce pot să-şi şoptească. Ceilalți magistrați, fără să fi auzit nimic, surâd şi ei, cum surâde toată lumea, cum surâde lângă mine însuşi domnul Georges Radu Şerban, puțin cam interzis el însuşi. Iar când preşedintele îmi întreabă adversarii dacă au cu adevărat „ceva nou”

de adăugat, victoria mea e definitivă. Domnul Georges Radu Şerban, întrebat la rându-i dacă mai găseşte că e ceva de spus în folosul cauzei noastre, ridică şi dânsul din umeri şi e nevoit să surâdă ceva, ceva mai pronunțat. Decizia care vine mai târziu, după retragerea în deliberare a înalților judecători, nu confirmă decât un fapt împlinit: o mare, o fulgerătoare victorie.

Şi-n ziua aceasta de biruință, când ştiu că triumful meu va vărsa benzină în clocotul urlătoarei, când a pornit tumultuos să facă ocolul coridoarelor, sălilor de audiență şi de consiliu, grefelor şi arhivelor, eu mă retrag în dosul drevelor de lemn, la măsuța pe care mi-o pune la dispoziție ajutorul de arhivar şi unde stă deschis în sfârşit dinainte-mi, pentru adânc şi hotărât studiu, dosarul Ypsilanților. Ştiu că Voicuța se va supăra iarăşi, poate mai rău ca data trecută, când va suna de-a surda la uşa garsonierei mele, la ora convenită. O văd sosind cu săculețul ei, în care îşi are ghemul cu lână verzuie şi acele lungi de împletit tricouri pentru copii săraci; de multe ori vine acum astfel la mine, să stea de vorbă şi cu lucru, ca la un prieten vechi. Vorbim lucruri serioase şi numai ochii ei aşa de mari, pe fața mignonă, îmi spun un lucru prea bine ştiut de mine, că dacă aş face un semn, ea ar părăsi îndată această vorbă aşezată şi acest împletit cuminte şi mi s-ar repezi învinsă şi înfrigurată cu mâinile pe după umerii mei înalți, ca pe vremea vechilor noastre escapade în dancing-uri. Dar pentru că eu continui să-i spun numai lucruri serioase, Voicuța stă înțeleaptă, cu un picior sub şezut, şi împleteşte înainte cuminte cu acele lucioase şi lungi, de-i trec de umăr în neîntreruptul lor joc. Mă voi scuza că mi-am luat în cele din urmă inima în dinți şi i-am urmat sfatul: studiul dosarului, de care ea ştie acum atât de mult, fără a cunoaşte numai amănuntul esențial: persoana de care dosarul se ocupă. Pentru asta Voicuța mă va ierta cu siguranță, prevăd chiar privirea ei încărcată de reproşuri care încuviințează cu un fermecător regret, aşa cum simt că-mi iartă şi-mi interpretează drept timiditate ezitarea mea de a traduce în faptă dorința aprigă a ochilor, când îi învălui trupul mic, cu aprinse priviri, câteodată. Dar lăsați-mă, lăsați-mă, am dat de urme prea covârşitoare şi sunt acaparat de gânduri prea grele ca să-mi mai complic existența! Şi apoi acum, iată, numai am parcurs primele jurnale fără importanță, care mă întâmpină în cele dintâi foi întoarse, că am şi uitat de Voicuța, de ajutorul de arhivar de lângă mine, de domnul Georges Radu Şerban şi chiar de triumful meu de adineaori.

Până azi, cu atât de largi intermitențe şi-n bucățele de timp, extrem de repezi, am frunzărit toată evoluția procedurală a procesului dinaintea primei instanțe. Acum am păşit la fond, însă primele jurnale de şedință sunt şi aci destul de fără importanță. Unele chestii de fapt, mărturii, interogatorii şi contra-interogatorii, cereri de prezentare personală în instanță, amânări pentru verificarea semnăturilor. Dar acum sunt hotărât să nu mă scol de pe acest scaun până nu voi frunzări serios dosarul până-n ultima filă, mai mult chiar, până n-oi citi cuvânt cu cuvânt jurnalele importante, ca un avocat conştiincios, înscris de curând în barou. De la 5, de când am sfârşit procesul, sunt aici, şi acum e 7, oră când se suspendă şedințele şi încep să se închidă cancelariile. Intru deci în vorbă cu slujbaşul judecătoresc, care nu mă poate lăsa singur aici, şi-l conrup să-şi continue lucrul şi mai departe, fluturându-i perspectiva unei copioase răsplătiri, proporțională cu

mărimea sacrificiului. Iar domnul arhivar-ajutor acceptă, îşi scoate iar haina, îşi răsuceşte o ţigară din tabachera de metal îngălbenit, redeschide opisele şi trage spre el vrafurile de dosare, puse deoparte pentru a doua zi. Dă drumul becului electric, şi într-o scobitură de zid anume, cu verdele zugrăvelii pătat iremediabil de rugina negrului de fum, el prepară cu îndemânare, la flacăra filozofică a spitului, un ibricel spumos de cafea cu aromă puternică şi asmuţitoare. Îi refuz aferat ceaşca oferită, dar îl asigur că dacă va mai pune ibricelul de mai multe ori, plăcerea mea va fi perfect satisfăcută, pentru că de la cafea mă îmbată numai aroma. Apoi, după ce mă asigură de calitatea superioară a materialului întrebuinţat şi după ce-mi indică adresa armeanului de unde şi-l furnizează, mă lăsă în lumea dosarului meu şi el îşi văzu înţelegător de lucru.

Citeam adâncit în textele încâlcite, a căror grafie imposibilă izbuteam totuşi s-o descifrez; fiecare cuvânt nu trebuia să-mi scape. Când dam iar de locuri fără importanţă, îmi plimbam ochii pentru reconfortare pe rafturile adânci şi primitive de lemn, printre teancurile de dosare şi hârţoage de hârtie ordinară, orânduite după anii scrişi cu pensula muiată în cerneală violetă pe indicatoarele sfâşiate de hârtie; şi-mi aminteam biroul sobru al maestrului, cu bibliotecile lăcuite, cu vitraliile de cristal, cu piedestalele înalte de mahon, pe care priveau încoa, din alte lumi, busturi de-ale marilor jurişti credeţi? — nu, busturile câtorva voievozi munteni. Noaptea înaintase adânc şi eu citeam înainte, eram acum în faţa Curţii de apel şi mai aveam puţin până la Casaţie. De afară zgomotul nocturn al străzii venea tot mai potolit, tramvaiele încetaseră, iar domnul ajutor-arhivar urmărea din picioare, prin pâcla fumului de tutun, coloanele unui mare registru, cu un ochi închis, înspre partea de unde un muc arzător de ţigară, lipit de colţul buzei, îi trimitea necurmat o şuviţă jucăuşă şi supărătoare de fum.

Zadarnic. Zadarnic mă străduiesc şi caut, dezghioc fraze încâlcite şi mă bucur cu straniu rânjet invizibil când nu dau de temele ce mi-am propus. Căci pagini mai rămân cu sutele în urmă şi negre surprize mă pot întâmpina la tot momentul. Şi, într-adevăr, două nădejdi mi se duc la interval scurt, una după alta. Domnul Georges Radu Şerban a condus totul cu pricepere, cu înfocare, cu genială tactică aş putea zice. Nu e nimic care să-i fi scăpat, afară de unica nădejde ce mi-a mai rămas şi care mai stă agăţată doar de un fir de păr. Acum urmăresc şirurile multiplelor scrisuri de mână şi multiplelor scrisuri de maşină cu inima la gură şi-mi închipui pe maestru zvârcolindu-se întru căutarea aprigă a izbânzii. Văd zbaterea mea de acum în zbaterea lui de atunci şi-i acord înapoi, ruşinat, marca înaltei lui probităţi. Vai, domniţa Ypsilant nu e familiarizată cu limbajul dreptului, ca să înţeleagă cu ce îndârjire, cu ce eleganţă totuşi, cu ce frumuseţe s-a luptat soţul ei pentru dânsa. Ea poate va merge cu gândul până să-şi închipuie inconştient şi injust contrariul; iar eu văd acum cu durere şi disperare cât de nobil, cât de măreţ a fost soţul ei. Şi dacă nu mi-ar mai rămâne nici ultima speranţă pe care nicio pagină nouă nu mi-a spulberat-o încă, aş scrâşni de teroare şi deznădejde, că mie nu mi-a lăsat nimic, nici cea mai neînsemnată firimitură de prilej pentru îndrăzneală şi măreţie.

Iar când, cu ultimele file, s-a dus şi ultima nădejde, când cu sufletul la gură, aspirând larg şi şuierător, am urmărit rând cu rând cum maestrul a atacat şi a

susținut cu adevărată şi rară eleganță şi această năstruşnică idee, de care îmi legasem toate năzuințele, singura care mă îndemnase să încerc nebunească reluare a atacului, mi-am lăsat capul să cadă, parcă sub un pumn neînchipuit de puternic pe foile cu miros de hârtie învechită şi închisă. Mecanic şi îmboldit de stupidă curiozitate, am urmărit înainte, năuc, toate fazele luptei, surprinderea şi panica adversarilor, dilatoriile cerute în pripă şi apoi rezistența disperată, lupta aproape corp la corp şi în cele din urmă înfrângerea totală a maestrului. Îi văd ca prin vis zâmbetul acela caracteristic al restriştilor lui sufleteşti, zâmbetul disprețuitor şi rău. Văd bine, aceeaşi soartă ar fi aşteptat şi atacul meu, dar poate norocul ar fi vorbit altfel cu mine; oricum, maestrul mi-ar fi fost aliatul în luptă şi meritul ar fi fost înjumătățit. Meritul înfrângerii, desigur, pentru că văd, îmi închipui limpede, n-aş fi putut face nimic mai mult decât dânsul. Dar oricum, orice nădejde e dusă; în chip de consolare, nu pot decât să-mi reproduc chipul maestrului, pe-atunci simplu aspirant la mâna ei, trebuind să aducă singur Albei, nerăbdătoarei Alba, vestea grozavă a căderii, să suporte schima uşoară a trăsăturilor divine, umbra momentană de sub arcurile ochilor şi zâmbetul acela teribil, glacial, ironic, care întoarce vestitorului încuviințarea umilitoare a neputinței lui sau poate chiar a relei-credințe. Răstorn considerentele Curții peste maldărul de file parcurse şi mă ridic amețit. Funcționarul dreptății mă priveşte tot cu un singur ochi, căci pe celălalt îl închide îndărătnic şuvița de fum care-i iese din colțul gurii.

— E, ați găsit ceva? mă întreabă el din obişnuință, înveselit brusc că a scăpat de corvoadă.

Îl răsplătesc regeşte şi o iau pe negrele coridoare, clătinându-mă.

— Pe-aici, pe-aici! îmi strigă el din urmă, indicându-mi drumul prin străveziul primelor semne ale zilei ce o să mai urmeze.

Mă scoate printr-o uşă subterană şi eu îi strâng mâna cu febrilitate şi recunoştință, ca şi când mi-ar fi dat posibilitate să evadez din temnițele provizorii ale Palatului, pe lângă care m-a condus. Îmi încrucişez drumul cu plutoanele deținuților, care sosesc în bine străjuite transporturi pentru procesele de mâine. Şi niciodată, pe oamenii aceştia, pe care i-am apărat uneori - îmi plac mai mult cauzele civile şi comerciale -, nu i-am simțit mai aproape de sufletul meu. La fel cu mine, mulți din ei trebuie să fi fost însuflețiți de o nobilă ardoare, ei vor fi vrut să readucă fericirea şi libertatea pierdută unei domnițe Alba, aşa cum le va fi văzut şi le va fi înțeles sufletul fiecăruia. Dar au găsit ca şi mine drumul astupat de avânturi anterioare, respinse şi doborâte şi acelea... ca şi mine...

Mă feresc să continui firul acestei asemănări. Sunt acum pe podul gârlei, pe care-l traversez spre strada Carol. Activitatea în piață a început: grupuri neguroase de muncitori trec încoa şi încolo, şi semnalul primelor tramvaie răsună strident în răcoarea dimineții. Zarva începe să crească, şi-n fața acestei activități voioase, care cloceşte în faptul ultimelor neguri, văd şi mai absurdă, mai prezumțioasă, mai donquichottească, sărmana mea năzuință, reprimată atât de crud în noaptea asta de prințul sângelui şi al gândului, Georges Radu Şerban. Oare n-am fost cu adevărat caraghios când mi-am închipuit că mintea lui n-ar fi putut îmbrățişa până în ultimele posibilități crâncena zbatere pentru apărarea frumoasei lui Alba? A lui şi a declasatului cu profil eminescian, nobilul de mansarde, adoratul în surdină al

cocotelor, urmaşul lui Preda Buzescu... Şi convoaiele de deținuți încep să se apropie iar de gândul meu, cu surâsuri largi, prietenoase. Soldații conduc docili pe ocnaşi încoace; şi declasații ăştia râd şi încuviințează: iată, şi ei au fost animați de cele mai frumoase gânduri!

Iar un râs şi mai apropiat, sacadat şi cunoscut mă face să tresar.

— Da trebuie să fi petrecut grozav de nu m-ai auzit; te-am strigat de două ori...

E prințul Raoul, cel care a luat acum loc transporturilor de răufăcători. Prințul Raoul se întoarce de la Mitică Dona. E extrem de fericit, de aceea a ținut să mă strige mai ales şi să mă întrerupă din dulcile reverii, din care se scuză că mă deşteaptă aşa de brutal.

— Însă e timpul! îmi arată el dojenitor şi protector cuptorul înroşit al cerului spre răsărit şi aripile roze de zări, alunecând agile spre toate punctele bolții.

Apoi îmi arătă, cu o satisfacție pe care rar am văzut-o în ochii cuiva, câinele cel nou pe care l-a cumpărat în locul lui Nuşi. Pe acesta îl cheamă Topsy. Dar nu există posibilitate de comparație cu acesta a celui pe care l-a petrecut. Aud un preț impunător, despre care el mă asigură că e derizoriu, apoi o genealogie întreagă, care, nu ştiu de ce, mă face să mă gândesc de astă dată la ultimul urmaş al Buzeştilor. Şi răsună în sfârşit râsul sacadat şi plin de accent, atât de felurit de accentul râsurilor obişnuite:

— Hă, hă, hă... ignohranți, mon cher, ei n-au putut şti ce vând... li s-a păhrut că fac o bună afacehre... E-he... e... he... evident că nu m-am gândit să le stric buna lor dispoziție... Afacerile sunt afaceri... Or, pot spune că am dat o lovithură... o vehritabilă lovithură...

Prințul Raoul s-a îndepărtat cu câinele şi cu fericirea lui. Imobilitatea şi cvasimuțenia mea l-au convins că are de-a face cu unul care s-a îmbătat în noaptea asta mai mult decât este cu putință să se îmbete cineva. Cavalereşte s-a oferit să mă conducă acasă, aşa cum făceam cu dânsul la primele noastre escapade nocturne. Prințul Raoul îşi lua astfel revanşa. Dar melancolia adâncă ce se revărsa de bună seamă din ochii mei, cu nemiluita, l-a asigurat că în starea în care mă aflam tot aerul tare al începutului de zi este remediul ce mi se cuvine. Şi m-a părăsit, urându-mi toate fericirile şi privind de mai multe ori îndărăt, să mă aştepte binevoitor, dacă m-am hotărât cumva să mă desfac de parapetul de metal al podului, de care spatele meu parcă se lipise. Prințul Raoul, constat acum, nu se mai îmbată zdravăn; s-a lansat în afacerile cu câinii de rasă şi a devenit om serios, cum se cuvine unui businessman. El are însă ceva în capul lui, o fericire, un țel, un ideal, pe când la mine totul e zdrobit, sfărâmat, cioburi. Ceva şi mai grozav: nici măcar atâta! Căci mijlocul meu de luptă pe care-l socoteam atât de înalt, atât de serios în comparație cu preocupările canine ale amicului meu princiar, era factice, inexistent. Era tot aşa de inexistent ca şi crima aceluia care săvârşeşte un atentat, cu un pistol de copii. Arma adevărată, puternică, răsunătoare, fusese întrebuințată la vreme de prințul Georges şi plesnise în mâinile lui. Plesnise, plesnise... ea a crezut că n-a fost nicio armă în mâinile lui, ci un blujf... tot un pistol de copii... dar ce importanță poate să mai aibă asta pentru mine?

Pe când strada care se mişca, pe când toate aceste grupuri care se întâlnesc aci, în gura pieței, se adună în fața depozitelor en gros, ce se deschid cu puternice pârâitiiri de obloane, umplu şi dezumplu platformele tramvaielor şi pântecele roşii ale autobuzelor, toată această zarvă şi agitație are un scop precis, bine lămurit: foamea, stomacul, grija zilei noi care soseşte. Mijloacele nu interesează. Mijloacele nu interesează. Pentru bucata de pâine a copiilor lui, individul acesta enorm, cu şorț alb, pătat de sânge, măcelar de bună seamă, care trece pe lângă mine şi-mi priveşte mirat hainele prea elegante pentru o lume atât de matinală, ar trage lungul lui cuțit înfipt pe după carâmbul cizmei şi ar lovi cu deznădejde... Aşa voi lovi şi eu... Pentru că un cuțit am şi eu, aci în carâmbul sufletului meu, din care mireasma oricărei frumoase... generoase intenții s-a volatilizat... a rămas doar cuțitul, aşa cum în creierul ocnaşilor de adineaori a rămas doar zgura neagră a crimei, după ce oricare fărâmă de gând bun a devenit neant... secretul domniței Alba... Preda Buzescu... fotografia cu periculoasă inscripție... To my dear... faithful... secretul teribil care poate fi mânuit ca o teribilă armă...

Şi-acum, mă urnesc în direcția în care a apucat-o prințul Raoul... Idealul lui era legat de lanț şi e un câine... Dar e un ideal bine pieptănat şi curat... prințul însuşi îi face baie zilnică... E ceva curat şi, ca tot ce e curat, sfânt... Într-un cuvânt, e un ideal...

În gândul meu acum, simt totul necurat şi meschin... am gustul acestei amărăciuni pe limbă... dar e singura poartă... În ochii mei nu mai văd decât un cap ras de deținut, cu râs larg şi îmbietor... Ce mai rămâne de făcut? hai, ce zici? se prăpădeşte el în hohote...

Şi urmându-mă greu, cu adevărat ca un om beat, în lumea asta a dimineții, care nu s-ar da de la nimic în lături pentru o boabă de fericire, fie ea chiar o felie de pâine, eu mă gândesc încă la frumusețea sfântă, haotică, a donquichottescului meu vis, care s-a năruit în noaptea asta în bulgări grei de realitate.

Şi pornesc, în sensul cel adevărat al secolului meu, să trag cu urechea la uşi şi să prind firul întâlnirilor secrete ale donnei Alba, cu nobilul declasat şi demodat din mansarda obscură şi suspectă, în care mi-am găsit trist şi dubios sălaş.

În dimineața asta de început de iunie, domnița Alba mi-a ieşit înainte cu frăgezimea ei de auroră, în grădinuța geometrică din fața casei sumbre, pe când mi se deschidea poarta grea de fier. I se deschisese şi ei, în acelaşi timp, uşa cu aspect funebru a marelui portal. Doamne, era un făcut cu domnița Alba: ea rămăsese singura ființă, cred, care mai punea un preț pe ultimul vlăstar al Buzeştilor, pe meritul de a te trage dintr-un anume sânge, merit care acum trecuse în partea cailor şi-a câinilor. (Pentru că, sunt sigur, dacă ar fi posibil să ofer prințului Raoul pe Preda Buzescu, în locul câinelui cel nou, mi-ar râde pur şi simplu în nas.) Acum domnița însoțea în chipul cel mai tandru pe-o domnişoară care-şi ajunsese de bună seamă al treizecilea an al vieții. O văzusem adesea pe această domnişoară intrând în casă şi ştiam că e fiica domnului smolit şi nervos, pe care-l găsisem în camera de aşteptare a maestrului, o dată cu boier Gile, când pătrunsesem pentru prima oară aci, într-o doară, să-mi încerc şi aşa norocul. (Vai, cât timp e de atunci şi cât de puțin m-am deplasat, în sensul adevărat al prezenței mele în această casă, din locul în care mă găseam în acel timp; dar vremea mi se pare că a sosit, a precipitării

lucrurilor!) Mai ştiam că domnişoara a fost colegă de pensionat cu domnița Alba, domnişoara Anişoara Sava, fiica tot a unui soi de Buzesc poate, un Buzesc în devenire, dar din alte motive: pentru că povestea lui nu e decât una din variantele multiplei tragedii a claselor româneşti suprapuse, pe urma loviturii cumplite a reformei agrare. Domnul Manolache Sava, văzându-şi moşia înjumătățită, şi-a vândut şi restul neexpropriat țăranilor, pentru a-şi cumpăra imobile la oraş: o mare casă de raport pe-o arteră activă a capitalei şi o alta, de locuit, o vilă boierească, într-unui din cartierele noi şi elegante ale Bucureştilor. Dar primul imobil, grevat de angarale ascunse, i-a fost repede smuls la licitație, pe baza unei senzaționale acțiuni pauliene, deschise şi câştigate de creditorii neipotecari ai vânzătorului, astfel că din frumoasele milioane vărsate drept preț de boierul Sava, el nu se alese, pe urma socotelilor portărelului, decât cu vreo câteva sute de mii, în chip de mângâiere. Dar se vede că un destin aprig urmărea pe nefericitul boier: la câțiva ani după lichidarea celei mai însemnate părți a averii sale, se iscă grav pericol şi pentru cea de a doua clădire. Vânzătorul ei către domnul Sava tocmai murise, dar proprietarul anterior al locului, pe care răposatul ridicase vila, deschisese proces în anularea actului de înstrăinare a terenului (actul acesta se făcuse în timpul ocupației germane, pe valuta de-atunci şi într-o vreme când parcul, în care se ridicase mai târziu vila cu bucluc, nu avea nici pe departe valoarea de astăzi). Procesul acesta, început demult, din o mulțime de motive de fapt şi juridice, era din cale-afară de periculos pentru domnul Sava, noroc nu numai că apărător al său s-a erijat chiar domnul Georges Radu Şerban, dar şi că maestrul îşi făcea un punct de onoare din dobândirea victoriei, în această luptă ingrată,

Împotriva foştilor precupeți, cavafi şi papugii de Bucureşti, mulți ajutați de milă domnească şi boierească, ca şi a funcționarilor parveniți prin incorectitudine, sălbatici la orice fel de câştig şi gata să-şi calce cele mai sfinte angajamente. (La procesul dintâi, când domnul Sava pierduse prima casă, maestrul, pe atunci în plin debut, nu fusese angajat.)

În timpul din urmă am luat şi eu parte la această luptă inegală (căci cele mai multe şanse sunt de partea cealaltă), care mă însufleţeşte tocmai din acest motiv, şi cu toată spaima domnului Manolache Sava, când a văzut că maestrul îi trimite locțiitor, am izbutit să obțin pe baza unor incidente destul de istețe două amânări, ce s-au bucurat de oarecare vâlvă în culisele Palatului. Totuşi, tocmai această ocolire abilă a decisivei fondului de către maestru e de natură a speria mult pe boier Manolache, care a ajuns de-o nervozitate de neînchipuit, şi a abate cu desăvârşire pe simpatica lui copilă, care poate presimte şi se scutură de pe acum de răceala duhului negru şi apropiat al sărăciei aproape lucii, pentru oameni ca ei, învățați în belşug.

Poate tocmai din cauza acestei situații foarte precare a unor suflete din tagma ei, dacă nu va fi o afecțiune chiar cu adevărat din cele mai puternice, doamna Alba arată o atât de pasionată prietenie Anişoarei Sava. O ținea cu brațul petrecut pe după şale, ea, doamna Alba, pe care o socoteam rece şi în orice caz cu totul reținută la efuziuni, mai ales dinaintea unei terțe persoane. Ii căuta necontenit ochii şi când trecui pe lângă dânsele, auzii conversația întreruptă de două ori de aceeaşi exclamație, emisă pe-un ton puțin prelungit, de-un patetism vibrant şi

învăluitor: „My dear!” care m-a făcut să tresar aproape vizibil. Vasăzică, astfel rosteşte ea pe acest my dear; cum trebuie să-l şoptească oare? mi-am spus atât de tulburat, că am salutat cu braţul tremurând literalmente. Mi-au răspuns amândouă cu surâsuri de bunăvoinţă şi apoi am auzit conversaţia îndepărtându-se, cu cel de-al doilea my dear, care însoţea, dacă nu mă înşel, stabilirea datei unei revederi. Însă trebuie să mai fi şi văzut cineva pe doamna Alba în dimineaţa aceasta de iunie, pentru a-şi putea face o idee cât de slabă de starea mea sufletească, după ce mi-a pătruns în auz tonul cuvintelor de pe fotografie. Tot sufletul meu vibra la unison şi mi s-a părut că sunt întreg o notă muzicală şi alt nimic; am avut limpede senzaţia prefacerii unui corp material în sunet, în fluid, în vibraţie, aşa cum trebuie să se rezolve materia în suflet, când bate ceasul destinului.

Nu ştiu dacă aţi avut vreodată această impresie, dar ori de câte ori am văzut o femeie frumoasă într-o dimineaţă de iunie, am crezut că ea se încheagă chiar pe loc din nelămuritul acela prea luminos al aerului îmbătător de tare. Dacă n-ar fi fost alături Anişoara, care, oricât de fină, de distinsă şi cu un plăcut prelung al feţei, era totuşi o realitate, aş fi crezut, văzând singură pe Alba, într-o înfăptuire mitologică. Înfăptuirea se realiza pe măsura apropierii unuia de celălalt, pentru că vaporoasele înşelăciuni ale surplusului de lumină dispăreau cu cât înaintai spre adevăr; dar în afară de acest joc al ochiului, care acum se manifesta cu o intensitate rară, ceea ce de data aceasta m-a uimit peste măsură a fost părul Albei, pe care azi îl vedeam întâia oară neacoperiţ de nimic, aşa zburlit şi parcă topindu-se pe îndelete pe fondul perspectivei, întocmai ca în fotografie. Dar, minune a minunilor, i-am descoperit şi nuanţa lui adevărată, care de-acum înainte nu va mai avea cum să mai mă înşele. Am plecat de la brun, ca să mă opresc la culoarea castanei, şi iată-l acum, înşelătorul, prins în autentica lui înfăţişare. E aproape blond, un blond cenuşiu, care sub intensităţi felurite de lumină poate lua aspecte felurite; dar, liber de orice văl, e blond cenuşiu, un cenuşiu mătăsos şi schimbător, care dă o paloare anume, un mat sobru şi distant exuberanţei de alb din figură, atenuând astfel şi întunecimea, atât de pronunţată când e adumbrită de boruri, a ochilor. Am acum în faţă personajul din fotografie şi aud glasul, cu intonaţii prelungi şi cântătoare, pronunţând pe acel my dear pe care el l-a auzit de atâtea ori şi mai răscolitor, şi mai sfâşietor de suflet, în şoaptă. „Spuneţi-mi, mă adresez treptelor pe care le urc poticnindu-mă, spuneţi-mi dacă n-am dreptate să nu-mi apar mie însumi atât de meschin, trecând în revistă, cu o luciditate de ucigaş în preajma loviturii, diversele faze ale acţiunii ce pregătesc.

Acest sunet my dear şi această învăluire, a braţului... mi-e cu neputinţă să văd acest gest nemuritor, această viaţă pură strângând stârvul lui Buzescu, această muzică a patimii şoptind la urechea craniului eminescian de muribund: My dear... Eu nu cred — poate pentru că o aud mai rar — dar de acum înainte îmi va fi imposibil să cred că există într-altă limbă o expresie mai potrivită pentru o astfel de şoaptă şi pentru atâta iubire... dar de ce cântecul ăsta se adresa Anişoarei Sava? Pentru că, reexaminând cu toată seriozitatea desfăşurarea lucrurilor, mi-e cu neputinţă, în glumă măcar, să atribui acestui patetism al tonului o cât de neînsemnată intenţie, în legătură cu trecerea mea concomitentă pe acolo... S-a pierdut casa boierului Sava şi e nevoie de consolaţie mai patetică, sau...? Prinţul

Raoul mi-a lămurit, puțin mai târziu, povestindu-mi de afecțiunea într-adevăr neobişnuită a Albei pentru prietena ei de copilărie şi pension, amenințată acum de sărăcie şi rămasă nemăritată.

Iată-mă-s deci întors din pretinsele pribegii ale ocupației mele - care fac pe madam Matilda să-mi câinească soarta - în mansarda înnobilată de istoric şi romantic vlăstar boieresc, prizărit printre cocote şi alte epave ale existenței. Aurica e fericită de revedere şi mă invită chiar în prima după-amiază la cafelele ei. Îmi face cunoştință, dar cam peste mână, cu Irma Caraczony, căreia, amintindu-mi de povestirea Auricăi, îi spun „contesă".

— Aşadar (mă străduiesc în orice moment să aduc vorba despre Buzescu fără a părea că o doresc anume), aşadar, avem onoarea să fim vecini cu un prinț şi o contesă...

— Eu nu mai sunt contesă, oftează atunci Irma Caraczony, şi ochii ei cu cearcăne uşoare, vag încrețite, rămân câtva căscați în vreun trecut real ori închipuit... Nici n-am fost vreudate... Însă mama mea... să ştie dumneta... a fost fiche de contesă.

– Nu mă îndoiesc deloc, cum nu mă îndoiesc nici de prințul din fund.

Irma, crezând că încă glumesc, se simți obligată să-mi recite strofa din balada populară, cu vitejia Buzeştilor, pe care o aud astfel şi în această a treia versiune, de astă dată cu accent unguresc. Avea o gură mică, căptuşită cu un roşu prea viu, căruia rujul de pe buze nu-i adăuga aproape niciun luciu umed, caracteristic, şi ochii-i erau încondeiați pe deasupra de sprâncene negre, cu fir mărunt, răsucit şi mat, pe care nu şi le subția prea mult. Era într-adevăr în toată ființa ei o delicatețe, şi-n cuvânt şi-n gest, care mă făcea s-o cred dintr-o obârşie mai subțire şi tocmai din cauza asta mă amuzam mult s-o văd lângă Aurica, s-o ştiu câştigându-şi existența la fel ca Aurica şi să-mi amintesc întruna că dincolo de peretele Auricăi locuieşte nobilul domn Preda Buzescu. Însă Aurica părea cam agasată de interesul pe care-l arătam Irmei; ea mă înfățişase anticipat, de bună seamă, drept amicul ei - mai de-aproape - cu toate că-i răsplătisem cu supratarif dărniciile ei fizice şi sentimentele (sau poate tocmai de aceea) şi acum, la prima cunoştință cu o nouă vecină, iată, legătura noastră nu părea să reziste deloc. Însă eu doream să cunosc cât mai de aproape toate vecinele domnului Buzescu, să mă arăt generos cu toate, să pot intra oricând în camera fiecăreia, la nevoie să mă servesc chiar de eventualul lor concurs, în măsuri pe care nu le pot încă prevedea, în acțiunea ce mi-am propus. Dar, toate astea trebuie să se petreacă pe nesimțite, să par un băiat cheltuitor şi stricat, foarte fericit că mă găsesc în vecinătatea atâtor fete de viață şi cu totul nepăsător că am un vecin prinț, pe care mi-e indiferent că-l cheamă Buzescu, fie chiar şi Preda pe deasupra. Apoi mai trebuie să mă arăt şi inconstant, tocmai pentru a învedera că nimic serios şi cu logică suită nu poate trece prin capul meu şi pentru a putea culege cât mai multe date asupra persoanei domnului Buzescu, a-l reconstitui după cât mai diverse impresii, fie ele chiar ale unor femei simple; în sfârşit, pentru a deveni eroul mansardei şi a face ca zvon despre mine să ajungă şi la urechile Alteței sale, cu care țin neapărat să mă împrietenesc şi să-l trag (eu, chefliul şi nepăsătorul în sentimente, omul care trece din femeie în femeie, singurul în care poate avea încredere cel ce iubeşte cu

adevărat), la câteva şedinţe cu vin şi cu cântec, unde sufletul se desţeleneşte şi unde orgoliul de a te arăta iubit de cineva anume, de deasupra tuturor nădejdilor şi trecând peste toate convenienţele, se împăunează şi plesneşte în adevărate crize de destăinuire şi sinceritate. (Mai ales când ascultătorul pare un biet nefericit, osândit să nu aibă parte niciodată de-un astfel de noroc.)

Dar „contesa" Irma mă interesează îndeosebi. Aurica (eu ţin acum minte şi cele mai neînsemnate amănunte din conversaţiile ce sunt nevoit să am cu aceste femei) mi-a împărtăşit că Irma, mai ales, iubeşte pe prinţ şi că el nici nu se uită la dânsa. Dacă-l iubeşte cu adevărat, ea trebuie să mai fi mirosit unele lucruri, pe care poate nu le-a destăinuit celorlalte colege de locuinţă şi profesie. Şi, oricât, e interesant de aflat, chiar de la o femeie uşoară ca ea, sau, mai bine zis, tocmai de la o femeie blazată ca ea, ce înteres poate produce într-un suflet femeiesc alura şi chipul de ceară al prinţului cu seamăn de poet genial. Iată de ce, când, scoasă din fire de cochetăriile pe care le schimbam cu prietena ei „cea mai bună", Aurica ne trimise indignată la dracu', mă retrasei la Irma, pe care ţinui s-o copleşesc cu glumele, cu râsul şi mai cu seamă cu generozitatea largă, cu care ştiam să răsplătesc fetele bune, ce mi se dau azi cu trupul, mâine cu sufletul. Fără îndoială că numai cantitatea gologănetului de pe colţul mesei îndemnă pe unguroaica focoasă şi cu zgomotoasă tandreţe şi pasiune, să accepte onorariul şi să nu insiste în copilăria de a-l refuza, cum avu aerul, pe când îl aşezam în locul ştiut, cu discreţia cuvenită. In orice caz curioasa ei ezitare fu de natură a mă îmbărbăta: îi plăcusem femeiuştii, afară numai dacă nu fusese o stratagemă bine jucată pentru a mă câştiga definitiv prietenei sale Aurica. Din spirit de prevedere, mă ferii să mai aduc vorba de Buzescu, rezervându-mi satisfacerea acestei curiozităţi pe îndelete şi cu savantă metodă. Dar a doua oară când revenii la mansardă, chipurile din voiajurile mele de afaceri, observai că Irma mă aştepta oarecum. Găsii flori proaspete într-un pahar pe măsuţa de noapte - probabil, le înnoia zilnic - şi când se trezi după-amiază (eu ştiam când trebuie să vin aci, ca să dau de oamenii mei), veni bucuroasă să-mi confirme că ea mi le-a pus. De asemeni îmi aduse şi o cravată - cadou din banii pe care-i dădusem -- şi mă înştiinţa glumind, că ori de câte ori mă vei bucura de dânsa îmi va pretinde bani pentru a-mi lua câte ceva.

— Fetiţo, dar tu cu ce ai să trăieşti? o mustrai cu afectat dulce interes. E vreun prinţ care te întreţine?...

— Asta nu te priveşte pe tine... şi te rog se nu-mi mai întinde vreodată un ban, ca se me simte insultată... Am se-ţi cum-per eu cadou.., din bani de la mine...

Vasăzică, aici în mansarda cocotelor şi a nobililor pierduţi, înfrânsesem pe prinţ. Teribil succes, mă felicitam cu amară ironie, dar, trebuie să spun, şi cu destul amor propriu răscolit şi războinic. Mă grăbii să fac semn cu ochii în direcţia unde venea apartamentul lui Buzescu:

— Nu cumva o fi tocmai prinţul nostru, din fundul coridorului? insistai s-o descos, pentru a nu pierde această nimerită cotitură de conversaţie...

— O, ţi-ai ghesit, râse ea, dând înveselită din umeri.

— Aurica mi-a spus că eşti nebună după el...

— Auriche minte, ea se leşină după dânsul şi nu vine se-i spună...

— Şi el nu te bagă în seamă.

— Eu nu baghe în seamă la mine? Se spune eu: el nu baghe în seama pe ea... Asta s-o ştii de la mine! înclină ea de mai multe ori din cap, privindu-mă convingător...

— Mi se pare că vă lăudați amândouă.

— Eu n-am nevoie se laude... Eu sint plictisite până-n gât de prinț aste serite la cap şi gonit de amante...!

— Gonit?! Ha, ha... ha... Nu mai spune, l-a şi gonit.., care amantă? Aha... aia din fotografie, te pomeneşti...

— O iubeşte ca nebun... da ea nu vrea se vede la el... i dă dor de pomană, un ban, colo, ca la chine...

îmi exprimai nedumerirea pentru această atitudine: nu-l mai iubeşte şi-i dă bani, stimulând, cu lipsa mea de înțelegere, cu hazul şi cu contrazicerile mele, pe Irma să-mi lămurească această bizarerie, de care mă minunam din cale-afară de exagerat. Şi explicația Irmei fu din cele mai simple şi mai fireşti: nenorocitul a fost iubit cândva de femeia frumoasă din fotografie. Pe urmă ea şi-a găsit un bărbat foarte bogat, cu care s-a măritat, şi pe el a început să-l uite... totuşi, pentru că avea scrisori şi fotografii de la ea, îl mai ajută din când în când, dar nu mai vrea să-l mai vadă...

— Cum, are şi scrisori?

— Trebuie se aibe... El o are la mune cu ceva, de trimete la el atâta bănet... Dar el e prepădit... o iubeşte ca nebun... şi-i vine se-şi zboare creierile de dorul seu...

Mai rămânea să-mi adaoge Irma pe ce temei întocmise ea suita asta de deducții, care mi se părea foarte naturală. Numai punctul de plecare îl găseam încă obscur. Oare să-l fi iubit înainte de a se mărita şi să-l fi trădat numai de dragul bogăției... oare ăsta să fi fost cuvântul insultător al fratelui ucis în duel?... Să fi scrâşnit la urechea domnului Georges Radu Şerban că a fost preferat unui frate decăzut, pentru parale... Irma asta îmi făcea impresia că se bazează pe o certitudine reală mai puternică decât orice sistem deductiv... Totuşi, nu mai insistai cu întrebările deocamdată, dimpotrivă, dădui la dracu' toate aceste basme care nu „ne" privesc şi o strânsei cu ardoare la piept. Şi nu fără cel mai sincer avânt. Unguroaica asta era o comoară de inteligență şi bun-simț; ea mă scutea de a mai face investigații în aripa cealaltă a coridorului, unde aveam impresia că istoria asta nici nu pătrunsese. Aici, în dosul frunții nu prea înalte, dar drepte şi catifelate, unde pielița fină era imprimată într-o parte de o vagă urmă de tăietură sau lovitură, trebuie să sălăşluiască bobul de adevăr care-i va dărui înțelegerii mele întregul fir al vieții prințului Preda. Îmi comprimam deci nerăbdarea de a şti totul, încercând şi izbutind uneori să găsesc calități alese mângâierilor şi purtării intime a Irmei. Alternând voluptatea cu glume şi istorisiri inventate de mine ad-hoc, pentru a readuce iar conversația asupra subiectului pe care-l alungasem din preocupările noastre cu atâta indiferență, mai putui obține de la pasionata mea prietenă unele amănunte complimentare asupra misteriosului personaj. Totuşi, observam că Irma mi-ascunde cu grijă ceva, mai lămurit, ocoleşte să-mi explice răspicat ce sens are mărturisirea ei de la început că e plictisită până-n gât de „prințul ăsta sărit la cap şi

gonit de amante". Nu e greu desigur să trag eu o trăsură de unire: de dorul Albei, care l-a uitat, prințul încearcă să-şi îngâne nefericirile sufleteşti cu această femeie pierdută, cu pretenții şi cu oarecare aparență de noblețe.

Foarte bine, foarte bine. Dar tocmai pentru că noul aspect al împrejurării îmi surâde de minune - Alba nu se mai uită la dânsul, totuşi are nevoie de tăcerea lui -, vreau certitudine deplină, nici cel mai mic punct de îndoială. Mai e şi un punct de zare care se închide pentru putințele de realizare ale planurilor mele confuze încă, incomplet trasate în tumultul de neştiință şi nesiguranță care mă domină: între cei doi nu mai are loc nicio întâlnire. Deci o posibilitate mai puțin de dominare a frumoasei stăpâne a visurilor mele. De multe ori doar, după dezastrul dosarului, am legănat în minte, am compus şi întregit ca pe un episod de roman ori de dramă, momentele gradate ale întretăierii drumurilor noastre în preajma cuibului ei de fericire cu prințul nefericit. Într-adevăr: o trecere bruscă, bine socotită, desigur ca din întâmplare, pe dinaintea uşii care se deschide discret. Îmi închipuiam chiar o misterioasă uşă, dând într-un apartament ferit, o garsonieră plasată cu meşteşug şi cu dublă ieşire, pe care trebuia s-o studiez bine (desigur a unui prieten binevoitor, care o cedează din când în când, pentru două ceasuri pe săptămână, amicului ruinat) sau, în sfârşit, o căsuță retrasă cine ştie unde, după o perdea de boschete, de tei ori de plopi. O vedeam din ce în ce mai clar, mai în potrivire cu circumstanțele momentului, pe donna Alba, înaintând înfiorată de aventură şi de pericolul eventualităților grave; evident, o închipuiam şi eu (şi asta mi-a plăcut mai ales din toată turuiala cu accent maghiar a Irmei) plictisită, obosită de această aventură veche şi fără ieşire, dar pe care o continuă din obişnuință şi din spirit de surdă revoltă pentru autocratismul domnului Georges Radu Şerban. Şi exact în clipele înfrigurate ale iscodirilor înconjurătății, iată-mă şi pe mine, privind-o mirat şi salutând-o cu jenă, preschimbată repede în râs încurajator şi complice. Uneori mai complic grotesc şi ieftin scena tulburătoare: o doresc această surprindere în tovărăşia amantului sau - oricât îmi repugnă şi mă revoltă această închipuire -, pentru eficacitatea manevrei, în plin sărut de despărțire de amantul eminescian, desfigurat total de amor şi de satisfacție împlinită...

Aci reflecții grele şi supărătoare mă inundă: rațiunea nu vrea s-o vadă pe domnița Alba micşorată de această apropiere râncedă şi ridicolă, de gust şi fason perimat. Dar chiar fără s-o întâlnesc real îndată după aceea, numai închipuind-o în înfățişarea matinală, cu care m-a întâmpinat pe când îşi conducea prietena, şi ea se îndreaptă îndată maiestuoasă în puterea minții mele, regină de drept divin şi etern, chiar dacă aş descoperi-o aici, într-una din odăile mansardei acesteia, vânzându-se cu chibzuită tocmeală, trăind voit şi pervers aventura nocturnă a anticei Messalina.

Abia acum, în brațele cocotei acesteia, care mi-a adus şi de la care mai aştept revelații (şi poate un concurs şi mai activ, mai practic, pe care numai îl bănuiesc), care respiră în somn adânc dinaintea gurii mele şi-mi înăbuşă propria mea respirație cu adierile stătute ale urmelor de parfumuri violente, simt cât de adânc e îmbibat sufletul meu de emanațiile telepatice ale domniței Alba. O simt întreagă în mine, în mâinile mele curge sângele ei şi, mângâindu-i căldura ca să mă îmbăt mai bine de curgerea lui, dau de rotunjimea albă sidefie a brațelor sale. Ea este toată în mine ca o otravă plăcută, care a crescut nesimțit după lenta-i

inoculare şi acum mă paralizează în neaşteptate momente pentru durate mai lungi, ori mai scurte, dar cu intensitate şi cu exclusivitate de crud şi nimicitor acces; numai că eu aştept fericit această amorţire divină, o invoc şi o sorb şi mă dăruiesc ei, cu voluptatea şi înfiorarea candidă a celui ce-şi zvârle singur sufletul şi carnea beţiilor mistice sau reci.

Trebuie să fie a mea doamna Alba, căci nu fără alt scop a trecut pe dinainte-mi acum şapte ani, când pregăteam de sârg examene întârziate, desigur tot pentru ea, necunoscuta. Ea a trecut, ca să-mi spună, cu râsul ei mut, că pentru ea şi pentru viaţa ei va fi toată truda vieţii mele...

De la Irma n-am mai putut să smulg mai mult deocamdată; pare să se ferească, biata fată, să-mi dea relaţii mai cuprinzătoare asupra întâlnirilor sau convorbirilor ei cu prinţul Preda. Acum observ bine, insistenţele mele, oricât de voalate, ea le interpretează drept un fel de geloasă curiozitate din parte-mi, ceea ce o face să fie mai prevăzătoare în cuvânt. Şi nu insist: patima mea, care s-a dezvoltat atât de reţinut, atât de comprimat, cu atâtea menajamente din parte-mi, aşa cum trebuie să umbli cu periculoasele preparate de laborator, cum acumulezi gazele inflamabile, gata de dezastru la cea mai neînsemnată mişcare greşită, e prea lucidă ca să mă precipite vreo nerăbdare, să mă facă să trezesc bănuieli cu o persistentă inutilă. Nici cele mai mici, mai infime bănuieli nu trebuie să trezesc.

Mai ales acum, când Alba e întreagă în mine, când gândul meu o pipăie clar, lucid, aşa cum aş pipăi tăblia asta de pat, aşa cum pipăi femeia asta care doarme lângă mine, cum o pipăi din ce în ce mai apăsat, mai sălbatic, pentru a o trezi, pentru a o simţi şi mai aproape de mine, a o simţi în mine, căci ea e domniţa Alba dincoace de pleoapele mele închise cu străşnicie. Până în clipele acestea n-aş fi putut defini atât de clar, atât de decupat, atât de categoric, picătura cărui elixir căzuse în sufletul meu din ochii ei, a căror culoare nici acum n-o cunosc: dorinţă, încăpăţânare, ambiţie, îndârjire, umilinţă care se cere înfrântă, năucire... Dar acum văd limpede, citesc limpede: viaţa mea nu are sens fără doamna Alba. Şi-n vreme ce liberez pe Irma somnului ei adânc, mă rostogolesc alături şi mi se pare că mă cufund în moliciunea asudată a patului ca într-o baie de noroi la meschinul gând ce mi-a năzărit hidos, al surprinderii ignobile, cu consens de răsplătire pentru complicitate, Dumnezeule mare! al acestei fotografii — ultima ratio — sustrase unui decăzut (în caz când Irma are dreptate că întâlnirile lor au încetat) şi purtate pe dinaintea ochilor vinovaţi de departe, ca o invitaţie pentru cea mai sordidă negociere.

Şi iarăşi donquichottescul vis pierdut al procesului formidabil mă umileşte din înălţimea inaccesibilă şi candidă a purităţii lui de zăpadă pe vârf de munte, a eleganţei lui atât de rare, atât de îndrăznеţe, atât de îndepărtate de noaptea asta de insomnie, de mansarda asta cu prinţi şi artişti rataţi, cu cocote şi josnice gânduri de cambriolaj.

De mansarda asta sordidă, în care însuşi minunatul meu vis alb îmi porunceşte totuşi irevocabil să rămân.

La o întreprindere de mâna întâia, un comis-voiajor de mâna întâi! Astfel trebuie să gândească conlocatarele mansardei, considerând lungile mele evadări, în timpul cărora pot să-mi văd de afacerile mele, să locuiesc în garsoniera mea

propriu-zisă din parcul Filipescu, să primesc pe Voicuța acolo şi să par dincoace tocmai pentru atâtea absențe un funcționar muncitor şi conştiincios, înhămat la o mare şi serioasă treabă, în privința asta n-am nicio grijă: toate fetele mă laudă, cu madam Matilda în cap. Dar îmi rămâne o singură şi cea mai serioasă îngrijorare: opinia prințului Preda. Am băgat de seamă din rarele noastre încrucişări pe coridor că Alteța sa a luat cunoştință de prezența mea aici şi, ca atare, de existența mea pe pământ. Întrebarea care mă munceşte este aceasta: nu cumva însă ştia el de aceeaşi existență ceva mai înainte de prezența-mi curioasă sub acest acoperiş? într-adevăr, un adorator al soției maestrului meu nu a avut el cumva curiozitatea să afle cam ce fel de indivizi se găsesc în apropierea iubitei lui? Ce invitați păşesc prea des în casa ei, ce secretari şi comişi lucrează în biroul bărbatului său? Din atitudinea la început perfect indiferentă a prințului Preda, mai apoi din uşoara bunăvoință ce-mi trimitea de sub mustața-i tristă, de câte ori ne întâlneam pe sală, în sfârşit din satisfacția deosebită ce i-o produse primul meu salut, pe care-mi luai inima în dinți să i-l fac — fără să ne fi prezentat nimeni —, în amurgul coridorului, observai că prințul meu nu mai e în curent, de mult (sau poate nu l-a interesat niciodată), cu personalul de birou al soțului iubitei sale. Era singura concluzie cu putință de tras din purtarea lui drăguță şi totuşi încă rezervată, distantă față de mine; afară numai dacă nu aveam a face cu un actor de mâna întâia, care a simțit repede primejdia şi aşteaptă cu linişte şi încredere, ca agentul fostei sale iubite — cum în cazul acesta ar trebui să mă socotească — să încerce primul asalt pentru cucerirea, să zicem bunăoară, a fotografiei din perete. Dar şi după ce-mi luai a doua oară inima în dinți şi mă prezentai singur, extrem de politicos şi deferent, făcându-i un larg compliment şi cerându-mi scuze că-mi iau din proprie inițiativă o astfel de îndrăzneală, el nu se arătă surprins deloc, ba dimpotrivă îmi păru extrem de măgulit de gestul meu; încă şi mai mult, făcându-mi iarăşi de vorbă cu madam Matilda, tocmai când era ocupată cu aranjamentul apartamentului princiar, văzui că fotografia Albei rămăsese netulburată la locul ei.

Într-o noapte, era târziu şi Irma nu mă lăsa să dorm, auzirăm un ciocănit discret la uşă. Era la mine, era la Irma? (uşa ei se afla cam în fața alei mele, ceva-ceva mai la stânga) nu aş fi putut spune. Cu degetul la buze, Irma îmi făcu semn de tăcere, zâmbi apoi, vroi să-mi şoptească cine ştie ce, dar renunță. Şi mă privi poznaş şi oarecum nesigur, puțin îngrijorată. Ceva mai târziu apoi, pe când eram pradă înlănțuirilor ei sălbatice şi a tuturor interjecțiunilor din vocabularul unguresc, aceeaşi bătaie discretă îşi făcu loc în urechile mele. Când criza conteni, auzirăm distinct în noapte ciocănitul, de astă dată din ce în ce mai tare, şi mă putui orienta uşor asupra uşii în care răsuna. Se auzea lămurit, când se întrerupeau ciocăniturile: „Irma!... Irma... Comtesse Irma... c'est moi... Preda...”

Irma zâmbea la mine, făcându-mi necontenit semnul discreției. Nu eram luminați decât de becul de pe măsuța de noapte, pe care-l acoperisem într-un ziar mototolit, pentru a-i micşora puterea. Pe sub uşa mea nu se putea, aşadar, vedea nicio dungă de lumină, ca să tulbure pe prinț din chemarea lui, care mi se păru tremurătoare şi patetică...

— Irma, mon ange... ouvre... c'est moi... viens... viens... ma cherie... ma tres douce...

Şi bătea iarăşi repede şi modest. În cele din urmă zgâlțâi şi mânerul şi-i auzirăm pasul târşindu-se pe podeaua sălii.

— E beat? întrebai în şoaptă.

— Puțin. Nu se îmbate niciodate de toț. Inse me chiame în fiecare noapte, când se face dor de ea... me strânge prea, tare... şi mai mult decât me strânge... me serute...

Am izbutit apoi să smulg vorbă cu vorbă Irmei toate amănuntele scenelor ei de dragoste cu prințul. N-o strigă pe numele celeilalte şi nici nu se uită la portretul ei, în momentele acelea. Are grijă de altminteri să stingă lumina şi tot timpul nu vorbeşte decât franțuzeşte, grai din care Irma nu pricepe decât câteva cuvinte. Lucrul se petrece mai la cinci-şase nopți. Dar niciodată nu e lipsit de delicatețe: dimpotrivă, dovedeşte un exces de galanterie, de finețe intimă, a cărei amintire face pe Irma, probabil pentru a-mi produce plăcere, să râdă dezgustată, deşi, văd bine, ochii ei nu par câtuşi de puțin înfricoşați, nici măcar uluiți de procedeele lui. Irma, pe care o vrea totdeauna goală de sus până jos, mărturiseşte în cele din urmă că se complăcea în rafinamentele lui mai mult platonice, în care sărutul juca rolul principal. Dar este o margine în toate şi ea îl părăsea de cele mai multe ori, în apropierea dimineții, îngrozitor de tulburată, deşi amuzată şi încântată. Îmi declară însă că preferă iubirea unui tânăr vlăjgan ca mine, sănătoasă şi liniştitoare, chinurilor erotice ale unor astfel de degenerați, bolnăvicioşi şi libidinoşi.

— O iştenem... l-aş da lui Auriche cu plăcere... dar nu vrea să aude de ea...

Nu-mi venea să râd deloc de transporturile nocturne ale prințului Preda, deşi acum aveam la rându-mi certitudinea absolută că între el şi domnița Alba nu mai există de mult — dacă nu, în orice caz, la distanțe extrem de largi — întâlniri intime. Revederea aceea din gradină, cu consimțământul şi aproape sub supravegherea mamei, mă întăreşte şi mai mult în supozițiile mele, deşi amestecul doamnei Esmeralda mi se pare încă extrem de curios şi-mi deschide porțile unor noi şi grele nedumeriri.

Nu râd deloc de sărmanul prinț decăzut şi degenerat, pentru că ar fi să râd de mine; iată-mă aci, în acest loc care mă degradează, în acest pat în care mă dau cu împrumut unei prostituate, pentru a o găsi pe ea, acolo sus, deasupra, dincolo de toate gândurile şi acțiunile mele. Fără de ea ce-ar însemna toate aceste gânduri şi acțiuni, ce rost ar putea avea ele în tinerețea mea singuratică, pe care altfel o întrezăresc îngrozitor de tristă. Voicuța, Lilica, fructe pe care le culegi îndată, numai doar să întinzi mâna. Ş-apoi unde mai găseşti frumusețea Albei, această supremă frumusețe în ordinea pretinsă de comandamentele sufletului meu? Frumusețe scumpă şi avară, pentru că inaccesibilă şi încă indefinisabilă. Ea rămâne necontenit pe linia vieții mele, monarh absolut la capătul tuturor țelurilor şi actelor ce săvârşesc, necondiționată de amăgirea misterului, căci cu fiecare pas înainte, cu fiecare voal căzut, cu fiecare nouă aparență, ea se înfrânge pe ea însăşi, se înalță tot mai fermecătoare, peste strâmtul sau largul orizont al inteligenței mele. Ea e pentru mine un pretext de luptă, şi asta e totul, aşa cum nelămuritul zărilor şi otrava lecturilor mi-a fost pretext de goană şi pribegie în adolescență. Zvârlit înapoi de reflexul cenuşiu şi imens al războiului, spuneți dacă în zilele astea sure, când toți

au căzut din cer, păstrarea unuia singur, care poate n-are decât acest unic atribut, exterior dacă vreți, dar tot al dumnezeirii: frumusețea, spuneți dacă păstrarea asta, căutarea asta de raze în oceanul tern, nu-i o îndrăzneală, şi o frumusețe. Tot o frumusețe.

Suntem doar trei înşi în vuietul enorm al secolului, care ne zbatem pentru idolul acestei religii atât de restrânse şi de delicioase. Încolo, nu ştie nimeni nimic, din larga lumea asta, care începe acum să huruie pe străzi, o dată cu înalbăstrirea ferestrelor de mansardă. Acolo, în fund, nemernicul afurisit şi izgonit din raiul pe care şi-l evocă înălțându-şi falşi idoli; atotputernicul care locuieşte astăzi cerul şi păzeşte la poartă-i cu paloş de flăcări; şi păcătosul pe care-l auziți destăinuindu-şi păcatele şi târându-se prin noroaiele cele mai abjecte, pentru a se învrednici cel mai de pe urmă de minunea extremei frumuseți.

Trei credincioşi, trei fanatici, trei frați de soartă şi de durere, care ne vom întredevora în curând sub măreția cerului, sub privirile sfinte ale zeului pe care-l dorim exclusiv.

Încolo, nimeni nu ştie nimic de noi, iar ei doi, nici măcar de mine.

Pe sala în care un bec orb şi uzat abia mai luminează la doi paşi şi unde abia la ora asta a început cu adevărat domnia somnului, se aude un târşet dinainte înfrânt şi umilit, un ciocănit trist şi înfricoşat: Irma... comtesse Irma... chere comtesse... chere petite...

Iar Irma zace răsturnată alături de mine în somn profund şi mut, dezvelită aproape toată, cu un braț apărându-şi sânul stâng, cu altul căzut peste dunga patului, cu albeața goliciunii pătată indecent de umbrele tari ale încheieturilor.

— Viens, o, ma beaute, viens, mon ange, mon bonheur... mon unique...

Glasul a crescut mai lăcrimos şi mai umilit decât poate fi cu putință. Iar eu râd liniştit şi fericit, sigur de acest simulacru de lemn, pe care l-aş ceda bucuros prințului izgonit de adevăratul idol. Şi-n învigurarea albă a dimineții de vară trasez primele linii hotărâte ale meschinului meu plan de acțiune.

Dacă la început nu i-o fi părut curios Voicuței interesul pe care-l arătam informărilor ce-mi da despre Alba, e fără îndoială cât se poate de firesc. Orice secretar de avocat e în drept să se intereseze de familia patronului său; şi-apoi, un brav elev al maestrului Georges Radu Şerban ştia doar să spună o întrebare fără a trezi o cât de îndepărtată suspiciune. Afară de asta, aveam grijă oricând, în conversațiile noastre, s-o întreb cu un interes şi mai mare despre familia ei, despre Smărăndița şi tipul ei, despre ea însăşi, despre progresele făcute cu revista teatrală, plănuită la „Ruşi", şi pe care o şi scriseseră autorii solicitați. Acum se împărțiseră chiar rolurile şi începeau repetițiile. După îndemnul meu, Voicuța primise şi ea să joace; făcea întâi pe-un înger mic şi cuvios, pe care vremurile noi, întoarse la păgânism, îl prefac în amoraş obraznic, şi-apoi, în alte tablouri, pe-o fetiță de şcoală, care dă relații naive despre cursurile ce urmează, încât, din jocul meşteşugit al cuvintelor şi-al locului răspunsurilor, să răsară întorsături hazoase şi aluzii necuviincioase. Voicuța era amuzată de rolurile ei tocmai pentru că vedea că eu mă amuz la rându-mi, mai ales că replicile ce trebuia să dea nu erau lipsite de sare şi meşteşug. Şi asta motiva îndeajuns îndemnurile mele de a se dedica mai amplu şi mai adânc studiului lor şi ambiției de a se înfățişa o bună artistă, deşi conveneam

amândoi că în fond totul nu-i decât o copilărie şi textul ce trebuia să înveţe, o ridicolă meschinărie. Îmi plăcea că aceste rezerve ţinea să le readucă adesea în convorbire însăşi Voicuţa, care se complăcea însă de minune în noua ei preocupare; tocmai pentru a atenua impresia acestui zel în ochii mei, ea vroia desigur să-mi ateste şi mai în glumă şi mai în serios că nu pune niciun preţ pe această simplă distracţie, ca oricare alta.

Dar tocmai această nepăsare, afectată şi totuşi dezminţită la fiecare moment de fapte, dovedea fragilitatea sufletului Voicuţei, inconsistenţa lui, lipsa lui de interes substanţial pentru orişice pe lume. Singura ei grijă pe care şi-o trăda cu voie ori fără voie la fiecare moment, de a părea că n-o surprinde nimic, că n-o poate încânta, decât superficial, nimic, exerciţiu pe care şi-l însuşise până la falsificarea propriului său suflet, dovedea golul spăimântător dinăuntrul acestui bibelou, pe care altfel nu l-aş lăsa aşa uşor din braţe. Voicuţa vroia, aşadar, să-mi arate că, la fel cu Smărăndiţa şi cu celelalte prietene ale ei, e o blazată şi o hipercivilizată; nu face caz de cultura ei, pentru că, asemeni, ţine morţiş de pedanterie să nu fie acuzată. Însă dacă doreşti să cunoşti gradul ei de cultură, n-ai decât să apeşi pe-un buton: atunci ea va începe să turuie orice te interesează din literatura franceză, germană, engleză şi chiar română, precum şi tot ce e îndeobşte cunoscut din literaturile celelalte, va începe să turuie despre orice temă din filozofie, pe care a urmat-o la facultate, luându-şi licenţa cu bile albe şi distincţie; însă se va da bătută, chiar fără s-o întrebi, în privinţa limbilor vechi, care o plictiseau, matematicii, „pe care n-a înţeles-o niciodată şi a învăţat-o papagaliceşte, deşi a avut note mari la ea”, şi în sfârşit teologiei, pe care o adăugă în chip de haz. Ştiam de asemenea că ea citea mult şi era atât de satisfăcută de bagajul cunoştinţelor ei, încât licărul acela de bucurie care-i umplea ochiul, când abordai o temă de discuţie ce-i era familiară — de exemplu dacă aduceai vorba despre Proust, despre Paul Valery, despre predilecţiile invertite ale lui Rimbaud sau despre Montaigne, de omni re scibili din domeniile pe care ţi le indica la început — cu cât o dovedea mai informată şi mai mulţumită de sine, cu atât o făcea să-mi pară mai mărginită. Discuţia odată terminată, ea se prefăcea în copilă dulce, afecta pe mititica scumpă, ce vrea să fie răzgâiată şi găsea că teribilul, după intenţia ei, contrast între omniştiinţa ei şi între nevoia de copilărie, de zbenguială, de alintare, de gungureală de copil, care se uită la tine cu ochi bulbucaţi de frica pedepsei, e tot ce poate fi mai original şi mai cuceritor. Se da peste cap pe divanul meu, lăsând să-i cadă rochiţa, şi aşa destul de scurtă — era pe vremea rochiilor scurte —, descoperindu-şi astfel linia perfectă a picioruşelor şi mătasea neagră a pantalonaşilor bufanţi, în care ciorapii lucioşi, pentru ea mult prea lungi, se înfigeau modulând pulpele şi începutul coapselor, ca la pajii regilor de demult. Asta se întâmpla desigur după alte zbenguieli mai mărunte, pe care Voicuţa le făcea pe covor şi printre fotolii, făcea pe căţeluşul care mârâie, sărea de pe scaune, făcea gimnastică, iar când în ardoarea mişcărilor, ca într-un fel de uitare a locului unde se afla, îşi dezvelea astfel dedesubturile mătăsoase, se roşea toată, îşi ascundea faţa în palme, privind cu aceiaşi ochi, atât de drăgălaş bulbucaţi, prin gratiile degetelor desfăcute, pentru a controla, evident, cu acelaşi aer copilăresc, impresia pe care nu îndrăzneala gestului, ci noutatea priveliştii putuse s-o pricinuiască. Odată veni cu o carte

împachetată proaspăt de la librărie. Pentru că intenționat întârziam s-o întreb ce are acolo, deşi aşezasem pachetul ostentativ pe colțul biroului (eram sigur că vrea să mă dea gata cu cine ştie ce nume abracadabrant), nu se putu să nu-mi destăinuiască din proprie inițiativă:

— Nu ştii ce şi-a cumpărat fetița aici?

Ridicai ignorant din umeri.

Desfăcu învelişul şi-mi plimbă pe dinaintea ochilor o carte pentru copii, de curând apărută. Şi mă asigură că de la un timp s-a dedat cu desăvârşire lecturilor pentru copii, singurele care o mai amuză şi-i împrospătează sufletul.

Destăinuirea poate că ar fi fost interesantă, dacă nu ar fi fost făcută cu această nevinovată mizã în scenă.

Mă arătai foarte minunat de noua ei dispoziție sufletească şi mă declarai în deplin acord cu seceta de veritabilă literatură din ultima vreme. Însă pentru a ocoli eventualitatea vreunor considerente de mai lungă durată şi perspectiva unui eventual comerț de volume puero-literare, schimbai vorba, informându-mă de progresele partenerilor ei la repetițiile revistei, îmi povesti şi despre cei prieteni şi despre cei numai cunoscuți. Admirația ei mergea mai ales spre domnişoara Scumpa Caragea, al cărei talent, îmi afirma categoric, e deasupra oricărei aşteptări. Mai ales naturalețea jocului în atât de variate fațete — pentru că ea deținea cele mai multe şi mai importante roluri — este într-adevăr uimitoare.

— Dacă e cu adevărat descendenta domniței Ralu, îmi dădui cu părerea, lucrul e cât se poate de firesc.

Dar Voicuța nu ştiu să-mi precizeze din care Caragea descindea această Scumpă. Pentru că ne găseam totuşi la capitolul beizadelelor, o întrebai într-o doară dacă n-au oferit vreun rol şi Albei Ypsilant. Fu pentru prima oară acum, când observai o uşoară contractare între sprâncenele Voicuței.

Precum e limpede de bănuit, principala legătură care mă ținuse atât de strâns de fata aceasta mică era tocmai putința de a-mi sătura, prin ea, curiozitatea pentru o mie şi unu de lucruri, privind pe cea care mă interesa mai mult decât orice pe lume. Voicuța avusese câmp larg să creadă şi să rostească despre doamna Radu Şerban tot ce putea să-i treacă prin minte. N-o contraziceam deloc şi nu-mi dam niciun fel de părere, chiar atunci când vedeam clar țâşnind exagerările şi fierbând, oricât de voalat, eterna invidie femeiască. Eu nu făceam decât să ațâț tăciunii, când focul vorbirii amenința să se stingă. Astfel putusem afla de dubla „grandomanie" a doamnei Alba, adică de „exagerata" părere ce-o avea atât despre obârşia, cât şi despre frumusețea ei, de „aerele ei de filantroapă cu care vrea să „epateze", de „sărăcia" din care a scos-o soțul ei, de „frica nebună" de a nu-i displace printr-un fel sau altul şi a se trezi într-o bună dimineață deposedată de palat, de bijuterii, de automobile şi de toate „fumurile" ei de mare doamnă, în sfârşit de groaza şi mai mare a doamnei Esmaralda ca fiica ei să nu se aventureze în cine ştie ce greşeală, care ar fi trimis-o cu toată familia (familia era: mama şi vărul) pe stradă. De la Voicuța aflai că doamna Alba primise în dar de la soțul ei casa din Bucureşti şi una din moşii, dar că, donația fiind între soți, ea putea fi oricând revocată (recunoscui aci competența juridică a lui Radu).

Ea îmi aduse chiar câteva lumini mai mult asupra caracterului lui Georges Radu Şerban, care, ştia şi ea, în viaţa conjugală se purta într-adevăr ca un tiran, desigur cu mânuşi, dar tiran. Voinţa lui era lege pentru toţi ai casei şi, mai mult sub influenţa mamei ei, doamna Alba trebuise să se supună, pentru a-şi salva situaţia. Afară de asta, în toate familiile mai în contact cu casa maestrului, se credea că acesta se dedicase şi mai amplu, după căsătorie, avocaturii tocmai pentru a pune capăt călătoriilor ei şi ambiţiei de a-şi etala în străinătate frumuseţea, bogăţia şi aerele. Adică exact ceea ce-mi şoptise şi Raoul. În câteva cuvinte, ea conchidea apoi că toată mândria nemăsurată a doamnei Alba se năruia lamentabil la picioarele soţului ei, acceptând, fie sub îndemn, fie pentru că se obişnuise astfel, trista stare de roabă, de dragul câtorva bijuterii şi de groaza sărăciei. Or, asta nu dovedea câtuşi de puţin un suflet princiar, căci tot orgoliul ei demăsurat devenea astfel caduc şi ridicol...

— Poate că-şi iubeşte soţul? mă interesai cu groază.

— Da... foarte mult... Între ei e o diferenţă de douăzeci de ani... Desigur, contează că va „crăpa” înaintea ei şi atunci donaţia redevine valabilă. Asta i-e toată iubirea... Însă se înşală în aceste roze speranţe... prinţul Georges se ţine prea bine şi duce o viaţă prea restrânsă, ca visul să i se poată realiza, n-avea grijă. Pe urmă, când va ajunge de 50 de ani, ce o să mai folosească donaţia ambiţiilor ei... o să fie o păcăleală, de-o să râdă şi ea singură, muşcându-şi mâinile de necaz.

Când vrea să fie crudă, Voicuţa ştie să te înfioare cu noutatea ei, tocmai pentru că era aşa mică şi ochii îi luceau atât de tare, parcă vibra de ură tot corpul ei într-atât de mic că alt sentiment nu mai avea loc să precumpănească; din lipsă de spaţiu, sentimentele se manifestau pe rând în acest trupuşor frumos. De aceea eu nu puteam conveni că logica ei este adevărată până-n adâncul tuturor consecinţelor. Premisele sunt certe: domnul Georges Radu Şerban îşi tiranizează într-un fel soţia, adică n-o lasă în voia fanteziilor ei de femeie frumoasă şi dorurilor ei de ducă; punctul acesta pare a fi adevărat şi-mi convine de minune, îmi place. Dar ea nu se hotărăşte încă să se scuture de robie, nu din cauza diamantelor, a moşiei şi a aerelor de grande dame, ci pentru că nu se poate hotărî îndeajuns. Voicuţa a mai atins şi un alt punct, care-mi convine iarăşi nespus, şi e confirmat de-un fapt indubitabil, la care am fost martor şi al cărui rost adevărat abia acum începe să-mi apară. Alături de ea e bătrâna doamnă Esmaralda, care poate cu adevărat să fie obsedată de groaza mizeriilor de tot felul ce pândesc din umbră şi care chinuie în aste vremuri vitrege pe aţâţi urmaşi ai stăpânilor trecutului, pe aţâţi moştenitori de nume şi de sânge ilustru. Ea într-adevăr trebuie să fie prea atentă la mişcările fiicei sale, ea nu se sfieşte s-o însoţească, supraveghind-o de departe, chiar la un rendez-vous, după toate aparenţele de adio, al fiicei sale, ea trebuie să joace un rol covârşitor în nefericire sentimentală din ultimul timp a bietului prince Preda din mansarda madam Matildei.

Dar întrebarea care începe să se zbată acum în mine şi să mă frământe cu putere este: dacă un îndemn contrar ar veni tot aşa de persistent dintr-o direcţie opusă, doamna Alba nu s-ar găsi oare într-o prea sensibilă cumpănă? Hm, iată ceva care merită multă meditaţie: în orice caz, acest îndemn contrar n-ar avea de luptat numai cu bătrâna mamă şi cu un copios act de donaţie, a cărui validitate atârnă ca

un fir de păr deasupra faptelor ei. Dar peste actul acesta şi peste bijuterii, amintirea unei anume priviri a ochilor ei, ca şi acea aplecare înfruntătoare a capului pe spate, mă face să trec îndată. Voicuța a mai enumărat: aere de grande dame, dar rostind astfel, ea aşază în sens peiorativ punctul pe adevăratul i în această ordine de lucruri. Aşa cum am văzut-o pe Alba în realitate şi aşa cum gândul meu o vede neîntrerupt, înțeleg de minune că stăpânul ei nu e acest tiran de Georges Radu Şerban, pe care, din datele mele ştiu că nu-l iubeşte şi nu l-a iubit niciodată, ci unul căruia i se dă cu toată ardoarea, cu tot sufletul, cu tot corpul: aristocraticul, sensul, înclinarea spre aristocratic, son penchant pour. Ea nu poate concepe altfel trecerea ei prin viață, căderea materială i se pare un atentat la dreptul ei de a străluci, i se pare un ultragiu al frumuseții ei desăvârşite, deposedarea acestei frumuseți de podoabele pietrelor strălucitoare şi mai ales de podoaba cea mai de seamă: posibilitatea de a împrăştia, în clipa în care ar fi dorit, binefacerile de care poate dispune.

Voicuța traduce toate astea prin cele mai materiale expresii cu putință, dar eu ştiu ce trebuie să aleg din dispoziția ei de a bârfi. Se poate să mă şi înşel în această privință: oricum, însă, am impresia limpede, că Voicuța nu găseşte înăuntrul ei niciun sâmbure de nelinişte ori de îndoială, care ar pune-o în încurcătură înaintea întrebărilor şi atacurilor vieții. La ea totul e drept şi fără complicații: îi place ori nu-i place ceva. Considerente laterale, care să se interpună în calea voinței ei, constituind adevărate piedici cu totul şi cu totul de neînvins, aşa ceva nu există pentru înfiorător de marii ei ochi pe fața mignonă. Şi totuşi, în cinstea ochilor ăstora, s-ar fi cuvenit mai multe posibilități de crâncenă ezitare, de luptă cu sine însăşi. Aş fi dorit-o o fiică de comunist intransigent, bunăoară, ea însăşi o înverşunată adeptă a teoriilor roşii. Acaparat în întregime de lanțurile vieții burgheze, în care observ că-mi merge convenabil, ba chiar peste aşteptări, aş fi contrazis concepțiile ei, cu ardoarea avocățească a celei mai calde convingeri, deşi n-am stat niciodată să mă întreb serios, nici când făceam pe hamalul la Brăila, care sistem social ar putea fi mai suportabil. Pe vremea aceea e drept că frecventam unele cercuri socialiste, dar numai curiozitatea mă ducea acolo, şi parcă în răzvrătirea frenetică a oamenilor acelora, în scrâşnetele lor de revoltă şi-n poticnirea raționamentelor lor (erau unii adorabili în ignoranța lor şi-n stângăcia aproape bufă, cu care conduceau greoiul car al logicii retorice) mă simțeam mai la îndemână eu, fugarul fără motiv, vagabondul de amorul artei. Pasiunea m-a atras sub toate formele ei de manifestare şi oamenii aceia, unii extraordinar de inteligenți, deşi orbiți de credință, alții mai nevoiaşi la cap (cea mai cumplită inegalitate, cea mai țipătoare nedreptate cu distribuirea calităților naturale, a inteligenței şi a meritelor, acolo am văzut-o), dar însuflețiți de aceeaşi patimă fără zăgaz, clocot enorm de cascadă, mă țineau parcă magnetizat sub luciul straniu al urii şi dorului lor de răzbunare.

Dacă acum însă, ferit de cuirasa maturității şi de lama rece a unei lucidități sceptice, care uneori mă nemulțumeşte ori chiar mă agasează literalmente, aş putea rezista tenace oricărei tentații ideologico-sentimentale, fie ea plasată în stânga, în dreapta ori la mijloc, cu siguranță însă că aş ocupa bucuros o poziție extremă şi diametral opusă, când aş găsi o fată ca Voicuța, aşezată din timp, şi nu din

diletantism, de bună seamă, în poziția adversă. Jocul contrastelor şi al contrariilor e tot ce mă amuză mai mult, mă covârşeşte, mă înfi-oară şi mă asmute, şi sunt nespus de fericit că domnița Alba ocupă real şi mai cu seamă sufleteşte un turn de fildeş închis muritorilor de rând, la umărul cărora tocmai pentru asta mă simt nespus de mulțumit, în aceste momente de mare tensiune a vieții mele, că mă găsesc.

În schimb, Voicuța ştie să anihileze, împreunând elemente care se anulează reciproc, orice diferențe care ar constitui vreo stavilă satisfacerii gusturilor ei de moment. Împrejurarea face ca ea să nu fie numaidecât o Ypsilant, o Basarab, sau mai ştiu ce alt mare nume. Dar chiar de-ar fi astfel, îi citesc prin transparența gândurilor că diferența dintre noi n-ar deschide neapărat înăuntru-i un teatru de luptă; dimpotrivă, dacă acel care-ar întâmpina-o cu omagiile lui i-ar fi pe plac, poarta sufletului ei s-ar deschide de la sine, indiferent de punctul de plecare al nou-venitului sau de ce-ar putea clocoti sub crusta aparenței sale.

E pentru prima oară, aşadar, când Voicuța lasă să-i scape această contractare a frunții, pentru că numele doamnei Alba a căzut iar între noi. Şi cum țin să-l port din nou de-a lungul convorbirii noastre, pe care ea se sileşte s-o păstreze întruna tot în jurul revistei teatrale, observ că nu mai e nicio înşelare. Voicuța e pur şi simplu scandalizată de această doamnă, pe care ştiu bine, o vizitează din când în când cu mare deferentă şi se mândreşte că are acces la ziua ei de primire. Iată, nu se lasă nici acum până nu-mi repetă, cu un aer de degajare care mă înveseleşte, că adesea e „nevoită" să-i calce, din motive „familiare", pragul şi să-i suporte săptămânal „fasoanele şi prezumțiozitățile". Şi, pentru că-mi ghiceşte necontenit zâmbetul, pe care nu ştiu cum să-l ascund mai bine sub mina mea cea mai serioasă cu putință (poate tocmai mina asta mă demască), ea se irită din ce în ce mai mult, muşcă şi zgârie şi izbucneşte într-o adevărată furie când încerc s-o contrazic. N-am mai văzut-o niciodată pe Voicuța pradă unui astfel de acces, n-am mai văzut-o niciodată pradă oricărui fel de acces. Sub forma asta ea mă atrage nespus şi pieptul mic, dar plin şi semeț, îşi modelează sub impetuozitatea zbuciumului şi mai precis şi mai enervant dublul amănunt al rotundelor lui accidente.

Şi iar mi-aduc aminte o întrebare care-mi răsare uneori, dimineața, în căldura patului, când încă nu sunt deplin trezit de lumina dintâi a zilei: cum se face că Voicuța vine şi pleacă de la a nu ştiu câta vizită în apartamentul meu, aşa cum a venit şi a plecat la întâia? Teama unei complicații în plus, pe care la început am dorit-o, dar pe care pe urmă am evitat-o, mi-a servit de răspuns desigur; dar totdeauna mi s-a părut incomplet, nesatisfăcător, acest răspuns. Acum văd însă că a fost şi stupid.

Mă apuc deci să zâmbesc dulce Voicuței şi sunt gata s-o asigur că am vrut s-o necăjesc. Dar cum am început această demonstrație, văd că n-am izbutit altceva decât să torn şi mai mult gaz peste foc. Mă apropii tremurând de ea şi încerc s-o mângâi, însă mă respinge cu furie, îmi aruncă mustrări grele, îşi ia bascul şi se duce să şi-l aşeze în fața oglinzii. Dar cum se vede plânsă, cu ochii înroşiți, îl trânteşte de pământ, izbucneşte de-a binelea în lacrimi şi se repede la divan, pe care se azvârle cu o vigoare neaşteptată, făcându-l să se lase şi să se ridice în repezi

şi adânci amplitudini, de parcă ar fi cântărit întreit. Mă aşez lângă ea pe covor şi o mângâi, şoptindu-i cuvinte de împăcare, amestecate subtil cu declaraţii de admiraţie. Cu tot zbuciumul ce o agită în mişcări ritmice, la care participă dintr-o dată întregul ei corp, văd bine că mă ascultă. Pe urmă suspinele se răresc şi mâna mea îi mângâie fruntea şi părul... pentru a mă trezi pe nesimţite atingându-i umărul şi braţul. Voicuţa a încetat să suspine şi nu mai face nicio mişcare; parcă ar aştepta ceva. Parcă ar urmări mersul mâinii mele, care acum alunecă, reptilă caldă, pe şoldul ei spre coapsa plină. Dar când vreau să-i prind buzele sub buzele mele, se fereşte; în schimb, mâna poate să mi se plimbe netulburată pe străveziul neted şi lucios al ciorapilor de mătase, pe genunchii şi pe pulpele vii şi tari, de mică sportivă. Când dau a doua oară s-o sărut, ea se ridică fără un cuvânt, ca o hipnotizată, traversează biroul, intră în dormitor şi apoi în sala de baie, a cărei uşă o lasă deschisă. Încearcă duşul, apoi aud clar zgomotul pantofilor trezind pe rând sonoritatea plăcilor de faianţă, aud plesnetul rochiei şi al rufelor în aer, le aud căderea limpede şi marchez intervalele dintre aceste zgomote cu imaginea copleşitoare a gestului cuvenit. Acum Voicuţa a rămas numai să-şi tragă ciorapii, şi mi-o închipui în câte-un picior, în faţa oglinzii înclinate, trăgându-i cu supărarea şi energia cu care s-a despuiat şi de celelalte veşminte. Iar uşa rămâne necontenit deschisă. Mă apropii nesimţit, şovăitor, umilit, gata să-i cer iertare, îmbrăţişându-i genunchii, sărutându-i mijlocul gol. Şi ezit la fiecare pas, nesigur, surprins, fericit. Ciorapii au căzut şi ei, i-am auzit, căci luciul alb al faianţei vibrează şi la atingerea mătasei, iar auzu-mi congestionat ar înregistra acum şi zborul unui infuzor. Iar de acolo nu mai vine acum nicio mişcare, nici cel mai neînsemnat zgomot: sunt aşteptat desigur, totuşi mă apropii tiptil, ca un hoţ. N-am atins nimic, n-am provocat nici cel mai slab sunet; aşa că e de mirare cum uşa a fost repezită în pervazul ei cu puternica-i detunătură caracteristică, tocmai când degetele-mi tremurătoare se întindeau, să mă sprijine, spre acelaşi pervaz mântuitor. Totuşi cheia n-a fost întoarsă şi acum foşnetul dens şi răscolitor al duşului bombardează vehement pereţii de porţelan ai căzii cu moleculele milioanelor de proiectile pulverizate. Şi uşa stă între noi, barieră docilă, gata să cedeze la prima împingere. De ce n-a întors cheia şi de ce a aşteptat atâta până să arunce uşa în pervaz? Dintr-un anume punct al dormitorului aş fi putut urmări în voie toate mişcările ei, î-aş fi putut vedea nestânjenit de nimic toate misterele corpului. Aş fi putut — dar n-am căutat acest loc fermecat, deşi am fost aşteptat atâta. Şi uşa a revenit, parcă ea însăşi uimită de nătângia mea, să-şi îmbuce cadrul cu acel clac sec şi disprețuitor. Dar cheia n-a fost întoarsă şi asta e semn că s-a lăsat anume şi-un mijloc de corijare: o simplă, o uşoară presiune şi zâna stropilor de rouă îmi va apărea toată, în toată minunăţia farmecelor ei mignone, în ceaţa ploii irizate de razele verii, strâmbate de groasele geamuri gofrate. Răpăitul duşului e o chemare energică, imperativă: acum s-a oprit. A pornit iar, ca să se oprească din nou scurt: un aviz, o somaţie... A doua somaţie... Pauză... A treia somaţie...

Văd pielea fină strepezită de recele aspru al periei de apă şi nu mai văd nimic. Izbesc uşa şi înaintez...

Mă primeşte un ţipăt îngrozitor, de moarte. Mă loveşte ca un drug greu şi mă abate în lături. Voicuţa s-a chircit melc în mijlocul conului de apă, în ceaţa fină a

picăturilor reflectate de fundul căzii. E toată o spirală albă Voicuța şi-i văd acum în bătaia duşului doar încovoierea spinării lucii şi rotundul unui şold exagerat de nefirescul poziției. Dar vorbele ei sunt grele şi țipătul ei hotărât; trebuie să dau înapoi orbit, zăpăcit de ploaia şi de tonul categoric al indignării teribile. M-am refugiat tocmai în fundul biroului, în dosul mesei mele de lucru. Prin întredeschizătura uşii de la baie, pe care n-am avut puterea s-o arunc zdravăn după mine, în rama-i ermetică, am auzit chiar, îndată după ieşirea mea, încetarea bruscă a răpăitului de apă. Peste câteva minute numai — trebuie să subliniez asta, într-un interval de timp mai puțin de zecimea celui ce i-a trebuit să se dezbrace, deşi logica lucrurilor ar fi cerut invers — Voicuța a traversat dormitorul îmbrăcată perfect de corect, în uşorul ei costum creme de vară, pudrată gata şi cu bascul de mătase, de aceeaşi culoare ca şi rochia, aşezat strict în locul unde ştia ea atât de cochet să şi-l aşeze. Când a tăiat apoi biroul cu pasul mic şi înțepat, mi-a aruncat în treacăt, mândră şi înecată toată în cel mai sarcastic dispreț:

— Credeați c-o să meargă aşa uşor... cum ar merge cu vreo doamnă Radu Şerban oarecare?

La bătăile în uşă discrete şi semnificative ale contesei Irma n-am răspuns deloc, de două nopți în şir. De altfel m-am întors în odăița mea din mansardă trecând cu multă precauțiune pe coridorul gol. Numai în prima seară, în fundul cotului care duce la apartamentul prințului Preda, am surprins iar pe madam Matilda încovoiată de la mijloc cu urechea lipită de uşa Auricăi. Dar păşeam atât de încet, că ea nu m-a simțit şi, pentru a nu-i da de veste că am sosit din peregrinările mele provinciale, m-am refugiat pe vârful picioarelor înapoi, şi-am mai rătăcit vreo două-trei ore până să mă reîntorc şi, nevăzut de nimeni, să-mi reiau în primire camera. Cum ştiam mai de mult, din propria-i mărturisire, Irma, de câte ori revenea din oraş singură, încerca la uşa mea dacă sunt „acasă". Şi-acum încercă la fel, în prima noapte, ş-apoi în a doua: aşteptam molcom să reintre la ea şi să se culce şi-apoi pândeam cu urechea venirea prințului Preda din oraş sau pasu-i târşit de la uşa lui spre odăița ei. Dar cum nimic nu se auzea, plecam după vreo trei ceasuri în garsoniera mea, ca să dorm cum trebuie. A treia noapte mă odihnii bine acasă, pe divanul cel larg şi bun, ca să-mi restabilesc lipsurile de somn. A patra revenii din vreme la mansardă; madam Matilda mă simți tocmai când întorceam cheia în uşă şi-mi ură bună venire. Cum băgasem de seamă, în aste două nopți din urmă petrecute aci, ea se culca înainte de venirea Irmei, aşa că în noaptea asta n-avea cum să-i dea de veste. Şi întâmplarea făcu ca tocmai în noaptea asta să se petreacă aceea ce doream, astfel că lucrurile ieşiră de minune. Pe la unu şi jumătate să fi fost, nu puteam distinge clar pe cadranul fosforat al ceasului de mână, Irma reveni singură ca de obicei şi încercă la uşa mea. Irma venea totdeauna singură, pentru că prefera să-şi exercite profesia acasă la clienți ori la hotel; în odăița ei avea fotografii şi obiecte reprezentând amintiri, pe care ținea să le ferească de obscenitățile verbale şi faptice la care se dedau muşterii. De altfel, pe cât putusem prinde de la ea, avea clientelă constantă şi cu orar stabilit: oameni însurați, studenți serioşi, doi preoți catolici şi unul ortodox, o doamnă în vârstă cu lornion şi liceeni sfielnici; contingența zilnică nu era prea bogată — oricum o prefira cu atenție şi în majoritatea cazurilor o permanentiza, mai ales că aproape toată i-era adusă sub

garanția prieteniilor mai vechi. Aşadar, nu răspunsei Irmei, nu dădui semn de viață. O auzii cum închise după sine uşa ei şi-apoi aşteptai calm, încercând să stabilesc poziția exactă a acului vag luminos, care indică orele dreptunghiularului meu Longines. Locul minutarului îl puteam stabili uşor; însă orarul, oricât de luminos, pentru că prea scurt şi rotund, greşeam totdeauna să-l aşez exact la locul lui pe linia dreaptă a celor două şiruri de cifre. Mă necăjeam cu nespusă plăcere de această neizbutință, care mă făcea, ca şi în cele două nopți trecute, să-mi găsesc de lucru pe întuneric. Ridicam butonul şi învârteam acele la întâmplare; apoi căutam să le stabilesc direcția cu multă luare-aminte, în sfârşit dam drum pentru control unui mic felinar electric, pe care-l luasem anume în vederea acestor nopți de veghe şi al altora cu un rost ce până acuma doar îl năzăream. Şi nu izbuteam să ghicesc decât rar adevărul; mă îndârjeam în adevăratul înțeles al cuvântului şi nu simțeam câtuşi de puțin povara timpului. Dar uşa prințului Preda o auzii deschizându-se, cu toate că slaba suită de sunete ce veneau de acolo putea să mă înşele. Lăsai ceasul în pace şi încordai intens auzul: pasul abia îl percepeam, dar momentele ritmice ale atingerii cu podeaua îmi înfățişau mersul acesta mai sprinten, mai hotărât, deşi rar şi precaut. Numai la întors, prințul Preda îşi târşea picioarele, înfrânt şi umilit. Acum se auzea limpede şi zgomotul discret al ciocănitului în uşa Irmei. Apoi din ce în ce mai îndesat, mai stăruitor.

— Chere comtesse Irma... ouvrez je vous en prie... je vous supplie... Începu vocea plângătoare.

Ascult cu sufletul la gură şi parcă mă zbat să-mi proiectez voința afară, prin pereți, spre patul Irmei, ca un hipnotizator:

„Ridică-te, Irma, şi-l urmează! îi poruncesc. Ridică-te! Mai tare, prințule...!"

Dar rugăciunile prințului au contenit şi ascult zdrobit cum se târşeşte pe sală, jalnic şi înfrânt, pasul lui nefericit... Disperarea mă cuprinde şi mă strânge zdravăn în brațe: încă o noapte pierdută...

Nu ştiu de ce nu-mi vine să plec, de ce mă încăpățânez să mă joc iar cu lumina înşelătoare de fosfor a ceasornicului meu oblong. Dar acum jocul nu izbuteşte să mai mă câştige ca la început. Ba se pare că i-am prins şi secretul, dar n-am nicio satisfacție pentru asta. Aş dori să plec şi totuşi de la uşă mă întorc la fereastră, privesc luminile oraşului în negură şi blocurile de zid într-atât cât intră în cercurile felinarelor. Pe urmă iar vreau să plec... Mă aplec, cu o îndrăzneală care mă înfi-oară abia după ce o săvârşesc, deasupra largii streşini a mansardei, să văd dacă la capătul ferestrelor este lumină; dar îmi amintesc la timp că prințul Preda îşi are dormitorul pe şirul odăilor Auricăi şi Irmei, aşa că e inutil să-mi exagerez curajul deasupra abisului mut şi întunecat. În sfârşit...

Am sărit în urmă-mi ca o panteră. Şi m-am lipit de uşă înfiorat... paşi pe coridor, paşii rari, acum şovăitori şi la dus, ai prințului. Îmi vine să strig de bucurie: am avut tot dreptul să muşc iarăşi zdravăn din nevoia mea de odihnă, când mâine am atât de lucru, să rămân aci şi să aştept! Bătaia rugătoare reîncepe şi o dată cu ea glasul plângător. Şi, Doamne, un zgomot lămurit de cheie care se învârteşte. Un dialog care răsună în şoaptă, în şoapte tremurătoare, rugătoare, în alternanță cu altele energice, şfichiuitoare. Îmi vin chiar lămurit în urechea mea:

— El n-a venit, îți jur... am încercat eu singur la uşa lui... ca să poți fi sigură...

Ş-apoi, după o scurtă pauză, sentința:

— Bine, aşteaptă...

„El n-a venit, îți jur”... Poate eu...? Desigur... La uşa cărui „lui” ar mai fi putut încerca prințul, în interesul Irmei, pe tot coridorul ăsta?... Ah, prințul meu e fermecător, cum îmi vine el singur în mână! Acum uşa Irmei se aude din nou. De bună seamă că a ieşit şi o încuie, şi văd parcă prin lemn, cum nefericitul radios îi ia în posesie brațul rotund şi cald de somnul întrerupt. Atunci dau lumină mare în odaia mea şi întorc cheia cu zgomot. Dar nu mai era nevoie. Irma văzuse dunga de lumină aprinzându-se sub uşă şi nici n-am apucat bine să descui ca lumea, că ea şi lovea lemnul, cu mâna, cu brațele, cu tot trupul:

— Ai venit... deschide.

Am deschis larg şi Irma mi-a căzut în brațe. Pe deasupra umerilor ei am văzut capul lui Eminescu mort. Nu mai era aproape de moarte: în clipele astea el murise de-a binelea... Ochii holbați mai trădau o viață pe această mască mortuară, sinistră mască de ceară...

Foarte grațios şi binevoitor l-am poftit pe prinț să intre. Dar Irma i-a răcnit înfuriată în obrazul stins:

— Mincinos, mincinos, ai spus che ciochenite în uşe a lui. Negru - pentru că prințul trecuse acum de la starea de agonie, la aceea a decesului declarat, şi de aci starea de mumificare cu o repeziciune înfiorătoare — obrazul lui se lăsa lovit de revolta ei, umilit, cădea într-o parte, plesnit de hazul şi de ironiile ei.

Nădejdile mele nu merseseră până aicea; jignirea ce vream să-i fac prin gestul mărinimos care avea să urmeze nu era îmbrăcată în acest aparat dramatic, pe care i-l da atât de copios bucuria de a mă vedea şi satisfacția de a-l înjosi pentru mine, ce eclatau acum de pe buzele Irmei. Incapabil să rostească un cuvânt, incapabil să se mişte, prințul replica doar cu ochii. Ochii lui prinseseră în sfârşit viață şi reacționau cu lumini de spaimă la fiecare cuvânt al ei. Dar ceea ce îl dobora pe prinț cu desăvârşire, şi anume ceea ce socotisem eu că are să-l doboare, era tocmai propria lui laşitate, groaza de rupere definitivă, care-l țineau atât de imobil, în ploaia de ocări a unei cocote de mansardă, pe el, prințul Preda, urmaşul prinților Buzeşti, şi asta în fața unui străin, a unui comis-voiajor, la salutul respectuos al căruia el răspunsese cu atâta grație înaltă, cu atâta rezervă princiară.

Era timpul deci să reintru şi eu în scenă: repetai poftirea şi chiar apucai pe nenorocit de braț, împingându-l cu uşurință, aşa de moleşit de neaşteptatele lovituri cum era, pe uşa larg deschisă, înăuntru, spre marea nedumerire a Irmei. Venise rândul ei să-şi holbeze ochii. Dar ceea ce trebuia să urmeze născocisem şi pusesem la punct cu multă meticulozitate: până acum avusese loc numai un prolog neaşteptat, care-mi aducea, evident, un considerabil ajutor. Răspunsei deci privirilor răscolite de uimire şi de indignare ale Irmei cu înclinări din cap, concesive şi milostive. Prințul, care stătea ca un manechin pe picioarele răşchirate, urmărea şi el, şi mai distrus ca înainte, scofâlcit şi descompus acuma ca un cadavru învechit şi dezgropat, limbajul, pe care mă prefăceam că vreau să-l feresc de ochii lui, al feței mele. Semnele binevoitoare şi protectoare ale unui comis-voiajor, care intervine la o

cocotă pentru un prinț... Şi în ce condiții nimicitoare?... prins cu minciuna... minținд în dezavantajul chiar acestui comis-voiajor... neizbutind să reacționeze în niciun fel... surprins printr-o bruscă dezvăluire ca un ulcerat de lepră de pe care ai smuls brusc cearşaful, descoperindu-l în cea mai josnică şi putredă decădere trupească şi morală!

Pentru ca să duc lucrurile până la capăt, după planul meu, am vrut să ies zorit, să pretextez un voiaj urgent cu un tren care pleacă la 4 dimineața. Am încercat să reabilitez pe prinț, mărturisind că într-adevăr am auzit bătaia lui în uşă, că ea m-a trezit din somnul adânc în care căzusem îmbrăcat, de aseară, când şi madam Matilda a văzut că m-am înapoiat. Îl apăram însă stângaci, aşteptându-mă ca Irma să izbucnească îndată că şi ea a zguduit destul de tare uşa mea şi n-a primit totuşi niciun răspuns. Dar prințul a zguduit-o incomparabil mai tare, credeam că se dărâmă casa, exageram eu, pentru a face şi mai incredibile argumentele ce invocam. Cu trenul de la ora 4 avu loc o adevărată furtună: cu ardoarea ei ungurească, Irma putu descoperi tentativa mea de minciună — oricât avusei aerul că mă apăr de dibaci - şi luând pe prinț de umeri, îl aruncă afară cu un picior aplicat în şezut. Mersei cu perfidia până acolo încât încercai să mă iau după cel izgonit spre a-l asigura de simpatia mea, dar astfel ca ea să mă smulgă din uşă, şi satisfăcut că totul ieşise de minune, cu desăvârşire dincolo de aşteptările mele, răsplătii pe Irma în restul nopții cu sincere dovezi de iubire, reflectând fericit că în momentele acestea, în întunericul profund, în patul sterpelor lui invocații către chipul invizibil din perete, prințul decăzut îşi imaginează cum scumpa lui fotografie e terfelită de râsul unei cocote şi al unui comis-voiajor, în plin rut dezlănțuit. Şi acest coşmar aievea de o noapte întreagă va trebui să biciuiască sângele lui albastru, oricât de îngroşat şi moleşit, să-i împroaşte sufletul de indignare, să-l împungă cu greaua nevoie a reabilitării, să-l facă să mă caute singur, să-mi vorbească, să se explice, să se ridice... şi să se şteargă.

Dacă mai poate fi cu putință să facă toate astea... Dacă nu, voi vedea, voi găsi altceva... altceva... dracul ştie ce voi mai putea găsi...

Mai ales acum, omul acesta mă interesa covârşitor. Priveliştea recentă îmi zugrăvise halul lui de decădere şi-mi colorase iarăşi la orizont cu azur şi portocaliu cerul nădejdilor şi străduințelor mele. Plumbul opac de deasupra acestei orbecăiri prin mansarde şi prin intimități de cocote se spărsese într-o parte, şi valuri de speranță curgeau încoace, înconjurându-mă şi săltându-mă, făcându-mă să respir o atmosferă mai pură. Nu mai aveam nicio îndoială, prințul Preda era un înger izgonit. Se prăbuşise definitiv din gândurile ei şi acum se zbătea în țărână, cu brațele întinse după zeul care-l alungase. Acum zelul meu prin aceste obscure şi infamante locuri avea un sens în proprii mei ochi, cel puțin un sens avuabil, la al cărui capăt şi izbutință nu mai reuşeam să mă gândesc. Zilele frumoase ale dosarului dătător de nebuneşti iluzii reînviaseră: don Quichotte, naivul şi romanticul, se întorsese, dar astăzi gloaba lui călca pe teren solid, spre o țintă care nu mai era o simplă vânturătoare în gol.

Prințul Preda are o fotografie cu autograf şi mai are, de bună seamă, şi alte urme ale trecutului... ele pot fi obiecte scumpe de frumoasă aducere-aminte, dar se pot preface şi-n arme extrem de periculoase împotriva celui ce n-ar mai vrea să

audă glasul aceluiaşi trecut. Oare o astfel de pradă dusă la picioarele donnei Alba, pentru că ea redevine donna, o dată cu limpezirea orizontului, n-ar fi într-adevăr încoronarea unei lupte tot aşa de sălbatice, de dârze şi de nobile, ca o victorie într-un proces răsunător? Şi încă, gândiți-vă prin câte paragini de mister trebuie să treacă imaginația ei înapoi, pentru a reconstitui eroismul de-acuma... Dar să tăcem acum, încă nu ştim nimic, încă n-am dobândit niciun punct statornic de reper... Nimic decât o simplă, o vagă, dar minunată speranță... brațele albe nu mai sunt pătate de balele lubrice ale acestui isteric decăzut.

L-am revăzut pe prinț în zilele următoare şi l-am salutat cu destulă deferentă, am primit cu mare satisfacție mâna lui, l-am însoțit de câteva ori pe drumul lui, bună bucată de cale. Am discutat cu el despre vreme, despre politică şi literatură, şi m-am speriat chiar într-o privință de prea buna părere ce-i dam prilejul să-şi facă de-un simplu comis-voiajor. Dar el nu părea speriat deloc de competența mea, pe care hotărâi totuşi s-o înfrânez şi s-o mânuiesc pe viitor cu mai multă zgârcenie şi băgare de seamă. În schimb, dacă prințul mă privea îndoielnic, şi cam speriat, era, am citit bine în ochii lui, să vadă numai dacă n-am păstrat în memorie imaginea ridicolului în care se înecase în noaptea dezastrului său şi dacă în dosul tuturor manifestărilor mele de prietenie şi respect nu se ascunde un sâmbure de amară ironie şi o intenție de renghi. Evitam, aşadar, să aduc vorba de evenimentul petrecut, având oarecum aerul că găsesc nedelicat a o face, încă lăsându-l în acest chip să clocotească şi mai mult de nedumerire şi nesiguranță, în cele din urmă, în fața unui pahar de vin, prințul Preda se hazarda să pătrundă în subiectul de vorbă până acum atât de cu grijă ocolit de amândoi. Teama lui de seamă, a bietului nobil scăpătat, era să nu-mi fi închipuit eu că Irma i-ar fi metresă şi încă atât de stăpână pe dânsul, „că-mi face orice fel de mizerii vrând să mă abandoneze, iar eu îi înghit toate numai şi numai să nu mă părăsească de tot". Nu, înainte de toate, asta trebuia să-mi iasă din minte, că dacă ea mă preferă acuma, el ar avea ceva de pierdut ori de câştigat: între el şi dânsa n-au fost totdeauna decât relații corect tarifate şi dacă, în seara cu pricina, el s-a purtat cum s-a purtat, asta n-a făcut-o decât pentru că avea a face cu o cocotă, pe care, pentru a evita orice fel de scandal, nu trebuie niciodată s-o contrazici.

Prințul însuşi observă, de bună seamă, reamintindu-şi desigur şi de alte diferite amănunte ale întâmplării trecute, că explicația lui e neîndestulătoare. Dar eu mă grăbii să-l întrerup, pentru a-l lăsa cu această impresie, şi a-l lăsa, aşadar, cu nevoia să revină mai apoi cu dezvoltări şi mai ample. Şi săvârşii prima tentativă de a pătrunde în templul părăsit şi închis pentru trecătorul străin, mărturisindu-i cu cel mai perfect aer de sinceritate că nici prin gând nu mi-a trecut ca un om ca dânsul să poată iubi o simplă cocotă, oricât Irma se străduise prin tapajul ei să mă convingă de contrariul. Ea vrea, evident, profitând de o delicatețe rară de suflet, pe care o ia, probabil, drept slăbiciune, să-mi demonstreze ce sacrificiu face pentru mine, renunțând la un om ales şi de mare neam; dar asta sunt simple manevre de femeie de stradă cu care sunt prea obişnuit şi nu-mi mai fac nicio impresie, cu atât mai mult cu cât mi-e perfect egal dacă o femeie de teapa sa, şi chiar orice fel de femeie, mi se dă pentru că mă preferă altuia sau pentru că a fost luată la goană de foştii ei amanți.

Ascultătorului păru că-i place, din parte-mi, această profesie de credință în materie de femei, dar cu siguranță că lumina ochiului meu, pe care o lăsam deschisă într-un anumit mod, nu-i plăcu chiar la fel. Profitai de ocazie să merg încă un pas mai departe, exprimându-mi admirația pentru oameni făcuți dintr-o bucată, ca mine, pentru care femeia nu joacă niciun rol, şi exprimându-mi compătimirea, nu lipsită de oarecare ironie (de astă dată şi în glas nu numai în ochi), pentru cei care nu se pot mândri cu tăria mea sufletească. Prințul Preda căscă ochii mari la mine, dar încă nu-l lăsă să-i scape ceva; primele mele asalturi căzură astfel zdrobite de duritatea neîncrederii lui. Teama de a nu-i da astfel tocmai acum de bănuit mă făcu să bat în retragere şi să-i vorbesc de diverse afaceri de ale mele prin provincie: dacă omul ăsta ar pândi o singură zi înaintea casei Radu Şerban sau dacă l-ar aduce dracu' în instanță, tocmai în momentul când iau cuvântul, ridicându-mă de lângă maestru, toată întreprinderea de acum — căreia-i sacrific nopți, vigoare şi dreptul de a fi stăpânul meu însuşi şi căreia i-aduc tăria de a nu roşi de propriile mele gesturi — s-ar nărui deodată; ca şi vasta construcție bătută din lespezi de imagini a dosarului.

Încetinii deci zelul meu în juru-i, fără totuşi a mă decide să părăsesc pentru un timp mansarda; afectai chiar că-l ocolesc uneori, pentru a-i învedera indirect că sunt absorbit şi de alte lucruri mai serioase decât de astfel de conciliabule în doi, la berărie, despre femei şi politică. Ba căutai să mă reîmprietenesc şi cu Aurica, pe care n-o mai văzusem de multă vreme şi care nu mă întâmpină prea veselă, de bună seamă informată poate chiar de buna ei prietenă despre legătura cu Irma şi despre ultimele evenimente ale mansardei. Odată mă prefăcui atât de bine că evit a-l întâlni, încât a doua zi mă căută singur. Îl văzusem de departe, tocmai când încuiam să plec; mă prefăcui că nu-i observ zâmbetul de bună revedere ce mi-l trimitea prin lumina slabă a becului din coridor şi nici măcar că-l observ pe dânsul: avusei impresia chiar că mă strigă, dar eu fugeam de zor şi astfel dădui buzna peste Aurica, în cotul celălalt al coridorului; ea tocmai urcase scara, era îmbrăcată de oraş şi avea pălăria în cap. Astfel putui să-mi amintesc unde mai cunoscusem eu pe Aurica; pălăria ce-o purta acum mi-o trăda. Însă nu mă grăbii să-i comunic descoperirea mea, căci prințul tocmai ajungea din urmă în dreptul nostru; abia acum mă făcui că-l văd şi-l salutai, cu o anume mişcare a ochiului, în raport cu compania în care mă găseam şi din care el trebuia să deducă cât de indiferente mi-s femeile şi cât de puțin sunt de constant sau am predilecție pentru una anume.

— Aurico, acum te-am aflat, am pus mâna pe tine... Îi strigai vesel, evident mai vesel de purtarea mea cu prințul, care-mi ieşise de minune, decât de constatarea ce făcusem cu Aurica. Aşa e că-ți oxigenezi părul şi ți l-ai tăiat de curând...? De fapt eşti brună şi până acum un an şi jumătate, doi, ba trei, dacă nu mă înşel, aveai un minunat păr negru... Spune repede, repede, dacă nu e adevărat...

— Ce te-a găsit, îmi răspunse ea şi mă privi bănuielnic...

— Mă recunoşti acum?

— Nu te recunosc...

— De prințul Ypsilant ți-aduci aminte?

— Prințul... Yp... cum i-ai zis?... Iartă-mă, dragă, dar eu nu cunosc decât pe prințul Buzescu...

O urmai în camera ei, unde-şi scoase pălăria şi unde buclele ei scurte şi blonde tot nu mă dezarmară!

— Dar spune dacă nu-i adevărat că purtai părul lung... şi negru...?

O priveam drept în ochi, pentru a-i surprinde orice ezitare, orice ocolire a adevărului, contemplându-i pielea oacheşă, cum nu poate avea o femeie blondă.

— E adevărat că mi-l oxigenez, dar nu l-am mai purtat lung de când eram fetiță, râse ea nu fără oarecare neliniște în sunet şi priviri... Dar ce vrei să spui cu prințul ăla? reluă apoi cu oarecare seriozitate şi nepăsare... cum zici că-l cheamă?...

— Ypsilant...

— A, ha, Ypsilante...

— Atunci ți-aduci aminte...

— Da, da, mi-aduc... am învățat şi despre ăsta la istorie. Trebuii să-i povestesc atunci, cu ochiul necontenit în gardă, despre prințul Raoul, despre pasiunea lui pentru femeile cu părul lung şi mai cu seamă pentru una anume, pe care chiar c-o iubea în adevăratul înțeles al cuvântului. Nenorocita n-a ştiut însă să aprecieze acest sentiment, care putea să ducă la urmări foarte serioase pentru ea (deşi prințul nu mai e aşa de bogat astăzi, totuşi...!) şi a fugit într-o noapte, şterpelindu-i un inel cu care ai fi putut cumpăra o casă...

— O-ho, o casă, îți cam place să exagerezi dumneata!...

— O casă, o casă, repetai cu aplomb, care nu mai poate da loc la nicio contradicție, în glas.

— Ce spui!... atât valora! scăpă Aurica, îngălbenindu-se şi mişcându-se agitată pe scaun.

— O, foarte scump era, întregii, şi idioata trebuie să-l fi dat pe nimic... Să nu-ți închipui c-ar fi putut cumpăra un imobil ca ăsta în care stăm, în schimbul lui... dar 600 000 lei lua pe el, de la orice giuvaiergiu de pe Calea Victoriei.

Aurica devenise neagră-pământie şi nu-şi putea stăpâni neliniştea care-o apucase ca frigurile, subit, nemailăsându-mi nicio îndoială asupra persoanei pe care o aveam în față.

Ea păru să cuprindă apoi deodată toată gravitatea situației prezente, şi, tocmai când mă pregăteam s-o întreb discret şi cu semn de liniştire: „Ti-aminteşti acum?", izbucni brusc în imprecații şi insulte la adresa celei cu care o asemănăm şi care se purtase aşa de rău cu un om atât de subțire. Insă băgai repede de seamă că toată ciuda ei asupra „idioatei aceleia, cum bine-i zici", se referea mai ales la uşurința cu care, „probabil" negociase un inel atât de scump. Şi încetă teribilul discurs, care era o adevărată izbucnire de mustrări, adresate parcă unei persoane de față, atunci când îşi dădu seama bine de culoarea cea adevărată a rânjetului meu. Atunci mă apucă de umăr şi mă zgudui, râzând iarăşi vesel şi nepăsător, încât mă puse din nou în nedumerire:

— Ştii ce, vrei să-mi faci şi mie cunoştință cu prietenul tău... cu prințul acela...?

— E inutil... nu-i plac decât femeile cu părul lung... asta e lege la el...

— Ce idiot! ridică atunci din umeri şi râse cu obidă: Păcat! - încât acum chiar că mă îndoii de-a binelea dacă Aurica era cu adevărat, aşa cum bănuisem la început.

Acum în urmă am adoptat altă metodă: când mă întâlnesc cu prinţul Preda, de orice sunt gata să vorbesc, afară de femei. Şi întorc repede cuvântul, când glasul lui începe să alunece pe nesimţite într-acolo. Mă vede acum mai des în compania Auricăi şi-i place să mă tachineze, pentru a mă încuraja, aprobându-mi şi admirându-mi noul meu gust. Înţeleg că vrea să mă îndepărteze astfel de Irma; iar într-o seară Aurica îmi mărturiseşte că prinţul i-a vorbit foarte frumos de mine.

Apoi, văzând că noutatea asta mă interesează în chip deosebit, îmi spune râzând:

— Tipule, îţi mulţumesc...

— îmi mulţumeşti... de ce?... (mă gândeam atunci la prinţul Raoul).

— Pentru că mi-a mai spus că şi tu i-ai vorbit foarte frumos despre mine... M-ai descris în culorile cele mai nostime... Dar câte-mi povestea el că spuneai, şi asta părea să fie şi gândul lui, mai să cred că eşti amorezat de mine... Dar dacă mă simpatizezi în adevăr, de ce nu-mi spui mie direct...? Am bănuit eu că eşti sfios, cu toate răţoielile tale... hai, vino să te pup...

Şi-n pupatul ei zgomotos, îmi amintii de după-amiaza de ieri, la secţia a 3-a a Curţii de apel, unde dusesem toată şedinţa pe degete, timp de trei ore. Maestrului iarăşi nu-i mai rămăsese nimic să vorbească, iar preşedintele mă felicitase în plină şedinţă, înainte de a se retrage în dezbateri, anticipând astfel oarecum asupra deciziei şi provocând mare rumoare în tabăra adversă. Domnul Georges Radu Şerban m-a condus după aceea cu maşina până la garsoniera mea din parcul Filipescu, fără a înceta o clipă să-şi lase deoparte gravitatea voievodală şi fără să discute cu mine altceva decât afaceri de bară. Totuşi, e un progres considerabil în raporturile noastre personale că a ţinut să mă însoţească atâta distanţă în somptuosul lui Lincoln. Mi-am dat seama de asta mai ales din modul cum m-a salutat şoferul, înainte de a trânti portiera după mine, dar şi mai înainte de a coborî din maşină, mă gândeam ca la cel mai nespus noroc al vieţii mele la o întâlnire cu donna Alba, încrucişând drumul Lincolnului cu superbul ei Bugatti, pe care-l conduce uneori singură, înmănuşată până la coate, cu degetele ei subţiri pe volan. Am propus domnului Georges Radu Şerban să mergem întâi acasă aci, aproape de palat, în cartierul din preajma Batistei, pentru a nu se obosi până-n parcul Filipescu. Şi privii cu coada ochiului la mişcarea trăsăturilor lui, neştiind dacă nu cumva comisesem vreo gafă, oferindu-i să-l duc la dânsul cu propria lui maşină; în relaţiile noastre de la om la om mă simţeam cu atât mai stângaci şi mai nesigur, cu cât mă simţeam uriaş în legăturile noastre de ordin profesional, uriaş la fel cu dânsul şi recunoscut de dânsul astfel. Dar pe obrazul prinţului nu se mişcă nicio trăsătură, îmi răspunse numai sec că vrea să facă un tur la Şosea şi pe urmă reîncepu să facă pronosticuri asupra considerentelor magistraţilor, în speţa pe care tocmai o pledasem şi asupra căreia preşedintele îşi şi trădase opinia lui. Era interesant că, de la un timp, prinţul Georges nu mai lua cuvântul după ce pledam eu; asta nu-l împiedica întru nimic, la speţa următoare, să mă lase să vorbesc tot eu cel dintâi. Uneori mă gândeam să-i las o parte din susţineri să le dezvolte el

însuşi; însă o beție a succesului necontenit crescând, pe care numai vorbitorii stăpâni pe argumentele lor şi conştienți de magica lor putere o cunosc, mă îndemna să nu-i mai las nicio portiță. Aş fi dorit să-l aud, ca orice avocat înfricoşat de soarta renumelui său, reluând argumentația mea, răstălmăcind anume puncte din demonstrație şi dându-le aceeaşi dezvoltare, cu o altă rezonanță numai, cu muzică de fraze învârtite şi argumente succedanee. Dar prințul avea eleganța să nu scoată o vorbă după mine, ori de câte ori epuizam demonstrația; mă asculta, împroşcându-şi plastronul cu firele negre ale bărbii brâncoveneşti, şi ochii lui păreau că subliniază tot ce spuneam, iar felicitarea de la urmă şi renunțarea la cuvânt rămâneau tot aportul lui la dezbatere. Era limpede însă că acest moment final, şi puțin cam cabotin, îi producea o deosebită mândrie, a cărei scânteie n-o putea izgoni din priviri, iar sublinierile ce le făcea cu capul în timpul orațiunilor mele însemnau pentru toți cei de față că eu nu făceam să cânt acum decât compoziția lui. Dar de unde să ştie doamna Alba toate astea? Nici măcar suplul ei Bugatti, cu tresăriri parcă de muşchi şi nervi, nu ne încrucişează drumul, condus de mâinile ei cu mănuşi de muşchetar a la Ludovic al XlII-lea, cu degetele lungi şi fine, pe volanul nichelat. În schimb, numai 24 de ore trecuseră de la succesul meu covârşitor de ieri şi această femeie voinică şi oacheşă, cu păr scurt şi oxigenat, muşca buzele mele cu sălbatică furie, ca un corb lacom, în această sordidă mansardă, spre care îndârjirea şi ciuda mă împinse iarăşi, îndată ce portiera Lincolnului se închisese sec, ca şi răspunsul de mai înainte al prințului, şi atât de ermetic, în urma mea.

Îmi place această viață dublă, această scormonire cu târnăcopul în tot mai adânci subterane (deşi operația se petrece la mansardă), alternând cu victoriile mele juridice şi cu treptele de aspră piatră, pe care urc domol, dar sigur, în considerația principelui Georges Radu Şerban. Am impresia, cu fiecare nouă izbândă, că el mă ridică la un cin nou, ca un voievod veritabil; şi-atunci mai cu avânt îmbrac salopeta de miner, pentru a-mi târî existența secundară pe coridorul madamei Matilda, ca într-un fund de noroioasă mină. Din perspectiva ascensiunii mele contemplu cu milă rostogolirea în adânc a prințului Preda, dar nu fac un gest să-i vin în ajutor. El e groaznic de vinovat de păcatul de a fi fost iubit de donna Alba (sentimentele lui personale nu mă interesează câtuşi de puțin). Or, nu pot ierta această cumplită vină a unui om de măreția aristocrată şi frumusețea intelectuală a maestrului meu, dar acestei epave pe care trebuie s-o distrug pe încetul, prefăcând-o în pulbere şi neant! Cu mare satisfacție am observat că prințul Preda e sensibil la alcool. Astfel că trebuie să-mi pierd nopțile regulat cu el, cum odinioară cu prințul Raoul, prin cârciumi, pentru a-i descleşta sufletul şi a i-l întoarce pe dos, ca pe-un trup în sala de operații; vinul bun şi rachiul sunt adevăratele scalpele morale. Numai, ca chirurg, eu trebuie să mă țin bine, şi nu mi-e frică. Podgoreanul atavic din mine nu mă lasă să mă pierd dinaintea individului acesta palid ca un strigoi, închis ermetic în atâtea rezerve. Haide, strigoiule, trebuie să dai seama de faptele tale din viața tinereții! îl iau de gât prieteneşte şi-l scutur zdravăn, îndemnându-l să bea. La început, când l-am atras încoace, dinaintea flăcării calde şi rubinii ca focul de potasiu, prințul Preda părea oarecum jenat şi da totdeauna el cel dintâii semnalul de plecare; asta mă făcea să mă îndoiesc de tăria deghizării mele. Dar pe urmă băgai de seamă că prințul e devorat de o jenă cu totul princiară: căci, trebuie s-o

recunosc, se mai găseau multe firimituri de-ale trecutului în acest sac de amintiri strălucitoare; prințul nu uita că trebuie din când în când să onoreze şi el pecuniar consumația. Cum am adulmecat această slăbiciune, am şi început să mă fălesc, ca un băiat de prăvălie care jefuieşte metodic magazinul stăpânului, înălțând planuri roze de viitor dinaintea unui negustor falit. Vreau ca prințul să n-aibă nicio mustrare că mă „toaca", dimpotrivă, să fie satisfacția şi sadica plăcere că mă pulverizează el, pe nesimțite, pe mine, arivistul zorit care-l insult cu dărnicia mea. Mă interesează, aşadar, grozav de chiulhanurile lui din trecut, când arunca elegant şi zglobiu câte trei pogoane de pământ pentru desfundarea unei sticle ce stătuse două secole în nisipul renumitelor pivnițe franțuzeşti. Noroc că astfel de valori alcoolice nu circulau, măcar acum, pe piața noastră nocturnă; dar entuziasmul cu care-i culegeam cuvintele de pe buze pentru a le rezolva în subita chemare a chelnerului şi în comandarea celui mai prețios lichid de care dispunea momentan localul - de obicei o nenorocită zeamă indigestă şi pipărată - îi îmbujora buzele cu diabolice surâsuri şi-i umplea ochii cu diamantul topit al voluptății de distrugere. Eu mă strâmbam totdeauna când îngurgitam spirtul concentrat din pahar, dar lăsăm să se vadă că asta îmi dă şi mai mult elan, şi mai straşnică îndârjire, ca unui tânăr novice avid de viață în mare şi scump, dornic să soarbă cupa necunoscutului cu aprigă sete. Dar eu nu mă strâmbam de tăria alcoolului, ci de mucigăitu-i gust; în schimb, prințul dorea să-mi dovedească, prin seninătatea dulce cu care înghițea această otravă, cât de obişnuit e el cu rafinamentele vieții, deşi aveam certitudinea limpede că nu-i plăcea nici lui, câtuşi de puțin, această poşircă infamă. La beție puteam vorbi în tihnă de Irma şi de Aurica, dar eu pândeam momentul, mult aşteptatul moment, de a-i sări în gât cu întrebarea care mă ustura şi mai cumplit, cu cât mă adânceam mai teribil în aceste nopți de destrăbălare.

Acum puteam să intru în voie în apartamentul lui, dar intrai câteva zile mai târziu decât aş fi putut s-o fac, iar la fotografie nici nu mă uitai deloc, nici la prima, nici la a doua vizită, deşi la un moment dat eram lângă ea, o simțeam din profil.

Astfel, când îmi câştigai, prin această cumplită abnegație, dreptul de-a o admira în voie, elogiile mele nu mai cunoscură margini:

— Fosta dumitale soție?

— Nu.

— Soră?

— Nu...

— Femeia pe care o iubesc... e aceasta şi nu Irma, femeia care te iubeşte pe dumneata şi de care poate ai fost măgulit că m-a respins în fața şi în favoarea dumitale...

— Bine... (îmi încrucişai mâinile pe piept)... dar acum am drept să te apuc de umăr şi să te clatin cu toată străşnicia... Cum, domnule!... (urlai acum, şi nu ştiam nici eu dacă jucam într-adevăr teatru sau strigam cu toată sinceritatea) cum, domnule... iubeşti pe-o astfel de femeie... şi... te laşi insultat în halul acela de-o cocotă... Dar dumneata meriți... (revolta mea se umflă pe măsura fiecărui nou cuvânt, pentru a plesni deodată brusc, după acest „meriți" zbierat cu toată indignarea, astfel că întrebarea ce veni acum şuieră aproape auzibil şi decepționat)... sau poate ea nu răspunde la iubirea dumitale...?

Deloc nu mi-a scăpat această lividitate de cadavru, această zvârcolire interioară, care-i umflă pieptul într-un oftat refulat cu spaimă, degeaba acum se sculă voios şi zglobiu şi bătu cu degetul pe celuloidul transparent în dreptul autografului.

— Citeşte aici... Mă aplecai cu bine simulată curiozitate şi mulţumire.

— Nu înţeleg nimic, nimic, îi spusei.

— Cum, mi se pare că lucrezi pentru un magazin englezesc...

Electric Counting House... rasei cu poftă, dar, afară de titlu, nici eu, nici patronii şi nimeni din magazin nu mai ştim o boabă englezească... Ba, pardon, mă corectai cu un strigăt... eu mai ştiu: All right... Good bye... How do you do... Ah, ha, ha, mai ştiu, mai ştiu: Treanch-coat, Waterproof, Shakespeare, My lady (pronunţai mi în loc de mai, iar el mă corija cu un zâmbet de superioritate)...

Îmi traduse el, completând şi cu vorbele care intrau sub ramă: „Scumpului şi ciudatului, credinciosului şi necontenit noului meu prieten... m... n... Preda”.., atât... ah, da şi numele ei... un nume foarte frumos...

— Ce importanţă are numele... când ea e atât de frumoasă...

— Aşa e că e atât de frumoasă? Ascultă aici şi numele ei, făcu prinţul entuziasmat: Alba... ce zici. Alba!?... aşa e că e minunat...?

— Alba... Înclinai din cap concesiv. Da, e frumos... Într-adevăr... e original...

El mă privi cu îngăduinţă, ca pe-un comis-voiajor ce eram, mai răsărit, dar în neputinţă să înţeleg orice lucru mai deosebit...

— Pentru o astfel de femeie ai face orice nebunie, strigai convins, privind ameţit cununa părului care se pierdea nesimţit pe fondul înconjurător şi ochii atât de clari şi atât de adânci şi de poruncitori totuşi...

— Orice nebunie! clătină şi el din cap, repetând mecaniceşte, cu ochii pierduţi în amurgul odăii...

— Mai puţin pe-aceea de a disputa vecinilor de odaie cocotele ordinare... adăugai zeflemisitor şi mustrător totdeodată, râzând plin de bunăvoinţă, dar cu sufletul încordat, la pândă...

Dar el nu mă auzi. Privea cu ochii largi, extrem de largi, mi se pare chiar înăuntrul lui însuşi. Şi repeta imbecil: „orice nebunie... orice nebunie”.

Atitudinea asta mă făcu să casc la rându-mi priviri tot aşa de largi. Atunci el parcă se prăbuşi şi mai adânc în acest fel de prostraţie şi începu să bolborosească cuvinte care la început mi se părură fără şir, dar pe care apoi le legai, aşezându-le în teribile înţelesuri. Alcoolul tare, cu care el încercase să mă dărâme, înghiţit în noaptea asta şi-n nopţile trecute, parcă acum îl ajunsese; altfel cum mi-ar fi povestit el de frumuseţea piciorului Albei, de albeaţa sânilor ei, de culoarea enigmatică a ochilor, de părul ceţos, care se pierde imaterial în spaţiu? Şi toate aceste amănunte, pe care, vai, le cunoaştem atât de bine, întrerupte necontenit de aceeaşi bolboroseală stăruitoare, care îi îndobitocea ochii şi-i împleticea limba în gură: „orice nebunie, orice nebunie...”

Surâdeam din ce în ce mai luminat, mai asigurat că Alba trebuie să-l fi izgonit demult, încât acum el se şi gândea la „orice nebunie”. Binecuvântam inspiraţia care-mi adusese aceste două cuvinte pe buze. Dar care putea fi nebunia asta? Nici el poate n-o formulase încă, dar eu trebuie să stau necontenit de veghe,

pândind izbucnirea ei, sau, drace! poate că ar trebui să-i uşurez eu însumi definirea ei, pentru a putea să intervin apoi... pentru...

îl priveam evident cu oarecare compătimire, trasând lucid liniile gândirii mele şi desigur că tocmai compătimirea asta readuse pe nenorocit la limpezime de minte. Drojdia-i din cuget dispăru ca prin farmec, numai la ideea insuportabilă pentru această tigvă decăzută că cineva l-ar putea compătimi.

Râse spre mine, forțând sonoritatea hohotelor parcă, spre a mă convinge de triumful lui interior. Şi începu să-mi povestească momente şi scene din amorul lui cu Alba; îl ascultam cu urechea țintă, mai mult pentru a prinde contradicții în amănunte şi incoerențele lăudăroşeniei.

Degeaba, amice, îi glăsuia gândul meu, astea toate au fost cândva, demult, nici memoria nu ți le mai păstrează cum trebuie! Uneori se oprea în mijlocul vreunui pretins dialog cu Alba: „iar ea mi-a răspuns... stai, frate, ce mi-a răspuns atunci?..." Şi apoi spunea ceva care suna ca un răspuns oarecare. Pe urmă deodată se corija. „A, ba, pardon, asta a fost altădată, ah, da... când ne-am întâlnit..." Şi, discret, îşi completa reticențele singur în minte, mie indicându-mi prin lumina buzelor şi-a ochilor numai cât de sublimă e pentru el amintirea acelei întâlniri. Dar tot ce pălăvrăgea el consta mai mult din reticențe... Mi-era groază să-l înduplec să le completeze. Mă mulțumeam cu mângâierea că totul părea petrecut demult, într-un trecut îndepărtat.

Totuşi, când îl întâlnii a doua zi, în amurg, pe coridor, buna lui dispoziție, fericirea grozavă din priviri, cu care mă întâmpină, mă lovi teribil drept în tâmplă, ca o prevestire de moarte. Mă dusesem să-l iau iarăşi, căci nu vream să-i dau drumul o singură zi din cleştele alcoolului. Dar bătui de-a surda în uşa lui. Când reajunsei la uşa mea, el tocmai apăru, de după cotul coridorului. Venea din oraş şi era radios: era îmbrăcat cu cele mai bune haine pe care le avea şi cu o gambetă câtuşi de puțin lustruită, aproape nouă. Tocmai vream să-i spun că-l căutasem, când el, închizând ochii pe jumătate, ca-n extaz, îşi duse un deget la buze şi-mi şopti doar atât: „Sunt fericit"! Şi era într-adevăr atât de emoționat, că simții, când le pronunță, cum cele două vorbe îi gâlgâie în gât, ca o băutură delicioasă.

Nu mai putui glăsui niciun cuvânt şi mă rezemai de uşă; iar el trecu înainte, parcă beat de mândria fericirii lui. Nici n-am avut puterea să părăsesc, să simulez o nouă plecare din această mansardă sordidă. Şi nici n-am putut închide ochii; astfel că după miezul nopții, am putut prinde iarăşi pasul prințului şi invocația lui patetică la uşa Irmei, care bătuse fără răspuns la mine, cu un ceas înainte. Invocația era patetică, dar parcă acum mai înviorată, mai sigură de sine, mai poruncitoare. Şi avu, într-adevăr, efect, căci auzii glasul Irmei învoindu-se şi pasul ei urmându-l ascultătoare. Nici nu mai încercă mânerul uşii mele.

Şi simții prăbuşindu-se tot sufletul din mine, târându-mă cu el în neguri, în străfunduri înfiorătoare de beznă. Aşadar, toate nebuniile, toate umilințele lui nocturne nu proveneau decât din apriga nevoie de a-şi vărsa şi mai mult, de a-şi revărsa cu totul fericirea sufletului, pe care scurtele întrevederi cu Alba nu făceau decât să i-o descopere cât e de imensă, exaltându-l peste orice măsură, dincolo de fire.

Voicuța a revenit singură, fără nicio convenire prealabilă prin telefon. M-a întrebat numai, râzând, când i-am deschis uşa, dacă mă aşteptam s-o văd tocmai pe ea. Apoi, după ce a intrat şi şi-a aruncat pardesiul pe-un scaun, s-a întors iarăşi pe jumătate spre mine, întrebându-mă, de astă dată cu glas categoric, dacă nu cumva aştept pe altcineva. Pentru că nu i-am răspuns şi numai m-am mulțumit să ridic din umeri, ca-n fața unei absurdități, ea s-a simțit mai asigurată decât de orice cuvânt. Ba şi-a recăpătat toată dispoziția din momentele ei cele mai bune şi s-a dedat la cele mai straşnice nebunii. Eu o secondam, pentru că simțeam mai mult decât oricând nevoia de a mă amuza prosteşte, a râde din tot trupul şi a mă simți flatat de toate licențele la care ea se dădea, întru hatârul şi orgoliul meu de bărbat copleşit de atâtea atenții şi avansuri. A mers până acolo Voicuța, cu hazul şi îndrăznelile, că m-am pomenit cu ea reapărând din baie, unde se refugiase cu un cuțit de tăiat cărți de pe birou, în chip de paj autentic: îşi scosese rochia şi rămăsese numai într-o bluză de mătase neagră, cu mâneci, în chiloții negri şi-n picioare cu pantofii înalți şi cu ciorapii lungi de culoarea nisipului. Cuțitul îl atârnase de-un şiret şi-i cădea admirabil pe una din coapse, iar în cap îşi umflase bascul într-o parte. Înainta spre mine cu pas sigur şi mă salută solemn, cu o reverență foarte complicată.

— Paj! i-am poruncit. Vino de mă sărută...

Şi pajul, fără să crâcnească, s-a supus. L-am luat pe genunchii mei şi sărutările noastre nu mai luau sfârşit. În cele din urmă, am dus-o în brațe spre divan, ca pe un copil, iar ea tocmai în clipele acestea s-a găsit să-mi strige în ureche, cu un râs scurt, răutăcios:

— Mi se pare c-a sunat doamna Georges Radu Şerban! şi mi-a sărit deodată din brațe, prăpădindu-se de râs. Apoi, înclinându-se adânc, a reluat iarăşi pe ton grav şi serios: Seniore, mă duc să-i deschid!

Am căzut pe divan ca un trunchi fulgerat şi mi-am vârât capul sub răcoarea pernelor brodate. Pajul s-a reîntors şi mi-a şoptit misterios în ureche că doamna Georges Radu Şerban n-a venit, aşa că suntem la largul nostru. Însă, de data asta, oricât s-a zbătut, pajul n-a mai putut scăpa. La urmă, târziu, dintr-un fel de încăpățânare oarbă, pe care eu n-o mai înțelegeam, m-a pus să recunosc că în orice caz mi-a dat mai mult ea de lucru decât doamna Alba. Am crezut că vrea cu orice preț să-mi surprindă o cât de slabă mărturisire privitoare la raporturile mele cu soția patronului. Şi mi-a scăpat aşa, idiot, cu un oftat adânc şi atât de sincer:

— O, dacă ar fi mers şi cu dânsa tot astfel... Şi-a fost de-ajuns, fireşte, ca scena când cu duşul să se repete. Voicuța a plecat ca un glonț, fără nicio vorbă. Însă indignarea ei trebuie să fi trecut chiar dincolo de orice margini, când, după ce s-a îmbrăcat şi s-a repezit la uşa dinspre vestibul, va fi văzut că eu rămăsesem tot întins pe divan şi-i urmăream mişcările în linişte, imbecilizat şi incapabil nu numai să mă mişc, s-o opresc sau s-o rog să rămână, dar fără nicio culoare, fără niciun avânt sau spaimă în ochi, indiferent, ca un animal.

Abia multă vreme după plecarea ei îmi dădui seama că avusesem un motiv destul de serios ca să procedez aşa cum procedasem: incontinua, persistenta evocare a relațiilor mele cu doamna Alba, vreau să spun, îmbrăcarea în uşuratică

realitate a unui miraj ce-mi era atât de scump şi mi se părea reflecția unei atât de îndepărtate înfăptuiri!

Dar vedenia subită a chipului eminescian şi fericit al vecinului meu de mansardă mă făcu să mă scutur, pe largul divan, unde am rămas până-n târziu, ca de un puternic fior. Sfântul meu miraj era profanat cu consimțământ de această soioasă apariție, şi pentru asta n-ar fi meritat desigur un omagiu atât de greu ca ofensa pe care i-o făcusem cu atâta cruzime şi imbecilitate Voicuței. Sfânta asta, aşa de candidă în visurile mele — Voicuța, dacă n-are dreptate, cel puțin ar putea să aibă —, în realitate nu va fi fiind un pisc atât de imaculat şi de inaccesibil, cum mă tot amăgesc pe mine însumi că ar putea fi. Sunt un netot, asta sunt, asta e singura realitate, cu atâtea ocoluri, atât de pe departe, ce le fac în jurul ei... Sunt un laş şi-un neputincios, asta e totul. Şi iată încă o ironie a întâmplării, cea mai teribilă din toate, cea mai neaşteptată, care mă asigură că lucrul e în orice caz posibil şi care mă chinuieşte cu atât mai cumplit cu cât eu încă mă găsesc la o distanță aşa de considerabilă de ceea ce mi se atribuie...

Aproape o lună am tratat, de astă dată, împăcarea cu Voicuța la telefon. Toate fazele acestei grele întreprinderi au fost întâmpinate de ea, rând pe rând, cu mare scrupulozitate: glasul Voicuței, care mă asigura că domnişoara nu e acasă, apoi acelaşi glas, care-şi declina identitatea, dar, la identificarea (superfluă) alui meu, îmi trântea receptorul, fără răspuns, în furcă; în sfârşit acceptarea conversației, dar refuzul oricărei întâlniri şi aşa mai departe.

Când, în cele din urmă, întâlnirea a fost convenită şi stabilită la zi şi oră riguros fixate, fatalitatea a trebuit să intervină iarăşi. În ajun tocmai repurtasem una din victoriile mele de seamă; şi la ridicarea şedinței, cine credeți că mi s-a interpus în cale să mă felicite de succes? Lilica Mavrogheni, Doamne, cu nişte ochi atât de luminoşi şi atât de încântați de mine, de parcă procesul ar fi fost al ei, ori mi-ar fi fost soție sau amantă en titre. Venise la Palat să asiste la un proces de scandal, care tocmai făcea senzație, dar m-a văzut pe sala paşilor pierduți şi s-a luat după mine fără să mă strige, curioasă să mă vadă şi să mă audă în exercițiul profesiunii. Îşi alesese un loc mai retras pe băncile publicului, astfel ca să n-o pot vedea şi să mă... intimidez cumva. Şi când colo... la aşa ceva nici nu se aştepta. Iar sunt un maestru, o somitate, şi se miră ce mai fac pe secretarul, doar Georges Radu Şerban n-a vorbit nimic!... şi aşa mai departe. Pe urmă m-a întrebat cum o mai duc, cum îmi mai împart viața, la ce ore mă găsesc acasă de obicei. Şi a plecat fără să-mi acorde, ca la succesele mele dinainte, niciun rendez-vous. Nu ştiu dacă se aştepta să i-l propun eu, totul e că m-am pomenit cu dânsa chiar a doua zi, cu o oră înainte de a sosi Voicuța. A privit satisfăcută aranjamentul de prin odaie şi-apoi mi-a sărit deodată de gât, tocmai când vream să-i comunic că sunt aşteptat urgent la domnul Georges Radu Şerban.

— Şiretule, vasăzică mă şi aşteptai... deşi n-am vrut să-ți împărtăşesc de ieri intenția mea! Ai darul devinațiunii, scumpul meu dulce... Ah, e superb, făcea ea bătând din palme şi aspirând adânc mirosul de crizanteme din vasul de pe birou. E delicios, e delicios... Îți mulțumesc, îți mulțumesc din suflet...!

Şi mă cuprinse iarăşi atât de fericită şi recunoscătoare, că mi-am pierdut orice cumpăt. Mă rugam în gând divinității ca

Voicuța să nu uite măcar una din ultimele formalități ale împăcării: nevenirea la prima întâlnire fixată, sau întârziere cu două ore. Doamne, măcar cu un singur ceas...

Ei bine, chiar de data asta Voicuța se găsi să bată la uşa mea cu o jumătate de ceas înainte. Pentru că tăceam mâlc şi eu şi Lilica, plecă, iar eu profitai de prilej să mă prefac că mi-am adus aminte de o neplăcută împrejurare: cu o săptămână înainte dădusem întâlnire pentru azi, la 5, unui client foarte plicticos. Lilica însă se şi postase la geam, cu ochii la portița care dă în stradă.

— Ah, clientul tău e Voicuța... ea a fost, mititica, iată cum se duce...

Şi văzui cuta satisfacției tăindu-i colțul buzei... Apoi reveni râzând la divan, ridică veşmintele aruncate în neregulă şi-o luă spre dormitor. Credeam că se duce la baie să se gătească, însă tocmai când răsuflăm mai adânc îmi spuse:

— Ştii, n-am gust să plec decât pe înserat... aşa că trecem dincolo... Când vine clientul tău, îl primeşti în birou, iar eu, iacă, mă aprovizionez cu ceva reviste, pentru timpul cât lipseşti.

— Şi dacă mă reține două ceasuri?

— Te plictisesc?... se reîntoarce Voicuța?

— Vai de mine, numai mi-am făcut datoria să te avertizez că e foarte pisălog clientul meu şi mă va ține destul de mult...

— Nu face nimic... tot sunt singură acasă... te-aştept, şi spre seară mergem undeva la Şosea... sau unde vrei tu... mi-e dor de puțină muzică şi aş vrea să dansez... Şi completă cântând şi legănându-se în tact:

Cu tine In noapte Noi doi...

Cu grea gimnastică de vorbe şi aere prefăcute o convinsei că pentru astă-seară lucrul e imposibil; clientul cu pricina îmi va da considerabil de lucru şi de studiat. Procesul e mâine după-masă şi, după plecarea lui, trebuie să-mi bat capul cu căutatul unor jurisprudențe până noaptea târziu. Dar mâine-seară... ea poate fi sigură... că...

— Bine, atunci rămân până-ți vine clientul... Tu treci dincolo şi stai de vorbă cu el... eu mă îmbrac în timpul ăsta... şi ce dacă am să trec prin birou la plecare?... ai să te ridici şi mă conduci până la uşă, sper...

— Cum... dar...

— Nu mă jenez deloc... E cineva din cunoscuții noştri?...

— De unde aş putea eu şti ce cunosc...

— Un client... În definitiv am să ies aşa ca să nu mă... În definitiv, ai să-i spui că e o asemănare, dacă... ei, şi dă-l dracului... ce ne batem capul atâta... Vino....

Era inutil să mai ridic alte eşafodaje de pretexte, căci pendulul din birou hârâi greu şi începu să lovească în gongu-i armonios cele 5 lovituri sacramentale. Iar exact după cinci minute, când scăpai de sub dulcea povară a Lilicăi, se auzi lămurit ciocănitul Voicuței.

— închide bine uşa, strigă după mine Lilica. Eu în orice caz nu mă grăbesc... Poate nu ține mult povestea asta...

Închisei într-adevăr uşa după mine şi mă apropiai de uşa cealaltă, în dosul căreia Voicuța tocmai îşi manifesta pentru a treia oară, de astă dată nespus de violent, impacienţa. Ascultam cu sufletul reţinut, prin lemnul despărţitor, necazul crescând al Voicuței. Ea se găsea acum într-un fel de vestibul cu scaune şi mese pe margini, pe care eu nu-l încuiam niciodată; mi-era acum teamă să nu se înfunde în vreun fotoliu, cum făcea uneori, şi să mă aştepte, iar intre timp să-i vină celeilalte gustul de plecat. Totuşi, speram că mânia ei fulgerătoare, atât de legitimă astăzi mai cu seamă, prima întâlnire după împăcare, nu-i va da totuşi atâta răgaz. Dar tocmai de aceea nu înţelegeam de ce nu se grăbea să plece şi de ce rămăsese atât de nemişcată lângă uşă, precum stăteam şi eu de partea ceastălaltă. Mai rămânea, atrasă de atâta linişte, să apară de dincolo şi Lilica!

Cheia! îmi fulgeră prin minte. Ea examinează dacă sunt acasă, controlând broasca uşii; probabil că întunericul nu-i îngăduie să-şi facă o idee precisă, nici prin acest mijloc hotărâtor, dacă sunt acasă sau nu! Dar, în definitiv, ce-o interesează asta pe ea? Destul că n-am fost acasă la momentul convenit, pentru a se supăra în bună pace! Aud acum pocnind uşor încuietoarea poşetei şi-apoi un cotrobăit metalic prin gaura cheii. Şi deodată mă pomenesc cu cheia, ţâşnind încoace de partea ceastălaltă.

Urmează momente lungi de tăcere; probabil că cercetează acum cu ochiul prin deschizătura liberată: îmi aud bătăile inimii şi-mi simt cele mai mici mişcări ale ei. Apoi deodată o simt îndepărtându-se, îi prind pasul uşor şi prind la fel zgomotul uşii din afară, când se reînchide, domol, atenuat. Ridic din umeri şi mă reped la fereastră. Voicuța pleca într-adevăr, o văd chiar făcând semn unei maşini, care vine în grabă s-o ia. Şi pornesc agasat, dincolo, la Lilica. O găsesc la fereastră, de unde revine râzătoare:

— Am văzut, a fost tot Voicuța... mi se pare că-i dădusei rendez-vous, tipule nesuferit... Casanova... ea era clientul tău, don Jan de Tenorio.

Nici nu ştiu ce-am bâlbâit drept răspuns, desigur ceva foarte încurcat, de vreme ce Lilica, triumfătoare că izbuteşte să mă încurce şi mai rău, cu fiecare nouă întrebare, bate din palme zgomotos şi mă sărută ameninţător.

Dar peste un ceas, de astă dată nu bătaia în uşă, ci soneria de la intrarea vestibulului ne-a alarmat iarăşi cu semnalul ei scurt şi categoric.

— Vasăzică, tot era un client? încuviinţă râzătoare Lilica. Numai ia seama să nu fie tot Voicuța...

La asta tocmai mă gândeam şi eu... pentru a mă atrage dincolo de uşa biroului, acum a sunat afară, ca să mă inducă în eroare, să mă facă să cred că am de a face cu cineva străin.

M-am apropiat, aşadar, cu cea mai mare precauţie de uşa biroului. Cheia rămăsese tot jos; am ridicat-o şi am privit curios prin deschizătura liberă, gata să mă retrag la primul moment. Soneria a izbucnit iarăşi mai apăsată şi mai nervoasă. Dar târâitul ei violent şi energic m-a încurcat şi mai rău. Pe urmă a răsunat şi a treia oară; apelurile din ce în ce mai repezi şi mai categorice nu mai îmi lăsau nicio îndoială că am de-a face tot cu Voicuța. Acum văzui şi clanța uşii de la antreu lăsându-se. Şi, evident, pentru că nu era încuiată, uşa cedă... Acum apăru... o

mână şi un umăr de bărbat, apăru domnul Georges Radu Şerban... Am înfipt cheia în deschizătura prin care priveam şi la moment am dat uşa în lături:

— Scuzați, maestre... tocmai ațipisem...

Şi l-am poftit cu gest mare, larg, înăuntru. Îmi exprimam zgomotos nedumerirea şi bucuria surprizei, dar tăişul primirii maestrului îmi răci brusc avântul. Înțelesei: aici se amestecase neapărat Voicuța. O clipă mai ezită gândul meu şi pe urmă refăcu sumar, dar sigur, toată împrejurarea: o voce anonimă la telefon a întrebat pe maestru dacă doamna Alba e acasă; şi la răspunsul probabil negativ al maestrului, vocea binevoitoare i-a indicat o adresă, poate i-a dat şi detalii asupra apartamentului, asigurându-l că nu se mai găseşte nicio altă ieşire dintr-însul, astfel că vânatul e sigur...

N-am putut reține în primul moment, la vaga mijire a acestei idei năstruşnice, o alunecare a ochilor spre uşa în dosul căreia se găsea Lilica. Şi maestrului nu i-a scăpat desigur această mişcare. L-am poftit să şadă, destul de încurcat, încercând să evaluez sumar întru cât această intervenție neaşteptată în scenă va putea încurca socotelile mele; dar numaidecât apoi mi-am recăpătat surâsul şi buna dispoziție, şi ochii lui negri m-au fulgerat, dedesubtul sprâncenelor groase. Atunci mi-am ridicat şi eu semeț capul. Îi spuneam cu privirile: Vasăzică, admiți şi tu că lucrul e perfect posibil? Şi i-am râs în față, în vreme ce el, încurcat, îmi explica motivul vizitei: pleacă mâine şi trebuie să-mi amintească de dosarul... şi-mi aminteşte de-un dosar fără importanță. Atât de fără importanță, că râd voios, iar el pleacă fruntea în jos sub lovitura de bici. Dar reînalță repede priviri oțelite şi fălci înțepenite:

— Te-am deranjat cumva?...

Însă nu merge mai departe. Prințul dintr-însul nu-l lasă să mă apuce de piept, să mu scuture: „Unde-i? Arată-mi-o; unde e?..."

Iar eu sunt hotărât să-l fac să izbucnească. Nu mai râd triumfător. Mă prefac încurcat şi încerc să îngălbenesc. Şi ochii îmi joacă de minune. De ei sunt sigur că ştiu să mă servească aşa cum trebuie. Numai dacă aş şti să îngălbenesc. Doamne, dacă aş şti... El trebuie să recunoască şi mai pe față că lucrul e perfect posibil; el trebuie s-o recunoască aici, pe loc, cu toată indignarea şi cu toată ura.

Deocamdată, glasul lui e încă stins şi ocoleşte tot pe departe, întreținându-mă iar cu dosarul pe care ştie bine că-l cunosc tot ca şi dânsul. Schițează sufocat punctele pe care trebuie să le adoptăm întru apărarea cauzei, cu care ne amăgim reciproc. La un moment dat îl corijez: „Comiteți o greşeală... lucrurile stau aşa..." Şi el se zvârcoleşte negru sub impenetrabilitatea de stâncă a feței mele, din care cred că am izbutit să alung orice picătură de sânge. Dar nici acum nu se hotărăşte să arunce masca şi să mă apuce de piept.

Suntem amândoi goi de sânge în obraz; el îşi aminteşte, în legătură, şi de alte dosare, ba chiar, sfârşit, are puterea să-mi povestească unele întâmplări din vremea debutului său ca avocat. E tot ce-l mai las să-mi spună, căci asupra oricărei din afacerile noastre serioase intervin, de cum aduce vorba, pentru a-i arăta că ştiu dinainte ce doreşte să-mi comunice. Pentru a-l face să recunoască inutilitatea cuvintelor lui, pentru a-l face să recunoască, mai ales, inutilitatea prelungirii acestei vizite aici, pentru pretextele pe care le-a adoptat.

În cele din urmă, maestrul se ridică dârz şi înfiorător. Râde şi el stupid, îngrozit că trebuie să se umilească până şi cu această ultimă scuză de circumstanță.

Vasăzică, aicea locuieşti... aruncă el o privire circulară şi silit simpatică. Doream de mult să-ți cunosc domiciliul. Dincolo... este desigur dormitorul...

Stăpânul casei cu sumbră fațadă se interesează de dormitorul meu! Descendentul lui Vodă Radu Şerban are poate pretenție să-i arăt: aici e baia, dincolo closetul, „ştiți, pentru că eu nu pot suporta săli de baie cu closet înăuntru". Şi poate ar avea fantezia să vadă şi din ce faianță e lucrată această cabină secretă, ca să-şi potolească chinul din suflet...

îl văd nespus de congestionat că nu m-am grăbit să-l întreb dacă doreşte să vadă odăile, pe care i le descriu cu lux de amănunte, şi că m-am postat dârz dinaintea uşii, cu râs cuviincios, dar care lasă să se înțeleagă că prea uşor nu se poate trece acolo.

Pieptul maestrului clocoteşte: şi el încă are puterea să se rețină. Dar acum eu mă simt năpădit de pofta năvalnică şi imperioasă de a afla dacă doamna Alba s-a întors acasă. Şi abia acum spectrul profilului eminescian apare în ungherul cel mai îndepărtat al biroului în care amurgul începe să țească păienjeniş.

„Iată pe adevăratul brigand!" aş putea să-i strig domnului Georges Radu Şerban, arătându-i fantoma lividă, care bântuie şi chinuie acum gândul meu. Dar nu-i strig nimic şi mă mulțumesc numai să-mi frâng buzele în surâs răutăcios, care trebuie să se înfigă ca un sfredel de moarte în pieptul pietruit al strănepotului de domn. Şi răutatea asta, şi sfidarea grea, pe care i-o aruncă ochii mei, e cu atât mai crudă şi mai batjocoritoare, cu cât simt mai îngrețoşat pe propria-mi piele atingerea de moarte a degetelor prințului Preda pe albeața fascinantă, de zăpadă, a nudității doamnei Alba...

Nici gând ca maestrul să se hotărască de plecare. S-a instalat din nou la birou şi deschide acum rând pe rând toate dosarele afacerilor noastre mai complicate pe care memoria i le pune dinainte. E o bărbăție adevărată şi-un sânge rece incomparabil în acest om, cumplit de violent de felul lui, care ştie totuşi să se stăpânească în aşa grad şi să vorbească fără nici cea mai imperceptibilă slăbire a glasului. Doar ochii lui mă sfâşie ca ghearele şi numai din când în când îşi capătă şi ei o lucire stranie de interes, când învăluiesc cu sadică voluptate uşa dormitorului.

Dar tocmai acum se petrece un eveniment considerabil, a cărui înfăptuire însă eu o socoteam mult mai târzie; mă simțeam chiar puțin cam stânjenit că nu puteam găsi încă mijlocul de-a o provoca uşor, la comandă, în momentul pe care l-aş fi găsit priincios. Lilica, probabil nemaicontând pe libertatea mea din seara asta, aşa cum o amăgisem la început cu clientul imaginar, a cărui reală vizită rămăsese în suspensie ca orice minciună descoperită pe jumătate, cu aplombul ei obişnuit, cu lipsa aceea de sinchiseală care până acum niciodată nu-i dăduse greş, se hotărâse să iasă. Ba încă, de bună seamă pentru a marca presupusului meu client că prezența ei în acest apartament e cât se poate de naturală, aşa cum ar fi aceea a unei surori, a unei rude, sau chiar a unei soții (ce poate interesa pe un client cu un proces atât de greu pe-a doua zi care e starea civilă sau ce fel de legături personale are avocatul său?), Lilica întoarse în trecere capul cu drăgălăşenie spre noi, pentru

a ne saluta cu o smerită naturalețe, pe care n-o putea dezminți decât luciul de păcură al ochilor ei şireți. Abia atunci mişcarea de surpriză pe care domnul Georges Radu Şerban o făcu se transmise asupra ei ca un şoc; căci abia acum privirile ei, obişnuindu-se cu diferența de lumini dintre camera pe care o părăsea şi aceea în care intrase, recunoscu pe maestru, care, cunoscând-o de asemeni, îşi ferise ochii în obştescul zvâcnet al intenției exagerate de discreție, mai pălmuitor decât cea mai plată sfidare, cu ochii larg şi necruțător căscați. Lilica n-a putut reține un țipăt uşor şi a dispărut atât de repede pe uşă, că nici nu cred c-aş mai fi putut-o găsi pe scări, dacă m-aş fi luat după dânsa. Dar, evident, nu m-am deranjat nicio secundă, căci trebuia să rămân aici, să înfrunt ochii domnului Georges Radu Şerban. „Totuşi ai recunoscut că lucrul e perfect posibil!" îi strigau ochii mei, dar ai lui nu auzeau nimic. Ei redeveniseră nespus de fericiți, şi domnul Georges Radu Şerban, dintr-un exces, pe care nu mai izbutea să nu-l înăbuşe, de bunăvoință, nu mai contenea cu autoreproşurile pentru inoportunitatea vizitei lui. Pe urmă, parcă readus la o bună realitate, dintr-un vis cu un sfârşit atât de frumos, reîncepu, cu un şi mai considerabil stoc de pretexte plauzibile, să-mi motiveze rostul vizitei sale. Şi dacă ironia, care spuma uşor în ochii mei, îi scăpă până la urmă, în schimb răutatea Voicuței îmi crease un folos înfricoşător de important: domnul Georges Radu Şerban mă vizitase, domnul Georges Radu Şerban prinsese ceva din intimitățile mele... maestrul, vrând-nevrând, numai pentru a nu mă lăsa să bănuiesc că toată spontaneitatea caldă a gesturilor şi a vorbelor lui de la urmă n-a avut alt dedesubt şi că toată vizita lui a avut într-însa în plus şi ceva prietenesc — exclusiv, pentru afacerile noastre, era doar telefonul, prin care mai mă chemase până acum de atâtea ori —, trebuia să păstrez de-acum înainte şi-n raporturile noastre de la birou, deci de-acasă de la dânsul, aceeaşi familiaritate şi bunăvoință care mă apropia cel puțin cu un pas mai mult de apropiații săi. (Până acum, după atâția ani de lucru comun, el nu găsise încă de cuviință să mă prezinte soției sale. Însă putea aduce într-adevăr apropierea printr-însul o limpezire a încâlcitelor mele căi sau dimpotrivă?) în orice caz, un punct mare e câştigat: domnul Georges Radu Şerban, care s-a pretat atât de uşor unei încercări anonime de intrigă meschină, va fi mai precaut în ascultarea şoaptelor telefonice sau de orice alt fel. În zilele următoare am putut constata la dânsul, printre forțatele-i atenții, străduința teribilă de a-şi reține mânia că se lăsase atât de uşor dus în cursă. Ai fi putut crede că necazul pentru această uşurință aproape precumpănea mulțumirea că brusc stârnita-i bănuială fusese neîntemeiată: oricât ar părea de paradoxal, mi se părea că văd asta prin învelişul cu sticliş de oțel al amabilităților sale necurmate.

Sunt în seria marilor evenimente. Căci iată şi această surpriză covârşitoare, care mă ului cu desăvârşire, punându-mă apoi pe adevăratul drum drept al acțiunii mele.

Mă întorceam noaptea cu prințul Preda, la braț, spre mansardă. Prințul Preda, care de la o vreme nu mai părea câtuşi de puțin jenat de largile mele dărnicii, se îmbătase zdravăn, îl dusei chiar în apartamentul său şi-l prezentai fotografiei doamnei Alba.

— Priveşte, prințesă, mă aplecai adânc în fața ei, simulând şi eu pe turmentatul, priveşte pe iubitul tău clandestin. Iată-l cum s-a îmbătat... Nu e

vrednic de frumusețea ochilor tăi... e un nemernic... să-l alungi... Acum se va duce să zgârie cu degetele uşa unei cocote infame şi să se dogorească, la dragostea ei tarifată, de dorul tău... e un nemernic... cum poți să iubeşti pe-un astfel de decăzut, prințesă... cum poți?...

Şi izbucnii în hohote cutremurătoare, împingând pe prințul Preda în glumă, ca un adevărat om beat. Prințul Preda se aşează pe pat şi mă privi lung, îndobitocit. Iar eu continuai, ocrotit de beția-mi aparentă, poate cu răutate, în orice caz cu invidie şi scârbă:

— Cum pot brațele tale albe să strângă stârvul ăsta la sân... cum poți lăsa buzele astea învinețite şi spurcate să murdărească atâta albeață...

Eram oare într-adevăr beat eu însumi, de-mi creştea vocea atât de amenințător şi cuvintele-mi deveneau atât de grele şi de îndrăznețe...

— Cum poate pântecele tău să suporte povara asta sordidă... această poezie albă, divină, care trebuie să fie pântecele tău... Cum i-a fost dat tocmai acestui păcătos, acestui decăzut, să-l cunoască, să-l vadă, să-l atingă, să-l guste, să-l umple de balele lui alcoolice...

Şi râdeam teribil, arătând la prințul Preda, care căscase ochi enormi la mine:

— Ah, îți place mutra lui eminesciană, ah, te încântă profilul lui... asta e tot ce-ți poate da această persoană, care-a încetat de a mai exista... că nu mai e decât un profil... un profil al altuia... ha, ha, ha, ha... ha, ha, ha, ha... ha, ha, ha, ha... şi tu, prințesă, iubeşti profilul altuia, te culci cu un strigoi... pfff.

Prințul Preda a sărit deodată de pe dunga patului şi a bătut cu tărie cu pumnul în masă:

— Sfârşeşte, idiotule, bețivule, țoapă lustruită, băiat de prăvălie... O prințesă ca ea nu se poate uita decât la un prinț...

— Pffff... ha, ha, ha, ha... ha, ha, ha... ha, ha, ha... mai spune o dată, prințule... mai spune o dată ce-ai zis... Îl luai de umăr şi-l scuturai ca pe-o haină veche: Numai la o astfel de căzătură se uită o prințesă, priviți, oameni buni, la cine se mai uit acum prințesele noastre... Ph... ha, ha, ha... ha, ha, ha... hi, hi, hi... La aşa prinț, aşa prințesă... La...

Dar cuvintele pe care am vrut să le mai rostesc mi-au fost oprite în gât de palma prințului Preda, aplicată ermetic pe gura mea.

— Un cuvânt dacă mai rosteşti, te zdrobesc, îmi urlă el răguşit în ureche... Despre mine spune cât vrei... spune ce vrei... dar despre ea...

Mi-a fost de ajuns o singură, o bruscă scuturătură a umerilor mei, ca să-l reped pe prinț tocmai în colțul cel mai îndepărtat al odăii...

— O prințesă care se culcă, hah, cu orice căzătură! repetai cu încăpățânare. Haide, nu-mi mai cânta pe tonul ăsta, prinț turmentat... O fi şi ea prințesă, la fel ca doamna Irma, contesa noastră de-aici... Să nu crâcneşti, prinț degenerat, că rup fotografia în bucăți... Să-mi răspunzi numai atâta şi gata, sunt dispus să cred totul, chiar ce iese din gura ta tăvălită prin toate murdăriile. La asta să-mi răspunzi: dacă e prințesă, de ce se uită la un stârv! Haid, răspunde, vorbeşte, stârvule...!

Prințul, care rămăsese holbat lângă perete când am întins mâna amenințător spre fotografie, vroi să înainteze, dar nu izbuti; vroi să glăsuiască, dar nu scoase decât un sughiț lamentabil. Paliditatea lui de mumie ajunsese iarăşi la

paroxism, ca în noaptea când trebuise să rabde injuriile şi sarcasmul sângeros al Irmei. Abia la urmă putu să-şi mişte picioarele într-o împleticeală de paralitic şi căzu pe primul scaun, de care i se lovi genunchiul tremurând.

— La un stârv... la un stârv nu se uită ea... bâlbâi în sfârşit gâtlejul lui...

Apoi tăcu înfricoşat, parcă şi-ar fi simțit moartea înaintând cu câte-un pas la fiecare cuvânt rostit. Credeam că face sforțări ca să se liniştească, când deodată urlă cu o vioiciune neaşteptată:

— E o sfântă... e curată... ea nu se va uita niciodată la un ticălos ca mine, înțelegi, niciodată... Asta nu trebuie să mi-o spui tu... o ştiu atât de bine...

Şi tăcu iarăşi, în vreme ce eu însumi îmi căutam un reazem în jur, mă împleticeam spre întâiul scaun apropiat, în speteaza căruia îmi proptii mâna cu putere. Prințul Preda oftă adânc. Părea că se trezise brusc din starea lui de beție şi acum mă privea ca un cerşetor, bleg şi umil, cerându-mi pomana cruțării. Dar ochiul meu îi scormonea sufletul neîndurător.

— Vasăzică, ai mințit, îi strigai, văzând că nu mai are de gând să-şi descleşteze gura. Vas-zică, prințesa asta e o simplă poveste... Vas-zică, iubeşti doar o fotografie... Acum înțeleg, prințule, de ce simți nevoia conteselor de pe coridor... Hm, dar atunci ce însemnează autograful ăla englezesc...? Mi se pare că ți l-ai compus singur, prințule, aşa cum îți făureşti din cocotele de pe coridor pe contesele visurilor tale...

Dar prințul părea să nu dea atenție firului momitor al cuvintelor mele. El îşi dusese ochii în podea şi-i bleojdise acolo, unde de bună seamă că imaginația-i bolnavă îi înfățişa o privelişte prea teribilă, de vreme ce trăsăturile lui eminesciene se contorsionau atâta...

— Stârv... gemu el... niciodată... cu un stârv... niciodată... niciodată...

Şi pe urmă se uită drept în ochii mei, şi buzele i se dezlipiră de pe şiragurile de dinți. Rânjea hidos. Îl apucai de umăr şi-l împinsei în fața oglinzii.

— Spune-mi, îi strigai, dacă mai eşti altceva decât un stârv. El se contempla în oglindă şi, parcă îngrozit de imaginea palidă dintr-însa, porni de-a-ndăratelea, parcă ferindu-se de pumnalul unui urmăritor, până se izbi cu spatele de perete. Privea rătăcit la oglindă, bolborosind cu sadică satisfacție: „stârvule, stârvule...". Şi deodată se înfipse în fața mea eroic şi înveselit:

— Şi cu toate astea, ascultă colea, comis-voiajorule!... Începu el să strige... Cu toate astea, înțelegi... dacă aş vrea.... la un singur gest al meu înțelegi - ridică el degetul drept spre tavan... la un singur semn cu degetul ăsta de stârv... şi frumoasa asta, albeața asta, candoarea asta ar alerga ca o nebună să îmbrățişeze stârvul, să-şi lase pântecele în voia mângâierilor mortului... Înțelegi ce-ți spun? Eşti un prost şi-un dobitoc... şi băiat de prăvălie ai să rămâi toată viața ta... Pe când stârvul ăsta ce priveşti e al unui boier, mă!...

Înlemnisem. Şi înțelesesem. Eram chiar să mă trădez că ştiu prea mult.

— Înțeleg... fotografia... scrisul de pe fotografic... o ai la mână cum s-ar zice...

— Nu eşti prost, îmi răspunse el. Dar asta nu e nimic... fotografia asta... A-ha am... mai am... a-ha... Înțelegi... dar ce te privesc pe tine astea... nu... dacă vreau... dacă vreau...

Şi se ridică radios, şi porni clătinându-se prin faţa mea, mândru ca un general, dar nesigur şi neregulat ca un general beat…

Înfricoşat, mă urnii la rându-mi, cu ochii injectaţi, cu gâtul înţepenit. Cum puteam să-i cer ultimul amănunt, singurul lucru care-mi mai rămăsese de aflat? Să-l apuc de piept şi să-l dobor dintr-o smucitură, sau să-mi reiau aerul de nepăsare şi caraghioslâc, să-l forţez să glăsuiască înainte, stimulându-i amorul propriu.

Alesei mijlocul al doilea. Şi prefăcându-mă că abia mai mă ţin pe picioare, izbucnii în râs zgâlţâit şi mecanic, de alcoolic pierdut iremediabil. El mă privea năuc, dar nu-şi manifesta prin niciun cuvânt nedumerirea pentru veselia mea fără sens, care părea că nu-l intrigă din cale afară. Astfel că trebuii să mă întrerup, izbucnind în cuvinte întretăiate brusc de sughiţuri.

— Şi de ce nu faci, prinţule, semnalul fatal?… Bf… ff… pfff… Îmi sulemeneam glasul ca actorii pe scenă şi mă strâmbam mai rău ca apucaţii de ducă-se pe pustii.

— De ce-o cruţi, prinţ de Danemarca, şi nu-i porunceşti să vină colea în patul tău jegos?… Spune, răspunde aici dacă-ţi dă mâna…

Prinţul se posomori şi ochii zglobii de până acuma căzură orbiţi în pământ. Dar eu nu-l lăsam un moment:

— Să-ţi spun eu… toate fotografiile tale şi scrisorile cu care te mai lauzi… nu fac doi bani… sau prinţesa e tot aşa de ruinată ca tine şi cine ştie în care mansardă face pe contesa.

Surprinsei o privire furişă a prinţului spre măsuţa de noapte. Acolo, pe marmora murdară, era cealaltă fotografie, a fetiţei de doisprezece ani, asupra căreia nici madam Matildei nu vroise să-i dea vreo relaţie.

Dar eu eram acum complet lămurit asupra unei bănuieli care mai mă încercase câteodată. Mă apropiai de măsuţă, lăsând deoparte orice aer de om beat şi pus pe şagă, ridicai şi-i arătai fotografia de copil.

— Din cauza ei?… Prinţul înclină din cap…

— E fetiţa ta?… Prinţul înclină iarăşi.

— Şi doamna din fotografie o întreţine în vreo şcoală, probabil?

Prinţul încuviinţă îndobitocit…

— Poate chiar şi tu trăieşti de pe urma doamnei din fotografie…

Prinţul îşi acoperi faţa cu mâinile.

— Vas-zică, scrisorile au început mai de mult să-ţi renteze.

Revedeam acum întreaga scenă nocturnă din grădina publică: doamna Esmaralda pusă în curent, aşteptând afară; nobilul decăzut şi şantajist, încercând să facă pe cavalerul, dorind s-o conducă curtenitor pe doamna Alba spre ieşire, după ce stabilise preţul tăcerii şi poate încasase şi prima rată. Iar pe deasupra târgului odios, chipul doamnei Alba, minunăţia trăsăturilor ei, imprimându-se ca o dorinţă şi un ideal în sufletul nărăvit şi bicisnic. Frâna puternică a răspunderii de părinte, care mai domina, grav avariată, în inima nenorocitului, şi poate şi teama mizeriei definitive îl mai opreau pe acest individ să nu dea drum liber pasiunii tardive şi furibunde.

Mai rămânea ceva de aflat?

Nimic. Numai din motive de legitimă precauțiune, trebuia să fac mai departe pe nedumeritul şi neştiutorul...

— Dar scrisorile astea cum de ți-au picat în mână?... Însă prințul Preda, care căzuse zdrobit pe marginea patului, mă rugă cu cel mai chinuit şi mai umil accent:

— Lasă-mă, te rog... dacă eşti bun, lasă-mă... aş vrea să dorm, aş vrea să dorm...

Când îl părăsii, îl văzui din uşă încovrigându-se în pat, aşa îmbrăcat şi încălțat, şi trăgând plapuma peste dânsul...

Chiar a doua zi, prințul Preda căută să mă vadă şi să cerceteze cu luare-aminte şi înfricoşare în ochii mei, dacă am reținut ori am pus credință pe vreuna din destăinuirile lui din ajun. De la început încă, el mă copleşi cu hazul lui şi cu aluzii sarcastice la starea noastră de beție. Apoi mă îndemnă să nu cred nimic din ce mi-a spus aseară. Totul n-a fost decât scornirile bolnăvicioase ale unei imaginații otrăvite de alcool. Fotografia de pe măsuță reprezintă într-adevăr pe fetița lui, pe care o ține la pension, şi nu gândeşte o clipă s-o aducă, nici măcar pentru câteva minute, în această mansardă dubioasă şi în această ambianță sinistră. Dar fotografia din perete înfățişează o pasiune a lui de mult defunctă, o frumusețe rară, de care, e drept, a fost mai târziu alungat, dar care i-a dat, în scurta lor iubire, toate voluptățile şi toate fericirile sufleteşti pe care poate să le dea cuiva o femeie superioară din toate punctele de vedere. Dar femeia asta, care a trăit într-adevăr ca o sfântă, l-a respins, îndată ce a observat predispoziția lui spre stricăciune şi spre decădere iremediabilă: o înşela cu femei de rând, o insulta cu gelozia lui amarnică, o chinuia cu toate bizareriile şi toate capriciile care cutreierau ca vânturile nopții prin capul lui de alcoolic. S-a străduit apoi prin toate mijloacele s-o recâştige, a amenințat-o, e drept, chiar cu divulgarea scrisorilor, dar ea a ştiut să reziste. Şi tocmai când el era gata să ajungă la cele mai năstrușnice nebunii posibile, moartea ei neaşteptată a survenit ca o intervenție divină să-i scape: pe ea de zarva unui scandal inconvenabil, pe el de ispita unei odioase infamii.

— Moartea ei „fizică”? am insistat nedumerit.

— Evident. Căci cea sufletească e cu neputință să înceteze în inima lui, s-a grăbit să-mi răspundă. Într-atât ea subzistă şi e vie într-însul, încât nu o data, chiar treaz fiind (ce mai e de vorbit când creierul i-e apăsat de aburii spirtului!), are halucinații de felul acelora din care mi-a dat şi mie o reprezentație.

— Îngerul morții acestei femei frumoase, i-am spus, e chiar fata ta, fetița ta! Prințule, într-atât subzistă frumoasa femeie de care mi-ai vorbit nu numai în sufletul tău, dar şi în viața reală, încât îți furnizează şi stipendii de viață şi-ți ține fetița la pension. Nu tresări! Ceea ce mi-a plăcut din tot basmul iubirii tale e tocmai că ai ştiut să înmormântezi pe această femeie în inima ta. Dacă alcoolul şi visurile stricate care te mai cuprind din când în când te fac să te mai gândeşti la învierea ei, ele au rămas slabe şi palide avânturi, din ce în ce mai slabe, mai palide. Şi-n asta trebuie să stea adevărata ta fericire: în stingerea treptată, definitivă, a imaginii ei în tine. Căci învierea ei ar însemna, invers, moartea fiicei tale şi, evident, după ce nebunia se va consuma totală, moartea ta însuți.

Prințul m-a ascultat întunecat; când am sfârşit, a schițat numai un rânjet, care ar fi fost punctul de plecare al încercării de a-mi scoate cu orice preț din cap ideea că frumoasa din fotografie trăieşte şi şantajul continuă. Dar, de bună seamă, înțelese şi el că orice încercare de a mă convinge de contrariu e inutilă şi rânjetul îi dispăru tot aşa de mut cum apăruse, îi vorbii, pentru a-l asigura de obiectivitatea părerilor mele, cu mult elan de fetița lui şi de dreptul pe care îl are, în numele ei de a-şi specula fosta iubită. Şi fiica lui are un drept la viață, proclamai, descoperindu-i astfel un reazem moral, pentru meschinăria lui fără margini (pe care, poate, mi-o voi asuma-o, la nevoie, mă gândeam înfricoşat). „Oricine are drept la viață şi la iubire, am strigat cu convingere, apăsând pe cuvântul al doilea, desigur pentru mine. Iar cei care au păcătuit trebuie să plătească şi pentru fericirea celor care i-au surprins... vreau să spun, a celor cu care au păcătuit în comun, pentru a fi părăsiți apoi."

Aci mă apucai să insist asupra distincției care-mi venise involuntar pe buze, cerând părerea prințului dacă găseşte scuzabil procedeul lui, chiar practicat de unul care incidental deține un secret al persoanei în putință să-l ajute. Pentru a nu-i lăsa vreo bănuială întru cât priveau intențiile mele, îmi dădui numaidecât cu părerea că numai astfel o faptă de acest soi e o faptă reprobabilă. Deşi mă angajam pe-o pistă periculoasă, atinsei însă şi acest punct, pentru a surprinde chiar la dânsul vreun semn, cât de mic, care să întărească definitiv părerea, de care eram acum aproape sigur, că scrisorile şi fotografiile pe care el le utiliza pentru a extorca pe doamna Alba, proveneau din sertarele fratelui său. Şi răspunsul prințului Preda fu edificator. După el, accentul vinovăției nu trebuia pus pe mijlocul grație căruia o persoană devenise deținătorul secretelor alteia: iar dacă acest mijloc fusese pura întâmplare, chestia imoralității nici nu se mai punea: „Cel care a păcătuit trebuia oricât să dea o gloaba". Însă, „în orice caz", procedeul era legitimat, pentru cel constrâns de nevoie, să-l utilizeze: „fie de-un motiv familial puternic, ca bunăoară în speță, fie de groaza propriei mizerii, fie chiar de o iubire mistuitoare, pentru persoana surprinsă în greşeală". Or, ceea ce chinuia pe prințul Preda e că el, am socotit, se vedea prada tuturor acestor alternative.

Nemernicia faptului nu apărea pentru dânsul decât atunci când şantajul se sprijinea pe simple plăsmuiri, înscenări sau amenințări gratuite, speculând groaza bolnăvicioasă de zgomot a celui vizat.

Evident că aprobai toată această morală foarte elastică a purtătorului de nume istoric, prin care putui întrevedea bine ceea ce mă interesa anume pe mine, chipul cum parveniseră aceste scrisori în mâinile lui.

Mai târziu el îmi povesti răspicat (exceptând unele reticențe străvezii) toată întâmplarea. Printre obiectele „lăsate lui cu limbă de moarte de fratele său" s-a găsit şi o superbă cutie, lucrată de-un celebru şi străvechi maestru italian. In cutie prințul a dat de scrisorile şi de fotografia cu dedicație a unei doamne din lumea mare, „nomina odiosa". Cum mizeria creştea şi „o dată cu ea şi fata, care trebuia întreținută, aşa cum pretindea numele ei", gândul speculării scrisorilor a prins a miji în creierul prințului. Dar de la gând până la practică este destulă cale; pe tot parcursul ei, el a avut de luptat, aşadar, „cu conştiința că, scormonind cele mai intime secrete ale fratelui său, comite un oribil sacrilegiu". Dar „drepturile vieții - a

trebuit s-o recunoască şi el, care era un nobil o- au fost mai puternice decât orice eleganță sufletească". Şi acum câțiva ani şi-a luat inima în dinți şi-a dat un telefon doamnei, autoarea scrisorilor şi-a autografului. I-a cerut un rendez-vous, pentru a stabili un modus procedendi. Cum doamna în chestiune refuza să vină la dânsul acasă, nici singură, nici însoțită, după numeroase şi necontenit întrerupte tergiversări la telefon, ea conveni să se întâlnească la o dată anume cu dânsul, pe înserat, într-o grădină publică, din apropierea străzii ei. Grădina publică o descoperise, evident, prințul care refuzase la rându-i, cu energică obstinație, să o viziteze acasă la dânsa, la orele pe care i le indicase ea. La prima întâlnire sosise însă mama doamnei în chestiune, care-l recunoscu după un anume ziar englezesc, pe care prințul îl parcurgea convențional, la lumina felinarului, din mijlocul grădinii. Doamna Smaralda îi propuse să ducă tratativele cu dânsa în numele fiicei sale, dar prințul speriat de complicații eventuale, care ar fi putut degenera, poate şi din punctul cam grav de vedere al capitolului respectiv de cod penal, în urmări cu totul şi cu totul neplăcute, răspunse venerabilei doamne că nu are niciun fel de tratative de dus cu nimeni şi că probabil stimata doamnă era victima unei confuzii adresându-i-se lui. A doua zi, însă, el reluase convorbirile telefonice, pentru că erau mai ferite de surprize, şi ceru din nou întrevedere, care nu putea fi însă decât între patru ochi. Întrevederea îi fu acordată principial, dar termenul ei rămase, probabil, în funcție de plecarea soțului doamnei în oraş, căci fu contramandat în două rânduri (în ziua făgăduită, prințul se legătuise să întrebe la o oră anumită dacă data stabilită cu prilejul convorbirii precedente rămânea valabilă.

Am întrerupt pe prinț, interesându-mă de ce nu stabilise chiar condițiile schimbului prin telefon, fără a-i mai cere întrevedere personală: fixarea unei sume globale pentru restituirea totală a scrisorilor sau o rată periodică sub angajamentul solemn al celei mai ermetice discreții. Asupra modalității de plată, prințul îmi declară că, de când cu grava sa decădere materială era „adversar hotărât al oricărei încasări globale"; şi-apoi, doamna Alba, pe cât înțelesese, nu era capabilă să-i satisfacă total pretențiile băneşti. (Cât trebuie să fi cerut!) Iar în privința întrevederii, îmi mărturisi la început că se temea de tratative cu persoane invizibile, care-ți răspund tocmai de la celălalt capăt al firului de telefon. Pe urmă completă că la asta se adăuga şi o curiozitate obstinată, care i se năzărise din lectura scrisorilor (canalia nu se putuse abține să nu le citească şi răscitească pe toate). Ardoarea aprigă a corespondenței îl intrigase la culme şi-l făcuse să-şi amintească, fără să vrea, cât de izbitor semăna la figură cu răposatul (deosebirea dintre dânşii era numai că cel mai mic de ani fusese mult mai înalt). Vream să văd, îmi explică el romanțios, „ce primă impresie produce asupra acestei superbe femei, pe care evident o şi căutasem s-o văd de la distanță, şoapta trecutului mort".

Pe urmă, prințul Preda îmi povesti cum decursese întrevederea. Doamna Alba observase cu mult interes această „izbitoare" asemănare. La început păruse chiar afabilă şi timidă; dar brusc redevenise tranşantă şi rigidă. (Cred şi eu, când un chip atât de scump reînviase ca să-i propună un târg aşa de meschin şi josnic!) Prințul Preda se mira de această bruscă schimbare de atitudine, pe care o puse apoi pe seama unei tactice de cochetărie.

— Dar ce puteam face? mă întrebă el pierdut. Era imaginea fetiței necontenit prezentă aici în fundul gândului, ca toată splendoarea doamnei Alba să plătească în fața ei. Altfel, cum aş fi aruncat orice socoteală departe de mine şi cum aş mai fi îngenuncheat la picioarele ei divine! înțelegi tu, tinere, acest chin cumplit?... M-am şi simțit totuşi dator să-i lămuresc, să îmbrac în scuze nemernicia gestului meu. Şi i-am spus sincer totul: i-am povestit despre fetiță... m-am zugrăvit cât sunt şi cât am fost de nemernic... i-am mărturisit cum până şi cutia în care găsisem scrisorile, o adevărată operă de artă, a trebuit s-o vând, numai şi numai ca să mai amân gestul oribil pe care trebuia să-l fac, eram constrâns de toate nevoile să-l fac, acela de-a o chema la telefon...

Prințul Preda glăsuia emoționat şi patetic. Iar eu, acum convins pe deplin, urmăream cu ochii parcă momentele dramatice ale scenei la care ajunsesem prea târziu. Doamna Alba nu păruse deloc înduplecată de scuzele celui care îi propunea condiții atât de odioase, pretinzându-i tribut şi păstrând în acelaşi timp în întregime dreptul de a o constrânge şi mai departe după bunul-plac. Iar prințul Preda numea asta „mândrie inumană şi sălbăticie".

— Înțelegi imaginea, imaginea sfântă a copilei mele, prin cruzimea sistematică de a schimba vorba ori de câte ori pomeneam de dânsa. Era ca şi cum aş fi pomenit de o rivală... Şi asta era adevărul: rivala, rivalele... Înțelegi... Iată-mă între aceste rivale, cele mai înverşunate cu putință, declamă el cu convingere: de o parte, frumusețea desăvârşită, de alta, dragostea pură, filială, nevinovăția unui copil... Înțelegi acum chinul meu teribil de câțiva ani în şir... Fără ieşire... fără ieşire... borborosi el, strângându-şi tâmplele în pumni.

Mă ridicasem pe masă, de unde contemplam, ca de pe-o amețitoare înălțime, restriştea cumplită în care se zbătea prietenul meu, aşa cum Iov se zvârcolea plin de bube în gunoiul existenței lui. Dar, poate prin contrast, eu respiram adânc aerul limpede de munte pe care mi-l da această perspectivă imaginară. Năruit în sine, prințul Preda părea un duşman zdrobit de avântul meu triumfător. Îl înfrânsesem, pentru că aflasem de la el tot ceea ce trebuia să aflu. Acum ştiam de minune locul comoarei ascunse; pentru care mă târâsem atât amar de vreme pe brânci, ca reptilele şi ca viermii, prin imunditățile acestei mansarde. Prințul Preda îmi arătase până şi cutia de tinichea, o cutie mare de tutun, cu eticheta regiei, în care înghemuise toate scrisorile, după ce vânduse sălaşul lor scump, lucrat de-un celebru artist, din şcoala italiană, căruia însă îi ignora numele, dar o veritabilă operă de artă „căci luase pe ea de la unul din anticarii cărora o arătase 60 de mii de lei".

Nu-mi rămânea decât să-mi aleg momentul când aceste pietre nestemate trebuiau să intre în posesia mea definitivă.

Trebuia să stabilesc cu multă luare-aminte acel moment, într-un fel sau altul, prințul Preda trebuia îndepărtat din apartamentul lui în noaptea în care aveam să operez, dacă de bunăvoie nu-şi va relua obiceiul hoinărelilor nocturne şi fără ca eu să-i mai fiu însoțitor. Contesa Irma, cu care nu încetasem să mă întâlnesc, deşi în ultima vreme mult mai rar - pentru că de cele mai multe ori ştiam s-o evit fără a o jigni, cunoscându-i acum de minune programul şi obiceiurile -, avea să-mi fie desigur de folos. Cum? încă nu m-am gândit deocamdată. Nu-i nicio

grabă: prințul Preda are o încredere nemărginită în mine, am devenit confesorul lui indispensabil. Acum mă invită la o lectură de fragmente alese din scrisorile ascunse. Voi vedea deci şi cu ochii cum trebuie să procedez, când voi veni să deschid singur uşa şi cutia mesei: voi vedea unde trebuie să mă îndrept de la început şi ce lucruri trebuie să dau atunci la o parte, ca operația să se petreacă pe cât se poate mai uşor.

Iar acum mă voi delecta să ascult proza donnei Alba. Nu e vina mea, sunt obligat s-o ascult, nu pot refuza pe prințul Preda pentru a nu trezi niciun început de bănuială; voi gusta deci dintr-un fruct oprit, fără a-mi face niciun proces de conştiință. Azi voi culege firimituri vechi, uscate, din mâna ei subțire, iar mâine, ori poimâine, cine ştie, voi vedea frumusețea ei albă pălind, când va zări comoara pierdută, cheia liniştii şi a fericirii ei de-acuma în mâinile mele.

Don Quichotte de pe Cerna de data asta nu s-a mai bătut cu morile de vânt. El a ştiut să ajungă la un liman cert şi glorios, care va da mai certă semnificație avânturilor lui, de până acum, în gol. Unde mai vedeți ridicolul duios al nevoii lui de a crea planuri homerice, care să se rezolve în cadrul unor acțiuni hilare? Don Quichotte de pe Cerna a procedat dimpotrivă după o tactică mai restrânsă, dar mai sigură, şi-a comprimat avânturile, rezervându-se unui final incomparabil mai grandios, pentru că pozitiv, don Quichotte a încălcat în sfârşit pozitivul, a ajuns la hotarele realității, în care s-au închegat solid contururile instabile ale fantasticelor lui visuri de nebun.

Şi el e fericit, pentru că a rămas totuşi un veritabil don Quichotte: adică s-a străduit să descopere o vână ascunsă a vieții, pe care a ştiut să se strecoare totuşi ca printr-o peşteră de nimeni cunoscută; şi-a ajuns la un capăt inaccesibil altora, de unde va aduce liniştea şi fericirea unei frumoase din poveşti, dar aievea. Nu era asta o poveste întreagă, un basm, un vis şi totuşi o realitate în plin secol de preciziuni, de materialism şi de trepidație mecanică?

Iar capătul peşterii obscure dusese aci, în mansarda madamei Matilda, care se delecta cu urmărirea vieții intime a chiriaşelor sale prin crăpăturile uşilor sau prin gaura cheilor. O singură cameră rămăsese văduvită de posesoarea ei, dintre cele pe care le găsisem la venirea mea ocupate: odaia Auricăi, fata cu părul oxigenat, pe care aş fi crezut-o acum din nou în brațele prințului Raoul dacă, întâlnindu-mă peste puțin cu acesta, n-aş fi fost asigurat de el că fericirea-i reîntoarsă (stranie coincidență!) nu numai că e brună (câte vopsele minunate n-a inventat doar industria coafatului!), dar că se bucură de întreaga ei bogăție capilară de mai demult.

Poate, cine ştie, Aurica şi-a găsit o locuință mai convenabilă pentru profesiunea ei: a coborât cu un etaj, pentru a se înălța astfel cu un rang mai mult în ochii clienților. Dar eu sunt nespus de mulțumit că n-o mai văd printre noi, căci, abia la câteva zile după ce am observat că ne-a părăsit, mi-am dat seama de imprudența ce săvârşisem de a-i pomeni de prințul Raoul. Dacă gureşa asta incorijibilă ar fi scăpat vreun cuvânt privind prietenia mea cu Raoul prințului Preda? Dumnezeule, numai că-mi reamintesc această grozavă greşeală, singura verigă putredă în înlănțuirea de fier a străduințelor mele, şi-mi dau şi mai limpede seama cât trebuie să mă grăbesc, chiar de teama mea însumi, de a smulge din

puterea acestui degenerat periculos tezaurul de scrisori al donnei Alba, caseta misterioasă (o cutie de tutun) în care zace fericirea celei căreia mi-am dedicat viața, puterea şi iscusința mea din liberă şi neclintită voință, asemeni bizarului cavaler medieval, învingător prin secole al batjocoritorilor lui şi al ridicolului, divinului său romantism.

Stăm acum la gura sobei mângâiați de căldura celui dintâi foc din anul acesta; afară ține de câteva zile o ploaie mărunță, deasă şi rece de toamnă, iar orașul tot e strâns zdravăn într-o imensă manta cenuşie-roşiatică. Burlanele turuie vârtos, aci de-a dreptul sub acoperiş, şi asta îmi măreşte gustul de ascultare al [sic] scrisorilor donnei Alba (căreia de-acum înainte îi voi spune numai astfel, pe italieneşte; în spaniolă cuvântul scris „dona" se pronunță „donia", or mie îmi place s-o chem aşa cum răsună în italieneşte, adică întocmai cum se scrie: donna, donna Alba). De bună seamă că acelaşi țuruit a dat îndemn şi ghes şi-acum dă necontenit avânt prințului să-mi facă această divină lectură. Eu o ascult cu religiozitate, dar din când în când casc, sau îl întrerup cu vreo amintire, care n-are nici în clin, nici în mânecă nici cu sensul frazelor citite, nici cu reflecțiile sau informările complimentare pe care prințul mi le dă asupra lor; ba îl întrerup câteodată cu vreuna boacănă de tot, astfel că prințul Preda strânge plictisit din buze, şi sunt sigur că-n momentele acelea mă tratează în mintea lui de bădăran sau idiot. Dar trebuie să mă arăt astfel insensibil la această debordare de pasiune, cu care frazele donnei Alba îmi umplu auzul, pentru ca prințul să nu bage de seamă cupiditatea sălbatică a atenției mele şi nici cât de mult s-a apropiat şi cât de vertiginos se mai apropie vremea când îi voi uzurpa dreptul de stăpân al acestei comori.

Într-adevăr, rândurile acestea, lunguiețe şi fine, puțin cam oblice de jos în sus, ca şi în fotografie, dovedeau o pasiune devorantă, totuşi, dacă se poate spune, lucidă, care-ți da mult de gândit: pasiune care ardea în prima parte a corespondenței prin răceala şi persiflajul ei, ca metalele contractate de cel mai aprig frig. Suna pretutindeni un ropot inegal de cuvinte neîmperecheabile, încleştând dorințe incrustate în sarcasm, şopocăind reproşuri grele, în râs rău de mulțumiri exagerate, în sensul autografului de pe fotografie, care spunea cu totul altfel de cum mă lăsase să cred prințul Preda: „Scumpului linguşitorului (coaxing) şi necredinciosului meu prieten" - din care, de deasupra ramei vulgare furnizate de prințul decăzut, nu ieşea decât: „Scumpului... credinciosului meu prieten. (Pe rama inițială de bronz, din aceeaşi lucrătură veche, italienească, ca şi cutia, prințul Preda realizase de asemeni vreo 40 de mii lei).

Una din scrisori pomenea de-o întâlnire de la care ea lipsise - şi era în chip de explicație şi scuză: „...te-am despovărat astfel" — îmi traducea prințul din englezeşte şi eu trebuia să ascult cuminte şi să nu-l corijez, când de multe ori, recitind textul, observam că nu reproduce fidel — „de truda de a-mi inventa noi şi noi țesături de imagini, în cadrul cărora pretinzi că tot mă zăreşti în timpul dintre vederile noastre".

Evident, nu puteam să transcriu, dar înțelesul multora mi-a rămas în memorie, ca şi unele curioase fragmente, pentru care, prefăcându-mă că nu le înțeleg, rugam pe prințul Preda să le repete. Astfel, în scrisoarea aceasta donna Alba învinuia pe Tudor Buzescu de prea multă iscusință şi rapidă inventivitate, ceea ce o

împiedica să se poată „feri uneori de bănuiala cumplită” că el găseşte „la moment, la comandă” (imaginile acelea de bună seamă) şi ca atare „laşi gândul liniştit în lipsă-mi, pentru a scoate din el, numai când mă ai în faţă, ca un prestidigitator dintr-o cutie miraculoasă”.

Astfel, donna Alba ajungea la curioasa preferinţă să-şi ştie amantul mai încet la gând. (Socoţ că se referea exclusiv la facilitatea lui de a o copleşi cu complimente şi galanterii alese, căci altfel ar fi fost cu totul absurd.)

... ”Mi-aş închipui, scrie ea, că dacă nu le-ai avea în chip firesc, automat te-ai fi străduit să le ai, ţi-ai fi bătut capul, rotunjindu-le şi întregindu-le necontenit, şi asta ar fi nespus de mulţumitor pentru mine, că te-am avut astfel, la picioarele mele, tot timpul depărtării unul de altul.”

într-altă scrisoare donna Alba îi imputa lui Tudor Buzescu că într-o societate, în mijlocul căreia se găseau amândoi, el se arătase prea rezervat faţă de dânsa. Rezerva şi-o impuseseră, e drept, anticipat, dar el păstrase o atitudine prea severă, „prea rigidă”. Prea luase „ad litteram” înţelegerea prestabilită, prea dovedise lipsă de mlădiere, de tact, de subtilitate.

De două ori se întâlniseră astfel în saloane străine, arătându-se unul altuia reci şi străini. Totuşi, a doua oară ea-i reproşa că depăşise măsura dincoace, se dovedise acum prea îndrăzneţ şi exuberant, oricât vrusese să acopere buna lui dispoziţie cu zarva cu care izbutise să întreţească între fetele de faţă, ce-i făceau curte asiduă.

A propos de fete, donna Alba îl îndemna cu un straniu persiflaj să-şi aleagă una din ele, era curioasă să-i afle gustul, altfel i-ar fi indicat-o chiar dânsa. Dar găsea necesar, „vorbind serios”, ca el să se însoare. Îl sfătuia să reflecteze mai adânc la asta; ea însăşi şi-ar fi simţit conştiinţa uşurată, dacă el ar fi fost însurat.

Pe tema însurătorii lui, corespondenţa ţinea o bună bucată* pesemne, Tudor Buzescu alunecase cu primul răspuns departe de acest subiect, că ea îl întorcea singură, severă şi încăpăţânată. Mai târziu, văzând că el continuă să ocolească sau să se amuze pe seama răbdării ei cicălitoare, donna Alba îl acuză de ipocrizie şi-i prezintă în tari şi momitoare culori pe acea pe care o vedea ea potrivită pentru dânsul. Se pare că donna Alba a surprins mai înainte oarecare interes, puţină întârziere a ochilor lui pe chipul „celei alese”, o infimă particulă de timp în plus faţă de atenţia acordată restului, iar ca urmare, răspunsul lui va fi fost de astă dată ceva mai atent, mai cuprinzător faţă de propunerea concretă a donnei Alba, deşi de bună seamă categoric negativ, pentru că seria scrisorilor ce urmează e un cântec al ei de triumf; rândurile radiază de bucuria răutăcioasă a descoperirii, iar insistenţele ei, hotărâte, imperative, pentru a-l determina să facă pasul dorit de dânsa, sunt acum de-o voinţă aprigă, încăpăţânată, care nu se înduplecă de niciun argument, de nicio implorare. Ajunge chiar să ameninţe cu ruptura dacă dorinţa ei nu e satisfăcută, în condiţiile şi la datele propuse! însă strănepotul adevăratului Preda Buzescu a ştiut să reziste, desigur, şi cu toate că ea l-a pedepsit pentru asta — e o breşă adâncă aci în şirul de date al scrisorilor — reluarea corespondenţei a fost propriu-zis încununarea virtuţii şi tăriei lui.

Donna Alba s-a transformat ca prin farmec: rândurile ei de-acum înoată de fericire şi-n beţia izbânzii dobândite prin propria-i înfrângere. Ea se arată acum

patetică şi caldă, îl doreşte cu toată ardoarea, i se constituie prizonieră şi roabă, e îngrijată de fiecare pas al lui.

Paginile lungi, îmbogățite înadins cu flori de spirit şi poate şi cu atitudini sufleteşti voite, gândite, cântărite din timp şi aruncate apoi cu dezinvoltură, tactic, spre a le marca spontaneitatea, devin acum din ce în ce mai strânse, scurte şuierături de pasiune, răvaşe de un rând, adevărate şoapte sugrumate, care cheamă nerăbdător sau cer o oră de patimă, de nebunie.

Prin cutia fermecată a prințului Preda, de tutun de lux calitatea I-a, se poate întrevedea şi chipul cum prințul Tudor a cunoscut-o şi s-au căutat apoi, până la contopire, unul pe altul. De bună seamă, ura strămoşească şi disprețul integral al domnului Georges Radu Şerban a contribuit în bună parte la asta. Ostilitatea făţişă pe care a trebuit s-o adopte o dată cu mariajul şi cu inventarul bunurilor şi acareturilor, asupra cărora devenea stăpână şi-n care se cuprindea şi lista tuturor adversităților soțului, a făcut-o fatal să-şi pună întrebarea dacă cel dintâi de pe listă poate fi animat împotrivă-i de aceleaşi sentimente ce ea se obligase să-i nutrească. Şi, uimită de propria ei frumusețe, s-a mirat grozav că trupu-i extrem de alb şi ochii ei nedefiniți, poate vineți, şi culoarea părului care se topeşte în aer, ar putea provoca duşmănie în contră-i chiar în sufletul unui vrăjmaş declarat şi inventariat. Curioasă, şi-a impus să observe lucrul acesta mai ales în plimbările de la Şosea, în repezile încrucişări cu maşina, şi a ajuns repede la convingerea că temerea e complet nejustificată. Curiozitatea odată satisfăcută, era gata să se retragă din acest joc, condus cu multă abilitate, dar pe urmă repede a băgat de seamă că-i lipseşte ceva: jocul însuşi. Şi din ce în ce farmecul ascunsului, al clandestinității şi al misterului, al dibuirii în plină lumină a zilei, în plin zgomot de reuniuni întâmplătoare, recepții, săli de teatru, ori chiar saloane — ah, donna Alba era stăpânită total de pasiunea mea pentru obscur şi tainic, Doamne! cum mă va privi ea când îi voi pune în mână comoara trecutului ei! — a făcut-o să-l caute şi mai în adânc, mai ales în complicitatea acestui băiat superb, cum trebuie să fi fost fratele prințului Preda, fratele ponositului şi decăzutului aci de față.

Predispozițiile acestuia, discreția călită în grele încercări, gustul de pericol, supunerea oarbă în fața capriciilor ei ghicite de departe şi mai apoi rezistența dârză numai acolo unde-şi da seama că amorul ei propriu va ieşi micşorat, toate acestea în raport cu meticulozitatea juridică a marelui avocat Georges Radu Şerban, grija lui economică, spiritul de ordine şi de clarificare, exclusivismul tenace şi absența oricărei posibilități de cruțare, de înțelegere, de iertare, au plămădit şi-au făcut să răsară într-însa această floare a pasiunii ei nutrită de vântul tuturor insurgențelor intime, muiată de apă infinit de micilor jigniri cotidiene, de pleava, acumulată cu încetul, a tuturor decepțiilor fără aparență gravă, nici serioasă, fără niciun fel de aparență. Toate acestea se cuprind limpede în scrisorile ei, pentru că adesea e muncită de gândul de a-şi legitima cu motive rotunjite aventura ei; dar, în fond, de sub temeiul rândurilor, oricât ea ar vrea s-o acopere cu argumente şi preciziuni, reiese doar, spre marea mea fericire, aplecarea tiranică a sufletului spre necunoscut, atracția de magnet a fiorului aventurii. Pentru că asta ar fi întrebarea ce se pune: de ce n-a divorțat, de ce n-a pus capăt acestei stări de nesiguranță, pe care o descrie cu atâta vervă în rândurile ei săltărețe, cu atâta luciditate, cu atâta

rece voluptate, cu atâta sadism? Donna Alba se complăcea în această nesiguranță fără îndoială, totuşi aş fi dorit o confirmare deplină, aş fi vrut să văd negru pe alb că ea se ferea de-o limpezire a situației. Altfel nu s-ar fi mulțumit oare cu domnul Georges Radu Şerban, cea mai limpede, cea mai clară, cea mai răspicată minte întâlnită?

Scrisorile, pe care le-am ascultat o noapte întreagă, nu alcătuiau nicio treime din total. A trebuit deci să întocmim un program complet pentru epuizarea acestuia. Aşadar, faptul pe care-l plănuisem, furtul pe care trebuia să-l săvârşesc şi care-mi da de acum delicioase emoții, se amână de la sine. Când întreaga cutie va fi terminată şi când deținătorul ei de-acum o va închide pentru cine ştie câtă viitoare pauză, în sertar, mâna mea va interveni, răşchirată, cu degetele încovoiate în noapte. O-ho, mă amuză nespus această hoție, pe care o socotesc legitimă şi morală, şi pe care o s-o săvârşesc, după toate regulile artei, peste câteva zile. Fugarul şi falsificatorul din trecut, care a rămas în mine, aşa mic, cum l-am lăsat în ajunul războiului, zburdă de fericire, micul hoț. Îi voi da de lucru zdravăn şi abia acum va fi încântat că apucătura lui rea va fi în sfârşit potolită. E o fericire fără margini să săvârşeşti meschinării, în vederea unui țel minunat, limpede, moral. Şi-n cazul de față, ferit de pedeapsă. Pentru că prințul Preda este singurul proprietar al unui bun de care nu se poate plânge c-a fost devalizat.

Dar să ascultăm scrisorile mai departe. Donna Alba abordează şi tema măritişului cu Tudor şi deci a divorțului cu „celălalt". (Trebuie să lămuresc aci că în timpul lecturii prințul Preda articula doar prenumele [sic] fratelui său şi al donnei Alba, ca unele pe care mi le destăinuise dinainte: prenumele maestrului nu numai că nu-l rostea, dar, pentru a mă induce în eroare, îl pronunța cu o grijă care nu s-a dezmințit nicio singură dată: Jean şi mai des Jack. Mi-a dat chiar explicația că în englezeşte Jack nu e corespondentul, cum s-ar putea crede, al franțuzescului Jacques, ci al lui John, pe franțuzeşte, aşadar, Jean.)

Donna Alba mărturisea uneori că ar fi dispusă să lase pe... Jack, dar nu găsea încă momentul oportun. Uneori pomenea de temeri grozave, care nu se defineau limpede: temeri în ceea ce priveşte propria ei persoană? temeri pentru Tudor? Alteori se arăta încântată de viața asta plină de nesiguranță şi emoții. Mă gândeam cu strângere de inimă, ascultând-o, dacă nu cumva numele soțului e ceea ce o împiedică să facă pasul decisiv (Buzeştii n-au fost domni, ca Radu Şerban), şi iată că deodată, una din scrisorile ei pomeni, de parcă mi-ar fi răspuns mie, şi de acest lucru. Tudor Buzescu, de bună seamă, adusese vorba. Răspunsul ei nu mai lasă nicio îndoială: „... ei nu, dacă e aşa... spre a-i dovedi că se înşeală... iată că trece şi la acest gest..." însă pe urmă nu trecu deloc, amână, regretă iarăşi „aventura" care va dispărea fatal, asigură cu toată tăria pe Tudor, că nu are nici cel mai neînsemnat sentiment, nici pentru el (Jack) personal, nici pentru numele lui, dar mai cere un răgaz, un mic răgaz pentru „aventură", pentru această „atât de frumoasă, atât de divină aventură", care va fi, „cea mai scumpă amintire a tinereții ei", „unicul rost al existenței ei viitoare".

Şi donna Alba cerea patetic această singură grație: „I beseech you, this one favour (te implor, această unică grație, Tudor) doar sase luni, sau trei, dacă nu vrei mai mult. Iar în scrisoarea următoare se indigna teribil că el făcuse aluzie la relațiile

ei trupeşti cu soţul său. E abominabil, îi reproşa, să se gândească la astfel de josnicii. Dar nu da nicio explicaţie, nici că le interzisese pe aceste trei sau şase luni viitoare, nici că avea de gând să le interzică.

În cele din urmă, au convenit ca să acorde putere de arbitraj, privitor la durata cât mai avea să se numească dna Jack etc, adică Georges Radu Şerban, „aventurii" însăşi. (Va închipuiți acum, urechile mele!)

„Să facem aventura însăşi judecător, Tudor (... We'll adventure be its own judge...) Ea va delimita de la sine termenul „cât voi mai fi a lui". Dar cum putea hotărî aventura, singură? Foarte bine. Întâi trebuia căutată însă o aventură ca lumea, o aventură care să merite să hotărască" (an adventure deserving to pass a verdict), într-o speță atât de ciudată, şi totuşi atât de firească, atât de minunată. Domnul Georges Radu Şerban va căsca ochi enormi, „când se va trezi în fața acestei nou-sosite" (when he will find himself facing that new visitor) „în fața doamnei Aventuri" (facing Lady Adventure) care va veni să-i ia soția.

Ascultam cu sufletul la buze şi îngurgitam acum cu creierul, cu ochii, cu urechile, cu sufletul, fiecare cuvânt, fiecare silabă, fiecare sunet. Mă îndoiam dacă prințul Preda, care citea acum rar, apăsat, ridicând la fiecare cuvânt fruntea spre mine, să vadă dacă sesizez bine sensul acestui simbol, mă îndoiam dacă el da prețul pe care îl dam eu cuvintelor ce auzeam. Mă îndoiam chiar dacă prințul Tudor le sesizase bine, adică asta nu era mare lucru, dar dacă le gustase bine, dacă le degustase, dacă le savurase cu sufletul şi cu visul, aşa cum le savuram eu acum. Eu să fi avut fericirea să-mi ceară don-na Alba să găsesc „Aventura", pe doamna Aventură, care să merite să i se încredințeze această considerabilă misiune, de a smulge pentru mine pe donna Alba soțului ei!

Rămânea, aşadar, de descoperit marea aventură. Şi donna Alba îşi consultă partenerul asupra ei. Propunerile lui par să nu-i placă. Nu înțelege ca totul să se sfârşească printr-o răpire ori printr-o scrisoare rătăcită; e prea banal şi apoi asta nu însemnează a lăsa aventurii să hotărască. Trebuie făcut ceva, tot aci, pe loc, dar fără excesiva fereală de până acum. Şi să lase la voia soartei momentul când domnul Georges Radu Şerban va prinde de veste. Aşa ceva e limpede şi uşor, dar ea vrea ceva mai complex şi mai agitat, deşi fără nicio ieşire anume, din partea niciunuia dintr-înşii, pentru a atrage atenția soțului sau celor ce i-ar putea da de veste. O intensificare a numărului întâlnirilor, a orelor de iubire, a escapadelor cu maşina pe la mănăstirile din jurul Bucureştilor, propuneri pe care i le face el, ea le accepta oricât ar putea da naştere la bănuieli. Bănuielile n-au decât să vină, ele vor complica şi mai mult situația; însă ei vor căuta să ascundă lucrul, până la dezmințirea lor completă, până la dezgolirea adevărului, până la ultima evidență. Dar ea ar fi vrut toate acestea concentrate într-un tot, urmând o anume gradație, mai dramatic, mai teatral. Şi, mai puțin cabotin, prințul Tudor, spre marea mea satisfacție, nu găseşte acest complex, pe care eu i l-aş fi găsit la moment, i-aş fi imprimat cel mai agitat ritm, cea mai nebunească şi mai vertiginoasă complicație. O mostră din ceea ce aş fi putut eu face va avea donna Alba, această mult căutată donna a visurilor mele, când îi voi povesti chipul cum „am smuls" scrisorile lui Preda Buzescu.

Dar numărul scrisorilor s-a micşorat acum simțitor. O grea strângere de inimă îmi provoacă persistenta bănuială că aceste puține hârtii albe, care au mai rămas pe fundul cutiei de tutun, nu vor dezvălui, până la urmă, tragicul sfârşit al aventurii, care nici nu apucase să se închege de-a binelea. Dar în bună parte mă înşel. Domnului Georges Radu Şerban, printre firul împrejurărilor în chipul cel mai banal cu putință, îi cade în mână un bilețel, în care nu se cuprindea decât atât: „Mâine, la ora trei la mine". Şi un T. şi o dată în cifre, dedesubt. Îi comunică asta lui Tudor donna Alba, după prima scenă pe care i-o face maestrul. Ea se arată grozav de amărâtă că lucrurile s-au dat pe față într-un chip atât de stupid, tocmai când ea sfârşise de însăilat liniile principale ale unei aventuri uluitoare. „Găsisem cu adevărat o „lady" pur sânge aristocratic, o lady extravagantă, complicată şi majestuoasă." într-atât de contrariată a fost donna Alba de găsirea bilețelului, „încât, când domnul Georges Radu Şerban a venit s-o întrebe de proveniența lui, a ridicat din umeri". Dar se mira cum îi scăpase; ea era încredințată că l-a pus în caseta ei secretă alături de celelalte scrisori ale lui. Şi doar nu era un plic neînsemnat, conținutul era scurt, în schimb formatul scrisorii era chiar mare, aşa cum obişnuia el să-i trimită. Şi ea-l certa că a avut fantezia să-i scrie atât de puțin: în fața unei scrisori mai ample, uneia din exploziile acelea de dor şi fericire, care-l apuca pe el din când în când, mai ales când n-o văzuse de câteva zile, ar fi simțit mai mult curaj... Dar aşa? Donna Alba se întreba dacă se purtase cu adevărat laşă... În orice caz, se scuza ea, „noi convenisem doar, ca să negăm până la urmă, până când adevărul va rămâne gol-goluț, despuiat de furia lui cercetătoare".

Dar mă întrebam acum şi eu: de ce donna Alba ținea să se dezvinovățească atâta, mai bine zis să se apere de lipsa ei, mai degrabă, de prezență de spirit? Doar aşa conveniseră într-adevăr, până în ultimul moment: negație pe toată linia... Nu ştiu de ce mi se păru scăparea aceasta a scrisorii destul de curioasă. Nu împărtăşii nimic din impresia mea prințului Preda, însă împrejurarea mi se păru şi mai bizară când ajunsei la acest raționament:

Ea a dat desigur urmare invitației lui. Dacă scrisoarea cădea în mâinile maestrului în ziua primirii, acesta ar fi urmărit-o a doua zi pe donna Alba şi lucrurile ar fi fost elucidate. Amintirea vizitei cu care m-a onorat acum câtva timp în garsoniera mea nu-mi mai lasă nicio îndoială asupra unei astfel de procedări. Or, nu s-a întâmplat aşa: maestrul a găsit prin urmare scrisoarea în zilele următoare sau poate chiar în ziua întâlnirii consumate, seara, când s-a reîntors de la Palat. Evident însă că un om ca domnul Georges Radu Şerban nu scotoceşte prin cutioarele soției, admițând că în loc s-o fi pus în caseta încuiată şi cine ştie unde ascunsă, a lăsat-o din distracție în vreun sertar de toaletă: plicul trebuie să fi rămas tot timpul la loc vizibil, şi e bizar cum prințul, care n-a lipsit din Bucureşti în acele zile (mişcările lui sunt arătate pas cu pas în corespondență), nu l-a descoperit cu o zi mai înainte? Totuşi, e posibil să-i fi scăpat donnei Alba din vreun buzunar, mă gândesc... Dar cum din buzunar? Din poşetă, mai degrabă? Hm... a umblat ea cu plicul atâta timp în poşeta pe care, ca orice femeie, o deschide la tot momentul...

Ridic din umeri pentru mine însumi. S-ar găsi la urma urmelor destule explicații, dar, nu ştiu de ce, o nelinişte îmi rămâne în suflet. Poate pentru că scrisul, pe care-l aud, devine acum din ce în ce mai dramatic.

Donna Alba nu se întreabă cum acel T. l-a făcut pe d. Georges Radu Şerban să se gândească de-a dreptul la adversarul lui cel mai de seamă. Explicația vine mai jos: „după întâmplarea de la teatru", scrie ea, „el n-a nai ezitat la cine să gândească". Dar mai departe nu mai pomeneşte nimic de acea „întâmplare", care mă nedumereşte cumplit. Prințul Preda, oricât se sileşte să-mi probeze contrariul, nu pare nici el informat asupra acestui punct. În scrisorile următoare e neliniştită că Tudor nu-i mai răspunde; în schimb, ea-i trimite câteva plicuri pe zi. Într-una expune a doua convorbire cu soțul ei, privitoare la biletul scăpat.

„Doamnă, e scrisul celui mai mare duşman al meu şi l-am găsit în iatacul dumitale, la piciorul patului" — aşadar, exact cum bănuisem: e cu putință să fi rămas acolo două zile în şir, doar l-ar fi ridicat femeia de serviciu — sau poate aceasta l-a predat soțului? — dar atunci, întrebarea se întoarce iarăşi, de ce nu l-a predat întâia zi? Or, servitoarea a mai zăbovit puțin pentru a încerca şi ea... Dar lanțul supozițiilor se poate complica la infinit. Mai bine să ascultăm împrejurările.

Donna Alba mărturiseşte că şi de data asta a ridicat din umeri şi a răspuns cu disprețuitoare nepăsare.

„Pieptul lui clocotea ca un tunet îndepărtat, Tudor, şi aventura asta a devenit interesantă, a început să-mi placă. Răspunde-mi, e timpul dezvăluirii? De ce nu răspunzi? Vreau să ştiu dacă ai avut până acum vreun prim contact, cu el sau cu cineva, în legătură cu întâmplarea care ne priveşte. Dumnezeule, dacă mai întârzii cu răspunsul, am impresia că toate scrisorile astea intră în mâinile lui. Atunci, curierul tău ne-a trădat. Doamne, e cu putință?... În cazul acesta, dacă dumneata eşti cititorul, domnule Georges Radu Şerban, ei bine, totul este aşa precum vezi. Şi a fost nespus de frumos. Păcat că se sfârşeşte... şi intrăm într-un frumos perpetuu, care are numai singura lipsă că nu ne mai momeşte de departe cu făgăduiala. Căci precum poate vei fi auzit zicându-se: frumusețea desăvârşită e întrecută doar numai de propria ei făgăduiala. Şi mi-e frică să nu fie aşa. Aşadar, să vedem urmarea.

A dumneavoastră trădătoare, Alba Ypsilant."

Cred c-am reprodus fidel acest sfârşit de scrisoare, a cărui lectură am rugat pe prințul Preda s-o repete.

Când el întinde mâna să ridice plicul următor, am timpul să reflectez mai din strâns asupra încetării răspunsurilor lui. Curierul n-a trădat, desigur, de vreme ce scrisorile au ajuns la destinație. A bănuit atunci Tudor Buzescu că ea a declanşat aventura fără să-l avertizeze şi că propriu-zis în asta consta toată extravaganța „lady-ei Adventure", pe care ea pretindea că tocmai o născocise, punând-o totuşi intenționat pe un plan exterior? însă întru cât putea să nu-i convină lui această neaşteptată a ei manevră, care ducea, la urma urmei, tot la rezultatul mult dorit de dânsul? De bună seamă, lipsa ei de consecvență (doar, până în ajun, dânsa era acea care combătea drastic orice soi de avertizare directă a celui înşelat din partea vreunuia dintr-înşii).

Apoi ieşirea din consemn: nevestirea din timp a tovarăşului de luptă şi mai cu seamă această persistență de a da pe seama întâmplării un act precugetat, poate toate astea să-l fi îndemnat pe Tudor să-şi rezerve puțină vreme pentru a observa lucrurile mai cu atenție. În sfârşit, faptul că ea continua să nege față de soțul ei,

deşi îl pusese singură dinaintea celei mai drepte cărări de adevăr, nu era oare un motiv mai mult pentru Tudor să creadă că ea ar dori poate să se dea puțin la o parte, ca o simplă spectatoare, lăsând conflictul provocat să se dezlănțuie doar între cei doi, cu alte cuvinte donna nu se prăpădea aşa cu firea pentru dânsul, nearătându-se gata să se dea cu totul de partea lui. Dimpotrivă, da semne că ar lăsa mai degrabă „la arbitrajul soartei" să-i arate ea care din cei doi cavaleri e mai vrednic de mâna sa. Acesta era poate „arbitrajul aventurii", pe care ea-l invocase mai demult; însă ce crezuse Tudor şi cum pusese ea aventura să acționeze!

Lucrurile acestea reies şi mai bine din scrisorile ce-au mai rămas şi cărora prințul Preda tocmai le dădea glas. Ascultându-le, eu îmi întăresc şi-mi rotunjesc şi mai lămurit convingerile, până ce ajung repede la evidența însăşi.

Donna Alba a primit în sfârşit răspuns de la Tudor, dar e dezamăgită şi chiar ofensată de răceala lui. Dar ea ştie să găsească o explicație destul de comodă pentru dânsa şi destul de insinuantă pentru el, pentru această răceală. Dă îndărăt oare în fața aventurii? Se teme, o lasă singură? Avea, aşadar, dreptate să se ferească de a divulga soțului adevărul... o inspirație fericită a servit-o, aşadar, oprind-o să se demaşte, îl sfătuieşte şi pe el să facă acelaşi lucru. Să nege cu toată îndărătnicia. Şi ea speră că lucrurile vor ieşi „după dorul lui", adică se vor repune în starea dinainte. Numai că această stare va fi considerabil stânjenită de suspectările soțului, întâlnirile lor vor fi aproape imposibile: le va mai rămâne corespondența, iar dragostea lor va deveni cu adevărat filială.

Va trece, aşadar, pe-un plan incomparabil mai înalt", se bucură ea cu rafinată ironie şi sângeroasă perfidie.

Altă scrisoare: Ah, el se îndoieşte de sinceritatea ei, dar nu poate pricepe ce anume îl face să ajungă aci. Poate faptul că n-a fost curajoasă în fața soțului? E curioasă să-i vadă mai întâi curajul lui, curiozitate care nu i-ar fi venit înainte de marea pauză în corespondența lui şi de conținutul primei scrisori sosite după această pauză. Şi astăzi Georges a întrebat-o cum şi-a explicat prezența în camera intimă a unei scrisori în care se cuprinde o chemare la întâlnire, şi încă având scrisul pe care acum în urmă l-a controlat şi e sigur că e al celui mai înverşunat duşman al sau, mai just, al unicului sau duşman; şi ea mărturiseşte senină lui Tudor că s-a minunat ea însăşi şi şi-a întrebat la rându-i soțul dacă nu crede cumva că are o semnificație anume faptul că s-a găsit în odaia ei acest scris, de duşman, şi nu altul.

„Cum vezi, îi scrie ea destul de amuzată pentru o astfel de împrejurare, ți-l trimit plocon pe domnul soțul meu. În clipa când el se va întoarce şi-mi va striga că dumneata i-ai mărturisit totul, atunci îi voi confirma, cu aceeaşi seninătate cu care-ți scriu acuma, că tot ce i-ai spus este purul adevăr. Dar aveți dumneavoastră întâi cuvântul, domnule cavaler" (Sir Knight).

Penultima scrisoare: Donna Alba ştie că soțul ei a avut o întrevedere cu Tudor. Şi înțelege din atitudinea domnului Georges Radu Şerban că el nu i-a mărturisit totul. Sau mai degrabă nu i-a mărturisit nimic. Dar ce i-a declarat atunci? Ce i-a spus? Dumnezeule, de ce n-a înştiințat-o, de ce nu o înştiințează. De ce lucrează în afară de dânsa?! De ce a călcat consemnul?

Ultima: Ah, va să zică aşa? El — Tudor — i-a răspuns în bătaie de joc domnului Georges Radu Şerban că nu ştie nici el cum scrisoarea a ajuns acolo. Era adresată altei femei. Tudor a găsit foarte nostimă împrejurarea: „Doamna Alba. Doamna Alba a primit o scrisoare de la mine, o invitație la întâlnire?" a strigat el în fața soțului furios. „Asta întrece toate aşteptările... Nu pentru că scrisoarea emană de la mine, dar pentru că Doamna Alba a putut primi o scrisoare de la cineva." Astea sunt cuvintele care au îndârjit pe soț, fără îndoială însă că la ele s-a adăugat şi tonul ori mimica întrebatului, de vreme ce domnul Georges Radu Şerban l-a provocat imediat. (Despre „întâmplarea de la teatru", iar nicio pomeneală, dar rămăsesem cu impresia limpede că ea era prima verigă dintr-un lanț care se termina acum). Şi donna Alba întreabă insistent şi imperativ pe Tudor să-i lămurească sensul oarecum batjocoritor al acestor cuvinte şi să-i descrie în termeni cât mai preciși atitudinea lui justă din acele momente. I se pare cumplit de „inexplicabil" cum provocarea a putut să se întâmple pe motiv de ofensă adusă ei personal. Ea se mira ce anume din atitudinea ei l-a putut face să aibă o atare ieşire şi pretinde din nou — de astă dată îl somează — să-şi explice cât mai neîntârziat întreaga lui conduită.

Cu repetițiile ei, scrisoarea aceasta pare oarecum incoerentă, comparativ cu dibăcia firească sau grija compunerii din scrisorile anterioare.

Sfârşitul e chiar ciudat, prea total opus începutului, ca să nu te gândeşti fie la durerea unei femei care iubeşte cu adevărat, fie la o mare manevră sufletească, şi atunci freamătul şi succesiunea dezordonată a frazelor dintr-însa fatal se aşează în sarcina unei abilitați de rară măiestrie.

Într-adevăr, în ultima pagină donna Alba schimbă brusc tonul poruncitor şi disprețuitor de până acuma şi scrie că nu mai vrea niciun răspuns. Ai crede că e o culminație a necazului ei de până acuma, dacă n-ar urma exclamația aceasta subită: „Tudor, tu te vei bate pentru mine şi eu îți pretind să-mi mai îmi [sic] scrii, ei bine, nu, nu, dragul meu. Să nu-mi mai scrii nimic. Voi veni eu, voi trece peste toate barierele şi peste toate riscurile şi voi veni la tine să aflu din gura ta scumpă toate răspunsurile la îndoielile şi chinurile mele şi să te îmbărbătez cu strângerile mele. Dumnezeu îmi va ajuta totul să se termine cu bine, în ce te priveşte, Tudor, aşteaptă-mă chiar astăzi după-masa, la orele trei."

Mă întrebam tocmai, când Prințul Preda sfârşea de citit, dacă n-a fost oare această ultimă plimbare spre amantul ei prima dată când am văzut pe donna Alba. E drept că apoi, înmormântarea aceea luxoasă, care trebuie neapărat să fi fost a lui Tudor, a avut loc mult mai târziu. Să fi tărăgănat formalitățile duelului? Prințul Preda nu ştie ce să-mi spună asupra exactității datelor. El subliniază numai prețul ce trebuie pus pe această ultimă scrisoare, în care ea indirect, doreşte moartea soțului ei. Acel „în ce te priveşte", după el, face cât toate scrisorile celelalte la un loc. Întreb pe Preda, deşi cunoşteam de minune testamentul fratelui său, dacă totuşi, prin vreun codicil particular, prin vreo ultimă dispoziție, separată de trunchiul testamentului principal, răposatul n-a lăsat ceva donnei Aibă. Prințul Preda ridică din umeri: absolut nimic. Mai avea el timp de aşa ceva? motivează el.

— Şi-apoi, cu siguranță, el conta teribil pe brațul lui. Era un spadasin neîntrecut şi băga în cerc strâns, la treizeci de paşi, 100 la 100 cartuşe de pistol. La cincizeci de paşi, dacă greşea cu unul, rar cu două la sută.

Dar eu revăzând la tribunal testamentul, mi-am dat seama, judecând după timpul când trebuie să fi fost examenul meu, că testamentul a fost întocmit în preajma morții. Întoarcerea teatrală din ultima scrisoare a donnei Alba şi nici vizita ei intempestivă, „pe deasupra tuturor riscurilor", n-a prins desigur. Altfel, tot testamentul ar fi fost pe numele ei, numai aşa, spre a-şi persecuta, în caz de moarte, rivalul şi de dincolo de mormânt. Dar de bună seamă, prințul Tudor a închis ochii cu nedumerirea că ea nu s-a hotărât încă, până în ultimul moment, să mărturisească soțului ei adevărul adevărat.

În preajma marii serbări pe care Voicuța o pregăteşte împreună cu prietenele ei şi cu „tipii lor" de atât amar de vreme, în studiul maestrului s-a petrecut un eveniment semnificativ pentru mine... Prințul Georges a plecat pentru trei săptămâni sau poate o lună în străinătate şi, straniu, donna Alba nu l-a însoțit.

Ținta călătoriei era Haga, unde maestrul, angajat de guvernul român, trebuia să studieze dosarul şi să pledeze pentru stat, într-o importantă şi foarte complicată chestiune pecuniară, pe bază de legi străine şi de tratate, în fața tribunalului internațional. De bună seamă, pentru a-l lăsa să se ocupe liniştit de această afacere considerabilă ce i se încredințase, donna Alba ținuse, cu siguranță, ea, personal, să rămână, cu atât mai mult cu cât de reuşita acestei expediții juridice depindeau, în viitor, însărcinări similare din partea guvernului, la Geneva şi Paris.

Or, de această lipsă a maestrului au ținut să profite adversarii de proces ai tatălui Anişoarei, buna prietenă a donnei Alba. Indivizii, pe motive destul de abil găsite ca să aibă aspect de seriozitate şi gravitate, ceruseră Curții de apel o schimbare de termen. Iar citația pentru dezbaterea acestei formalități procedurale sosi chiar a doua zi după plecarea maestrului; fără îndoială că termenul nou, cerut pentru judecarea fondului, se cuprindea tot în săptămânile de lipsă ale domnului Georges Radu Şerban. Spăimântată, Anişoara a alergat la prietena ei Alba şi amândouă au venit în biroul nostru. Aci, întâmplarea tocmai adusese pe Radu, proaspăt doctor de la Paris, reîntors de curând. Alba, o văd şi acum, a avut o ezitare între noi doi: ochii ei m-au fulgerat doar o clipă, apoi cu nehotărâre, vădită de nesigura-i înclinare a capului, se adresă lui Radu. De bună seamă că din momentul acela rolul meu a fost să mă aşez aferat dinaintea hârtiilor şi ocupațiilor anterioare, cu toate privirile neliniştite din cauza tăcerii mele pe care prietena Albei mi le trimitea.

Atitudinea aceasta îndârji atunci pe donna Alba, care nu-mi mai aruncă nicio privire tot timpul rămânerii în birou. În schimb, pe buzele mele flutura un zâmbet de ironie, destul de vizibil şi de ostentativ, care nu trebuia să scape dacă nu direct ochiului ei, cel puțin coadei acestui ochi, care se întorcea atât de des de la Radu spre Anişoara şi înapoi. Era preludiul predării scrisorilor acest zâmbet sarcastic: deşi ele nu erau încă în mâinile mele, lucrul putea fi considerat ca sigur în curând. Şi el crescu cu atât mai tăios, dar şi mai amar în acelaşi timp, acest zâmbet, cu cât Radu, acest băiat atât de fermecător de altminteri, probabil amețit el însuşi de considerabila importanță ce i se da, spre considerabila-mi umilință, nu

mă învrednici, tot timpul şederii celor două femei printre noi, cu nicio întrebare care sa mă introducă în conversaţie. E limpede deci că, atunci când voi, sub aerul de reparare a greşelii, însă după plecarea doamnelor, să-mi ceară unele relaţii asupra dosarului, trebuii să-i răspund cu aerul cel mai nevinovat din lume că, probabil, din pricina atâtor noi procese studiate între timp, abia îmi aduc aminte de ce este vorba, aşa că nefiind sigur, dacă nu mă înşel cumva, mă găsesc nevoit să-l sfătuiesc a se adresa de-a dreptul dosarului însuşi.

De bună seamă, n-am dorit niciodată răul cuiva, dar nu cred să fi încercat cineva vreodată vreo satisfacţie mai mare ca aceea pe care o simţii eu când aflai de succesul adversarilor în această primă ispravă hotărâtoare a carierei lui Radu. Când el trebui să pună în cele din urmă accentul pe lipsa maestrului, ceea ce era o recunoaştere a propriei slăbiciuni, adversarii invocară automat jurnalele din dosar, din care reieşea că adesea, în momente foarte importante ale procesului, d. Georges Radu Şerban a fost înlocuit de secretarul său (recte, de mine), iar, acum, faptul că nici primul secretar (ăsta eram tot eu, deşi propriu-zis găsisem pe Radu la maestru, aşa că, măcar cronologic, el avea întâietatea denumirii) nu găseşte de cuviinţă să vină, era un indiciu mai mult că şi apărarea a găsit motivele invocate de partea reclamantă juste şi, ca atare, Curtea, cu un cuvânt mai mult, cată a le admite. Fără îndoială că a mai fi insistat, precizând momentul plecării maestrului în raport cu primirea citaţiei, ar fi fost o umilinţă mai mult pentru dânsul, astfel că Radu, acest superb băiat, care venise de la Paris încărcat de ultimele teorii ca să sperie o lume întreagă cu bagajul lui de învăţătură, trebui să sucombe, pe simple motive de. practică ieftină, aşa cum se întâmplă de obicei cu toţi începătorii îmbuibaţi de fond juridic, dar incapabili să se mişte în laţurile meschine, de câlţi, ale practicienilor chiţibuşari.

Fondul procesului se apropia, aşadar, rapid şi amica Albei îşi îndesi vizitele în casa maestrului, până şi de câte două ori pe zi, în cele din urmă se prezentă la mine ea singură si mă rugă „şi în numele Albei" ca la termenul viitor eu singur să mă prezint la proces. Acest „şi în numele Albei" era desigur pus anume în rugămintea ei pentru a acoperi, probabil, umilinţa ce mi se făcuse înainte: nu-mi făcui, aşadar, nicio iluzie că el avea aci alt rost. De bună seamă că fără să fac nicio aluzie la gafa lui Radu, care, sărmanul, abia de mai da de-atunci pe la birou, făgăduii domnişoarei că dorinţa ei va fi ascultată. Ea se crezu datoare atunci să-mi facă unele complimente asupra talentului meu de avocat şi de vorbitor şi, cu toate că aceste platitudini mă dezgustau complet, ele neavând alt mobil decât interesul personal, totuşi îi dădui să înţeleagă că-mi voi da osteneala cel puţin să restabilesc lucrurile, adică să fac ca procesul să fie iarăşi amânat, până la venirea maestrului. Domnişoara plecă mulţumită, dar cu conştiinţa limpede că n-am uitat o iotă măcar din atitudinea disprețuitoare a soţiei patronului meu. Atitudinea mea resemnată dar demnă şi mai ales accentul hotărât cu care îndepărtam aluziile ei, destul de pe departe de altminteri, la insuccesul lui Radu, insucces pe care eu încercai să-l acopăr, dovedindu-i ştiinţificeşte inevitabilitatea, o făcură totuşi să convingă pe Alba, la a doua vizită, ca să vină împreună la mine. Avusei atunci când o văzui intrând pe uşă o scăpărare de răutate în sufletul meu; ştiam că a venit greu înduplecată, dar a venit totuşi, însă, mă gândeam, va veni în curând ea singură, din

propria ei convingere, umilită, înfricoşată şi imploratoare. Şi dădui completă dreptate prinţului Preda în discuţia curioasă ce avusesem deunăzi cu dânsul, după terminarea îndelungii şi dramaticei noastre lecturi.

Dar înainte trebuie să mă opresc puţin asupra acestei curioase discuţii, pe care am provocat-o, nici eu nu mai ştiu cum, în orice caz, dintr-un spirit, dintr-o pornire asupra căreia şi azi stau şi reflectez, o simplă curiozitate a sufletului, care, mulţumit de concursul împrejurărilor, îşi mai creează el însuşi câte o greutate, îşi face singur un necaz, îşi ridică în faţa mersului hotărât suişuri care, uneori, în împrejurări identice, pentru unii au devenit apoi insurmontabile. Ei singuri şi-au anulat astfel cu o faptă necugetată, cu un cuvânt chiar, dezordonaţi, propria lor titanică străduinţă, propriul lor ideal.

Aşadar, stăteam la taifas cu prinţul Preda reconstituind trecutele evenimente atât pe cât ne îngăduia litera scrisorilor, eu ferindu-mă de bună seamă să emit convingerile ce căpătasem, ci lăsând să-mi scape doar păreri la întâmplare, dar ţinând necontenit urechea la ce ar fi putut trece mai ca lumea prin capul şi prin gura convorbitorului meu. Dar prinţul trecu repede peste orice considerente privind pe fratele său şi se reîntoarse la capitolul a cărui evocare îi plăcea nespus: a corespondenţei sale prin telefon cu donna Alba şi la întâlnirea ce obţinuse de la dânsa în grădinuţa suspectă. În raport cu diferitele ei cuvinte, cu diferitele ei atitudini, cu diferitele ei mişcări, el căuta acum să valorifice băneşte teancul de scrisori în genere, şi pe fiecare din cele care aveau un conţinut proeminent în particular. Cea mai scumpă e desigur acea în care donna Alba doreşte înfrângerea soţului ei; prinţul Preda o cifrează rotund la un milion. Totuşi, e gata să mai reducă din preţ şi treptat-treptat să mai cedeze din scrisori donnei Alba, pe măsura clipelor de fericire pe care ea i le-ar ceda în schimb.

Priveam cu dezgust pe prinţ şi nu ştiu cum îmi veni atunci, dar nu mai putui rezista ispitei de a-l nărui cu desăvârşire în fundul gunoiului în care se ţâra existenţa lui de-acum.

— Poate dacă i-ai fi dat întâi scrisorile şi apoi i-ai fi vorbit de copilă, ea ar... s-ar fi angajat... lăsai să-mi scape ca din întâmplare.

Apoi, dintr-un salt, mă aşezai cu şezutul pe masă şi începui să-mi bălăbănesc picioarele, aşa cum într-o împrejurare similară ar fi făcut orice comis-voiajor.

— Ei bine, prinţule, îi strigai acum provocator. Ai procedat ca ultimul rândaş, ascultă-mă pe mine... Îţi închipui ce impresie i-ai fi făcut, tu, apariţia aceasta din mormânt, leit asemănarea lui frate-tău, aducându-i scrisorile de bunăvoie? „Doamnă, i-ai fi zis ...Doamnă, iată, vi le dau toate, fără nicio pretenţie... Şi dacă" v-am pomenit la telefon de condiţii... iertaţi-mă... aveam o fiică... dar în sfârşit... astea toate nu vă priveau pe dumneavoastră... Poftiţi... poftiţi... tot ce am..." înţelegi, prinţule...? Atunci ai fi fost aproape de un prinţ... ce zic aproape... Prinţ adevărat ai fi fost, dacă te-ai fi mărginit să-i dai un rendez-vous la telefon şi să-i aduci scrisorile... atât şi nimic mai mult...

Şi rasei zgomotos de stupefacţia lui. Dar pe urmă însăşi stupefacţia asta mă nelinişti şi mă făcu să-mi înăbuş brusc veselia, galben şi temător.

Spre marea mea îngrijorare, prinţul ramase tăcut, privindu-şi în gânduri.

— Se poate să ai dreptate, se întoarse spre mine, iar eu simții cum se zvârcoleşte ceva înăuntru-mi, de parcă privirile lui m-ar fi atins ca doi cărbuni înroşiți. Ştii că se poate să ai dreptate...

Şi-n vreme ce ochii lui se înfigeau tot mai adânc într-ai mei, mă întrebă maşinal, ca un hipnotizat:

— Crezi într-adevăr că mi-ar... că ar fi avut grijă şi de fată şi... şi... mi-ar fi răspuns şi sentimentelor mele... În fața acestui gest...?

Cred că mă înnegrisem mai rău ca figura lui de nimic în noaptea când contesa Irma îl batjocorise înaintea mea. Deodată prințul izbucni într-un râs sănătos şi voinic, care-mi mută inima din loc. De râsul acesta depinde soarta mea, îmi spusei. Dacă el râde triumfător de ideea pe care i-am vârât-o în tigva lui putredă, sunt pierdut, îmi strigai în adâncul tăcerii de moarte a sufletului meu. Dar prințul făcea haz tocmai de contrariul. Şi atunci simții cum sufletul îmi revine şi-mi umple tainițele creierului şi-ale corpului de boarea lui răcoroasă şi încurajatoare.

— În ziua de azi doar comis-voiajorii şi băieții de prăvălie au mai rămas cu romantisme de-astea, măi băieţaş! fură primele lui vorbe, care-mi aduseră inima la loc. Mă piciule, mă, îmi strigă apoi din ce în ce mai înveselit acest nobil veritabil, care om serios ar mai proceda altfel... şi care femeie serioasă n-ar mai râde de-o astfel de prostie? Mare zevzec eşti, băiatule! O vezi tu pe femeia asta, atât de sucită, răspunzând astfel la un gest cum numai cei de tagma ta mai întâlnesc prin lectura lor de romane de mahala? Ce-ar fi râs doamna Alba de naivitatea mea! Evident, m-ar fi bombardat acolo cu- o pomană de, hai să zicem, în cel mai bun caz, trei-zeci-patruzeci de mii de lei, nici cât am încasat pe cutia scrisorilor. Şi pe urmă?...

Fără îndoială că nici prin gând nu-mi mai trecu să contrazic pe prințul Preda, dimpotrivă, mă asociai la hazul lui. Ba încă îl exagerai pe-al meu pe cât putui mai bine:

— Asta ți-am spus-o ție în calitate de prinț. Ce-mi atribui mie gugumanii şi fanfaronade de-astea, care numai în capul prinților deşucheați şi decăzuți mai pot să mai bântuie? întrucât mă priveşte, fără îndoială că aş proceda cât se poate de comercial... aşa cum m-a învățat să procedez firma, pe care m-am legătuit s-o servesc cu sfințenie.

Prințul Preda, redevenit serios, mă aprobă pe de-a-ntregul. Pe urmă luă el cuvântul, dovedindu-mi că nu e ăsta secolul pentru astfel de caraghioslâcuri. Secolul ăsta e al comerțului şi-al schimbului cel mai afurisit, iar de când lumea secolul cântă omului, şi nu invers. „Nu ştii zicătoarea?" Ho, ar da mult şi el, moravurile şi viața toată să se întoarcă la vremurile de demult, dar asta nu se mai poate. Încă pe vremea lui Cervantes şi don Quichotte era socotit caraghios, producând ilaritate. Dar acum... Încă de pe vremea aceea Dulcineea din Toboso îşi bătea joc de el. „îmi vei spune că Dulcineea era o femeie din popor, iar eu îți voi răspunde că ironia, înainte de a trece în satul lui don Quichotte, şi-a făcut stagiul în saloanele boiereşti... Ah, numai gândindu-mă, şi parcă simt că mă arde râsul doamnei Alba, când, după ce s-ar fi văzut cu scrisorile în mână, mi-ar mai fi acordat câteva momente ca să-i povestesc ce e pe sufletul meu..."

În felul acesta îmi glăsui multă vreme prințul Preda spre deplina mea împăcare lăuntrică. Ba chiar avu câteva accese de triumfătoare şi cinică manifestare a conştiinței lui de putere:

— Aşa, o am în mâinile mele, măi june negustoraş, care nu-mi făcea impresia să fii de neam prea prost. O am la picioarele mele. O pot aduce unde vreau şi-i pot porunci când vreau: Dezbracă-te... Haide, dezbracă-te în fața mea, madam... O dată cu banii, am nevoie şi de mângâierile dumitale... Eşti sclava mea acum, înțelegi... Nu poți să mă blamezi, pentru că, dacă s-ar întâmpla dimpotrivă, dacă tu, doamnă, m-ai prinde cu unele scrisori, în care am încercat un rău cât de mic la adresa soțului tău, să-l înşel, să-l extorchez de ceva parale, să-l şantajez, fără nicio ezitare m-ai da pe mâinile lui sau ale justiției... Aşa e, doamnă? strigă el spre fotografia pe care până acum o proslăvea şi era gelos şi de privirile care se îndreptau asupra-i. Aşa e, doamnă? Nu răspunzi, ha?... Ei bine, atunci dezbracă-te, dezbracă-te, numaidecât, să-ți văd, să-ți simt, să-ți mângâi corpul tău alb şi punctele roze ale sânilor. Vreau să mă urăşti când te mângâi... Ca sclavele care iubeau şi desfătau pe duşmanii lor de moarte, pe omorâtorii părinților şi iubiților lor... Asta au făcut nobilii din toate timpurile, tinere! se întoarse el iarăşi la mine. Şi sclavele albe şi frumoase, prințese tot ca şi ei, cedau şi se dădeau, şi se desfătau cu ei, uitând de ceilalți..., cum îmi va ceda mie doamna asta, femeia asta din lumea mare, care pe toți îi disprețuieşte, şi pe mine poate cel mai mult, dar mi se va da şi am să mă bucur de corpul ei, cu atât mai mult cu cât voi citi un dispreț mai mare pe buzele ei.

Haid, ieşi afară, agent comercial, cu bazaconiile tale... Pe curând noutăți senzaționale!

Şi eu mă grăbii să ies, amintindu-mi, spre ilustrarea celor spuse de prinț, de mutra tovarăşilor mei de petrecere, nubili, unul şi unul, când am invitat la restaurantul rusesc pe fiica de şambelan de la curtea țarului, chelneriță, să ia loc la masa noastră.

Bine, înțeleg, donna Alba este adusă şi escortată de prietena ei la mine în biroul maestrului, unde sunt singur. Dar de ce timiditatea asta, de ce această privire rătăcită şi fricoasă la o femeie atât de mândră, atât de nobilă şi care la un semn m-ar face să mă arunc în foc pentru dânsa? Ah, încăpățânarea asta mândră şi disprețuitoare s-a intimidat, s-a frânt în două, ca un vlăstar prea drept şi prea țeapăn. Dar veți vedea ce va urma, donna Alba, veți vedea în curând, şi eu voi putea să observ până la ce grad va merge timiditatea şi supuşenia Măriei voastre, fiică de voievozi!? Prințul Preda avea fără îndoială dreptate: e o copilărie să scapi o comoară ca acea a scrisorilor din mână, printr-un dar simplu, necugetat, cavaleresc. Va trebui să plăteşti, prințesă, va trebui, cum spune el, bietul prinț, pe care-l voi devaliza în curând de tot rostul, de tot sensul vieții lui de-acuma, va trebui să-ți dezgoleşti trupul alb şi să laşi punctele roze ale sânilor să dogorească de neruşinarea privirilor cu care-ți voi devasta ascunzişurile frumuseților tale. Dar mai e ceva în privirea donnei Alba care mă uimeşte, în vreme ce cuvintele ei caută spre mine, tremurătoare ca ale unei copile singuratice, de demult, spre primul flăcău tânăr şi chipeş întâlnit în viață. Donna Alba ține mai mult ochii în pământ, e drept, dar când îi ridică spre mine, are ceva în ei de teamă, de-un fel de teamă admirativă dacă pot spune. Şi e de-ajuns atâta ca eu să mă înflăcărez, să tratez de imbecil pe

prințul Preda şi s-o asigur pe ea, pe donna Alba — la prietena ei nici nu mă uitam aproape — că voi câştiga procesul, fie ce-o fi. Donna Alba îmi mulţumeşte cu un surâs şi dispare, iar eu, multă vreme, mă frec la ochi neîncrezător

în această viziune. De unde această schimbare totală de atitudine? Fără să fi ajuns până acum stăpân barem al unei scrisori din cutia prințului Preda şi fără ca ea să fi prins de veste că l-am cunoscut pe acest mizerabil, care-o amenință şi-o speculează? înțelegeți acum că hoția scrisorilor, care trebuie să se petreacă de astă dată cât mai repede cu putință, recapătă pentru mine alt sens, îmi dă altă însuflețire, cea mai înaltă, cea mai nobilă din câte poate au pâlpâit sub această frunte ce încă se îndoieşte de închipuirea trecută adineauri pe dinainte-i.

Donna Alba! şoptesc buzele mele. Aşa te voi chema pentru prima oară când îți voi da scrisorile. Donna Alba! Şi cuvintele ei, pe care pentru întâia oară mi le-a adresat direct, de la sine, fără nicio ştiință de apropiata-mi putere asupra-i! Prietena ei nici n-a fost alături de dânsa, e complet inexistentă pentru mine acuma! Ea a fost numai un simplu pretext ca oricare altul, un scaun, o carte, o consultație secundară privitoare la o scrisoare de afaceri.

— Soțul meu vorbeşte totdeauna de dumneavoastră, cu un entuziasm neschimbat... aproape m-am şi intimidat de acest entuziasm... Încât, găsind aci pe Radu, mi-a fost mai uşor să mă adresez lui... era cunoscutul nostru... iertați-mă că vă spun lucrul acesta... dar, deşi sunteți de-atâția ani la noi... lucrați în biroul lui de atâția ani... aproape nici nu ne cunoaştem... e curios, dar e aşa... nu-mi amintesc soțul meu să vă fi prezentat, deşi putea să vă poftească din când în când... la masă... În schimb, atât el cât şi vărul meu îmi vorbeau de dumneavoastră şi vă urmăream, prin ei, succesele cu cel mai mare interes. (Mi s-a părut, sau accentul asupra cuvântului „interes" a fost puțin cam aspru? Dar continuarea mi-a alungat îndată orice părere.) Aş fi nespus de fericită, dacă printre succesele acestea s-ar număra şi izbânda în procesul celei mai bune prietene ale mele...

Cum, mi-a spus ea într-adevăr, cuvintele acestea, le-am auzit, le-am văzut, le-am simțit dezlipindu-se de pe buzele ei cu urechile, cu ochii, cu tot sufletul meu? Şi încă vorbele acestea, acestea şi nu altele! Da, eu le-am auzit, aşa a fost! aici le-a rostit, în fața mea, în camera aceasta; ele au rămas încă în aer, s-au pietrificat acolo, la momentul în care au fost rostite, şi pentru mine nu vor mai dispărea din auz în vecii vecilor.

„...aproape nici nu ne cunoaştem... e curios, dar e aşa... nu-mi amintesc soțul meu să vă fi prezentat... deşi putea să vă poftească din când în când la masă... deşi putea..."

Dar n-a vrut... atunci, n-a vrut domnul Georges Radu Şerban.

Astea sunt cuvintele pe care o mare prințesă, o mare frumusețe femeiască le-a rostit unui... unui nemernic de secretar de avocat. Şi a mai spus şi asta... „şi vă urmăream, prin ei, succesele cu cel mai mare interes". A spus ea asta?... Şi a urmărit, într-adevăr, succesele mele, viața mea, modesta mea viață?... Spuneți dacă nu e timpul să izbucnesc în lacrimi de fericire. Ei bine, prințesă, ei bine, donna Alba, voința voastră se va împlini. Dacă procesul ăsta nu va fi câştigat până la venirea domnului Georges Radu Şerban, eu mă voi sinucide. Bine, bravo... Foarte bine a făcut Curtea că a comutat acest termen... Radu, cum să-ți arăt recunoştința

mea că adversarii te-au înfrânt, savantule tânăr, la comutarea acea sfântă, hotărâtoarea norocului meu. Iar după proces, scrisorile, nobilă, sfântă, divină femeie a nopților şi zilelor mele, a vieții mele!

— Ai avut dreptate, ai avut dreptate, am fost un nemernic, un imbecil... Îmi strigă prințul Preda când mă văzu. Cu siguranță că ea ar fi răsplătit gestul meu cu... cu...

„Taci, îmi venea să strig auzindu-l. Taci, să nu continui, să nu-ți mai scape un cuvânt că te zdrobesc!"

îmi muşcam totuşi buzele de durere şi teamă, şi nu puteam rosti un cuvânt. Doar în mintea mea se contura, se adâncea tot mai temeinic hotărârea: la noapte chiar, toate aceste scrisori, toate aceste fotografii... tot... tot... dar la noapte neapărat... nicio amânare mai mult... La nevoie îl voi convinge cu mâna în gât... Îl voi strânge... Prințul se plimba cu paşi largi pe dinaintea mea.

— Ai dreptate, bunule, scumpule prieten... Te-am batjocorit, te-am dezamăgit poate cu vorbele mele de nobil decăzut. Tu te-ai dovedit mai nobil, mai înțelept... Am pierdut... am fost un nemernic... ea, cu siguranță... În fața gestului mare...

— Dacă e într-adevăr un suflet deosebit, intervenii înăbuşit, sufocat, dezgustat cu desăvârşire de mine că pot să arunc îndoiala pe sufletul ei dumnezeiesc, pentru a potoli pe acest deşucheat isteric de la urmările gândului pe care ca un inconştient i-l sădisem în minte. Am spus că puteai proceda astfel cu un adevărat suflet nobil, cu o doamnă cu adevărat de înaltă condiție, nu numai socială dar, cum să spun, spirituală.

— Este, domnule, este... tot ce doreşti. Ce dracu', nu i-ai citit scrisorile, nu i le-ai ascultat, n-ai văzut ce suflet, ce suflet mare, nu princiar... dar imperial...

— Totuşi, nu s-a dus la fratele tău în ultimele momente, cum se lăuda...

— De unde ştii tu asta... s-a dus... s-a dus... cum să nu se ducă.

— I-ar fi lăsat ei întreaga avere... Înțelegi! strigai aproape scos din fire.

El se opri şi mă privi mirat. Pe urmă ridică din umeri şi-şi continuă cursa...

— Şi dacă nu s-a dus, ce importanță poate să aibă.

— Are, strigai muşcându-mi buzele. Are. Pentru că-i o femeie interesată şi rea şi-şi va bate joc de naivitatea ta.

— Dacă ar fi fost interesată, se ducea să-l linguşească, să-i lase averea.

Şi după ce mai făcu câteva tururi, prințul se opri țeapăn, drept în crucea ochilor mei.

— Nu vezi, nu înțelegi cât e de nobilă şi mândră această femeie...? Nu poți deduce de aci ce va însemna pentru ea predarea tuturor acestor bilete...? Ce impresie adâncă îi va produce...? Acest gest dezinteresat... care... pentru prima oară...

— Cum, şi chiar ai de gând... te-ai hotărât într-adevăr definitiv să-i dai scrisorile, să... urlai din toate puterile, îndreptându-mă spre dânsul cu brațele arcuite de atac...

— Ce te priveşte pe tine? murmură el cu teamă, examinându-mă neliniştit, înfricoşat.

Această neliniște vizibilă îmi descoperi îndată greşeala pe care aş fi săvârşit-o dacă continuam în acelaşi mod.

El se ferea uimit, dinaintea cuvintelor mele, ca de nişte ispite.

— În definitiv, ai dreptate: ce mă privesc pe mine toate astea, nenorocitule? Dar mă gândesc la biata fiică-ta... părinte denaturat... Tu nu te mai gândeşti la fiică-ta deloc, bătrân exaltat şi libidinos, pe ea unde ai lăsat-o?...

— I-o voi da chiar ei în grijă...

— Serios?... dar atunci ea se va mulțumi să-ți făgăduiască toată solicitudinea pentru fiică... şi se va descotorosi de celelalte pretenții... Tată şi amant nu merge, ghiujule... trebuie să-ți alegi.

Şi izbucnii iar în haz mare:

— Ia uitați-vă la el ce energie l-a apucat, ce nebunie subită să săvârşească fapte mari, eroice... acest nenorocit muritor de foame... Asta puteai s-o faci atunci, la început, prințule, când mai aveai vreo resursă... dar acum nu vezi cât eşti de nenorocit?...

Ochii i se pleoştiseră iar, privindu-mă, cum i se întâmpla totdeauna când îl contrariai prea brutal şi pe neaşteptate. Aspectul caracteristic de mumie îl recuprinsese.

— Acuma cum ai s-o întorci, nenorocitule? Spune singur cum ai s-o întorci? răcneam înainte pentru a împiedica această biată epavă să săvârşească într-adevăr o faptă mare şi frumoasă, unica faptă frumoasă a vieții lui. Cum ai s-o schimbi: „Scuzați-mă, doamnă, am revenit, nu mai sunt şantajistul de până acuma, vă rog să uitați toate estorcările pe care le-am scos din poşeta voastră sub cea mai odioasă amenințare...”

— Cu atât mai mult o va impresiona... revenirea asta... Înțelegi?... Începu el cu voce slabă, care prinse a se înzdrăveni cu fiecare nou cuvânt... Această pocăire care dovedeşte crunta luptă lăuntrică...

— Ei şi, ei şi? țipai pentru a-l împiedica să se audă singur. Ei şi? Foarte bine. Toate bune... Dar aici să-mi răspunzi: cum poți s-o întorci pe urmă la capitolul practic... „Pocăire, doamnă, dar aveți grijă de fiica mea... şi nu uitați că nici eu n-am ce să mănânc... Dați-mi, aşadar, ceva amor, scumpă doamnă, dar puneți şi ceva de pomană. Inima voastră asezonata cu puține sarmale.”

Râdeam, țipam, mă strâmbam:

— Înțelege odată că nu mai eşti în stare să săvârşeşti ceva deosebit... e peste puterile tale... eşti pierdut... eşti ruinat cu desăvârşire, prințule...

El se ferea uimit dinaintea cuvintelor mele ca de nişte palme care l-ar fi izbit cu înverşunare, una după alta...

— Şi apoi, îți spun: ea nu mai e aceeaşi de odinioară... Şi apoi, dacă n-ai avut ideea asta atunci... acum nu mai poți repara meschinăria... şi, în sfârşit... e fiica ta, prințule, care te opreşte... Acum nu mai poți, nu mai poți... eşti mort... mort cu desăvârşire... chiar dacă vei încerca ceva, va eşua cu desăvârşire şi vei pierde şi bruma de avantaj pe care o ai acum... Eşti mort, prințule...

Înaintăm spre el, făcând un pas cu fiecare nou cuvânt. Iar el da pas cu pas înapoi dinaintea cuvintelor mele, până când se împiedică de pat şi căzu în latul lui, privindu-mă cu ochii holbați. Ar fi momentul să-i smulg cheile, îmi străfulgera

atunci prin cap. Dar braţele-mi căzură moi, căci orice ţipăt de groază, orice scandal prăbuşea definitiv toate sărmanele mele sforţări!

Procesul... l-am câştigat şi donna Alba mă întâmpină fericită, în sala goală a clienţilor, să-mi mulţumească. (Doamne, de ce n-a fost procesul Ypsilanţilor?...) Anişoara a fost în şedinţă şi-a urmărit toată lupta... (ce-aş fi dat, donna Alba să se fi aflat lângă dânsa!) Dar trebuie să-i fi povestit de-a fir-a-păr totul, totul, toată suita sentimentelor ei, peste care a dominat însă groaza cea mai teribilă... Imposibil, după destinderea bruscă, ce a urmat sentinţei, nu se poate să nu-i descrie întreaga zbatere a sufletului ei, aşa cum descrii celor ce te aşteaptă cu nerăbdare pericolul teribil prin care ai trecut pe drum. Şi eram singur, şi erau mulţi, haită întreagă pe mine. Au ţinut o şedinţă întreagă şi jumătate dintr-a doua numai dezbaterile. Iar deliberarea a mai ţinut trei ore, în ziua următoare, când în sala de şedinţe a intrat alt complet.

Acum văd bine ochii donnei Alba: sunt albastri-cenuşii, dar sunt grozav de grei. La cea mai neînsemnată depărtare se întunecă şi-i crezi chiar negri, dacă umbra care-i înconjoară e mai accentuată. E de neînţeles această întunecată schimbare a unor nuanţe atât de clare, atât de senine! Ce contribuie la ea? Cearcănele din jur, arcul categoric al sprâncenelor? Poate toate la un loc şi poate alte multe, pe care, cu siguranţă, le-ai putea vedea bine, dacă ea ţi-ar îngădui să-ţi ţii ochii prea aproape de ai ei.

Mâna donnei Alba îţi dă o atingere moale şi răcoroasă şi, scuturată puţin, pare o coardă cu flexiuni de şarpe. La sărut are un gust delicios de răcoritor şi amărui. Albul ei pălit se repercutează în mii de nuanţe la orice mişcare, ca balonaşele de săpun în soare.

Cât îmi vorbeşte, nu îndrăznesc să-i privesc grumazul şi vârful de inimioară cu care tăietura bluzei încearcă să i şi vâre între sânii ce-o bombează uşor într-o parte şi într-alta: ascult doar vocea ei melodioasă, care spre dureroasa-mi surpriză, nu-mi spune prea mare lucru. Infinit mai puţin conţinut ca deunăzi, deşi vorbe mai multe. Aş lua desigur mai bine seama acestei deosebiri, care n-a putut să-mi scape, dacă nu i-aş citi recunoştinţa şi bucuria ei toată în ochi. Şi mai cu seamă teama aceea vagă, sfiiciunea aceea de prinţesă în faţa acestui monstru elementar, care-i taie deodată drumul, imagine în care îmi place atât să mă văd.

Dar timpul e aproape când teama asta - Dumnezeule, e cu adevărat de admiraţie? - se va dilata în chip spăimântător. Când nu vei şti să citeşti în ea unde se termină admiraţia şi unde începe frica adevărată, nebună? Când amândouă aceste sentimente vor juca nestatornic în ochii ciudat întunecaţi, întrecându-se unul pe altul! Spectacolul ăsta înnebunitor îl voi gusta în curând, foarte în curând, îl voi gusta cu toate simţurile şi cu toţi porii sufletului meu: atunci când însăşi donna Alba va fi în joc, aşa cum Anişoara a fost zilele acestea.

Dar tocmai acum, gândul că zadarnic pândisem plecarea prinţului Preda în nopţile din urmă mă încearcă neplăcut: parcă-mi strânge inima şi parcă-mi înfăşoară cugetul cu un văl negru de presimţire rea. De aceea eu însumi nu mă prea simt la îndemână în faţa donnei Alba, nu sunt în stare să-i ripostez cu niciun cuvânt din cele ce pregătisem pentru această aşteptată întrevedere, cu toată seninătatea ei, care mă asigura că până în prezent prinţul Preda n-a întreprins

nimic. Scrisorile, iată marea surpriză ce trebuie să-i fac! Scrisorile, care o chinuiesc în lungi nopți şi neliniştite zile, aduse şi aruncate în poală-i ca nişte flori culese de pe câmp. Iată ce ar întrece peste măsură orice succes juridic, orice izbândă câştigată pentru o prietenă bună, şi chiar pentru ea însăşi! între un succes, o sforțare care intră în linia aptitudinilor şi ocupațiunilor obişnuite şi între această scormonitoare şi îndărătnică operă de sobol, de luni şi ani de zile, pentru liberarea scrisorilor, pentru ea însăşi şi numai pentru ea, nu-mi pot închipui nici că se poate face comparație. Oricând, sufletul femeilor a fost profund atins de aventura dificilă şi materială, complicată şi obscură, mai degrabă decât de orice victorie, câştigată la lumina zilei şi după mijloacele de luptă de toate zilele. Extraordinarul, nepătrunsul, iată ce pot bucura un suflet ca al donnei Alba, mai ales atunci când toate evenimentele converg spre persoana ei, o au pe ea însăşi de cauză şi fericirea ei de scop.

De aceea laudele de-acum, cu care mă intimidează donna Alba, mi se par, poate, oarecum de circumstanță, oarecum mondene şi reținute. Aş vrea să-i văd coşul alb al pieptului, acest decolteu strălucitor, tăiat de vârful de inimioară al bluzei, zvâcnind de surpriză şi de groază, aş vrea să văd fulgerul spaimei umplându-i ochii de licărul lui rupt în frânturi de lumină; aş vrea să-i văd mâinile cu ondulări de şerpi începând involuntar mişcarea care roagă şi cere grație: asemeni frumoasei castelane, soție a războinicului învins, vreau s-o văd când oamenii războinicului biruitor o duc tremurând înaintea cumplitei lui voințe suverane! Şi-apoi aş vrea să-i văd privirile, când, cu o simplă mişcare, cât mai simplă pregătită cu putință, afectat de simplu, îi voi întinde dalbelor ei mâini proprii puterea întreagă ce-o am asupra ei.

Spuneți-mi dacă există o satisfacție mai mare pe tot pământul şi în toată viața decât generozitatea asta cu iz de vechitură medievală, gestul ăsta de mic burghez devorat de închipuiri romantice, poliță plătită împărăteşte frumoasei unei lumi mândre şi necruțătoare, spre care accesul e tăiat de cele şapte grele lacăte ale disprețului congenital.

Sunt atât de aproape de acest considerabil moment al vieții mele şi, cu toate astea, obiectul principal, iarba minunilor care-l poate realiza nu se află în mâinile mele; se găseşte în alte mâini din strânsoarea cărora eu trebuie să le smulg cu isteține ori chiar cu forța.

Nişte mâini negre, mumifiate, puțin prea mici pentru a le compara cu labele zmeului din poveste, dar, cu aspectul lor cadaveric, destul de asemănătoare. Iată-mă-s în miezul poveştii, cu fătul năzdrăvan care luptă şi cu zmeul care apără gelos comoara fermecată. Asta e, asta e... tot romanul spre care năzuie don Quichotte de pe Cerna, cum năzuia şi celălalt de la Mancha, veritabilul... Povestea, povestea... A te minți în poveste, a trăi în poveste... asta e suprema necesitate sufletească... a fi cândva eroul poveştii... cea mai dulce şi mai subtilă mângâiere sufletească: a povesti despre tine sau a auzi pe alții povestindu-ți... sau mai mult decât orice pe lume a povesti lăcomiei ei ascultătoare peripețiile trecute, pentru a smulge şi a-i aduce fericirea.

Dar ceea ce mi se pare nespus de groaznic în aceste momente hotărâtoare e tocmai grija ratării ultimului moment. E neglijența sau nedibăcia hotărâtoare de la

urmă. Comoara e încă în stăpânirea mumiei fioroase, îngrozitoare: rânjetul ei infernal şi ochii de dincolo de mormânt o veghează cu cea mai aprigă străşnicie; iar, ceea ce e mai oribil, în acest colţ al vieţii mele, de realizată şi apoi de temută speranţă a baroului, de purtător al atâtor mari şi grele victorii judiciare, e că în povestea obscură, ascunsă, neştiută de nimeni, care mă bucură mai mult decât orice izbândă clară şi reală de bară, printr-o nechibzuinţă pentru care-mi muşc mâinile, rolurile ameninţă să se inverseze: mumia sepulcrală e gata să-mi înşface gândul meu cel minunat şi să se prezinte ea, domniţei, „albe ca zăpada", pocăit, în rolul de făt năzdrăvan şi frumos, de viteaza dezrobitor.

Ce însemnează, aşadar, toate aceste izbânzi pentru care, iată, mi-am câştigat dreptul de a săruta mâinile albe ale donnei Alba, pe muchia prăpastiei înfiorătoare a acestei perspective?

Când am revăzut pe prinţul Preda, hotărârea lui era nu numai luată, dar şi întărită printr-un început de executare. Aşadar, nu izbutisem să-l intimidez cu urletele de deunăzi şi cu spectrul mizeriei sărmanului său copil. In schimb, fusei mulţumit că spaima ce-i produsesem atuncea nu lăsase nicio urmă în sufletu-i uşuratic, văduv de orice circumspecţie şi control. Predispoziţia spre lăudăroşenie şi emfază a acestui deşucheat, care-mi păruse atât de ermetic la început, alungase orice simţământ cumpănitor de care aş fi putut să mă tem, şi liniştit acum despre partea asta, cât se poate de liniştit şi de calm, ascultam amănuntele acţiunii sale şi-a planurilor pentru viitor. Chemase pe donna Alba la telefon şi după câteva încercări izbutise să se înţeleagă cu dânsa. Nu-i lămurise însă scopul întrevederii cerute, pentru că-şi rezerva integrală plăcerea surprizei covârşitoare; dar o asigurase, pentru a o scoate din nedumerire, că e cu totul în interesul ei să-i acorde această nouă întâlnire. Răspunsul donnei Alba a fost în cele din urmă afirmativ; totuşi - spre marea mea uşurare de suflet - ea n-a putut să fixeze încă data şi locul. Întocmai cum procedase la începutul tratativelor dintre dânşii, în privinţa datei, prinţul Preda rămânea să se intereseze zilnic la anumită oră şi asta cu începere de săptămâna viitoare; cât despre loc, pe care el i-l lăsase asemeni la apreciere, ea nu avea nicio obiecţie de făcut asupra grădinii în care se întâlniseră acum trei ani.

Am statornicit bine atunci, pentru mine, motivele care îndemnau pe donna Alba să temporizeze: săptămâna asta trebuia să vie dintr-o zi într-alta soţul său, care câştigase procesul de la Haga. (Se menţinea deci necontenit cu un gât de cal înaintea mea.) La sfârşitul săptămânii, chiar sâmbătă seara, trebuia să se dea în sfârşit reprezentaţia şi balul, plănuite de atâta amar de vreme de banda Voicuţei. Mica năzbâtie, năzărită într-o doară la o masă de club, luase grave proporţii, şi acum evenimentul artistic era comentat cu anticipaţie şi cu multă ardoare. Spectacolul avea să aibă loc la Teatrul Liric; întrebai îngrijorat pe prinţ dacă are cunoştinţă de el.

Avea, desigur, dar regreta că nu poate participa. Bănuia că va fi şi donna Alba acolo (soţul ei tocmai trebuie să se întoarcă din străinătate, unde a repurtat un mare succes diplomatic — mă informă el — „dar nu-mi poate spune mai mult"), însă se interesase. Locurile erau grozav de scumpe: 1000 de lei, la balcon, de persoană. De parter şi de loji nici nu mai poate fi vorba. Oricât ar dori să vadă pe acea căreia i-a închinat de acum înainte toată viaţa lui, în cea mai desăvârşită

strălucire, totuşi găseşte sacrificiul inutil; dar avea s-o aibă în faţa lui peste puţină vreme, mai învorvărită, în blănuri ori mantou, nu-i vorbă, dar venită acolo numai pentru el. Se va mulţumi în seara reprezentaţiei s-o aştepte pe peronul teatrului, unde elita debarcă din grelele maşini. Fără ca ea să-l bănuiască măcar, în umbră, îi va trimite sărutul lui cu ochi, se va întoarce apoi numaidecât acasă şi-şi va petrece toată noaptea fumând şi făcându-şi cafele, cu ochii ţintă la fotografia ei. Toată noaptea, hotărât!

— Ah, de-aş putea să nu-i pretind nimic... Totuşi, în primul rând, voi aştepta să-mi făgăduiască dânsa ajutorul...

— Pentru fată?

Dădu din umeri. Apoi după ce mai gândi puţin:

— Voi şti cum să aduc vorba... şi anume îi voi descrie mizeria mea, scuzându-mi purtarea din trecut. Fatal ea mă va întreba: „Ei şi-acum? Acuma cum o duci?"; sau: „Probabil că acuma ţi s-a schimbat situaţia, de vreme ce eşti capabil de astfel de elegante..." Evident că nu mă voi plânge... dar voi bâlbâi, mă voi încurca în aşa fel în vorbă, încât ea să înţeleagă. Pricepi cât de covârşitoare o să pară hotărârea mea, când ea îşi va da seama de sacrificiul ce fac. Nu crezi, nu găseşti...? De bună seamă voi juca puţin teatru, voi refuza bunăvoinţa ei... şi voi da necontenit cu mustrarea de conştiinţă pentru trecut; însă imaginea ei... m-a determinat... a fost mai tare ca foamea care mă ameninţă... asta e... mai tare ca foamea... asta va fi lovitura de graţie... şi ăsta-i adevărul... Şi-atunci? Mai poţi crede că nu mai e posibil acum gestul... că nu merge rolul dublu de amant şi de om care cere de pomană... Ce dracu'? cer eu doară... eu spun numai... las să se înţeleagă... atât şi nimic mai mult... ea va bănui însă şi nu va putea admite ca lucrurile să continue astfel... Îmi va da ajutor cu sila... M-am gândit eu destul...

— Ajutor da... dar cum te va iubi?...

— Dacă-i spun că gândul la dânsa m-a îndemnat. Ce tot vorbeşti aci? nu se poate... e prea grozav gestul.

— Desigur gestul e grozav, apăsai cu oarecare ironie pe cuvântul prea des întrebuinţat de el. Dar dacă el nu se desfăşoară după cum doreşti tu...? Dacă bunăoară îţi va lua scrisorile pur şi simplu, îţi va mulţumi elegant şi...

— N-am să-i dau eu comoara fără un preambul, pe care am să-l statornicesc dinainte...

— Spui că îi vei descrie mizeria din trecut şi-apoi o vei lăsa pe ea să te întrebe asupra soartei tale de acum. Ei bine, dacă ea întoarce vorba într-altă direcţie?

— Fii fără grijă, voi şti cum s-o aduc înapoi...

— Dar atunci îi va părea... gestul ăsta, cum tot îi zici, îi va părea cam teatral...

— Îi va părea grandios, prea grandios ca amănuntele să nu dispară complet în faţa întregului. În sfârşit, văd că tocmai tu care mi-ai dat ideea nu eşti pătruns până unde trebuie de măreţia ei... Găsesc foarte firesc.

— Din partea unui comis-voiajor.

— De-ai şti cât mi-eşti de drag de când mi-ai dat gândul cel bun, ai vedea cât eşti de nedrept când mă acuzi că aş vrea să te înjosesc sau să te ironizez cât de

puțin... Am vrut să spun numai că nefiind în cauză şi mai ales, cum singur mi-ai mărturisit, neavând niciun fel de aptitudine pentru iubire, nu-ți dai seama complet de dimensiunile ideii care ți-a scăpat. Tu eşti un lucid, un inteligent şi o stofă aleasă, am văzut eu. De aceea îți sunt infinit de recunoscător. Dumnezeule, şi când mă gândesc că întâi te-am luat în râs... Ah, scumpul meu amic, comis-voiajorule, tu eşti adevăratul suflet de nobil... eu, sunt un decăzut şi-un nemernic... prin tine am răzbătut la lumină... Lasă-mă, lasă-mă să-ți mulțumesc... Toată viața mă voi gândi la asta şi-ți voi fi recunoscător...

Şi pe neaşteptate prințul Preda se repezi asupră-mi, mă înfăşură cu brațele şi mă sărută sentimental şi îndesat pe frunte.

Mărturisesc că eram înduioşat.

Maestrul a sosit joi seara, iar reprezentația de gală a societății „Aproapele" (beția zdravănă de la „Ruşi" dăduse, aşadar, ființă unei asociații de caritate) a avut loc sâmbăta. Lojile şi balcoanele erau supraînțesate, băncile de la parter fuseseră scoase şi privitorii stăteau în picioare. Spectacolul începuse cu admirabile tablouri vivante: fete frumoase, în costume adecvate, uneori aproape fără costum, compuneau grupuri alegorice, multe din ele originale şi de foarte bun-gust. Spre sfârşit, tablourile vivante deveniseră chiar picante, în înțelesul mai larg al cuvântului. Superbe nudități albe ori brune se expuneau fracționar cu avânt şi dărnicie; estetica mijlocului se sfințea prin măreția scopului. Moraliştii puteau deci gusta priveliştea cu împăcată conştiință şi, în căutarea prin rândurile de loji a bustului donnei Alba, văzui cu ajutorul reflexelor multicolore ale rampei mulți dintr-aceştia adulmecând figurile complexe şi nemişcate cu ochii bulbucați de interesul cel mai pur.

Revista în care juca Voicuța mă impresiona mai puțin plăcut, deşi se depuse aci un talent remarcabil. Domnişoara Scumpa Caragea, de care-mi vorbiseră cu atâta elan foştii mei prieteni, întrecu chiar aşteptările celor mai fervenți admiratori: era într-adevăr multă naturalețe şi rafinată observație în jocul ei. Apoi siguranța mişcărilor şi aplombul glasului nu numai că izbutiră să câştige pe spectatorii cei mai dificili, dar insuflară o animație extraordinară partenerilor, astfel că scenele se perindară într-un tempo spumos şi desăvârşit. Într-adevăr, avea mare dar fata aceasta şi te mirai de ce nu se consacră definitiv artei, pentru care dovedea atâta chemare.

Spre marea mea satisfacție, apoi, însăşi Voicuța se achită strălucit de cele două roluri ale ei, de amoraş şi domnişoară micuță de pension. Prietenelor şi prietenilor din „banda noastră" nu le scăpară nicio greşeală; până şi cele două apariții mute ale Lilicăi fură salutate cu vii aplauze de amicii din sală şi rubedeniile respective.

Dar toată tinerețea asta aristocrată se străduia pentru ce? Ca să ajungă la imitația desăvârşită a perfectului mitocan. Toată revista era alcătuită după modelul celor ce fac furori în grădinile de vară. Iar eroul lor nu putea fi altul decât vestitul Nea Ghiță, nea Matache, nea Tănase, iar eroina, consoarta sa: țața Frosa, țața Leanca, țața Mița Porumbița. Descendenta domniței Ralu, care făcuse să răsune la Bucureşti versurile lui Euripide, când parte din protipendada noastră nu sta bine încă nici cu cititul, se străduia acum să dea nota cea mai justă vulgarității de

suburbie: „te simți bine, tăticule?”, „hai să ne dăm în tiribombă, păpuşelule”, „nu vrei să mă tragi în barcă, papugiule!” Elita țării făcea haz nespus de jocurile nesărate de cuvinte: era un fel de satisfacție aci împotriva valurilor democrației potopitoare, dar luai seama că mai mult ariviştii proaspeți ori scăpații de maximum o generație din lumea ce era răscolită cu nesaț pe scenă se amuzau mai mult şi mai zgomotos. În fond, privind mai bine mişcările intenționat groteşti şi puțin neruşinate, îți puteai da seama uşor că triumful platonic al acestei boierii era tocmai o jalnică înfrângere, iar adevărata victorie era tot a mitocanului, ale cărui fapte şi vorbe făceau deliciul descendenților rafinaților fanarioți. Mă întări în această impresie mai cu seamă singura excepție a regulii: în semiobscuritatea sălii remarcai pe cei doi soți Radu Şerban profund dezamăgiți. Fără îndoială, nu citii niciun fel de dezgust ostentativ pe fețele lor; nu făceau mişcări de plictiseală şi nici nu părăsiră loja scandalizați. Dar atât cât permitea luminiştea vagă a sălii, ochii lor se scăldau în deziluzie şi stupoare, şi numai donnei Alba îi flutura pe buze un zâmbet de compătimitoare îngăduință.

De multe ori ea nici nu mai privea spre scenă; cu toate că se găsea o explicație destul de limpede a acestei lipse de interes pentru arta drei Scumpa Caragea (care tocmai cânta un cuplet pe aria Sunt fată de general), totuşi o ispită de gând mă făcu să tresar că ea se foloseşte de prilej pentru a distinge în marea de capete din sală pe cineva anume. Nu ştiu de ce m-a neliniştit într-atâta această nejustificată prin nimic bănuială. Din colțul obscur, în care mă găseam, am fixat cu toată puterea ochilor mei arzători pe donna Alba şi ochii ei de asemeni au părut la un moment că se opresc într-ai mei şi rămân astfel legați de ei multă vreme. Cearcănele ei, în penuria asta de lumină, accentuate când nu se uita spre scenă, păreau adevărate inele de întuneric şi se confundau cu ochii închişi, care crescuseră astfel considerabil, încât n-ai fi putut şti care e adevărata direcție a privirii ei, dar poziția feței, neclintirea asta de minute şi sferturi de ceas, nu contribuia cu nimic să-mi alunge gândul care mă muia în fericire: dimpotrivă. Sub ocrotirea semiîntunericului ne permiserăm astfel (eu crezui tot timpul că ea-şi permite la fel cu mine) o adevărată deboşerie de priviri: ochii noştri se căutară cu sete, se înlănțuiră, se strânseră, se contopiră şi tremurară în spasm.

Astfel ne surprinse lumina bruscă şi puternică a sfârşitului de act: rătăciți, înfiorați, descoperiți, ochii noştri (cel puțin, de-ai mei sunt sigur) clipiră de ruşine înaintea atâtei lumi şi atâtor lumini. Când îndrăznii mai apoi să ridic din nou privirile spre donna Alba, cu sfiiciunea acea înfricoşată care urmează păcatului, o găsii preocupată, la fel ca şi soțul său, să trimită sau să răspundă la salutări, în diferite puncte ale sălii. Mă pregătii la rându-mi de salutat şi aşteptai momentul hotărâtor, pradă unui trac cum de mult nu-mi mai fusese dat să simt. Urmării deci cu coada ochiului toate zigzagurile pe care le făceau privirile lor. La fiecare colț de zigzag ei aruncau un zâmbet ori un salut; când socotii că a sosit clipa propice, mă înfipsei zdravăn în picioare şi mă îndoii de la mijloc cât un rob în fața unui sultan. Şi când mă ridicai, gemui de oroare: cei doi soți răspundeau râzători, pe deasupra capului meu, lojii în care se aflau părinții Voicuței. Astfel că atunci când pogorâră privirile cu adevărat spre mine, nu mai putui prinde clipa decisivă şi încremenii de indignare pe propria-mi stângăcie, când ei mă salutară cu bunăvoință şi prietenie.

Mă înclinai roşu ca un rac, însă când mă îndreptai iarăşi, observai că zâmbetele lor erau şi de astă dată îndreptate puţin mai alături, unde descoperii pe prinţul Raoul. În sfârşit, am fost zărit, am salutat şi mi s-a răspuns: cu multă amiciţie de domnul George Radu Şerban, cu o distinsă, grăbită şi familiară graţie, de donna Alba. Dar acum mă întrebam nefericit dacă ochii aceia măriţi de întuneric, dacă rotocoalele acelea care se strângeau şi se lărgeau de pasiune mă vizaseră sau nu pe mine în timpul actului. Aşteptam cu nerăbdare ridicarea cortinei pentru a mă încredinţa, de astă dată impunându-mi strictеţea unui observator obiectiv, dacă rotundele şi întunecatele oglinjoare fosforice emanau cu adevărat spre mine radiaţiile lor şi dacă reflectau şi ele doar covârşitoarele efluvii de pasiune ce aţâţau exclusiv din sufletul meu.

În fierberea nerăbdătoarei aşteptări mă găsi Raoul, pe care-l despărţise tot timpul numai câteva capete de mine. Bunul meu prieten fu foarte fericit să mă vadă; mă asigură despre asta manifestarea zgomotoasă pe care o stârni, după felul lui, în cinstea reîntâlnirii noastre. Apoi mă împărtăşi cu o mulţime de noutăţi, privind mai ales pe scumpa lui iubire cu păr lung, negru şi larg ondulat, pe care şi-o regăsise. Era tot aşa de delicioasă ca la început. Însă ştiindu-i vechea slăbiciune pentru inele, le ascunsese pe toate într-o cutie secretă a biroului, după ce dăduse să i se facă nişte imitaţii superbe, care şi începuseră să-i dispară. Prima jefuire, pe care a simţit-o pe când se prefăcea că doarme şi a lăsat-o să se consume — la puţine nopţi numai după reluarea vieţii în comun —, s-a petrecut într-un chip nespus de amuzant. Pe când ea se îmbrăca înfrigurată ca s-o şteargă, prinţul Raoul s-a prefăcut că se trezeşte. Ea - îi spunea Riri - goală pe jumătate, a trebuit să se supună chemării lui, şi-a scos din nou ciorapii, pentru punerea cărora a pretextat un motiv sub orice plauzibilitate, şi-a venit cu inelul între degete, ca să se prefacă apoi că-l găseşte prin aşternut, ba chiar să se plângă că s-a înţepat în colţurile pietrei lui. Prinţul a convenit că într-adevăr era cam larg şi că e întotdeauna în pericol să-l piardă; cum i s-a mai întâmplat de altminteri şi cu un altul „mult mai puţin costisitor, mai demult". Însă pentru că pe ăsta l-a găsit dânsa, i-l face cadou: cu condiţia expresă să nu-l piardă, în caz când ea va dovedi că ştie să-l păstreze, peste şase luni îi va mai face încă unul cadou, pe care tocmai are de gând să-l scoată din „safe-ul de la Banca Naţională". Şi într-adevăr a doua zi prinţul Raoul apăru cu un safir de toată nostimada, tot aşa de fals ca şi rubinul pe care i-l dăruise. Riri a fost extrem de fericită. După şase luni ea s-a văzut, aşadar, şi cu safirul, în vreme ce în locul lui, în degetul prinţului a apărut acum un straşnic smarald. Şi astfel prinţul Raoul a rezolvat problema fericirii; cu câte o bucăţică de sticlă frumos colorată şi şlefuită geometic, el a pus zdravăn căpăstru eternei nestatornicii femeieşti. L-am felicitat din suflet pentru ingeniozitatea cu care a putut nu numai să păcălească pe partenera lui de amor, dar cu care ştie să-şi amăgească incorect şi propria lui inimă: a te şti iubit pe câteva pietricele şi a te declara mulţumit pe acest fel de izbândă sufletească este într-adevăr o tărie pe care eu, căutătorul asiduu şi metodic, ca un detectiv, de scrisori tainice, ar trebui s-o invidiez.

Fără a lega însă o convorbire asupra unor astfel de subtilităţi sufleteşti, a căror descurcare şi tălmăcire mai mult tulbură şi încurcă chiar şi pe cel ce le

întreprinde, descoperindu-i poate multe amăgiri, de care se trezeşte orbit el însuşi, mă mulțumii, din nestinsă curiozitate, să întreb din nou pe prietenul meu dacă părul lui Riri într-adevăr mai păstrează exact aceeaşi neobişnuită lungime, care l-a fermecat pe el, cunoscătorul, şi l-a îndemnat s-o iubească atât pe-această fată simplă şi cu rele obiceiuri, găsită noaptea pe drum. Entuziasmul prințului mă încurcă iarăşi cu desăvârşire: ezitările mele nu mai putură rezista în fața competenței lui în materie, aşa că trebuii să convin, în cele din urmă, că iubita asta în niciun caz nu putea să fie una şi aceeaşi persoană cu prietena mea din mansarda madam Matildei. Părul regăsitei păstrase intacte calitățile de la început; în privința asta talentul tactil al prințului nu putea da niciun greş. Totuşi, pentru că mi-era drag şi pentru că era vărul donnei Alba, şi mai ales pentru că eram şi eu prea uluit de această ciudățenie, îmi exprimai dorința de a-l vizita şi de a-l găsi în plin menaj şi în plină fericire şi el mă invită cu brațele deschise, şoptindu-mi că nu va vesti pe amica lui, căreia doreşte să-i facă o surpriză, mai ales că ea nu o dată l-a întrebat de mine, de prietenul care-l însoțea când a cunoscut-o.

Aşa încât încep iarăşi să am bănuieli în privința Auricăi; deocamdată, nu pomenesc nimic, fireşte, prințului de mansarda misterioasă, totuşi sunt acum grozav de curios să văd pe individa asta cu păr negru şi lung, care i-a căzut în cale, puțin timp după plecarea vecinei mele cocote din odăița ei cu pat scârțâitor. Cu atât mai mult doresc s-o văd, cu cât îmi dau seama cât de teribil de nedumerită trebuie să fie ea însăşi, când prințul Raoul îi va fi povestind că sunt secretarul unui mare avocat, că dau toate dovezile că-mi voi egala în curând maestrul (astfel că orice confuzie cu un voiajor de comerț e de-a dreptul exclusă) şi că locuiesc de multă vreme într-o garsonieră nespus de elegantă. Dar nu înțeleg de ce ea n-a căutat să elucideze aceste echivocuri, povestind prințului despre mansardă; doar Raoul îi ştie profesia, aşa că putea, la urma urmei, să-i dea toată povestea pe față. De bună seamă că nu i-a spus nimic, de vreme ce nici prințul nu mă întrebă nimic în privința asta, ceea ce e semn că ea are motive serioase să ocolească un astfel de subiect. Iar motivul nu poate fi, dacă e într-adevăr vorba de Aurica, decât unul singur: părul blond de anul trecut al fostei mele vecine. Prințul Raoul nu i-ar ierta pentru nimic în lume că l-a păcălit cu vopseli tocmai la ce adoră el mai mult. Dar cum s-a lungit aşa deodată părul ăsta? Să fie totuşi o perucă, deşi prințul pare gata să-şi vâre mâna în foc că nu poate fi vorba de alt păr? Încep să cred că ardoarea Auricăi i-a întunecat puțin şi lui vasta-i competență. Toate ar fi atunci bune, numai o uşoară nelinişte îmi rămâne: dacă Aurica are tot interesul să tacă față de Raoul în privința mansardei, oare ce interes ar avea să tacă întru cât mă priveşte, când ar întâlni vreunul din foştii vecini de mansardă; mă gândesc mai cu seamă la prințul Preda sau la Irma, care ar putea dezvălui apoi totul amantului ei cu intermitențe? Un lucru e cert: că până acum n-a făcut nimic, de vreme ce nu s-a întâmplat nimic deosebit în raporturile dintre mine şi prințul din mansardă; n-o să se întâmple, aşadar, nici în cele vreo câteva zile ce-mi mai rămân până voi putea obține cutia cu scrisori. De bună seamă Aurica, dacă e ea amica de-acum a lui Raoul, e din cale-afară de precaută; probabil că ocoleşte cu dibăcie pe oricare ar putea să-i producă vreo tulburare de orice fel menajului ei. Iată un lucru pe care mi-l confirmă însuşi prințul Raoul:

— Ştii, îmi spunea el, e atât de cazanieră, mon cher? Imposibil s-o convingi să ieşim vreodată. Numai dimineața la opt îi place să facem o plimbare la Şosea în automobil. Însă nu ți-ar rămâne peste zece în oraş...

în actul următor, nivelul reprezentației s-a ridicat câteva grade mai mult deasupra vulgarității celui dintâi. S-a jucat, cu şi mai multă dezinvoltură şi s-a cântat pe arii de toate felurile: româneşti, franțuzeşti, ruseşti, nemțeşti şi ungureşti. Pe urmă a început petrecerea propriu-zisă. Şi nu mult după aceea m-am trezit în fața donnei Alba singure, într-un colț de sală mai puțin frecventat.

Am văzul-o de departe înaintând uşor; purta o toaletă simplă, neagră, cu luciuri de mătase, care-i accentua desăvârşit culoarea albă a pielii; decolteul în inimioară îi lungea uşor linia gâtului. Din mulțimea ei de bijuterii, de care auzisem, nu vedeam acum decât străluciul subțire cât un fir al unui lănțişor de aur, de care sta suspendat în dreptul pieptului un briliant enorm, ce-şi juca flăcările cu neastâmpăr pe fondul negru, ca o mare, albă şi zbuciumată stea de noapte. Brațele mate, lungi şi fine, erau dezvelite până la încheietura umerilor, pe care tivul îi închidea cu o curbă dulce. Rochia îi îmbrățişa strâns bustul şi soldurile, apoi se desfăcea în cloş amplu, căzând în pliuri mici până la glezne. Încolo, nimic, nicio altă podoabă decât o superbă orhidee, prinsă cu un ac de aur la umăr şi a cărei culoare, băgai de seamă apoi, se armoniza cu garniturile pantofilor de-un auriu pal, culoare ce trebuia să răspundă ciorapilor de mătase chaire.

O salutai cu o plecăciune largă încă de la distanță şi aşteptai înfricoşat, gol de sânge, zâmbetul ce se apropia. Şi ea se opri în fața mea şi mă întrebă cum mi-a plăcut spectacolul. Ii răspunsei că m-a mişcat nespus străduința atâtor prinți şi descendenți de mari boieri de a reda cât mai autentici mahalagii, şi ea înclină de mai multe ori capul râzând. Se îndepărtă puțin ca să privească prin lornion în lungul sălii, apoi reveni. Mătasea suplă a rochiei de-un negru adânc, ametitor, agita cu moliciune faldurile ce se retrăgeau minunat ori de câte ori piciorul începea să înainteze. Desigur, amețit cu desăvârşire de profunzimea teribilă a acestui negru (pentru că în momentele acestea nu îndrăzneam să mă uit în ochii ei), luai hotărârea şi curajul de a mă convinge dacă într-adevăr în timpul reprezentației ochii ei fuseseră îndreptați spre mine. Adică ei fuseseră într-adevăr îndreptați în direcția mea, dar vroiam acum să aflu anume dacă ei priviseră într-acolo numai pentru mine şi mă vizaseră exclusiv, de vreme ce şi în actul al doilea cele două pete de întuneric de sub fruntea-i cu arc regesc se răsfrânseseră asemenea, tot timpul, în centrul încordării ochilor mei; dar razele lor centrale, oricât mă străduiam să mă dumeresc, tot nu izbutisem să descopăr unde bat anume.

Dacă m-aş fi uitat şi-acum în aceşti ochi, de bună seamă că n-aş fi fost în stare să îndrug două vorbe; dar, ocrotit şi îndârjit de apele negre ale mătasei, putui articula cele ce i-am grăit, cu claritate şi tărie, deşi dacă ar mai fi fost nevoie de un cuvânt mai mult, cu siguranță că mi-ar fi rămas stins pe jumătate în gât.

— Într-un cuvânt, cum văd, spectacolul nu prea v-a plăcut? mă întrebă ea revenind.

Şi, după o tăcere puțin cam întârziată, care mi-a fost necesară ca să leg cuvintele şi să-mi găsesc îndrăzneala trebuincioasă pentru a le rosti cu şir, am răspuns:

— Dimpotrivă, pentru că numai auzul mi-era ațintit spre scenă, pe când privirile mele au îmbrățișat tot timpul cea mai mare frumusețe pe care am văzut-o în viața mea, singura căreia i-am rămas credincios ani întregi în taina gândului meu, din clipa când văzând-o înaintând pe stradă, cu maiestatea cu care înainta acum câteva clipe încoace, am amețit ca de o lumină prea tare a soarelui, şi două cărți enorme pe care le aveam în mână, pentru că mă găseam în fața unei şcoli unde trebuia să trec un examen, au căzut cu zgomot la picioarele ei, ca cel mai sincer şi mai desăvârşit omagiu. Ea a zâmbit atunci, mulțumindu-mi cu ochii atât de minunat, şi, mi se pare, puțin înfricoşată, probabil, de puternica deturnătură a dicționarelor clasice, că zâmbetul ei s-a încrustat într-atât în sufletul meu, ca şi hotărârea nestrămutată de-a o regăsi şi de-a apăra dumnezeiasca apariție de orice înfricoşare, că nu ştiu ce-ar putea şterge această incrustație şi această hotărâre din sufletul meu. Până acum ele au rămas intacte, dacă nu şi mai accentuate, ca în ziua dintâi, dacă mai e cu putință să mai crească vreun lucru care la origine este infinit.

Şi urmă iarăşi tăcerea profundă ca negrul lucios al rochiei, tăcerea întocmai care precedase exprimarea acestei nemaipomenite îndrăzneli. Iar după puțin răspunsul veni atât de greu şi atât de rău în contrast cu acest glas muzical, puțin cam aspirat acum şi coborât, care-l rostea:

— Nici recunoştința datorită maestrului dumneavoastră n-a putut să diminueze... incrustațiile şi hotărârile acestea nestrămutate?

Eu am văzut limpede că donna Alba a vroit să completeze, să adauge ce? — o răutate mai mult, o ironie mai sângeroasă şi mai insuportabilă? - dar din mulțime a apărut soțul ei, şi venirea lui m-a împiedicat să aud pronunțată până la capăt sentința-mi de moarte. Dar oare nu fusese ea rostită până la capăt, ce mai doream să aud? Un singur fir de speranță îmi mai rămăsese în lumina ochilor ei, spre care, răpus de tăria loviturii, înălțasem privirile mele, cerând îndurare; şi lumina aceea parcă n-ar fi fost aşa de neîndurătoare ca răspunsul ei.

Dar domnul Georges Radu Şerban sosi între noi, descoperindu-mă galben ca un mort. M-am plecat adânc şi înaintea lui, făcând loc în conştiința mea acestui gând nou, dar grozav de întârziat, că el ar putea să pară nedumerit găsindu-mă de vorbă cu soția lui într-un coridor de teatru, la un bal public. Iar la aceasta se mai adaugă culoarea cadaverică de pe figura mea, pe care mi-o închipuiam cu nimic mai puțin pământie şi mai sinistră ca a prințului Preda, în noaptea care a decis prietenia noastră. Când m-am reînălțat, am văzut pe donna Alba păstrând acelaşi zâmbet şi aceeaşi lumină necontenit mai îngăduitoare a ochilor cu care-mi ascultase cutezanța şi cu care mi-o respinsese apoi, aruncându-mă cu câteva vorbe înapoi, în țărâna din care-mi permisesem să mă ridic. Dar fața maestrului nu exprima nici chiar cea mai elementară neplăcere; dimpotrivă, părea bine dispus şi abia acum găsi prilejul să mă felicite pentru chipul cum mă comportasem în procesul Anişoarei şi să-şi exprime regretul că nu m-a poftit la câte una din puținele primiri şi reuniuni ce au loc foarte rar, nu-i vorbă, în casa lor „pentru a ne cunoaşte şi din alt punct de vedere decât cel profesional”. De faptul că nu s-a gândit vreodată să mă prezinte donnei Alba nici nu aduse vorba, dimpotrivă, părea lucrul ăsta să-l preocupe prea puțin, ca şi când cunoştința era firesc să se efectueze de la sine, ca

între oameni ce sălăşluiesc sub acelaşi acoperiş sau poate ca între un slujbaş stipendiat şi stăpâna casei; or, aci nu mai încap formalitățile prezentărilor ce nu se cuvin decât oamenilor de acelaşi rang.

La drept vorbind, eu nu puteam face vreo demarcație precisă între aceste impresii care variau necontenit, împiedicându-mă să mă fixez asupra vreuneia anume, pentru a întemeia dintr-însa un reper veridic. Iar când domnul Georges Radu Şerban epuiza complimentele şi regretele, donna Alba găsi de a sa datorie să-i raporteze la rându-i obiectul conversației noastre şi anume cele privitoare la spectacol. Maestrul râse voios de scurta caracterizare pe care o dădusem reprezentației şi o încuviință în total. Pe urmă doamna îşi luă rămas-bun, întinzându-mi mâna cu o bunăvoință pe care eu o găsii mai umilitoare decât orice gest de mândrie ori de dispreț. Părea să-mi spună: „Uite, te iert, dar altă dată...”

Totuşi, sărutai cu nespusă bucurie această mână lunguiață, albă şi netedă, care rămânea pentru mine, pentru veşnicie, mâna ce urzeşte ițele destinului meu. Iar ochii mei îi răspunseră, la rându-le, foarte binevoitori:

„Totuşi, prințesă, vom putea parcurge peste puțin, cu sărutul, tot lungul brațelor ăstora superbe... căci ştim ceva, undeva, într-o mansardă obscură... Ceva, o comoară, pe care o vom avea în curând... Drace, orice-ar fi să se întâmple, chiar mâine, nicio zi mai târziu...” Topii toate aceste vorbe în râsul meu şi mă închinai adânc.

A doua zi era duminică: marți şi miercuri veneau două sărbători la rând, iar pentru restul săptămânii agendele noastre nu indicau nicio afacere importantă. Maestrul putea, aşadar, să plece luni seara să-şi viziteze moşiile, pe care nu le mai inspectase de mult. Prin urmare, luni seara cel mai târziu trebuie să obțin scrisorile: nu era exclus ca marți donna Alba să acorde prințului Preda întrevederea cerută.

Operația nu-mi părea complicată; mă stânjenea oarecum numai din punct de vedere sufletesc. Într-adevăr, mă gândeam nu fără vie strângere de inimă la marele act pe care-l hotărâse prințul Preda în luptă grea cu conştiința şi nevoile lui. Aveam să spulber totul prin hoția mea, care devenea astfel mai puțin cinstită, în raport cu considerabila lui rezoluție. Mângâierea că eu îi insuflasem această idee eroică nu avea niciun efect asupra cugetului meu: într-o împrejurare ca aceasta, ideea e micşorată până la extrem de faptă. Şi ce faptă! Un om care aruncă pâinea de la gura lui şi a fiicei sale pentru un sentiment, pentru o iubire, ea însăşi din cele mai frumoase, dar pălind în fața unui gest atât de uriaş. Şi iată-mă pe mine survenind ca să tâlhăresc o intenție atât de nobilă, ce lasă în urmă toată aventura mea de până acum! Care era capătul, scopul moral care da legitimitate acestei îndelungi şi îndârjite fapte ale mele? Dorința de a libera pe donna Alba de constrângere şi-apoi aşteptarea... recompensei. Prințul Preda aşteaptă şi el o recompensă, desigur, care rămâne încă la latitudinea donnei Alba; dar ce pune el pe talger: două vieți, două vieți, dintre care una întreagă, una nouă-nouță şi fragedă ca lugerul florilor. Iar eu pun în schimb osteneala acestor ani din urmă şi-apoi nopțile pierdute cu Irma şi cu prințul Preda... Hm, i-am insuflat ideea prințului Preda... dar cine stă să asculte de aşa ceva... În fața faptei uriaşe?

A rămas însă un mare noroc care mă scapă de toate aceste griji şi îndoieli: ironia tăioasă a donnei Alba. Crunta pălmuire de acum câteva ceasuri, căci donna Alba a plecat de mult şi eu am rămas aci, lăsându-mă îmbrâncit de grupuri într-o parte şi într-alta, ca o coajă de nucă de şuvoiul apelor. Dimineața vine, se simte şi-n această ermetică sală acoperită până în dreptul gleznelor de ninsoarea confetilor şi de panglicile zdrențuite ale serpentinelor. Cei cu care am rămas până la ora asta sunt nişte oameni petrecărești nevoie mare şi aproape beți. Voicuța a rămas şi ea şi mi-a trecut de mai multe ori pe la nas, în aprigă învârtire, pe noul ei tip, un băiat înalt şi frumos şi simpatic. (Vechea ei mare slăbiciune pentru oameni dubli în raport cu înălțimea ei.) E necontenit lângă dânsul, altfel m-aş apropia şi, cu toată supărarea dintre noi, i-aş şopti că-mi place prietenul ei şi aş felicita-o pentru el şi pentru jocul ei, pe care, mai ales, l-aş umple de cele mai mari laude. Pentru că sunt aproape beat, deşi nu am băut nimica: ea m-a umilit, donna Alba m-a umilit şi m-a dezlegat deci de orice ezitare, de orice luptă de conştiință. Voi smulge st ,rile şi mă voi simți şi eu, o clipă, stăpânul stăpânei mele... He, he... o clipă, două, sau cine ştie câte... acum, pentru că ea m-a dezlegat; mi-a lăsat brațe libere ca să fiu cât vreau eu de canalie... de ce n-as gusta mai multă vreme din această băutură amețitoare: a fi stăpânul stăpânei mele.

Lilica a venit să mă poftească la dans: o refuz cu multe menajamente şi scuze; drace, numai de dansat nu-mi arde acuma, dar aş bea grozav. Lilica mă face nesuferit şi-mi arată tot disprețul ei că m-am depărtat de „bandă".

— Ştiu eu pentru cine! îmi strigă ea vrând să plece.

O opresc de mână şi-i aduc elogii înfiorător de exagerate pentru rolurile ei din piesă; şi biata fată mă crede cu cât exagerez mai mult, mă ascultă prietenoasă, se reazemă de umărul meu şi mă întreabă când poate să vină la mine. Şi după ce stabilim o dată apropiată, mă trage de mână după dânsa printre dansatorii care nu mai obosesc, şi-au ieşit parcă din fire şi sar exagerat, ca anticii coribanți.

— Haidem să te împac cu Voicuța.

Totul s-a sfârşit în plină dimineață, undeva, într-un cabaret, în care petrecerile se termină către amiază. Am fost tachinat tot timpul cu vorbele Lilicăi: „Ştiu eu pentru cine"... „Ştim noi pentru cine"... Ba chiar mai mult decât atâta: „Să dai mult să găseşti patron cu nevastă frumoasă"... „Ah, o prindea de minune negrul acela pe Alba..." (Voicuța era cea care făcuse remarca din urmă.)..-"Ba eu nu găsesc c-o prindea deloc, scuzați domnule Aspru", ripostă sora ei.

Dar acum toate săgețile astea care veneau direct ori indirect spre mine nu mă zgâriau deloc. Nu mai îmi spuneam acum ca odinioară: „Mă supără nu răutăcioasele aluzii în sine, ci considerabila depărtare de adevăr a ceea ce mi se atribuie!" Nu, nu mai puteam spune astfel, pentru că acum, dimpotrivă, mă găseam cât se poate de aproape de adevăr, la doi paşi numai, şi, ceea ce le întrecea pe toate în nostimadă, e că donna Alba nici nu bănuia măcar această apropiere, nu bănuia nimic divina răutăcioasă!

Am plecat în plină dimineață, nu fără a fixa, la întrebarea ei discretă, o oră şi pentru Voicuța, a doua zi după întâlnirea cu Lilica, desigur. Trebuie să mă antrenez la îndrăzneală şi volubilitate, la faptă!

Părăsisem demult gândul de a „da lovitura” prin cele două camere goale, care ar fi putut duce din coridor de-a dreptul în aşa-zisul birou al prinţului Preda. Mă convinsesem că într-adevăr amândouă odăile erau închise şi cheile se aflau la prinţ: asta n-ar fi însemnat nimic desigur înaintea seriei de passe-partout-uri pe care mi le confecţionasem încă de la început, dar ultima uşă, care da în odaia scrisorilor, era închisă pe dinăuntru cu un lacăt enorm, vârât prin belciuge de puşcărie; iar admiţând că uşa s-ar fi putut sparge, intrarea mai era barată de-un dulap enorm de stejar de modă defunctă, în care prinţul îngrămădise nu mai puţin de o tonă de vechituri.

Dar această întreagă fortificaţie n-avea să aibă nicio putere în faţa sentimentelor omeneşti: al meu, de iubirea cea mai sfântă, amestecat cu furia cea mai vulgară, deşi calculată, lucidă, de umilinţa care se cere răzbunată, de încăpăţânare aprigă şi neogoită; al lui, întrucât privea raporturile noastre de încrederea cea mai desăvârşită, pe care i-o smulsesem prin minciună şi prefăcătorie. Nici n-am mai avut vreodată o noţiune de ceea ce se cheamă josnicie omenească, dezgust radical de speţa căreia aparţineam, ca în momentele când am săvârşit această faptă, atât de îndelung pusă la cale şi atât de rapid dusă la capăt.

Îndată după chef m-am schimbat de haine şi-apoi m-am şi dus la prinţul Preda, care tocmai îşi făcea toaleta matinală. I-am comunicat într-o dispoziţie de fericire, cum numai febra nopţilor nedormite îţi poate da, că astăzi se hotărăşte soarta mea şi-a lui. Toată ziua voi fi ocupat cu tratativele ce trebuie să duc cu nişte capitalişti, care vor, nici mai mult, nici mai puţin, să mă aibă de tovarăş.

În cazul izbutinţei, soarta prinţului era, se înţelege, asemenea pecetluită; căci ajungeam în putinţa de a-i da o atribuţie perfect potrivită pentru el şi zdravăn retribuită; ocupat doar dimineaţa de la 9 la 1 şi de două ori după-amiază, iar ocupaţia, „nici că gândeşti, prinţule, cât de uşoară pentru tine: translator de corespondenţă în franţuzeşte şi englezeşte... Pentru nemţeşte şi ungureşte avem altul... Translator, adică ştii ce va să zică asta, prinţule? Tu numai traduci corespondenţa: alţii o compun, alţii o transcriu...” Leafa, deocamdată 9000 lunar.

— Ştiu şi nemţeşte! acceptă prinţul, cu faţa atât de iluminată că-mi făcu rău. Asta nu ţi-o spun cu gândul vreunei augmentări de retribuţie, dimpotrivă, salariul ce-mi oferi mă copleşeşte! Pentru 9000 lunar fac şi pe dracu-n patru... dacă-mi cereţi... Pentru că... Înţelegi, mă... mă Constant, mă, mă dragul meu amic, mă dragul meu binefăcător... Înţelegi tu, mă Constant mă, mă norocule, mă... că tu eşti norocul meu trimis de Dumnezeu, care s-a milostivit în sfârşit şi cu mine... dacă eu am 9000 lei lunar, atunci chestia cu Alba e limpede ca bună ziua... Atunci îi dau scrisorile cu o noblеţe... Înţelegi tu... cu un gest... şi ţie-ţi datorez totul... Crezi tu că am să uit asta, Arhanghele al lui Dumnezeu?

— Bine, prinţule; bine, minunat, dar îţi spun sincer, când m-am gândit la tine, nu-mi sta deloc în cap nici scrisorile, nici Alba ta; numai la ea, nefericitule, m-am gândit, la sărmana ta fiică (şi podeaua nu se despică să mă înghită, când mă auzi). He, he, băiatule, de când coace asta... vreau să spun afacerea asta, însă n-am vrut să-ţi pomenesc nimic... cât timp lucrurile erau numai în aer. Şi-apoi, mai e ceva... unul din coasociaţi şi-ar avea omul lui... dar eu te-am recomandat pe tine cu atât avânt, că i-am convins pe ceilalţi toţi... La urmă şi ăsta, recalcitrantul, s-a

dovedit mai flexibil... şi de asta îţi spun: deseară, nu mai târziu, pentru că mâine dimineaţă trebuie fixate locurile, mâine e luni şi începem... punem pe hârtie totul... deci deseară, la orele 9 fix, să fii la Colonade, la Şosea... ştii unde sunt Colonadele?

— Asta e acum...

— Prinţule, cu cele mai bune haine ale tale... eu voi sosi cu el, ştii, îi cam place să guste un pahar; însă uite ce te rog... să te porţi ca un adevărat prinţ, înţelegi...? burghezul trebuie epatat... ia-l, ştii... elegant de tot, dar nu de sus: să se vadă că eşti prinţ, dar că-i recunoşti şi lui importanţa pe care o merită... Iaca 5000 lei, să-i ai la tine; ca să te arăţi gata de a plăti şi tu consumaţia... da n-avea nicio grijă, c-o va plăti el... Dar tu să desfaci portefeuille-ul neapărat, cel puţin să se vadă capătul hârtiilor... Pe urmă să faci bunătatea să-mi dai banii, tipule... la prima leafă, evident... Până atunci, trebuie să pari şi tu ceva mai puţin nemâncat...

Prinţul, care dădea necontenit din cap şi făcea semne ca omul sigur de sine, căruia i-e inutil să-i mai dai astfel de recomandaţii, mă sărută cu nesaţ, recunoscător şi fericit. Mă grăbii să plec, pentru că eram aşteptat, îi motivai. „Chiar sunt în puţină întârziere!" îmi luai deci rămas-bun şi ieşii, pentru a reveni de la uşă:

— Prinţule, tu te şi instalezi la o masă şi începi să consumi, dacă vezi că întârziem, poate că venim şi la zece... Dar tu trebuie neapărat să fii acolo la 9; să nu faci impresie că ne aştepţi pe noi, ca să te aşezi la masă (mişcare violentă de reprobare totală a unei astfel de temeri). Bagă de seamă, eu îi şi spun că ţi-am dat întâlnire. Ce dracu', arată-te barem acum punctual... o dată în viaţa ta, prinţule!...

— Ei, lasă, dragă... asta-i acum... mă dădăceşti ca pe-un copil... mă înveţi tu pe mine cum să mă port faţă de... oricine ar fi ăla... Într-un restaurant... Taci că nu mă înveţi şi cum să ţin furculiţa în mână. La opt şi jumătate mă înfiinţez acolo... şi vă aştept până la 11. Şi mai mult dacă vreţi acolo... Dar întâi vino iar să te sărut...

Fugii, trimiţându-i din uşă la rându-mi un ultim sărut şi mă dusei acasă să mă culc.

Seara la nouă şi un sfert eram la mansardă. Mă stânjeni însă multă vreme de la lucru madam Matilda, care nu se mai sătura ascultând la uşa odăii în care locuise Aurica; aci se mutase acum o chiriaşă nouă, de aceeaşi profesiune cu precedenta, dar cu clientelă foarte extinsă şi activă. De două ori, la intervale de zece minute, socotite cu ceasornicul în mână, ieşii afară şi găsii la postul de observaţie pe libidinoasa bătrână, pe care, la venire mă prefăcusem că n-o văd în obscuritatea incompletă a coridorului, al cărui bec îl stinsese. Credeam că ciudata ei voluptate va fi de scurtă durată, şi vream să scap definitiv de dânsa, însă în urmă trebui să constat că înăuntru se petrece ceva anormal, de vreme ce madam Matilda se zbuciuma de atâta timp pe loc şi numai obrazul şi-l imobilizase, lipindu-l de tocul uşii cu ameţitoare vibraţii. Mă apropiai tiptil de dânsa, când tocmai se întorsese în contorsiunile ei cu faţa spre apartamentul prinţului, şi-i pusei mâna pe umăr. Parcă ar fi fost încărcat cu nu ştiu câte sute de volţi braţul meu, aşa a sărit madam Matilda în loc, şi prima ei grijă a fost să-şi ducă o mână la inimă, pentru a o ţine să nu sără prin carapacea-i de grăsime, şi-o alta la beregată, pentru a-şi opri chirăitul ce-avea să urmeze primei horcăieli înăbuşite de stupoare.

Abia acum îmi dădui seamă că procedeul meu n-a fost tocmai fericit; dacă cincantenara asta libidinoasă apuca de la început să ragă! Schimbai deci tactica total, şi-n loc s-o zgudui de umăr şi s-o întreb aspru cum îşi permite să asculte la uşile locatarilor, aşa cum plănuisem, făcui semnul discreției cu degetul pe buze.

— Ce asculți aci? şoptii răzător.

Ea-şi acoperi fața cu mâinile şi dădu să fugă. O oprii de braț şi-mi plecai şi eu urechea spre orificiul broaştei, deşi nu era nevoie, căci se-auzea perfect, chiar de la oarecare distanță de uşă, zvâcnetul sacadat al somierei.

— Frumoasă distracție ți-ai găsit... Îi şoptii apoi, strângându-i şi mai bine brațul moale.

— Ce se face, dacă la mine nu se găseşte cine se distreze... O mângâiai binevoitor pe obrazul care ardea; îi auzeam inima bubuind în piept, de parcă ar fi vrut să dărâme învelişul osânzos. Şi pentru că ochii îi străluceau din cale-afară, îi aplicai o palmă uşoară pe umăr, evaluându-i cu atenție bine simulată rotunjimea, apoi îi apreciai în acelaşi chip globul enorm al sânului...

Ea chicotea cu cochetării de hipopotam... Îi şoptii atunci în caldul urechii:

— Îți dau timp o jumătate de ceas... să te îmbraci... nu aşa ca o Grossmutter din provincie, ci... mă înțelegi... cu hainele cele mai bune pe care le ai din tinerețe...

— Hainele ale nu mai încape la mine...

— Trage-le până or plesni... că tot o să le scoatem noi, făcui pe spiritualul, insinuant.

— Am eu altele bune la cufăr...

— Perfect...

Mă opintii cu toată străşnicia de care dispuneam să-i fac vânt, şi ea porni chicotind de plăcere şi săltând din şale ca o vacă elvețiană în zbeg.

Mă îndreptai fără să mai pierd o secundă la uşa prințului şi începui să încerc febril passe-partout-urile în broască. Totul merse cu o uşurință cu totul şi cu totul de neaşteptat, pentru unul care cheltuise în vederea acestor câtorva minute o cantitate atât de copioasă de timp. Uşa dormitorului nici nu era încuiată, aşa că fu treaba de moment, după ce mă simții cu cutia de tinichea încărcată de scrisori sub braț, să traversez odaia atâtor visuri şi năzuințe deşarte ale acestui biet nenorocit şi să-i desprind cu o smucitură idolul scump din perete.

Trecui pe lângă uşile mute ca o umbră. Numai din camera madam Matildei răzbătu şi mă urmări câțiva paşi larma persistentă a robinetului de apă.

Aşadar, iată-mă-s acum stăpânul comorii, descoperitorul unei comori, al unei chei spre fericire. În visurile tuturor, în visurile chiar ale celor mai gravi, mai serioşi şi mai realişti oameni, stă ascunsă, sub aere acerbe de neînduplecat pozitivism, dorința romantică a unei astfel de găsiri, a unei astfel de posesiuni. Orice ați spune dar, căutând fundul minții fiecăruia, e cu neputință să nu dai (unde tocmai nu gândeşti, în mai mare cantitate) de nostalgia norocului, a neaşteptatului, a dobândirii subite de puteri chiar supranaturale şi drăceşti. Este un mincinos cel ce afirmă contrariul, sau un sceptic, în sensul că nu se vede favoritul împrejurărilor prielnice, dar de îndată ce capriciul norocului îl atinge cu aripa lui, iată-l şi pe acest individ morocănos şi prefăcut, detestând măcar în intimitatea gândului necredința

lui anterioară în zeița Tyche, Fortuna, ori cum vreți să-i ziceți. Eu-i spun: Aventura, zeița Aventura.

Pentru că aventura este mai mult decât întâmplare, o întâmplare căutată, voită, un colț din trena imensă a necunoscutului, de care te agăți orbeşte cu mâinile, pentru a te pomeni în mijlocul unui ocean nemaivăzut, cu zbucium grozav de talazuri, dar şi cu tărâm de nemaiştiute privelişti, când ştii să birui clocotul de apă înfuriată. Sunt, aşadar, ca un conchistador într-o țară nouă: regina ținutului, cea mai frumoasă între frumoase, la un semn al meu va trebui să mi se închine.

Dar la prima întâlnire cu minunata regină, iaca, ea nici nu se gândeşte să se plece: dimpotrivă, tot eu sunt cel care-mi abat în jos fruntea şi pieptul, în fața zâmbetului aceluia tăios, care parcă e o continuare, parcă n-a mai contenit, n-a dispărut nici măcar în timpul nopții de pe această față divină din seara reprezentației de la Liric. Majestatea sa de bună seamă nu-mi cunoaşte puterea, de trece atât de nepăsătoare şi ironică pe lângă mine: trebuie să i-o fac cunoscută cât mai neîntârziat. Dar cum? în ce fel? Iată o întrebare care mi se defineşte din ce în ce mai temeinic în minte. Cum? în orice caz, dacă ar fi să-i înmânez într-un fel sau altul scrisorile, n-am să le prezint într-o cutie de tutun de lux calitatea I. Va să zică, întâi un mic răgaz pe care pot să mi-l acord: găsirea unei cutii convenabile pentru a păstra un lucru atât de prețios. Dar ce fel de cutie?... trebuie şi aci dovedit un gust. Iată un punct foarte important, deşi cu totul neprevăzut, în desfăşurarea evenimentului ce pregătesc: gustul. Regret că nu mai sunt în raporturi bune cu prințul Preda, ca să-l întreb de anticarul unde a vândut cutia fratelui său; mă simt chiar foarte amărât că n-am dat însemnătatea cuvenită acestui amănunt, când povestitorul lui ajunsese aci.

Dar, în definitiv, toate acestea sunt lucruri secundare: în fapt sunt posesorul unei mari puteri şi pot să am mulțumirea că în viața mea am fost hărăzit şi eu cu unul din acele daruri care te fac, în copilărie, să holbezi ochii imaginației la un erou miraculos din epopeile vechi, sau din 0 mie şi una de nopți. În fond, şi asta e o satisfacție deosebită, să ai conştiința puterii care ți-a sosit pe neaşteptate şi pe care toți cei din jurul tău o ignoră: e chiar o prostie să faci uz de ea prea din vreme, înainte, vreau să spun, de a gusta din farmecul neatenției şi lipsei de importanță cu care te tratează semenii tăi, nebănuind cu cine au de-a face. Marilor eroi şi semizeilor (ba chiar Dumnezeu şi sfântul Petre aveau această vie predilecție) le plăcea să străbată oraşele şi mulțimile în mantale petecite, cu pălării sparte şi desculți, numai pentru a-şi da seama şi mai mult de puterea lor din umilințele şi injuriile la care se expuneau, atingând cu cotul haimanalele ulițelor sau cerând îndurare ca nişte simpli milogi atotputerniciei seniorilor.

Senzația aceasta din urmă doream s-o am mai ales când prințul Georges se apropie de mine; dar, oroare, teribilul meu maestru se purta acum cu mine cu o amiciție care mă exaspera. Cât despre prințul Raoul nici nu mai vorbesc. E drept că el sosi într-o bună zi în biroul maestrului cu acea călcătură gravă şi îndesată în tocuri, care-i sta atât de bine, drept ca un brad şi cu gambeta adâncită mult pe frunte. Dar povestea lui fu din cale-afară de impresionantă şi nefericită: Riri, apăşoaici e mansarde, fugise iarăşi. Dar asta nu era nimic. Nemernica nu se lăsase amăgită doar de sticlele artificiale ale prințului; dimpotrivă, îl spionase bine canalia

şi observase ascunzătoarea adevăratelor bijuterii. De bună seamă, primul giuvaiergiu de pe uliță consultat de dânsa îi descoperise că darurile cu care o amăgea prințul nu făceau nici două parale. Escroaca, în loc să se lase apucată de nervi şi să-şi amenințe amantul cu ruptura, procedase cu sânge rece şi cu răbdare. Şi când fusese sigură de lovitură (Dumnezeule, nu numai sărmanul de mine se putea mândri cu talentul de fur), devalizase pe prinț de întregul lui avut. Dar mai era şi-o culme deasupra acestei întregi tragedii: dintre toate obiectele de găteală şi de orice alt fel, ce-i aparținuse personal, tâlhăroaica nu uitase lângă ascunzătoarea devastată decât un săculeț de mătase roşie, în care se afla — ce credeți oare? — nici mai mult, nici mai puțin, o perucă, o superbă perucă de păr brun, ondulat.

Prințul Raoul, care părea mai contrariat de faptul că toată competența lui se năruise, decât de bijuteriile volatilizate, mă asigură însă că era o perucă făcută tot din părul ei, pe care-l purta la început când a cunoscut-o; după ce i-a furat primul inel, probabil pentru a se ascunde mai uşor, şi-a retezat lungul păr şi i-a dat celui rămas altă culoare. Dar i-a părut rău pesemne de minunea aceea de cosițe, căzute sub foarfecă, ca să le arunce. Iar mai târziu, iată că i-au prins de minune: văzând că prințul nu întreprinde nimic împotrivă-i, şi-a luat inima în dinți şi a căutat să-l revadă. Conta mult, vezi bine, pe ardoarea cu care el a iubit-o şi care, după atât amar de vreme, nu putea să nu izbucnească decât cu şi mai multă tărie. Şi-a scos, aşadar, părul mort din săculețul lui roşu şi l-a reînviat, cu ajutorul unui specialist priceput, sub formă de perucă. În privința asta prințul iar poate să pună mâna în foc: nu există păr pe lumea asta, fie canin, fie omenesc, pe care el să nu-l cunoască după pipăit chiar după 30 de ani. Asupra ăstui punct nu admite niciun fel de replică şi e gata să facă orice fel de pariu. De aceea nu trebuie interpretată lăsarea perucii în săculeț, la locul brigandajului, ca o ironie la adresa lui; o hoață inteligentă ca Riri nu putea părăsi, la fața locului, de dragul unei glume, un atât de periculos corp delict, care pe lângă alte indicii întru găsirea-i dădea şi pe acela, considerabil, de-a avertiza pe păgubaş s-o caute sub o altă culoare şi coafură.

— E Aurica! glăsuii atunci…

— Aurica? ridică din umerii trunchiului şi din umerii obrajilor lui tătăreşti, în acelaşi timp, prințul Raoul. Despre care Aurică vorbeşti?

Şi atunci îi povestii că urmărind odată o femeie care mă interesa, am fost dus de-aceasta în mansarda interesantă a unui block-house de construcție puțin mai veche. Acolo am găsit însă un adevărat stup de fete frumoase: băteam pentru a le descoperi, în uşa fiecăruia, sub pretext de a afla pe supraveghetoarea care dă cu chirie odăile. În acest chip am pătruns şi la Aurica, o blondă zdravănă şi al cărei chip mi s-a părut de la început foarte cunoscut. Cum mi-era cu neputință să mă dumeresc de unde o ştiam pe această splendidă curtezană, am vizitat-o de mai multe ori, până când am întâlnit-o odată în pragul uşii, în toaleta de oraş. Atunci prima bănuială justă mi-a tăiat îndată capul.

Şi continuai astfel — ferindu-mă de a aduce vorba de prințul Preda şi de locuitul meu în mansardă — să-i înşir lui Raoul conversațiile cu Aurica şi stupoarea ce i-a produs amănuntul că inelul de rubin în jurul căruia se învârteau toate aceste conversații avusese o valoare grozavă, revelație care avu ca efect dispariția aproape imediată a ei din locuința ştiută. Îi explicai apoi prințului de ce în scurtele noastre

întrevederi pe care le-am avut de-atunci nu i-am pomenit de acest lucru: probabil pentru că nu s-a întâmplat să rămânem mai mult împreună şi, mai cu seamă, pentru că nu mi-aş fi putut închipui vreodată că hoţoaica, a cărei fugă eu o dădeam pe seama temerii de a se fi simţit pe jumătate descoperită, ar fi putut să-şi ia îndrăzneala şi să se refugieze tocmai la acela de care în primul rând ar fi trebuit să se ferească. Numai la petrecerea de la Liric eram gata să deschid vorba despre acest subiect, dacă el nu mi-ar fi luat-o înainte şi nu mi-ar fi exprimat mulţumirea că a găsit-o şi că se simte prea fericit cu dânsa, astfel că m-as fi simţit la rându-mi stânjenit din cale-afară să-i mai aduc la cunoştinţă prea de-a dreptul că, între timp, am fost şi eu dintre aceia care i-au frecventat odaia. Mi-am făcut datoria să-l întreb numai în privinţa coafurii ei actuale pentru a-mi întări deocamdată convingerea asupra identităţii sale şi desigur nu m-a convins că trebuie cu atât mai mult să tac faptul că ea redevenise brună, cât că încă de la început, deci la puţin timp după ce eu o pierdusem din vedere, revenise la dânsul în plenitudinea frumuseţii ei capilare, cu întreaga-i coamă brună şi ondulată, care-l fermecase atâta pe el, cunoscătorul, înainte. Rămânea numai, pentru a curma orice echivoc şi nesiguranţă, să viu să văd şi eu şi, iată, dacă mi-aş fi ţinut promisiunea cu un minut mai înainte...

Recapitulând şi întregind reciproc datele ce ne puteam da, ramaserăm la concluzia fermă că Aurica şi Riri nu pot fi decât una şi aceeaşi persoană; în consecinţă, rugai pe prinţ să-mi permită să mă ocup puţin eu de această împrejurare, promiţându-i că în scurt timp îl voi repune în posesia bijuteriilor sustrase. Prinţul Raoul mă refuză însă cu delicateţea lui obişnuită.

— Îţi închipui scandalul] apăsă el asupra acestui cuvânt, care mi se păru că-l impresionează puţin cam exagerat. Când însă completă: Ce-ar zice Alba, în situaţia ei, când afacerea ar răzbate în jurnale? nu mai ţinui câtuşi de puţin să insist şi admirai cu tot sufletul şi cu toată sinceritatea chipului într-adevăr boieresc cum acest vlăstar de domni primea ultima lovitură a soartei.

Mă simţeam dinainte-i într-un acut simţământ de jenă, nemernicul de mine, care mă gândisem că aş putea răspunde şi altfel râsului tăios al donnei Alba decât prin imediata predare a scrisorilor, îndată ce le voi fi găsit o îmbrăcăminte mai decentă, când Raoul întrerupse brusc religiozitatea, dacă pot spune, acestor momente cu hohotele lui sacadate:

— Cha, cha, cha... În schimb mi-a lăsat câinele... cha, cha, cha... n-a ştiut pe ce trebuie să pună mâna, nenorocita...

Şi el mă părăsi râzând cu rară satisfacţie, cu ochii parcă iluminaţi de o viziune pe care mi-era imposibil s-o încheg în mintea mea. Va să zică, tot ea e „nenorocita” în toată această afacere! fu singurul haz care-mi rămase, în urma lui, din marea şi zgomotoasa-i dispoziţie.

Am găsit o splendidă cutie, mi s-a spus de mahon, căptuşită pe dinăuntru cu mătase, lucrată în vârf de briceag de-un vestit puşcăriaş, sculptor în adevăratul înţeles al cuvântului. Acum scrisorile sunt la locul lor, parcă respiră şi ele în voie, liberate din strânsoarea rău mirositoare a temniţei înguste de tinichea în care le înghesuise prinţul. Tapetul mătăsos al noii lor locuinţe păstrează încă urme de necunoscute, de fine parfumuri, şi sper astfel că mirosul de tutun, de care s-au impregnat, le va dispărea cu vremea. Spun cu vremea, deoarece încă nu m-am decis

la acțiune, nici măcar n-am croit planul procedeului de predare. Ştiu atâta că trebuie să fie cât mai grandios, deşi nespus de simplu, şi mă simt foarte încurcat la alegere, ca şi donna Alba în fața doamnei aventuri. Resping tot ce mi se pare teatral, dar alung, cu un fel de temere irezistibilă şi hotărârile reduse doar la o simplă linie. Intre timp observ pe figura donnei Alba o dispoziție care mă zăpăceşte de-a binelea, pentru că variază brusc de la o bunăvoință plină de îndemnuri a ochilor ce-mi poruncesc limpede să-i vorbesc neapărat, cu toată schima aceea necontenit înțepătoare a buzelor, la o privire rece şi disprețuitoare, cu care mă împărtăşeşte în zilele următoare. I-am pierdut şi ochii, trebuie atunci să constat, nu numai buzele; dar în curând o voi dobândi în întregime. Însă cum? Cum? Tocmai acum când am ajuns la limanul aventurii mele, care mi se pare formidabilă, iată, nu mai ştiu pe unde să apuc, nu găsesc stânca de care trebuie anume să mă agăț, pe țărmul ajuns cu atâta trudă, în înot îndârjit şi voinicesc.

Stranie întâmplare! Iată, tot prințul Preda veni să mă scoată din încurcătură cu impetuosul lui brânci. Asta s-a întâmplat la Palatul de justiție, pe când mergeam cu maestrul braț la braț: o, eram acum atât de departe de vremea când trebuia să-l urmez cu geanta încărcată, pierdut în ceata clienților şi a solicitanților, spre maşina elegantă, care avea să-l ducă numai pe el. Acum maestrul nu-mi mai slăbea brațul; mă plimba ca o trufie, ca un trouvaille al lui fericit, prin lumea magistraților, a avocaților şi a justițiabililor; eram descoperirea lui, aşa cum scrisorile donnei Alba erau descoperirea mea, comoara mea scumpă şi făcătoare de minuni, dar aceasta ascunsă acum în loc de nepătruns, chiar pentru cea mai rafinată imaginație cu putință. Într-o după-amiază, aşadar, când maestrul îmi expunea un plan al lui nou de luptă, într-o afacere recentă şi foarte complicată, aşteptând cu grijă, o, zei mari şi capricioşi! observațiile mele critice, doi ochi încordați mă prinseră şi se fixară în ochii mei ca două gângănii negre, pe care apoi ți-e cu neputință să le mai scoți din carne, îi simții de departe, trecând prin multiple perdele de oameni, mobile şi vuitoare, din marea sală a Palatului. Pe om încă nu-l descoperisem, dar îl bănuiam. Şi el apăru într-adevăr. Evident, m-am făcut că nu-l observ, nici că-l cunosc, şi am luat cuvântul ca să contrazic asupra unui singur punct numai pe preopinentul meu. Maestrul s-a oprit atunci în loc să mă asculte, cu privirea în cimentul podelei, după obiceiul lui. Avusei deci tot timpul, vorbind înainte, să observ pe prințul Preda, a cărui privire acum radioasă şi batjocoritoare o primii cu o indiferență atât de naturală, cu un aer atât de străin, că o clipă însăşi lumina de pe fața lui păli, amețită complet de calmul şi nepăsarea mea, ca în fața oricărui necunoscut. Dar era prințul Preda şi eu eram tot eu, fireşte, şi mai eram şi alături de prințul Georges.

Acesta îmi primi obiecțiile, îmi ripostă asupra lor şi-şi susținu iarăşi punctul de vedere de la început, consolidat de astă dată şi pe fațeta, pe care eu, descoperind-o mai şubredă, o atacasem. După care îşi petrecu mâna pe după brațu-mi şi mă trase mai departe după dânsul spre uimirea holbată a celuilalt prinț, decăzut, pe lângă care trecurăm amândoi fără a-i acorda nici cea mai mică atenție.

Dar fără să fac niciun fel de mişcare înapoi, simțeam ochii lui Preda cum mă împung prin spate; când începu să mă strige, mă întorsei mirat şi foarte lent şi-l

privii cât se poate de nedumerit şi de calm, într-atâta mă aşteptam să înceapă să mă strige. Prinţul Georges se opri şi el, fără nici măcar să se întoarcă; apoi când îmi cerui scuze de la dânsul, văzând aerul triumfător şi pasul hotărât al celui ce ne urmărea, îşi luă rămas-bun de la mine şi se îndreptă spre ieşire. Un moment măcar ochii lui nu căutară spre prinţul Preda, sau poate nu văzui eu bine. Părea numai puţin mirat că răspundeam la o chemare adresată pe alt nume decât cel pe care mi-l cunoştea, dar poate că şi asta nu fu decât o simplă impresie a mea.

Prinţul Preda îi urmărea mersul cu ochii micşoraţi, strângându-şi buzele încreţite, puţin crispate într-un rânjet care îmi cam zdruncină puţin siguranţa de mine.

— Ce doriţi dumneavoastră? îl întrebai prietenos (uşurat de plecarea maestrului), ca pe un necunoscut simpatic pe care vrei să-l scoţi din eroarea în care se găseşte. Probabil, faceţi o confuzie... nu mă numesc Dănicel...

— Nici eu n-am zis Dănicel... am spus Bănicel, cum te ştiu...

— E o greşeală... mă numesc cu totul altfel...

— Scuzaţi, vă rog, domnule Aspru, domnul mare avocat Mihail Aspru, care văd că sunteţi nu numai secretarul prinţului Radu Şerban, dar şi prietenul lui, asociatul lui... Numai dintr-o nedumerire vă rog să mă scoateţi; de ce n-aţi încercat să mă scoateţi din eroarea chipului cum v-am pronunţat numele chiar faţă cu amicul dumneavoastră, soţul prinţesei Alba Ypsilant, născută Russet; de ce aţi ţinut să-l îndepărtaţi înainte de... de-a sta de vorbă cu un amic pe care văd bine că l-aţi uitat aşa de repede... deşi el însuşi e născut Buzescu?

— Nu l-am îndepărtat deloc; cum aş fi putut eu îndepărta pe domnul Georges Radu Şerban, care mi-e patron şi nu asociat, cum spuneţi. Numai că domnul Radu Şerban terminase instrucţiunile ce avusese să-mi dea, iar eu trebuia neapărat ca să rămân să i le execut. Evident, n-ar trebui să vă explic eu toate astea, dar, pentru că văd că persistaţi în confuzie...

— Sunteţi prudent ca un avocat într-adevăr ilustru, precum am aflat că vă consideră lumea pe-aci... Drace, eu parcă trăiam într-altă lume, de n-am aflat până acum adevăratul nume şi adevărata calitate a unui amic atât de preţios. Însă sunt mândru, nespus de mândru că, dimpotrivă, eu singur cunosc ce nu cunoaşte toată aceasta lume, şi anume, că maestrul Mihail Aspru, alias Constant Bănicel, este şi un admirabil detectiv. Numai dintr-o nedumerire aş dori să mă scoateţi: ca detectiv aţi lucrat tot în numele patronului dumneavoastră sau în numele frumoasei dumneavoastră patroane? în cazul dintâi, sunt dispus să cred că maestrul s-a îndepărtat de dumneavoastră, lăsându-vă într-adevăr instrucţiunile necesare, precum m-aţi informat; în cazul al doilea, sunt nevoit să rămân tot la părerea mea dintâi, că dumneavoastră v-aţi îndepărtat de maestru, cu o prudenţă de care vă felicit; căci îmi închipui cât de penibil ar fi fost, într-adevăr, şi pentru mine şi pentru dumneavoastră şi mai cu seamă pentru ilustrul domn Georges Radu Şerban, să intrăm în subiectul de discuţie care ne interesează pe noi toţi şi care...

— Domnule, te-am lăsat să vorbeşti pentru a vedea unde vrei să ajungi, dar văd că pierdem vremea în zadar... Dă-mi voie să te întreb: dumneata ai vreun proces, ai vreo neînţelegere cu vreun vecin, ai vreun act de făcut; altfel nu înţeleg ce poţi dori de la mine...?

— E, lasă astea... Mai degrabă spune-mi ce instrucțiuni ți-a lăsat patronul pentru modesta mea persoană... Să sfârşim cu ocolurile care, în orice caz, dumneavoastră vă smulg un timp foarte prețios...

— Evident că mă amuzi dumneata, de vreme ce, cum vezi, nu chem gardianul să te conducă la oficiul respectiv, adică acolo unde se distribuie diagnosticurile urgente. Sper că nu eşti şi furios şi de aceea prefer să te mai aud şi mai departe. Până când îmi vine rândul la proces, cred că mă voi distra bine cu dumneata.

— Începi, aşadar, să revii şi asta mă bucură, deşi încă tot pe departe şi cu toate că mă amenințI în chip atât de nedelicat. Eu, cu mult mai delicat ca dumneata, pentru că prințul tot prinț rămâne, țin să te previn, înainte de a mai aduce vorba de gardieni şi de oficii, că sunt cu madam Matilda şi contesa Irma, pe care le-am lăsat la bufet. Ele sunt două femei onora... vreau să spun, două bune martore, cu care se poate dovedi uşor, înaintea oricărui oficiu, că o anumită persoană a locuit în anume loc sub nume fals şi-apoi a fugit într-o bună noapte, după ce s-a introdus întrebuințând chei false în camerele altora şi... cum să zic... sustrăgându-le obiecte...

— Vasăzică ăsta-i cazul dumneavoastră. Trebuia să începeți cu asta, domnule. Asta are într-adevăr aer de afacere judiciară, care mă poate interesa. Numai că pentru a vedea dacă aveți câştig de cauză, trebuie să-mi răspundeți la oarecare chestiuni. Dar înainte de orice trebuie să vă atrag atenția că obiectul acestui jaf, pentru a vă putea plânge de el, trebuie să fie bine determinat, nu poți acuza pe cineva că te-a prădat de aerul din cameră, de un ziar vechi şi fără importanță, de vreo scrisoare care nu-ți aparținea sau de vreun obiect cu care dobândeai vreun câştig ilicit... În al doilea rând, iarăşi trebuie să vă atrag atenția că dacă afirmați lucruri care nu sunt adevărate (ceea ce în drept se traduce cu afirmații care nu pot fi dovedite serios), spre defăimarea cuiva, sunteți grav amenințat de rigorile legii. Articolul respectiv din codul penal, adică cel care se referă la calomnii şi injurii, prevede pedepse care se ridică chiar foarte aproape de aceea ce s-ar fi acordat făptaşului, în cazul când s-ar fi făcut cu adevărat vinovat de ceea ce-l acuzați dumneavoastră. Iar, ca să termin, îmi fac datoria de a vă mai atrage luarea-aminte că la acordarea unor astfel de pedepse se are în vedere în primul rând onorabilitatea persoanelor ce sunt acuzate, în raport cu onorabilitatea persoanelor care acuză şi a celor care servesc de mărturie... Cum vedeți, lucrul e nespus de delicat şi riscant... În rezumat deci: trebuiesc dovezi sigure şi martori de perfectă onorabilitate, singurii cu care se poate ataca onorabilitatea unui om, în sfârşit, un obiect al delictului precis, bine determinat şi licit... Şi acum să le luăm pe rând: ce obiecte spuneți că vă lipsesc?

Prințul Preda mă privea poznaş şi sigur de sine; părea dispus să se preteze jocului, ceea ce mă cam încurca iarăşi oarecum, evident fără a-l lăsa prin nimic să bănuiască întru cât era precară țânțoşenia ce-i arătam.

— Scrisori de valoare şi o fotografie, răspunse el râzând.

— Perfect. Vă erau adresate personal?

— Nu. Însă erau adresate fratelui meu, al cărui moştenitor direct şi legal sunt...

— În ce constă prejudiciul bănesc sau moral ce rezultă pentru dumneavoastră din sustragerea acestor scrisori? Erau de afaceri? Conțineau dispoziții de ordin civilo-comercial? Cuprindeau destăinuiri care vizau exclusiv onorabiliatea familiei dvs.

— Interesează asta?

— În drept, numai asta... dacă nu există prejudiciu, nu exista fapt... Şi subliniez: prejudiciul dvs. personal: pentru prejudiciul fie material, fie moral al altei persoane, trebuie să introduceți plângere numai cu mandat expres şi legalizat din parte-i....

Prințul strânse buzele şi mestecă în gol câtva vreme.

— Mi-a cauzat un prejudiciu de ordin sufletesc...

— Nu înțeleg, ați spus doar că aceste scrisori nu vă erau adresate personal. Dar, în sfârşit, totul e posibil... Numai că trebuie dovedit. Dovedită paguba, dovedit obiectul delictului. Aşadar: le-a mai văzut cineva? vreau să zic ştia cineva de existența acestor scrisori? Nu. Cu ce dovediți atunci că ele existau, că în ele se cuprindea ce spuneți, că acest cuprins vă produce într-adevăr o pagubă personală şi, cum spuneți morală...?

— Toate acestea le ştie numai cel care le-a sfeterisit, rânji el.

— Dar dacă el nu mărturiseşte de bunăvoie? îl întrebai cu tot interesul, ca şi când aş fi descusut pe oricare client străin. Fiind învinuit nu poate fi tras nici măcar la jurământ, în penal...

— Însă au cunoştință martorii de o fotografie....

— Vă aparținea? Vă era dedicată personal?

— O aveam moştenire...

— Era a unui membru din familia dumneavoastră...

— Era o amintire scumpă... toți ştiu că ea a dispărut o dată cu persoana care...

— A văzut cineva pe persoana aceea ridicând-o din perete sau a întâlnit-o pe coridor plecând cu ea?...

— Asta nu, dar... coincidență...

— E o bună prezumție într-adevăr. Însă: ați găsit şi au văzut martorii că ați găsit uşile descuiate, lucrurile răvăşite...

— Nu. Uşile erau încuiate şi lucrurile la locul lor... Interogatorul urma astfel vertiginos întru avantajul meu total, şi totuşi prințul Preda nu părea deloc neliniştit de speranțele ce-i luam rând pe rând. Dimpotrivă, eu singur eram cel care singur eram o surdă nelinişte în fața acestui rânjet calm, batjocoritor, suspect. Acest nenorocit, distrus acum complet, nu consimțea să sucombe definitiv, reducându-se, după obiceiul lui, în urma marilor lovituri, la starea de mumie. Sau poate lovitura supremă ce-i aplicasem îi clintise puțin mintea din loc?

— Individul care a fugit, a plecat cumva cu chiria neplătită? Pe timpul cât a stat acolo s-a dedat la vreo faptă infamantă? Ați găsit vreo urmă de-a lui în apartamentul dumneavoastră, sau măcar pe coridor, în apropierea uşii dvs.?

— Nimic, nimic din toate acestea... sunt însă curios să aud cum va explica el, un om atât de onorabil ca dânsul, că a putut locui atâta vreme într-o mansardă ocupată de indivizi cu reputație îndoielnică...

— O, domnul meu nu se poate provoca o astfel de explicație pe calea justiției... Sunt curiozități în viața omului...

Poate vrea să se refugieze de cineva inoportun, ştiu eu, o amantă, sau cine ştie cine, să simuleze astfel plecarea în provincie, sau vrea să-şi aibă la dispoziție vreo odaie de rendez-vous...

— Când nu e însurat şi are un apartament luxos...

— De ce să intrăm în astfel de amănunte... nu e însurat, dar poate că are legături destul de puternice, pentru a fi constrâns să evite a fi văzut în anumite condițiuni. Poți să pui în mişcare justiția pentru a-ți satisface o astfel de curiozitate care nu te interesează direct, nici pe dumneata, nici societatea, nici morala publică? Poate-i plăcea o cocotă nostimă, descendentă decăzută de conți, să zicem, unguri... Însă nu dorea ca o astfel de femeie să pătrundă în apartamentul lui, în care intra altfel de lume, şi la un moment dat putea să intre o persoană a cărei privire trebuia ferită de astfel de privelişti şi-a cărei prezență trebuia scutită de eventuale contacte, de orice fel...

— O, mergi, domnule avocat, îmi întinse de astă dată prințul Preda mâna, pe care i-o luai şi i-o strânsei cu efuziune...

Figura lui era extrem de radioasă, înfricoşător de radioasă. Şi nu mai contenea cu mulțumirile.

— Sunteți, într-adevăr, un mare avocat... Mă rog, ce vă datorez pentru consultație?

Protestai cu largi gesturi care trebuiau să traducă totala dezinteresare.

— Vai, nimic... de vreme ce nu putem face nimic... nu obişnuiesc să iau onorarii de la oameni pe care-mi dau seama că nu-i pot servi deplin. Mie-mi place să câştig procesele... dragul meu domn...

Râdeam cu stânjenită voie bună de benignu-mi joc ironic de cuvinte, din ce în ce mai nesigur de succesul meu, pentru că prințul Preda râdea cu şi mai multă bună voie, cu şi mai largă satisfacție decât mine.

— Totuşi, mi-ați dat un sfat pe care sunt nevoit să-l prețuiesc nespus, domnule... vreau să spun, maestre, scumpe maestre, glăsui el dulce şi perfid. Într-adevăr, m-ați scăpat dintr-un iminent pericol... şi pentru asta trebuie să vă fiu recunoscător. Drace, ce m-aş fi făcut dacă mă încurcam în afacerea asta atât de puțin serioasă şi cu nişte martore de profesie atât de puțin onorabilă în fața unor instanțe atât de grave şi serioase ca acele din acest palat. În schimb, însă, m-ați lăsat să întrevăd adevăratul rost al lucrurilor şi, implicit, ca un meşter avocat ce sunteți, instanța la care trebuie de acum să apelez. Pentru că, scumpe domnule avocat, m-ați făcut să ghicesc persoana care, obişnuind să vie în apartamentul dvs., trebuia cruțată de privelişti neaşteptate ori contacte pe care pretindeți că totuşi aveați din când în când plăcerea să le căutați aiurea. Eu, mai mult ca oricare, nu trebuie să aflu nicio contradicție în astfel de afirmații; de multe ori în lipsa idealului şi în dorul lui teribil ai nevoie să recurgi la evadări şi surogate... Absențe mai îndelungate, supărări care trec... Toate bune, toate bune. Totuşi, dacă m-ați lăsat să întrevăd cu o infailibilă claritate persoana în chestiune, care precum ştiți şi mie mi-a fost şi-mi este încă nespus de scumpă, cu toată depărtarea de mine, ce pare să fi crescut şi mai mult cu aceste întâmplări, în schimb pretextul pe care mi-l serviți

pentru a-mi explica prezența dumneavoastră în vecinătatea locuinței mele odioase, deşi, cum am spus, pentru mine cât se poate de bine venit, îmi permit să-l găsesc mai puțin plauzibil. Vă rog să mă scuzați, dar ce vreți? Nu-l găsesc, nu-l văd... Insă coroborând prețiosul indiciu ce indirect ați binevoit a-mi dărui, şi pe care-l rețin fără nicio reticență, pot să-mi alcătuiesc şi singur convingerile de care mai am nevoie. Şi aşa totul se luminează în fața mea ca ziua: prin urmare chiar persoana de care mi-ați pomenit...

— Eu nu v-am pomenit de nicio persoană... conversația dvs. a trecut iar în domeniul indescifrabilului.

— Persoana pe care mi-ați sugerat-o, vreau să spun, ei bine, ea e aceea care v-a determinat să încercați aventura, care v-a reuşit de minune şi pentru care vă felicit...

— N-aveți de ce, domnule! Ca să vă fac plăcere primesc şi felicitările dvs. Sunteți, într-adevăr, nespus de nostim; dar mă mir de ce nu mă felicitați şi pentru trecerea Atlanticului, în avion, pentru descoperirea Polului Nord, pentru primul zbor cu racheta în lună...

— Zborul săvârşit de dumneavoastră este pentru modesta mea persoană tot aşa de prețios şi admirabil ca şi isprăvile de care-mi vorbiți. Dar, reîntorcându-ne la ce ne interesează, țin să vă exprim din nou miile şi viile mele mulțumiri pentru informațiile şi sugestiile ce mi-ați dat; aşadar, ca să rezum, întocmai ca dumneavoastră adineauri: instanța supremă la care trebuie să mă adresez este şi rămâne soțul doamnei... de ce ai tresărit? întinse el mâna cu latul palmei răşchirat spre pieptul meu... nu trebuie să tresari...

— Ți s-a părut...

— Nu trebuie să tresari, pentru că, nobil cum sunt, te asigur că la instanța supremă nu voi recurge decât după ce voi trece prin fața celei a doua instanțe: doamna, deoarece la prima instanță, care eşti dumneata, văd că nu pot face nimic.

— Fă cum doreşti, domnule, eu nu înțeleg nimic din ce spui, însă îți atrag atenția că dacă încerci să faci intrigi ori insinuări între mine şi altcineva, din motive pe care deocamdată nu vreau să le examinez, vei risca mult. Te rog să nu uiți aceste cuvinte ale mele şi seriozitatea cu care ți le spun.

El îmi trimise, drept orice răspuns, un sărut cu vârful arătătorului. Şi-mi spuse numai, zâmbitor şi galant:

— Pe curând!

După plecarea prințului Preda am rămas cu impresia limpede că el trebuie să mai aibă ceva la mână, o fotografie pe care eu n-o ştiam, vreo scrisoare pe care o pusese deoparte. Gestul lui nobil, la care se hotărâse definitiv, trebuia căptuşit cu o rezervă de siguranța; în caz când efectele lui n-ar fi fost tocmai cele dorite de dânsul, mai rămânea astfel în sertar o scrisoare sau mai multe, care să repună lucrurile în starea dinainte sau să forțeze pe recalcitrantă a reflecta mai adânc cum trebuie răsplătite gesturile mari. În privința asta sufletul meu se bucură în adâncul lui: el n-ar fi putut ajunge până la o atare meschinărie. Dar o satisfacție morală, atât de benignă, nu însemna nimic față de dezamăgirea considerabilă în care mă cufundă această teribilă bănuială, aproape evidentă. Aşadar, toată munca mea, toate oboselile mele şi toate sacrificiile de timp, de linişte şi de seriozitate au fost

zădărnicite; mă vedeam aidoma ca-n dimineața care urmase citirii dosarului Ypsilanților. O singură scrisoare în mâinile lui anula toată valoarea comorii pe care o dobândisem cu atâta îndrăzneală şi trudă: eram consternat.

Dar care scrisoare şi-o putuse oare opri pentru zile negre? De bună seamă, cea mai periculoasă din toate, pe cea din urmă. O astfel de scrisoare tocmai ar fi putut lipsi, cu toată importanța ei decisivă, fără a isca nedumeriri, dintr-o colecție ca aceasta; a fost doar scrisoarea ultimelor momente de încordare, de înfrigurare, de pregătire la luptă: era cât se poate de firesc donna Alba să-şi închipuie că adresantul n-a mai stat s-o aşeze liniştit în cutiuța de străveche artă, lângă celelalte. O fi pus-o într-altă parte, cine ştie unde; dar pentru că n-a mai fost găsită, de bună seamă că s-a pierdut; nu mai era nicio nevoie să-şi bată capul cu lipsa ei. Canalia de prinț, pe care-l compătimeam! I-am dejucat evident intenția, dar ce folos, e tare, e încă tare, grozav de tare.

Unde-o va fi ținând-o? mă muncesc să-mi închipui. Tot în sertarul birouaşului şubred? Haida-de... n-ar mai face el o greşeală ca asta! Cu siguranță c-o ține cu dânsul, o poartă cu dânsul, de bună seamă în portefeuille. Drace, a-l întâlni undeva, a-l atrage undeva, bunăoară în grădinuța întâlnirilor lui cu donna Alba... cu un pumn bine aplicat l-ai putea doborî fără remuşcare. Şi pe urmă perchiziționat ca la poliție...

Şi toate astea repede, cât se poate de repede, până nu dă de veste ceva donnei Alba. Oare e cu putință să fi ajuns ceva la urechea ei? Maestrul e încă aici, peste câteva zile pleacă iar la moşie. Însă rămâne telefonul; el îi va cere din nou întâlnirea care a rămas în suspensie. Dar, pentru că nu are ce să-i mai dea în schimb... In orice caz, nu pot să cred c-a chemat-o aşa de repede la negocierea singurei scrisori pe care o mai are. De altfel, reieşea limpede asta din atitudinea lui şi din sensul conversației noastre. Totuşi nu e exclus s-o avertizeze acum, după această convorbire. El a plecat cu convingerea că am lucrat din îndemnul donnei Alba; aşadar, îi va rânji în pâlnia aparatului, rugând-o în bătaie de joc să nu se bucure prea mult, căci ce e principal se găseşte în mâna lui. O va felicita, evident, cum m-a felicitat şi pe mine, pentru ideea ce-a avut şi mai cu seamă pentru instrumentul ce şi-a ales... Şi donna Alba va fi pusă astfel în curent cu formidabila mea aventură... O, dacă ar fi aşa... Şi nu poate să nu fie aşa... cum ar putea să fie altfel? Nu pot pricepe cum? Să recapitulăm iarăşi: el are convingerea că am fost în serviciul ei, mai mult decât atâta, drace, că sunt amantul ei. Ce-ar mai putea altceva atunci să-i mai rânjească în pâlnia telefonului, spuneți, decât asta?... Şi-atunci, donna Alba, fatal, trebuie să-mi ceară concursul mai departe, fatal, trebuie să mă proclame confidentul ei, agentul ei... pentru dobândirea acestei ultime scrisori... cu adevărat agentul ei de afaceri secrete... sau, dacă epava asta eminesciană nu vrea de bunăvoie... piratul ei, o, piratul ei, al donnei Alba!

Ah, trebuie să ne gândim de pe acuma, să fim gata atunci când ni s-o adresa dulcele ei glas, să ne gândim la chipul cum i-am putea juca festa decăzutului ordinar şi şantagist. În orice caz, va avea de-a face atunci cu mine şi de astă dată direct, pe față... şi de astă dată investit cu puterea ei... ca de puterea unei zeițe.

îi voi frânge şi oasele, dacă nu e ascultător şi nu-şi cunoaşte interesul lui şi-al bietei lui fete, a cărei întreținere la pension, de altminteri, intenționasem chiar

mai înainte de ridicarea scrisorilor s-o continui. Dar acum denaturatul ăsta parcă şi-a uitat de tot de fata lui...

Dumnezeule, care va fi primul cuvânt al donnei Alba, cum va căuta întâi spre mine, când mă va întreba cum am procedat? Va face evident la început pe indignata... poate va fi chiar de-a binelea, necunoscând intenţiile mele... Dar acum bate în sfârşit la uşă momentul în care le va afla.

Pentru întâia oară când întâlnesc după aceea pe donna Alba, faţa ei e împietrită de ură şi dispreţ. Şnapanul o pusese de bună seamă în curent cu totul. Dar maestrul era aci; astfel că donna Alba încă nu putea să-mi vorbească. Dar aşteptam cu sânge rece puternica izbucnire a mâniei, care se acumula astfel zi de zi, şi mă legănam în ţesătura de raze a urmării acestei izbucniri, după ce voi lua şi eu cuvântul. Scrisorile n-aveam să le prezint decât după ce le voi fi completat. Pentru că descoperisem într-adevăr lipsa nu numai a celei din urmă, cum bănuisem, dar şi a celeilalte, deopotrivă de periculoase, care se termina cu sinistra politeţe: „A dumneavoastră trădătoare, Alba Ypsilant". Poate mai păstrase şi altele, de lipsa cărora însă nu aveam cum să-mi dau seama. Mizerabilul de prinţ!

Cu siguranţă că-şi pusese rezerva la păstrare chiar în momentele acelea de zbucium al putredei lui conştiinţe, cu care izbutise să mă amăgească şi pe mine.

Mâna, pe care obişnuia s-o pună teatral pe inimă, nu se ridica decât ca să pipăie prin stofă hârtia, care-l asigura că puterea lui nu scădea cu nimic. Şi în chipul ăsta cât ar fi putut creşte el totuşi în ochii domniţei Alba, Doamne, poate chiar în inima ei!

Dar nu m-am odihnit deloc în nopţile din urmă. În primele două m-am zvârcolit muncit de gânduri sterpe în perna dogoritoare de fierbinţeala zădărniciei şi neputinţei. Am cântărit şi am măsurat în schimb tot ce ar fi fost cu putinţă de făcut, astfel că ideea cea nouă mi-a căzut, cu cel de-al doilea revărsat al zorilor, ca un fruct coapt. Altceva, absolut nimic altceva, nu mai rămânea să fie ales!

Deci în a treia noapte, am pândit lângă uşa de jos a mansardei, deghizat de negură, şi când contesa Irma s-a închegat din întuneric am oprit-o cu un „pst!" discret, ca al oricărui client banal. Ea s-a apropiat, şi vă puteţi închipui figura-i când m-a văzut. Era ceva mai mult decât culoarea surprizei, în ochii şi-n trăsăturile ei, era spaima, spaima desăvârşită. Aflase că jefuisem pe prinţ de fotografie şi de nişte lucruri de mare valoare. Ştia de asemeni - şi de hatârul trecutului avu gentileţea să mă avertizeze - că prinţul îndată ce va pune gheara pe mine mă va şi da pe mâna poliţiei; de altfel, plângere împotrivă-mi a şi introdus la comisariat şi procuror.

— Vasăzică, Irma, n-ai fost cu el acum trei zile la Palatul de justiţie...?

— Când te-a reclamat acolo?

— Când s-a întâlnit cu mine...

— S-a întâlnit cu tine acolo şi nu arestat?... Eu nu fost niciodată cu el undeva...

— Cum putea el să mă aresteze pe mine, Irma, acest nenorocit decăzut? Eu puteam să-l arestez pe el... Uită-te, te rog, la mine şi alege între noi...

Eram acum în fața ei şi cu portul, şi cu aerul, avocatul şi nu agentul comercial. Izbutii s-o conving - nu fără oarecare greutate totuşi — să mă urmeze la mine acasă; ea se înfricoşa desigur că o voi conduce în cine ştie ce hrubă, în cine ştie ce subsol misterios, astfel că atunci când oprii prima maşină în treacăt, ea refuză să se urce. Îmi spuse că va alege ea maşina cu care mă va însoți, şi pentru asta a trebuit să facem drumul până la stația cea mai apropiată. Când îmi văzu apartamentul, râse şi ea de temerile ei, dar îmi explică: „Eu frate cinstite, nu-mi place să am amante un apaş...” Pe urmă mai sări de gât, dar eu o desprinsei binişor de pe mine şi o aşezai frumos pe fotoliul de piele din fața biroului.

— Întâi lucrurile serioase, Irma. Pe urmă ne vom strânge şi în brațe cât vei dori.

Şi-i povestii, aducându-i un nou val de uimire în față, că în parte prințul Preda avea dreptate. Îl jefuisem, dar de ce? De o fotografie şi de nişte scrisori care aparțineau unei doamne ce-o cunosc. Cu aceste scrisori, pe care pe vremuri doamna le trimisese unui frate al lui, banditul o exploata pe femeie. O teroriza la tot momentul că o denunță bărbatului şi o storcea în mod neomenos de bani. Întâmplarea a făcut ca eu să fiu secretarul bărbatului ei; ea şi-a pus atunci nădejdea în mine şi m-a rugat să-i vin în ajutor.

— Este amanta ta... se nu minte...

— Nu, Irma, nu e amanta mea. Dacă aş fi cunoscut-o acum 15-20 de ani, când s-a petrecut povestea cu scrisorile, poate că da. Dar acum e o femeie gata să împlinească cincizeci de ani. Pentru prințul Preda e tocmai potrivită; mi se pare că el a iubit-o pe-atunci, dar ea a preferat pe fratele lui. Poate c-o mai iubeşte, dar asta nu-l împiedică s-o speculeze ca ultimul precupeț. El ar vrea s-o şi aducă la dânsul, dar ea ştie că duce prea mare nevoie de bani şi nu-i răspunde la chemări; iar el n-are ce face, trebuie să se mulțumească numai cu banii. Însă situația pentru ea e intolerabilă; ea-şi iubeşte prea mult bărbatul şi vrea să se descotorosească definitiv de acest alcoolic. I-a oferit o sumă globală, o dată pentru totdeauna, dar el a refuzat-o... preferă s-o aibă necontenit la mână şi s-o exploateze; afară de asta, se ştie slab şi cheltuitor şi se teme să aibă la un moment dat prea mulți bani la buzunar. Ş-apoi, cum ți-am spus, el tot n-a pierdut nădejdea de-a o avea. De aceea ea mi-a destăinuit totul şl mi-a cerut ajutorul. I l-am făgăduit şi, cum ştii, am făcut ceva.

— Nu înțeleg cum ai putut să te oferi aşa uşor şi să pierzi atâta vreme pentru o femeie care nu interesează pe tine.

— Foarte bine pui chestia, Irma. Îmi place de tine că eşti o femeie cu judecată sănătoasă şi realistă. De aceea m-am gândit să recurg la ajutorul tău şi să te fac tovarăşă.

— Tovarăşe?

— Ascultă aici... Femeia, doamna asta de care-ți vorbesc, pentru toate serviciile mele mi-a plătit. Mi-a plătit toate cheltuielile şi câştigul meu net a fost de 100.000 lei. Dar să vezi ceva: mizerabilul de prinț, fără să presimtă că eu vreau să-i apuc scrisorile, probabil însă cu mult mai înainte de a mă cunoaşte, de teama vreunui furt ori a unui incendiu, poartă totdeauna cu dânsul o parte din ele. Două, trei, nu ştiu nici eu câte şi nu-şi aduce aminte nici doamna. E sigură însă că i-au

rămas în orice caz două şi anume cele mai importante: cele pe care le-a trimis în urmă de tot. De altfel, când m-am întâlnit cu prinţul la Palatul de justiţie, unde eu mă duc ca avocat şi nu ca apaş ca dânsul, el mi-a râs în faţă, spunându-mi că toată munca mea a fost degeaba. Astfel, el a recunoscut că o are încă la mână. Ei bine, Irma, doamna care m-a angajat îmi da încă 100.000 lei dacă-i aduc şi aceste ultime scrisori. Probabil că el le ţine în acelaşi loc pe toate; eu cred că le are în portefeuille, sau poate le-a cusut în haină, ori în vestă... Ascultă aici - îi pusei mâna pe umăr - dacă tu mi le aduci ai de la mine 50.000 lei; fără nicio discuţie. Ţie ţi-e foarte uşor să mă ajuţi, având în vedere desele invitaţii nocturne ce-ţi face... ori le-a încetat?... mă grăbii s-o întreb îngrijorat.

— O, ce vorbeşte, chiar azi noapte certat la el că tot timpul scoale din somn....

— Să n-ai nici a grijă că ţi s-ar putea întâmpla ceva, cum nu mi s-a întâmplat nici mie. Scrisorile nu-i sunt adresate, aşa că şi dacă te-ar bănui, n-ar putea să te reclame. Numai să nu te surprindă asupra faptului, atunci te-ar putea uşor învinui c-ai vrut să-i iei altceva.

Două ceasuri am dăscălit pe Irma cum trebuie să procedeze ca prinţul să nu bănuiască nimic. Fu vorba aci şi de droguri pentru stârnirea somnului, de care Irma era aprovizionată pentru uzul său personal. Îi descrisei scrisorile, îi arătai una de probă, pentru a i se întipări bine în ochi formatul şi patina timpului. O învăţai să încerce şi stofa paltonului ori a pardesiului, precum şi a vechiturilor pe care prinţul le poartă mai rar; de asemeni nu uitai nici fundul pălăriilor, micile buzunare ale vestei, porte-monnaie-ul, căptuşeala ghetelor şi orice la prima vedere i-ar părea impropriu pentru a servi de ascunzătoare. O sfătuii, dacă percheziţiile hainelor dau rezultat negativ, să nu întreprindă nimic până nu se consultă din nou cu mine; cu acel prilej aveam să stabilim pe unde mai trebuie căutat; iar pentru cazul când orice speranţă va fi epuizată, încercarăm să reconstituim cum ar trebui să uzeze de farmecele ei pentru a-l trage mai uşor de limbă. Până atunci, niciun cuvânt despre mine, numai, evident, când mă aduce el în vorbă; şi-n acest caz ea trebuie să mă înjure cu convingere, însă nu cu prea multă exagerare, ca să nu dea şi astfel de bănuit.

— Dă mâna colea, Irma, că vei executa cuvânt cu cuvânt, punct cu punct, tot ce ţi-am spus, fără nicio greşeală.

Irma mi se aruncă în braţe:

— Lase, ştiu eu că tu nu vei da niciun lei la mine, dar am să te servesc cu cea mai mare bunăvoinţe... Numai se nu afla pe urmă că tu iubeşte la dame aceea...

— Nu, Irma, te înşeli. Uite, partea ta o iau la mine din primul stoc ce am primit; uite, o pun în buzunar s-o am la mine; şi cum pui mâna pe scrisori, cum îmi telefonezi la numerele ce ţi-am indicat... Poţi să-mi dai întâlnire oriunde crezi tu de cuviinţă pentru a face schimbul... să nu zici că te aduc aici la mine să-ţi iau şi scrisorile şi să-ţi opresc şi banii. Poţi să vii chiar la Palatul de justiţie, dacă vrei... dar acolo nu mă găseşti decât după-amiază; dacă mă anunţi din vreme, te pot aştepta acolo cu banii în sala cea mare a paşilor pierduţi...

Evident, Irma îmi păstra aproape întreaga iubire pe care mi-o arătase la început. Dar şi pachetul de bancnote pe care îl introdusei în portfeuille înaintea ei

era prea gros, ca ea să nu ia o atitudine serioasă şi să clatine de câteva ori capul afirmativ, în semn de dârză hotărâre.

— Bine, îmi spune ea. Afacerile sunt afacerile şi amor este amor, ca să nu amestecăm una pe alta ca se zice că n-am se ocup serios de ce fegheduit. Dar în noapte aste vreau să rămână la tine...

Fără îndoială că are şi ea dreptate. Poate îmi mai aduc aminte sau îmi trezeşte prin cap ceva nou...

Evenimentele care s-au precipitat apoi nu mi-au dezmințit decât în parte prevederile. Donna Alba a intrat în biroul meu la două zile după plecarea maestrului. Asta s-a întâmplat într-o după-amiază, căci veneam acum într-adins şi după-amiezele, îndată ce terminam lucrul la Palat, fie pentru a primi vizita ei nerăbdător aşteptată, fie de a intercepta pe aceea a prințului Preda, în cazul când, pentru a fi apărată de cine ştie ce neplăcere, ea l-ar fi convins să vină fără grijă, pentru a-i expune mai pe larg împrejurările dispariției scrisorilor sau pentru a trata cumpărarea celor lipsă.

Donna Alba nu mai păstra în atitudinea ei nici ironia binevoitoare, uneori sarcastică şi rece, care-a urmat convorbirii noastre de la teatru, nici aspra şi net duşmănoasa figură de la urmă, după probabila conversație la telefon avută cu prințul Preda. Ea părea acum senină şi ținea chiar să se străvadă adânca ei linişte interioară, care vrea să-mi arate că orice-ar putea să se întâmple, pe ea n-o înfricoşează, nici măcar n-o impresionează. Iar pentru a comunica cu mine a adoptat acum aerul cel mai îndepărtat, cel mai străin, cu care tratezi o afacere oarecare cu un om de care nu te desparte nimic altceva decât o tarabă de negoț, aşa cum ne despărțea pe noi în aceste clipe marele birou al domnului Georges Radu Şerban.

— Domnule, mi-a grăit ea pe cât a izbutit mai simplu şi mai concis, am fost informată că sunteți în posesiunea unor scrisori care nu vă privesc câtuşi de puțin şi pe care le-am adresat mai demult unui prieten, astăzi defunct. Cum mi s-a afirmat că le-ați obținut abuzând de buna-credință a fratelui celui căruia le adresasem, chiar în preziua momentului când acesta se convinsese că e cuviincios să mi le predea de bunăvoie, am înțeles acum că pentru a le putea dobândi trebuie să intru în negocieri cu dumneavoastră. Am venit deci să vă ascult condițiunile.

Era acum momentul meu. Aspirai adânc aerul parfumat de prezența ei şi mă rezemai în mâinile proptite solid de dunga biroului.

— Doamnă, începui cu glas ferm şi rar, care-mi răsuna plăcut în propriile mele urechi, mă pregăteam tocmai să vă vorbesc de aceste scrisori şi aşteptam momentul priincios. Pentru că mă întrebați dumneavoastră întâi asupra lor, cu atât mai bine. Vă rog, însă, înainte de toate, să-mi permiteți să vă destăinuiesc cum a ajuns la cunoştința mea existența acestor scrisori şi ce m-a determinat să încerc prin sforțări uneori destul de dificile să intru în posesiunea lor...

Buza ei de jos se răsfrânse delicios, deşi cu scopul de a-mi învedera că intenția mea de a lungi vorba o plictiseşte. Dar cuvintele care urmară fură pentru mine atât de stupefiante că rămăsei interzis, aproape paralizat, bune minute întregi care urmară:

— Domnule, mi-e cu neputință să prelungesc această convorbire. Mobilul şi explicațiile dvs. mă lasă complet indiferentă. Vă spun numai atât: doresc să obțin aceste scrisori şi vreau să cunosc prețul lor de răscumpărare. Suma vă rog s-o indicați pe o bucată de hârtie fără niciun adaos şi să mi-o înmânați prin valet. Dacă vă temeți de vreo complicație, ceea ce e natural pentru un om care se îndeletniceşte cu operații de asemenea natură, puteți să mi-o comunicați pur şi simplu prin telefon.

Şi atât. Donna Alba ieşi cu acelaşi pas ferm cu care intrase, cu capul ridicat şi cu aer de nepăsare, ca şi când n-ar fi făcut altceva decât să dea unele dispozițiuni grădinarului ei. În uşă, numai adăugă:

— Dacă încercați să-mi explicați în scris ceea ce am găsit că e inutil să-mi explicați acum verbal, vă încunoştințez că voi trimite exercițiul.

Nu primesc decât nota de plată, cu indicația strictă a sumei, care, vă asigur, dacă nu e irealizabilă, vă va fi achitată imediat.

Şi când putui bâlbâi primul cuvânt, „doamnă", uşa reveni după cea dispărută, în uşorii ei. Vasăzică nimic, nicio cale de comunicat, de lămurit, de dezvinovățit, cu această femeie! Şi lucrul era cu totul firesc, dacă ea lua cu atâta uşurință de bună afirmația prințului Preda că sustragerea s-a efectuat tocmai când el hotărâse să facă gestul cavaleresc; întrucât intervenția mea, romantica mea intervenție, despre care ea luase cunoştință astfel în direct, putea să mai fie interpretată drept o cumplită faptă, admirabilă, săvârşită întru mulțumirea şi bucuria ei? Dar cum nu-şi putea pune o femeie ca dânsa întrebarea asta tot atât de firească: cum hotărârea aceasta subită a prințului a venit atât de târziu, şi anume, tocmai după ce hoțul de scrisori de-acum a intrat în joc? Cum trebuie să fi miorlăit în pâlnia aparatului prințul Preda, ce accent a pus cuvintelor lui de-a izbutit s-o convingă în afară de orice judecată dreaptă, de-a izbutit să-i smulgă această condamnare arbitrară, fără cercetare şi apel, ca-n vremurile strămoşilor ei? Ce-a putut el să-i povestească din marele meu joc, cum l-a deformat acest joc, cât a sfâşiat el din aventura mea, de a izbutit să strângă, în loc de lumină şi interes, în sufletul ei, întuneric şi dispreț iremediabil? Cu [...] banditul, cu ce stăpânire de şina, de a reuşit întâi să se convingă că ea nu e amestecată cu nimic în fapta mea, pentru a mă simți singur şi a mă putea apoi preface. [...]

Dar mai e o poartă prin care pot să trec pentru a-mi stabili dreptatea ce mi se cuvine. Mai e prințul Raoul, pe care trebuie să-l văd neapărat astă-seară, căruia trebuie să-i vorbesc neapărat astă-seară, să-i povestesc tot, tot...

Prințul Raoul a plecat însă demult în străinătate. Şi-a luat cățelul lui şi a plecat, renunțând definitiv la căutarea diamantelor, renunțând la pasiunile lui, la totul. Eu însă nu pot să renunț. Şi, iată, mi-a venit acum o idee nouă, mare, simplă, atât de simplă ca ziua aceasta. E tocmai ceea ce aşteaptă donna Alba şi e tocmai ceea ce mă învinuiesc de azi-dimineață; de când îmi fac lenta toaletă, că nu mi-a venit în minte s-o vestesc în toiul cuvântului ei. S-o întrerup arțăgos şi bădăran pentru a i-o spune. Dar poate e mai bine că nu se aşteaptă la nimic. Numai că totul trebuie făcut cât mai repede că putință, cât mai repede, chiar astă-seară, nu mai târziu. În loc de orice bilețel, cu orice sumă, donna Alba va primi astă-seară cutia întreagă cu scrisori. Fără nimic, nicio explicație, nicio literă de a mea. Drace, e atât

de simplu şi atât de clar, că toată dimineața din juru-mi, care la început mi s-a părut pâcloasă şi grea, acum s-a limpezit şi e delicioasă. Aerul nu mă mai apasă ca de aseară şi până acum, nu mai mă sufocă şi, iată, particip şi eu din toată inima la larma ciripitoare a brabeților din crengile ce ajung până la fereastra mea, ale plopului din ograda vecină. Clopoțelul telefonului mi se pare el însuşi un şirag de note în plus la clinchetul pe care-l face sporovăială vrăbiilor. Ridic receptorul: e de necrezut! Irma îmi povesteşte ceva senzațional şi dramatic: a văzut scrisorile, prințul le păstra chiar în portefeuille, sunt două, de formatul, mărimea şi cu scrisul celor ce i-am arătat. Din nefericire, prințul a bâlbâit ceva în somn tocmai când ea se pregătea să le vâre în buzunarul pijamalei; şi s-a întors cu fața spre dânsa, continuând să doarmă. Ea însă avea impresia că se preface; or, dacă s-ar fi pus pe fugă, cu siguranță că el ar fi ajuns-o din două salturi şi totul ar fi fost zădărnicit. Pe când aşa, s-a gândit că e mai bine să le vâre liniştită înapoi în portefeuille şi să i-l aducă lângă dânsul pe măsuță. Prințul atunci s-a deşteptat de-a binelea (cu siguranță că s-a prefăcut că se deşteaptă) şi s-a întins cu zgomot.

— Ce s-a întâmplat? a făcut el buimac.

— Uite, ți-am văzut portfeuille-ul jos şi ți l-am ridicat. Dacă nu băgăm de seamă, putea să-ți rămână acolo, sub scaun, dimineața, şi să pleci fără el în oraş... deşi nu era mare pagubă. M-am uitat prin el, nicio lescaie, nenorocitule. Numai scrisori de la femei.

Prințul nu s-a tulburat deloc de împrejurarea aceasta cum ar fi trebuit să facă, într-un caz la fel, orice om care s-ar fi deşteptat cu adevărat, din somn profund, în momentul acela, şi şi-ar fi văzut portefeuille-ul cu un conținut atât de prețios în mâini străine. S-a mulțumit să rânjească, iar Irma a fost la rându-i mulțumită de mărturisirea ei sinceră că i-a cotrobăit pe dinăuntru, lucru pe care el cu siguranță că-l văzuse cu coada ochiului. Mai rămânea de ştiut dacă el fusese treaz şi-n clipa când ea-l scosese din buzunar. Judecând după geamătul şi mişcările lui, el se trezise ceva mai târziu, şi anume în clipa când gemuse şi când ea concomitent vârâse scrisorile înapoi. A simțit prin somnu-i iepuresc că nu e lângă dânsul şi a căscat ochii; fiind spre dimineață, a putut-o vedea la haine. Dacă ea a calculat bine aceste clipe, calmul ei a fost salvator, ca şi inspirația de a nu ascunde că s-a uitat înăuntru şi de a-l zeflemisi nepăsătoare pentru conținut. Pe urmă nicio întrebare, nicio aluzie mai mult, nimic, nimic. Irma se purtase într-adevăr ca un mare maestru. Rămânea însă în teribilă îndoială clipa când a putut el cu adevărat să-şi dea seama de ce se petrece în juru-i. Dacă momentul acesta a avut loc cu câteva secunde mai înainte, totul e pierdut; dacă, dimpotrivă, s-a petrecut cu o iotă de timp după ce i-a cotrobăit în buzunar, scrisorile vor fi şi la noapte la locul lor şi de astă dată Irma va întrebuința o doză ceva mai puternică de prafuri de adormit.

O sfătuii totuşi să nu caute să-i iasă înainte în astă-noapte şi să-şi păstreze şi de-acum înainte acelaşi sânge rece. Dacă va veni el singur, bine, să-l urmeze, nu însă până nu-l va fi copleşit de mofturi şi refuzuri, întâi categoric şi apoi pe jumătate. Dacă nu, să aştepte, o noapte, două, trei...

Rămânea, aşadar, să aştept eu însumi la fel şi de aceea amânai trimiterea scrisorilor donnei Alba.

Dar ce aşteptare! Prinţul îmi dădu târcoale pe la Palat şi mă salută cu cea mai francă bunăvoinţă şi prietenie. Şi pentru că-i răspunsei zâmbitor, deşi ceremonios, mă rugă să-i acord, într-un colţ mai retras, răstimpul cât mi-ar comunica numai două vorbe. Bineînţeles că-l urmai foarte curios. Şi el îmi grăi astfel:

— Te-aş pofti cu plăcere la un păhărel de lichior, după procese, dar mi-e frică să nu prelungim şedinţa la cârciumă, şi n-aş mai vrea, pentru nimic în lume, să mă întorc noaptea singur cu dumneata acasă!

Şi-n timp ce eu ridicai din umeri în semn că nu pricep nimic, el se îndepărta trimiţându-mi saluturi şi făcând haz zgomotos.

Mă munceam însă cu gândul înfrigurat: vrea să-mi arate oare că a simţit înţelegerea mea cu Irma?

De două ori îmi mai telefona Irma, dar fără a-mi da nicio interesantă veste nouă. Prima oară, prinţul se uitase cam chiorâş la sticla cu liqueur, din care ea vroise să-l trateze şi ea dăduse atunci singură pe gât păhărelul ce-i oferise lui (ea era obişnuită cu aceste prafuri), spunându-i:

— Da adică pentru ce eu se tratez la tine... Tu se cumpere liqueur şi se dai la mine.

Se iubise cu el toată noaptea, fără niciun folos şi fără să privească măcar în treacăt spre haina lui, întinsă pe speteaza scaunului; dar băgase de seamă cum îi urmărea orice mişcare a ochilor.

A doua oară, ea-l respinsese de-a binelea, şi Irma îmi cerea părerea dacă nu procedase bine. Mă grăbii s-o felicit şi să-i recomand iarăşi şi iarăşi păstrarea celui mai desăvârşit calm şi tact.

Dar, la două zile după întoarcerea maestrului, fui brusc deşteptat din somn de trâmbiţările sălbatice ale soneriei: Irma sosise în persoană să-mi aducă în zorii zilei vestea cea mare şi trofeul. Prinţul Preda bătuse la uşa ei şi-o rugase să-i toarne un liqueur, ea-l refuzase, blestemându-l că i-a stricat somnul, şi refuzase de asemeni să-l urmeze. Fără banii înainte, îl înştiinţa categoric, nu mai face nicio mişcare. El şi-a scos portefeuille-ul, dar ea i-a dat peste el, făcându-l să zboare până la uşă...

— Fugi cu sărăcia asta de-aci, i-a strigat... Şi cărăbăneşte-te şi tu.

El l-a ridicat demn şi a scos dintr-însul o bancnotă de 500 lei, pe care i-a purtat-o pe la nas.

— Asta e pentru tine, i-a răspuns. Dar ea a putut vedea dunga celor două plicuri ieşind dintr-una din despărţiturile uzate ale pungii lătăreţe de piele.

— Adu banii, i-a pretins ea... Şi după ce s-a văzut cu hârtia în mână:

— Asta e în contul datoriilor! i-a strigat. Să pofteşti când vei face rost şi de rest.

Dar la rugăminţile lui a consimţit, s-a prefăcut că ascunde banii în dosul paravanului unde-şi avea dichisurile intime şi de-acolo şi-a strecurat sub mânecă pachetelul cu praf pregătit mai dinainte. Când au ajuns în camera prinţului, şi-a adus aminte că şi-a uitat cheia în uşă. A trimis pe prinţ s-o ia. I-a turnat atunci praful în paharul cu apă. În timpul nopţii însă prinţul s-a ridicat, a luat paharul, a vărsat apa în chiuvetă şi l-a umplut din nou la robinet cu apă proaspătă. Atunci

contesa Irma a luat o hotărâre năstruşnică, a uzat fără pic de întrerupere de toată arta ei pentru a obosi pe prinț până la extrema limită. Pe urmă i-a declarat că ea singură se simte extrem de obosită şi nu mai are putere să se mişte până la camera ei. El însă s-a oferit rânjind s-o conducă; ea i s-a aruncat atunci în spinare, petrecându-i brațele pe după gât, şi cerându-i s-o ducă astfel. „Dacă mă duci aşa, i-a făgăduit, până la mine, acolo îți voi arăta un fel de iubire pe care nu o arăt decât la amanții mei de inimă!”

El a purtat-o atunci aşa, cu toate că în coridor era acum lumină plină. A încuiat numai uşa de la apartament şi şi-a vârât cheia în buzunarul pijamalei. Haina îi rămăsese încuiată înăuntru. Drept răsplată ea l-a oprit la dânsa, arătându-i într-adevăr încă o nouă curiozitate din arta ei complexă de curtezană, strângându-l cu pasiune brusc reînnoită şi declarându-i că-l iubeşte, pentru că s-a convins în sfârşit că el e nobil cu adevărat. Cum el trăgea în sfârşit să ațipească, ea îl scutura necontenit din somn, hotărâtă să nu-i dea pace. Îi propusese să-i facă o cafea ca să-i alunge somnul; el consimți şi ea putu în sfârşit să-i verse o dată cu romul şi ceva din praful miraculos.

— Zece cafele îți dau, prințule, şi tot nu te las să dormi... Îi țipa îndârjită în ureche, scuturându-l zdravăn. Vreau să văd cât eşti tu în stare să rezişti, acuma când te-am făcut amantul meu de inimă. Dacă închizi cumva ochii, niciodată, să ştii, niciodată să nu te mai prind la uşa mea...

Dar, după a treia cafea, prințul era distrus. Irma l-a mai mişcat cu toată puterea şi l-a înghiontit în coaste şi, când s-a convins că era într-adevăr insensibil ca un buştean, i-a luat cheia din pijama, apoi a intrat în apartamentul lui şi a ridicat scrisorile. I-a examinat bine portefeuille-ul, toate buzunarele şi căptuşeala hainei, să vadă dacă nu mai ascunsese vreuna pe undeva. Până şi cele două despărțiri ale portmoneului mă asigură că le-a cercetat potrivit instrucțiunilor mele, pentru ca să-mi dea amănuntul că n-a găsit acolo decât doi poli. A revenit în camera ei după ce a încuiat bine la prinț (şi la dus şi la întors coridorul era pustiu) şi a pus cheia la loc în pijama; apoi s-a îmbrăcat sumar şi a alergat la mine. Ține să se reîntoarcă până nu se deşteaptă prințul şi era aproape sigură că-l va regăsi tot aşa cum îl lăsase. De tăria prafurilor ei nu s-a îndoit niciodată; atât cât i-a dat lui, şi pe dânsa, care s-a obişnuit cu ele, ar fi dat-o gata şi ar fi țintuit-o la pat câteva ceasuri. Când a venit încoa de asemenea n-a văzut-o nimeni; dacă acelaşi lucru se va întâmpla şi la întoarcere, cu atât mai bine. Dacă nu, n-au decât s-o vadă; va aduce cu sine o grămadă de pachețele şi legăturele de ridichi şi ceapă verde, ca să se vadă c-a fost la piață.

Biata fată! în timpul cât mai povestea am examinat scrisorile: erau într-adevăr cele două, aşadar, cele mai grave dintre toate, ceea ce mă îndrituia să fiu sigur acum că prințul nu mai avea nimic ascuns; dacă s-ar mai fi gândit iarăşi la vreo rezervă a rezervelor pe care să le fi îngropat cu grijă cine ştie unde, nu şi-ar fi putut alege alta într-acest scop. Înmânai pachetul cu bani Irmei şi ea mă privi cu recunoştință drept în ochi, dar şi cu sfiiciunea celui ce, primind o recompensă materială, îşi dă seama că poarta cealaltă a sufletului s-a închis. Totuşi, aşa lividă de eroicul ei exces, mânjită de izbucnirile perverse ale prințului Preda, sleită de puteri şi de încordare, am atras-a spre pieptul meu şi am sărutat-o pe frunte.

Sărmana contesă decăzută Irma! Cu josnica ei artă scăpase din mare cumpănă pe frumoasa principesă Alba Ypsilant, ale cărei pleoape roze despart încă la ora asta lumea de basm a visurilor princiare de grija zilei nesigure ce mijeşte din neant.

Rămas singur, mi-am dat numaidecât seama că noua mea izbândă va putea să aibă şi urmări neliniştitoare. Prezența domnului Georges Radu Şerban aci, în Bucureşti, într-o zi ca asta, mă stânjenea destul, mă punea în mare nesiguranță. După-masă aveam un proces greu, care nu putea să se termine desigur astăzi. Trebuia să conving pe maestru să participe singur la dezbateri, iar eu să pot rămâne la birou, pretextând studierea unei alte afaceri grele, care avea să intre în discuție peste două zile. Domnul Georges Radu Şerban, căruia-i arătai intenția mea, după sfârşitul consultațiilor nu-mi găsi rea ideea, mai ales că-i ştiui sublinia unele nedumeriri în privința chestiunilor de studiat, care-l interesează şi pe dânsul. Revenii astfel după-amiază destul de devreme, nu fără a mă simți gâtuit de o supărătoare emoție, la gândul că în timpul prânzului s-ar fi putut întâmpla ceva. Putui să mă liniştesc repede în această privință, dar pericolul nu era deloc exclus, atâta timp cât prințul Georges întârzia acasă; îmi persista tenace în miezul capului presimțirea că desperatul acela, deposedat de ultimele lui surse de şantaj şi ne-bănuind intențiunile mele în privința existenței lui şi ce făcusem pentru o fată, ar putea năvăli dintr-un moment într-altul şi povesti maestrului într-un acces de furie tot ce s-a întâmplat; pretextele invocate pentru a-mi legitima rămânerea la birou tocmai bine n-ar fi lipsit să întărească întrucâtva, în convingerea stăpânului casei cu sumbră fațadă, spusele acum fără reazem ale aventurierului.

Şi iată, acum, pentru prima oară, după atâta amar de ani, sumbra fațadă a palatului prințului Georges îmi reapare în ochi cu toate amănuntele lui îndoliate, cu tot aspectul lui funebru de la început. Obişnuința cotidiană îi şterse acestă posomorâtă înfățişare, iar prezența perpetuă a donnei Alba îi estompase dungile severe ale negrului, îi destinsese arcurile grele ale bolților, îi umpluse matul geamurilor cu irizări de speranțe. Dar, astăzi, păşind spre el, mi-era cu neputință să înăbuş impresia că mă îndrept spre un cavou, şi-mi amintii paşii, retrăii toate emoțiile primei mele aventuri, în casa stăpânei zilelor şi nopților mele. Înăuntrul biroului care-mi devenise atât de familiar, aspectul exterior al palatului se întregea în teribila impresie ce mă stăpânea, cu orânduirea rece, deşi somptuoasă, a mobilierului. Dar îmi dădeam bine seama că îndată ce maşina cu domnul Georges Radu Şerban va porni, toate aceste obsesii vor dispărea ca iasmele de noapte la primele suflări ale zorilor; procesul avea să-l ție mult şi bine la Palat, iar nenorocitul de prinț Preda, odată liberat de prima criză a mâniei, avea să redevină lucid, să mă caute în sala paşilor pierduți sau acasă şi să încerce, în urma sugestiei ce aveam să-i dau chiar astăzi, oarecare tratative ce-i puteau fi folositoare, şi-n care, cu deplină sinceritate, eram dispus să mă angajez.

Dar prin telefon maestrul aflase că procesul nu era printre cele dintâi pe condică şi mai zăbovea. Eu deschisesem larg dosarul de poimâine (aveam în arhiva noastră dosarul fiecărei afaceri, alcătuit din copiile exacte ale tuturor pieselor din dosarul respectiv de la Palat; un om meticulos şi ordonat ca prințul Georges nu putuse să nu organizeze astfel serviciul nostru, pentru care angajasem special, la fiecare secție, câte unul din dactilografii practicanți în cancelariile instanțelor) şi-l

cercetam cu mare interes, dar avusesem grijă să mă aşez astfel ca să pot observa prin larga şi înalta fereastră din dreptu-mi toată mişcarea străzii în faţa marelui portal.

Răspundeam tocmai la unele întrebări ale prinţului, care căuta un autor trebuincios prin cristalele rafturilor lăcuite, pe care se înşirau în ordine alfabetică volumele legate în piele neagră, când văzui pe prinţul Preda apărând în dreptul grilajului, cu ochii extrem de măriţi pe faţa-i suptă şi mumificată, cu părul ieşind dezordonat de sub gambeta-i de formă perimată.

Îmi simţii braţele încordându-se involuntar şi apucând dunga mesei de lucru; prinţul Georges îmi explica acum de ce-i era necesar autorul vechi pe care-l căuta. Prinţul Preda privi din mers în dreapta şi-n stânga sa; apoi ridică ochii de pe portal tocmai înspre fereastra noastră, dar nu coti să intre pe poartă şi după puţin dispăru în partea cealaltă a străzii. A văzut maşina! gândii; de bună seamă că îi ţine calea afară s-o oprească sau îşi vede de drum înainte, să aştepte pe maestru la Palatul de justiţie. Totuşi, trecerea asta repede prin faţa casei maestrului parcă mă mai linişti: dacă e mânat de-o furie irezistibilă, îmi zisei, ar fi intrat dintr-o dată înăuntru şi nu s-ar fi sfiit de o maşină pusă de-a curmezişul mâniei lui.

În orice caz, dacă e dispus să întindă planuri, e posibil că va începe iarăşi discuţia întâi cu mine sau cu donna Alba. Dar asta e ora când el ştie bine că atât maestrul cât şi secretarul său se găsesc la Palatul de justiţie. Am înţeles atunci: amicul vrea să aibă o întrevedere hotărâtoare cu donna Alba. Hotărâtoare, pentru că n-a mai chemat-o la telefon. Vrea, probabil, s-o ameninţe, să-i arate starea lui de desperare, s-o facă să înţeleagă că şi fără nicio probă în buzunar, el tot va dezlănţui scandalul... Adică întocmai cum mă gândisem la început; nu poate să fie altfel, mă liniştesc din ce în ce mai mult; nenorocitul, care visa dragoste romantică şi cavalerească, se vede acum lipsit de totul, până şi cu viaţa fetei lui periclitată.

Totuşi, când maestrul părăsi casa, simţii din nou supărătoarea apăsare a carotidei. Urmării cu atenţia încordată a timpanelor maşina, ocolind dincolo de poartă şi claxonând. Claxonând oare pe prinţul Preda, care va fi ridicat, dincolo de grilaj, braţele în sus, s-o oprească? Nu. Acceleraţia maşinii cât timp mai e în dreptul grilajului creşte în mod normal, astfel că deocamdată nu se petrece nimic deosebit. Dar când automobilul a dispărut, auzul meu îşi întinde zadarnic antenele în depărtare; ce poţi să auzi dintr-o casă cu ziduri de cetate ca asta, chiar pe-o stradă atât de puţin umblată. Dar dacă nu aud nimic, în schimb, iată, pot vedea pe fereastră pe prinţul Preda, care intră ca o tempestă... Perfect, perfect, presupunerile mele încep să se adeverească. Poftim, prinţule, poftim!

E oprit la uşă jos. Ies în sala de aşteptare, ca să tai drumul feciorului.

— Ce s-a întâmplat?

— Un domn întreabă de doamna prinţesă.

— A...

Atât, un „a!" indiferent, şi mă retrag. Dar am grijă să las uşa cu închidere ermetică şi căptuşită cu perne îndesate în piele neagră puţin crăpată, nimica toată, un milimetru, o fracţiune de milimetru, atât cât să nu se poată vedea de la început că nu e închisă. Aud astfel perfect sosirea prinţului Preda şi glasul feciorului: „Doamna prinţesă vă roagă să aşteptaţi aci". Pe urmă linişte. Nu văd nimic, dar îmi

închipui figura răvăşită a prinţului decăzut, în mijlocul sălii somptuoase, care-l împresoară sfidătoare şi severă, cu toată puterea de evocare a propriului său trecut. Şi-n mijlocul acestei mustrări tăcute, dar încordate, înţeleg bine starea sufletului acestui nenorocit care se pregăteşte tocmai să joace ultimul lui rol desperat şi respingător.

În sfârşit, o uşă care se deschide energic şi apoi glasul categoric al donnei Alba:

— Domnule, dar eu v-am interzis să mă căutaţi aicea. Credeam că în ultima noastră convorbire la telefon ne înţelesesem. Dacă dumneavoastră socotiţi că mă puteţi intimida cu suplimente de îndrăzneală, vă înşelaţi. Vă rog să părăsiţi imediat...

— Pardon, doamnă, un moment numai, şi voi executa întocmai porunca dumneavoastră... Tocmai asta ţineam să ştiu, dacă învoiala noastră subzistă şi după ultima ispravă a agentului dumneavoastră, căci regret infinit, doamnă, dar nu mai pot să cred că el lucrează din proprie iniţiativă. Doream mult să aflaţi însă că nici de data asta succesul lui n-a fost definitiv. O fi găsit el şi celelalte două scrisori, dar vream să vă spun că n-a avut imaginaţie sau că isteaţa sa complice n-a avut nicio imaginaţie, să meargă cu investigaţiile puţin, puţin mai departe... mai alături. Asta ca să punem lucrurile la punct... o dată pentru totdeauna... A căutat în portefeuille, dar nu i-a dat în gând să se uite şi în acest porte-monnaie, ce-i drept nu prea potrivit pentru dimensiunile unei scrisori... nu l-a bătut capul c-o scrisoare ar putea fi chitită în patru, tocmai anume ca să intre într-un porte-monnaie în care nu dă la toată lumea în gând să-şi vâre ochiul... mai ales când îl vede aşa, scuzaţi, uzat şi ponosit, adică tocmai pentru aceea...

Donna Alba îl întrerupse şi nu-mi scăpă accentul de uimire din glasul ei:

— Dar, domnule, spuneaţi deunăzi că tocmai aveaţi de gând să-mi aduceţi aceste scrisori din imbold personal şi fără nicio condiţie, când vi s-au sustras toate.

— Din nebăgare de seamă mai rămăseseră două pe fundul cutiei.

— Aţi spus că vi s-au luat cu cutie cu tot, o cutie foarte preţioasă, de la fratele dumneavoastră... veche operă de artă a unui necunoscut maestru italian din secolul al XV-lea...

— Va să zică, vă opriseţi deja unele rezerve, în momentul când v-aţi luat hotărârea să săvârşiţi marele act spontan... Foarte elegant, n-am ce zice...

Era ca un fel de bucurie batjocoritoare în vorbele donnei Alba, nu numai ironia amară a celui ce-şi vede astfel soarta alunecând din mână în mână, ruptă în două de doi hulpavi care trag de ea dezmetic într-o parte şi într-alta. Descopeream prea mult curaj la această femeie, în clipe atât de hotărâtoare, în care se juca norocul ei; punea ea oare aci ultimele resurse de mândrie şi sfidare, ca orice biată existenţă care se vede încolţită din toate părţile şi se încăpăţânează să expire demn şi vitejeşte, aşa cum a trăit? Sau poate bucuria asta nereţinută ţâşnea din subita înţelegere a curăţeniei gândurilor mele în această obscură împrejurare, din care nemernicu-mi rival se detaşa în sfârşit în odioasa-i realitate, din intuiţia vie pe care şnapanul însuşi i-o descoperise că un aliat considerabil şi nepreţuit veghează credincios asupră-i, oricâte necugetate jigniri i-a adus pentru dezinteresatu-i ajutor.

— Dumneavoastră de ce nu m-ați crezut pe cuvânt că v-am dat totul, ripostă după un timp prințul Preda, poate că vă aduceam şi rezervele de care-mi reproşați... Puteam să am la rându-mi încredere că vă veți ține de cuvânt... În privința... ofrandei... ce-mi acordați pentru sărmana... mea fiică...? însă, precum vedeți, trebuie să vă țineți de cuvânt... o mică dovadă trebuie să rămână chiar între oamenii cei mai de cuvânt, râse ironic prințul Preda.

În momentul acela deschisei brusc uşa, făcând zgomot cu mânerul ei ca să se creadă c-o desprind chiar din strânsoarea metalicului ei pervaz. Apoi mă prefăcui că vreau să mă retrag cu discreție, dinaintea neaşteptatelor prezențe, când prințul Preda mă apostrofă vitejeşte:

— Mi se pare c-ai auzit ceva... De altfel, nu e mare lucru, ştiam de mult că ascultatul la uşi e una din marile dumitale calități. Dar chiar dacă n-ai auzit nimic şi dacă doamna prințesă îți reproşează c-ai uitat să cauți sau ai uitat să pui să se caute şi-n acest modest porte-monnaie, te sfătuiesc să nu mai încerci... dacă n-ai avut puțină imaginație la timpul său, degeaba! Acum poți să răscoleşti tot Bucureştiul, şi nu vei mai da de nimic... te asigur...

Şi prințul Preda scutură în aer jerpelita lui pungă, pe care Irma tocmai o controlase, după sfătu-mi, „la timpul său", cum spunea dânsul. Nu-mi putui reține un zâmbet, un zâmbet de triumf. Şi numaidecât apoi nevoia de-a vorbi, de a mă făli cu faptele mele mă podidi ca un şuvoi de sânge. Şi mai cu seamă nevoia de-a asigura gândul limpezit al donnei Alba că nu se mai găseşte nici cu un fir de păr în puterea acestui individ periculos.

— Domnule, eu nu ştiu despre ce fapte şi despre ce reproşuri vorbeşti dumneata; mi-ai mai povestit ceva în felul ăsta la Palatul de justiție, dar n-am înțeles nimic. Însă dacă te-a jefuit cineva de scrisorile de cate vorbeşti şi pe care, pe cât înțeleg, le dețineai în mod nedrept şi imoral (apăsai asupra acestor cuvinte, pentru ca donna Alba să observe că, întocmai cum scumpa ei minte a întrevăzut în sfârşit, lucrurile s-au schimbat acum) şi dacă la prima dată sustragerea de care vorbeşti n-a reuşit deplin, apoi la a doua încercare fii sigur că n-a mai rămas nimic necotrobăit. Ți-o afirm cu competența celui pe care profesiunea l-a pus uneori în contact cu autorii unor astfel de isprăvi ca şi cu urmăritorii lor. Dar dovada cea mai evidentă, cea mai eclatantă, a afirmației mele e tocmai hazardata şi lipsita de tact prezență a dumitale aci în momentul acesta, ca şi limbajul speriat şi inconvenabil ce întrebuințezi... dumneata, care, din strălucirea de odinioară, rămăsesei cel puțin cu un fel mai deosebit de a vorbi, de a te prezenta şi de a proceda...

Doream să glăsuiesc astfel mai departe, dar donna Alba mă amuți cu o privire mai disprețuitoare decât cea cu care ascultase pe prinț. Vorbi acum ea, adresându-se celuilalt:

— Domnule, mi-e indiferent dacă mai aveți sau nu din scrisorile acelea, țin să vă aduc însă, la cunoştință, o dată pentru totdeauna, că nu din cauza lor v-am acordat pensiunea ştiută, pe care-o veți primi şi de-acum înainte dumneavoastră şi fiica dumneavoastră. Iar ca ultim cuvânt, vă înştiințez că dacă vă veți mai permite să călcați aicea, ea vi se va tăia în mod automat şi definitiv... şi orice nouă tentativă a dvs. de a mai mă plictisi va fi repimată în consecință.

Şi plecă fără să-mi mai acorde nici măcar o privire, oricât de rea şi de batjocoritoare.

Prinţul Preda era extrem de radios; apoi, redevenind grav, se apropie de mine, apucându-mă familiar de-un nasture al hainei.

— Pentru ce mi-ai făcut asta?

— Pentru că eram sigur că ieşi mai onorabil astfel din procesele dumitale de conştiinţă. Iată ce arăţi, figura singură spune cât te simţi de mulţumit acum. Şi dacă doamna nu-ţi pomenea deloc de cele ce ţi-a pomenit acum la urmă, fii sigur că eu îmi luam asupră-mi soarta dumitale şi a fiicei dumitale. Încă te pot vesti că am şi expediat şcolii rata pe ultimul semestru pentru fiica dumitale...

Şi pipăind cu mintea ca pe-un gând de preţ surpriza donnei Alba, când i se va răspunde de la pension că pensia fetei lui Buzescu a fost achitată până la sfârşitul anului, împinsei amical pe prinţ spre uşă:

— Acum la revedere, bunule tovarăş de petrecere, grăbeşte-te, să nu-ţi periclitezi din nou soarta, abia asigurată, cu sosirea unei persoane care nu cred că s-ar bucura deloc să te găsească aci, chiar dacă i-ai pretexta că ai venit să mă consulţi într-o chestiune personală, cum îmi închipui că promptul d-tale spirit de apropos s-ar grăbi să-i spună...

Prinţul însă îmi păru nelinişţit chiar dinainte de a-i aminti această neplăcută perspectivă...

— Bine, omule, îşi dădu el necazul pe faţă, ai trimis şi dumneata banii la pension fără să mă întrebi, ca şi prinţesa

Ypsilant...

Dădu să mai spună ceva, se mai încruntă o dată, făcu apoi un „Bine!” de mulţumire şi mă lăsă. Nu ştiu ce mă făcu să mi se năzărească atunci deodată că acest mincinos şi escroc fără pereche nici n-are vreun copil...

Plănuisem să dau cutia cu scrisori donnei Alba — şi o dată cu ea dezlegarea sufletului ei, ca şi dezlegarea sufletului meu de bănuiala nedreaptă ce încă îmi păstra până la protivnica dovadă - în ziua care avea să urmeze primei plecări, vag anunţată, a maestrului. Dar o vizită curioasă în studiul nostru, primită mai înainte ca d. Georges Radu Şerban să-şi stabilească data precisă a călătoriei, schimbă hotărârea mea cu desăvârşire. Persoana care determina această schimbare era un basarabean mare şi zdravăn, un proprietar bogat din Chişinău, d. Petrow, senator, şi soţul dansatoarei Olga Petrow-na, a cărei artă şi frumuseţe le admirasem acum patru ani la restaurantul denumit la „Ruşi”. Cazul nou-venitului nu era lipsit de interes; înainte de război, domnul Petrow, care avusese, mare avere la Odesa şi avea încă la Chişinău, cunoscuse şi luase în căsătorie pe-o fată de balet, Olga, care deveni astfel d-na Olga Petrowna şi încă baroneasă, pentru că sub ţari domnul Petrow era recunoscut ca drept purtător al acestui titlu aristocratic. De iubire prea mare, înainte de a pleca la război, el chiar îi dăruise în plină proprietate o casă pe care tocmai o cumpărase la Chişinău. Revoluţia însă izbucni şi domnul Petrow nu mai ştiu de soţia sa; el izbuti totuşi să ajungă în Basarabia şi vroi să reintre în posesiunea averii din România şi implicit şi a casei dăruită soţiei, una din cele mai importante din oraş şi care întrecea prin valoare restul proprietăţilor redobândite. Aci însă întâlni pe doamna Petrow, care, venită mai din vreme, făcuse şi ea

demersuri să reintre în posesiunea casei şi reuşise în cele din urmă mai mult graţie talentului şi a frumuseţii ei decât a actelor, care erau oarecum în neregulă. Domnul Petrow se bucură foarte văzându-şi soţia şi reîncepu cu dânsa traiul de odinioară, dar peste puţin observă cu groază că femeia nu prea se arată tocmai aşa de bucuroasă de sosirea lui. Cel dintâi conflict serios dintre dânşii izbucni din cauza angajamentelor ei artistice. Domnul Petrow convenise în cele din urmă ca ea să execute contractele încheiate în regulă cu impresarii, până la sosirea lui, dar nu-i mai îngădui să se angajeze din nou, mai ales că majoritatea erau încheiate pentru Bucureşti şi pentru alte oraşe îndepărtate din vechiul Regat şi Ardeal. Femeia se prefăcu că acceptă, dar el băgă după câtva timp de seamă că angajamentele vechi se înmulţesc mereu şi nu mai dau nădejde c-o să se sfârşească. Ceartă mare, ameninţări cu despărţirea de-o parte şi de alta, până când rusoaica îi făcu într-o bună zi somaţie să părăsească în câteva săptămâni clădirea. Ea petrecu aceste săptămâni dând reprezentaţii şi, când reveni la Chişinău, încercă, nici mai mult, nici mai puţin, să-l expulzeze cu portăreii.

(Când expunerea ajunse la acest punct, ea fu întreruptă prin ridicarea bruscă de pe scaun a maestrului, a cărui faţă era extrem de contractată, oricât îşi dădea silinţa să-şi recapete calmul lui obişnuit. Eu nu-l mai văzusem până acum într-o astfel de surescitare, aşa că-l privii cu mare uimire. El îmi făcu semn, despicând negrul mustăţilor de al bărbii cu albul eclatant al râsului lui reţinut, că nu e nimic şi invită pe basarabean să continue.)

Domnul Petrow, indignat la culme de această impertinenţă, cu toate că-şi iubea soţia nu cu mult mai puţin ca la început (straniu râs amar ieşi din gâtlejul maestrului), contestă imediat execuţia şi porni proces greu cu articole şi jurisprudenţe ruseşti şi basarabene de anularea donaţiei, complicată prin acte ocolite (era vorba propriu-zis de-un act de cumpărare făcut pe numele ei), proces care trecu în faţa instanţelor Chişinăului, apoi se mula la Bucureşti, unde fu întrerupt, prin rugămintea ei de a fi iertată. Domnul Petrow era însă (sau se făcea) neînduplecat, pentru că şi el îi trimisese mai demult mesagii de împăcare (rânjet de dispreţ la maestru), însă ea nici nu voise să audă; şi abia acum, la urmă, văzând că angajamentele au scăzut, şi ca număr şi ca strălucire, şi că până şi restaurantul de noapte rusesc, unde-şi găsise adăpost în ultimii ani, era ameninţat de faliment, se gândise să revină la dânsul, mai ales că pierduse şi speranţa câştigării procesului, pe care nu mai avea nici mijloace să-l continue. Procesul ajunsese, aşadar, acum în faţa Curţii de apel din Bucureşti, unde tot ea izbutise să-l strămute pentru motive de suspiciune legitimă (d. Petrow era convins că mai mult pentru motivul slăbiciunii pe care o au până şi bătrânii magistraţi români în faţa frumuseţii femeieşti); se găsea în ultima fază, şi prea adânc jignitul soţ era gata să-l redeschidă, pentru a termina definitiv cu el (la prima instanţă îl câştigase). Cum însă soţia sa dispunea încă în mod copios de capitolul frumuseţii, d. Petrow nu ştia la ce avocaţi se mai putea aştepta tocmai acum să aibă împotrivă; mai mult chiar, se temea şi de ai săi, însă auzind de faima şi „seriozitatea” maestrului, crezuse că lucrul cel mai bun e să recurgă la dânsul.

— Sunteţi avocatul care ştiţi să duceţi procesele pe drumul cel mai scurt spre rezolvat, pentru că niciodată nu cochetaţi cu adversarul, oricine ar fi el,

complimentă el cu diplomatică... sinceritate pe maestru, drept încheiere, ca un vrednic basarabean ce nu trebuie niciodată să uite cuvântul bun de la urmă şi care trebuie să dea lucrurile pe şleau.

Maestrul, care nu zâmbise o clipă auzind motivul real care determinase pe vizitator să i se adreseze, acceptă cu un avânt pe care nu i-l cunoşteam. Printre altele îi răspunse rusului:

— Am văzut şi eu pe soția d-tale dansând şi am admirat-o într-adevăr şi ca artistă şi ca mare frumusețe. Dar tocmai pentru că e atât de frumoasă...

Şi aci se întrerupse. Petrow zâmbi larg şi puțin înfricoşat, dar eu văzui în negrul ochilor maestrului sclipiri de cremene şi amnar.

— Dar nu înțeleg de ce n-ai divorțat încă? se întrebă îndârjit maestrul. O soție care te somează să ieşi din propria ta casă...

Basarabeanul surâse şi mai larg, şi de astă dată uşurat şi fericit că-şi găsise omul.

— E, cocoane, glăsui el plin şi pe îndelete, am început şi divorț... dar s-a suspendat şi acela... cine ştie, de iertat, poate m-o mai îndemna Dumnezeu s-o iert... dar casa n-o mai merită...

Şi-n vehemența şi-n disprețul total cu care maestrul invectivă pe acest client ca oricare altul, pentru o afacere personală, care pe noi nu ne privea câtuşi de puțin, sub alt unghi decât al principiilor de drept civil în sine, revăzui, ca o sclipire de fulger în nori grei de praf şi de furtună, frumusețea goală a rusoaicei, atât de asemănătoare la statură şi la chip cu donna Alba. Şi privii uimit la barba voievodală a vlăstarului de voievod român, neîndurat la greşelile femeieşti, mişcându-se ca în ritmul pronunțării unei sentințe de moarte, pe când rostea basarabeanului zâmbitor:

— Să ştii că voi face tot posibilul să-ți câştig procesul, numai dacă îmi făgăduieşti că n-ai s-o ierți niciodată!

Şi abia acum mă izbi cu o putere fără de seamăn amintirea acelei vizite cu care maestrul mă onorase inoportun în momentele când mă împărtăşeam cu Lilica Mavrogheni din deliciile unei aventuri neprevăzute şi trecătoare, gustată din plin tocmai pentru că era liberă de orice fel de obligație sau interes. Şi iarăşi mă năpădi cu putere, într-o lumină neaşteptată şi supărătoare, atitudinea de deunăzi a donnei Alba, descoperindu-mi acum tardiv aspecte asupra cărora atenția şi amorul meu propriu nu stăruiseră îndeajuns în clipele când ele îmi apăruseră totuşi, cu toată lipsa lor de consistență momentană, înainte de orice, nu mai rămânea îndoială că singura privire ce-a acordat atunci donna Alba intervenției mele a fost de-un dispreț vădit, poate intenționat accentuat, în raport cu cel cu care tratase tot timpul pe bietul prinț Preda. Mai apoi zâmbetul acela de totală nepăsare şi dezgust, cu care-l încunoştințase „o dată pentru totdeauna" că „nu din pricina scrisorilor" i-a servit pensia ştiută, se referea şi la mine, evident; ba nu, cuvintele acelea nu se puteau referi decât numai la mine; văzuse doar şi ea prea bine că prințul Preda nu făcea alt decât să mintă cu desperarea cauzei pierdute pentru veci.

Donna Alba îmi sfida, aşadar, puterea ce-o dobândisem asupră-i, îşi bătea joc de mine şi de ea. A-i fi dat scrisorile după un astfel de avertisment, însemna să le primească, drace, ca pe-un simplu jurnal de mode sau un roman franțuzesc. Şi

asta fu ideea care mă izbi, când, după plecarea basarabeanului, prințul Georges continuă să-şi exprime, acum mai în voie, indignarea față de atâta slăbiciune, față de atâta lipsă de mândrie şi eleganță, cât îi fusese dat să vadă din partea acestui „rus”. Donna Alba trebuie să observe mai bine dimensiunile puterii mele, îmi spusei la rându-mi, şi aceste dimensiuni nu-i pot apărea la justa lor valoare decât acordându-le o perspectivă oarecare. Ei bine, donna Alba va avea prilej să măsoare chiar azi lungimea acestei subite dar considerabile perspective.

Şi când domnul Georges Radu Şerban, care pentru prima oară de când lucram împreună îşi manifesta atât de fățiş şi violent o impresie personală şi o trăsătură a caracterului său îndeobşte comprimat, îşi termină filipica (pe când eu mă gândeam obstinat că numai asemănarea fizică uneori cu adevărat izbitoare dintre soția sa şi rusoaică îl face să spumege astfel), îi comunicai dorința mea de a-l părăsi.

Se uită la mine mirat, speriat parcă; iată, aşadar, altă mişcare a capului său, care-mi denotă că domnul Georges Radu Şerban nu ştie decât să-şi reprime pasiunile, pornirile şi nedumeririle, în fața mersului obişnuit al vieții, dar atât şi nimic mai mult; ele însă rezidă nenumărate şi colcăie în sufletul său cu o putere de izbucnire cu atât mai mare cu cât de bună seamă sunt mai latente şi mai înfrânte.

Stătu câtva pe gânduri mângâindu-şi barba, se ridică şi se plimbă de câteva ori în lungul odăii... şi atunci bucuria mea fu cu atât mai mare că-l părăsesc, cu cât îmi dădui seama că

Începusem a-l iubi pe omul ăsta mândru, cu care mă obişnuisem. El se opri în fața mea şi-mi spuse:

— Te cam grăbeşti dumneata; peste un an aveam să-ți trec toate afacerile mele... pentru că şi eu băgasem de seamă că aproape m-am săturat de acest capriciu.

Pe urmă corectă cuvântul „capriciu”, explicându-mi că hotărârea lui de a se dedica barei şi legilor a venit în urma unei mature chibzuieli, în mijlocul naufragiului general al clasei suprapuse; deşi el personal n-avea a se teme de efectele exproprierii şi ale catastrofelor valutare, totuşi a socoti necesar pentru împăcarea conştiinței lui că trebuie să fie un pionier al campaniei de intensă activitate, cu care credea că boierimea va întreprinde îndată lupta pentru recâştigarea preponderenței pierdute şi, implicit, pentru justificarea trecutei preponderențe, precum şi un apărător înverşunat a ce mai rămânea să fie scăpat.

Or, cu vremea, toată această atitudine bine diferențiată s-a fărâmițat, amestecându-se într-o ocupațiune avocățească obişnuită, foarte interesantă şi aceasta din punctul de vedere al problemelor de drept general care-l pasionează deopotrivă, dar care-i acaparează prea din cale-afară timpul, de care mai are nevoie şi-n alte direcții, unde-l împing fără voie numele şi cerințele sufletului şi-ale obârşiei sale.

Ca şi la venirea mea în acel birou, demult, sunt atâția ani de atunci, subliniai şi acum, când maestrul a putut să observe că ocupația lui a devenit dintr-un principiu de luptă o meserie propriu-zisă, nu întru totul compatibilă cu noblețea princiară (unde e prințul Raoul să-l audă, revenind mai mult ori mai puțin la ideile pe care acest simpatic prieten de neam mi le susținea cu atâta ardoare, mai demult,

combătându-şi cumnatul?), şi-mi exprimai din nou admirația pentru linia lui dreaptă şi pentru prestanța cu adevărat voievodală cu care a ştiut să străbată, în anii din urmă, un domeniu de preocupări mai mult burghez prin alcătuirea şi rostul lui actual.

Începui apoi să enumăr diverse motive care mă îndemnau să nu mai întârzii câtuşi de puțin în îndeplinirea hotărârii mele; găsii la repezeală câteva şi i-aş fi putut înşira o mie şi unul. Dar el nu-mi dădu răgaz de vorbit.

— În definitiv, nu sunt cu nimic îndreptățit, grăi el solemn şi convins, să înduplec o forță în toată puterea cuvântului de a mai păstra o situație subalternă. Regret mult că o tovărăşie nu mai pot face cu dumneata, vreau să spun una formală, de altfel nici dumneata nu pretinzi şi n-ai pretins asta; în sfârşit, vom mai putea colabora din depărtare; dacă primeşti, eu îți pot trece chiar de acum mai toate afacerile mele — îmi rezerv numai pentru anul ce urmează, şi pe care mi l-am mai acordat ca activitate judiciară, cele vreo patru-cinci afaceri care mă obsedează şi de care nu pot să mă las până nu voi vedea că se rezolvă în sensul pe care-l doresc...

I-am mulțumit prințului extrem, extrem de încurcat. Totuşi, m-am grăbit să-i mulțumesc numai şi numai ca refuzul meu, în fața acestei princiare gentileți, să nu-i pară o jignire, şi mai mult încă, un motiv de legitimă suspectare. Şi mă văd iarăşi atât de meschin în umbra covârşitoarei generozități de care n-am nevoie, parcă m-aş regăsi la începutul târziei şi falsei crize de noblețe a deşucheatului prinț Preda. Doamne, nu sunt omul care să mă tem acum c-aş putea rămâne fără clientelă, dar gestul ăsta de amiciție, venind tocmai de la un om atât de mândru şi de întunecat, mi se pare într-adevăr copleşitor.

Domnul Georges Radu Şerban mi-a oferit şi-o masă de despărțire; pentru prima oară se întâmplă să fiu invitat la masă de d. Georges Radu Şerban. Este o constatare asta pe care şi maestrul se simte din nou dator s-o observe: nu m-a invitat niciodată, deşi ar fi fost de dorit. O mai strânsă legătură între noi se cuvenea, mai amicală, mai familiară, repetă el regretele de la Teatrul Liric, dar, în sfârşit, afacerile, preocupările, activitatea; dacă s-ar fi săvârşit începutul, ar fi fost apoi mai uşor; doamna Georges Radu Şerban şi-ar fi adus după aceea mai repede aminte de îndatoririle lor; însă începutul, recunoaşte, trebuia să-l facă el şi nu l-a făcut.

Iată o mulțime de automustrări care mă bucură din cale-afară; dacă regret ceva la rându-mi e că domnul Georges Radu Şerban nu-şi descoperă şi alte vini mai grave de nescuzat față de mine, sau că nu-mi dă măcar capătul de fir după care să le pot descoperi eu. În orice caz, cu cât dânsul se recunoaşte mai în vină, cu atât diminuează importanța sufletească a ofertei de patron, ce mi-a făcut la despărțirea noastră de afaceri. Sunt chestii de tovărăşie avocățească în care ne-am despărțit întocmai după cum ne-am purtat tot timpul unul față de celălalt: leali şi vrednici. Ce-au a face aici sentimentele noastre particulare şi mai ales acel sentiment, care mă domină şi care are obârşii mai vechi decât raporturile noastre de breaslă, în care eu am avut tot timpul un rol subaltern?

Astfel îmi zic, privind acum, ori de câte ori îmi ridic ochii, rădăcina gâtului donnei Alba, şi porțiunea de piept pe care mi-o îngăduie decupajul triunghiular al

decolteului rochiei de stofă albastră. Donna Alba are locul vis-ă-vis de al meu la masă, însă mai sus decât atât nu îndrăznesc să ridic ochii, deşi sunt atât de intrigat să văd cum mă primesc privirile ei mute şi ce-ar putea ele să-mi spună mai departe; dar e minunat gâtul acesta, pe care-l văd atât de aproape la lumina zilei şi pe care timpul n-a încreţit epiderma vie şi savuroasă cu umbra niciunui păienjeniş, oricât de brusc şi ori în ce unghi s-ar mişca, într-o parte ori într-alta, capul ei de suverană a casei. E grozav de tânără donna Alba cu toţi cei treizeci de ani ai ei, pe care, după socotelile mele, trebuie sau e aproape să-i împlinească.

Domnul Georges Radu Şerban mă întreţine cu un eveniment politic recent, pretext pentru a-mi face cunoscut dezgustul lui total pentru politică. (Şi eu, care credeam că pentru politică se lasă el de drept!) Aprobându-l în totul, observ că ochii mei au mai câştigat încă o mică porţiune de loc spre ochii donnei Alba, dar laş ori strategic, cum vreţi să spuneţi, progresul s-a efectuat tot prin ocol. Vârful fraged şi vag pufos al urechilor şi-apoi întregul lor mic pavilion sunt acum pradă privirilor mele. Vinul domnului Georges Radu Şerban e foarte bun şi mi s-a oferit o masă din cele mai alese; asta mă face să mă simt la îndemână pe fotoliul meu şi să mă bucur teribil că gândul de a nu mă grăbi cu predarea scrisorilor mi-a venit la timp. Dar nu vi se pare curios că maestrul nu se miră încă de tăcerea prelungită a soţiei sale? întrucât mă priveşte, când beau vin bun, eu nu mai găsesc deloc de ce să mă mir că el n-a început să se mire. Drace, poate că eu trebuie să-i adresez primul cuvânt: la drept vorbind, politeţea asta mă încurcă teribil, şi-apoi e politicos să întrerupi pe maestru pentru a-i spune ei ceva, pentru a-i oferi poate ceva după masă? Nu, asta pentru nimic în lume, cel mult pot ridica acum ochii mai bărbăteşte, să-i cuprind tot capul în lumina privirii mele. Şi-o surprind astfel pe donna Alba fixând întrebătoare pe femeia care ne serveşte şi care trebuie să se afle undeva în cadrul uşii de serviciu. Donna Alba încuviinţează ceva, aplecând repede capul cu înţeles, apoi aud uşa trosnind ca un capac de ceas după cea care a dispărut. Aştept să bravez ochii donnei Alba care acum trebuie să revină firesc spre mine; şi ei revin, îmi primesc privirile mele şi-şi coboară luminile lor încet şi indiferent spre farfurie. „La naiba cu gravitatea asta nepăsătoare; între mine şi dumneata, îi spun în mintea mea, e un secret, doamnă. Acest soţ care expune opinii şi trage concluzii nu ştie ceea ce numai noi doi ştim, iar dumneata nu i-ai pomenit de aşa ceva şi nici acum nu te scoli voiniceşte de pe scaun să arăţi spre mine şi să strigi: „Destul, destul! Sfârşeşte odată! Acest om pe care l-ai invitat la masă ştie ceva pe care nu-l ştii, are în mână ceva care te-ar face să îngălbeneşti şi să tremuri la moment, ca gelatina de pe lunguiaţă farfurie din mijlocul mesei. Dar mai bine să îngălbeneşti, să tremuri, să strigi la mine, să mă ucizi, decât acest om care stă atâta de calm în faţa mea să ştie ceva, pe care tu, soţul meu, să nu-l ştii!”

Însă dacă donna Alba nu se ridică şi nu strigă astfel, eu de ce să nu-mi ridic ochii la dânsa şi să nu-i strig prieteneşte, cu sclipirea lor temperată după voie, plăcerea pe care mi-o face de-a o avea în faţa mea şi de a tăcea complice cu mine, umăr la umăr cu sufletul meu. Superb e umorul donnei Alba! Iată, electrizat de el, mai mult decât de grija agasantă a politeţei, simt că trebuie să-i adresez un cuvânt. Se va supăra de el? O va face el să izbucnească? Să vedem. Deocamdată râsul ochiului meu n-a făcut-o să izbucnească. Să vedem acuma cuvântul...

Şi-o întreb dacă a citit o carte care, într-o privinţă, se referă la ce vorbise soţul său; într-o privinţă, pentru că era o carte de literatură, şi nu putea fi decât o carte de literatură pretextul care-n urma discuţiei cu maestrul mă putea pune în legătură cu dânsa. Nu, doamna Alba nu citise cartea, dar răspunse cu aleasă bunăvoinţă, cum se cuvine unei gazde de înaltă condiţie să se poarte cu invitatul soţului ei. Dar dacă n-a citit cartea despre care am întrebat-o, în schimb a citit alta de acelaşi autor. Foarte bine, pe aceea am citit-o şi eu. Schimb de impresii, spargerea zidului de tăcere dintre noi. De la o carte treci uşor la alta şi de la un autor la celălalt. Donna Alba ştie să descopere repede nucleul primordial al unei cărţi. Părerile ei sunt juste şi temeinice, îi place să vadă drept şi nu ascunde nimic sub rotocoale de fraze încâlcite, pentru a te lăsa să întrevezi numai colţuri dintr-un adevăr, pe care complet îl vede numai ea, şi care e prea subtil pentru a ţi-l putea prezenta răspicat şi ţie. În privinţa asta donna Alba are ceva din mersul drept al spiritului soţului său. Ceea ce mă face şi mai mult să mă cutremur de donna Alba, ca de toate femeile care nu se ascund după degete când vreau sau nu vreau ceva. În schimb, glasul ei dulce mă desfată şi mă îmbie. Dar iată ceva cu adevărat de negândit: îmi pune acum şi ea întrebări. Şi mi-aduc aminte clinchetul de argint al acelui „My dear" auzit cândva în treacăt. Doamne, închipuiţi-vă vocea asta nu numai glăsuindu-mi ceva mie, dar pentru mine, numai pentru mine! E insuportabil de tulburător acest gând. Iar desertul a sosit, şi cu el presentimentul sfârşitului acestui farmec indescriptibil, care a început doar de curând, de când maestrul, pe care de-atâţia ani de zile l-am auzit făcând consideraţii, şi-a terminat în sfârşit pe cele hărăzite zilei de azi.

Donna Alba îmi surâde şi mă priveşte clar în ochi. Supărător de clar. De ce nu văd acolo o mişcare, o alungare de unde, pe rotundul umed al iriselor cenuşii, care să însemne: asta e pentru tine, mă tem de tine, ştim numai noi - sau altceva la fel. Dar ochii aceia mă privesc extrem de limpede şi desertul se duce. Ah, mai e şi cafeaua, pe care o pregăteşte chiar donna Alba, aci, în ibrice nichelate, în urma dorinţei şi rugăminţii soţului ei, care pare să aibă mare slăbiciune (singura lui slăbiciune?) pentru această licoare... Aşadar, ea pregăteşte acum, cu mâna ei, ceva şi pentru mine — şi pentru mine. A mai pregătit şi dejunul, fireşte... Dar s-a gândit oare, comandând jupânesei vreunul din feluri, că ar putea fi mai potrivit pentru musafirul ce se anunţă? Mă simt ruşinat singur de întrebările mele burghezeşti şi mă acuz vehement în minte de grosolănia lor, care poate creşte astfel nestingherită la adăpostul muţeniei gândului laş.

Cafeaua asta însă mi-e nespus de simpatică pentru că are de pe acum o aromă atât de tare, iar prepararea ei rezistă încă mâinii fine a domniţei Ypsilant. Dar în dosul conştiinţei mele persistă pâcla neagră a sfârşitului, care va veni numaidecât. Şi donna Alba, suflând în flăcări, m-a privit iar prea limpede. Îşi închipuie oare că mă va birui cu limpezimea asta, cu nepăsarea delicată, prietenească, dar sigură, dar ducând la un liman negru, la aceeaşi mare moartă, pe care o simt întinzându-se tot mai aproape, îndărătul conştiinţei mele, cu cât preparatul şi servitul cafelei se apropie de terminat? Ei bine, nu. Mai putem avea un subiect de vorbă... Hm, hm... şi încă subiect. Rusul, basarabeanul, Petrow... Un subiect mare cât această namilă de basarabean.

— A, ştiți, maestre, am văzut dosarul lui Petrow, am fost foarte curios să-l văd...

Petrow! Cuvântul magic! Ah, da, Petrow! îşi recapătă maestrul toată verva. „Ți-am vorbit de el, Alba." Şi maestrul, care e în bune dispoziții, acum se amuză teribil de acest basarabean care încă ar mai putea să ierte, după ce a fost dat afară din propria-i casă.

Pentru prima oară când o umbră trece în sfârşit pe limpezimea privirii donnei Alba; iar în momentul acela, privirea ei mi-a fost dedicată mie. Îmi prinsese intenția. Surâde, dar fără dulceața senină dinainte, surâde aspru şi dârz, ca dinaintea unei hârjoane la care e provocată. „Să vedem", pare să zică. Şi răspunde net şi tare soțului ei.

— Ei bine, dacă vrei să ştii părerea mea din urmă, găsesc că e foarte nobil din partea lui.

De neiertat greşeală! gem atunci de fericire în adâncul meu de isteț meşter al capcanelor de vorbe. Donna Alba s-a prins în cursă mai repede decât speram, s-a aruncat prea orbeşte, cu inima ei nobilă şi francă, în vălmăşagul în care vreau s-o atrag.

— Într-adevăr... râse din toată inima lui mândră şi rea prințul Georges... noblețe rus... Ce vorbesc, noblețea rusească ştia să pedepsească... Poate vrei să spui: generozitate de nou-venit pe planul din față... după ce s-a ghiftuit bine de toate preceptele literaturii nihiliste... dar eu mi-am plasat ironia greşit; noblețea rusească, veche, e altceva... o, e înspăimântător de reamintit cum ştia ea să-şi țină neatins privilegiul şi blazonul...

— În domeniul sentimental a fost cu totul altfel şi acolo şi-n toate părțile... de altminteri, în orice domeniu, noblețea nu e brutalitate, e generozitate...

— Cine vorbeşte de brutalitate?... dar în orice caz, nu pactizare, acceptare, tragerea cu buretele de către chiar cel umilit peste toată josnicia eclatantă...

— ... uitarea a îndulcit mult amintirea.

— A îndulcit-o?

— ... uitarea anihilează propriu-zis amintirea, dar pe încetul, nesimțit... pentru ei, deocamdată a îndulcit-o... e un început, o primă fază... a şters pe îndelete contururile prea dure, a presărat cenuşă pe evidențele prea țipătoare... când descompunerea ultimelor fâşii de amintire se va fi desăvârşit, ei se vor putea numi iarăşi fericiți... Şi înțelepți, pentru că au ştiut să găsească fericirea...

Dar deodată donna Alba a privit înspăimântată spre mine. Cum, a ajuns până aici, s-a lăsat aşa de uşor dusă până aici de propria ei convingere, pentru propria-i cauză, chiar în fața mea? Ea plecă fruntea, râzând fără plăcere ceştii pe care o ducea la gură. Iar eu râd cu calm şi plăcere şi-i învederez asta, ori de câte ori ochiul, care-a redevenit distant, se reîntoarce totuşi pe furiş spre mine.

— În definitiv, poate să ai dreptate! se grăbeşte apoi să închidă discuția, pentru a-mi tăia această nebună plăcere care m-a apucat. Dar poarta prin care a încercat să scape e prea largă ca să nu-şi dea seama că pot intra şi ceilalți după dânsa, în bunăvoie. E nevoită să revie; pentru a porni tot pe drumul apucat întâi, cu mai multă grijă, însă, față de puterea de întindere a cuvintelor.

— ... totul depinde de momentul şi împrejurările care au determinat un gest, o slăbiciune, o greşeală...

Dar domnul Georges Radu Şerban e intransigent asupra acestei teme, aşa că nu îngăduie nicio circumstanță:

— Sunt fapte care nu admit nicio discuție. Şi nicio scuză, nicio scuză propriu-zisă, chiar acest paleativ care se cheamă trecerea timpului. Ah, trecerea asta a timpului... prescripțiile ne-au înghițit averile noastre, ele au întors lumea din temelii... delăsarea... Încuviințarea... moliciunea... lenea...

Doamne, parcă i-aş fi şoptit eu la ureche prințului Georges tot ce trebuie să răspundă soției sale sub ochii şi sub auzul meu!

— Dar tot ăştia ne-au şi ridicat... pe părinții noştri, râse uşor donna Alba.

— Lenea, moliciunea au ridicat pe părinții noştri?

— Moliciunea celor ce le-au încuviințat ascensiunea...

— Şi asta e o virtute la dumneata?...

Domnul Georges Radu Şerban freamătă. Ochii donnei Alba fulgerară radios; găsise o diversiune. Căci maestrul se prinse îndată într-o nouă şi largă considerațiune: ah, da, a mai auzit asta, dar nu, jocul ciclurilor e o simplă poveste. A fost numai un început, un singur început... a spune c-au fost mai multe începuturi e un paradox, o inepție... şi-acum e sfârşitul, un singur sfârşit... dacă mai continuă astfel, dacă nu se iveşte o redresare generală...

— Aceste răzlețe ridicări pe ruini vreți să-mi spuneți dumneavoastră? O, nimic altceva decât simptome ale anarhiei, ale sfârşitului sfârşiturilor, care se apropie vertiginos. Scăparea nu poate fi decât reîntoarcerea spre trecut, totală, fără nicio condiție, fără nicio răstălmăcire...

Privirea donnei Alba nu mai manifesta o bucurie cu creşteri subite de intensitate. Pentru a nu-şi demasca intențiile, ea o menținea la o expresie constantă, pe care căuta chiar s-o acopere cât mai mult. Şi naviga viguros printre cuvinte, ca să-şi țină bărbatul pe locul unde-l adusese. Dar în fața acestui zel care mă dispunea din cale-afară (doar apucasem să aud ce trebuia să aud!) se profila din ce în ce mai înaltă stânca mea, de care îmbarcațiunea factice a donnei Alba avea în curând să se prefacă în țăndări.

Când ea putu s-o zărească, fu prea târziu ca să-şi mai pregătească vreun refugiu într-un nou subiect de vorbă sau chiar într-o cameră alăturată, pentru că, în definitiv, masa se sfârşise.

— Dar, reîntorcându-ne la locul de unde am plecat şi care nu merită un ocol atât de exagerat, mă amestecai mieros şi galant, îmi voi permite să trec de partea doamnei... (a doamnei care mă fulgera cu sclipirea grea a ochilor micşorați de ură)... şi voi conveni că iertarea, care poate fi discutabilă în orice alt caz, pentru că uneori poate fi încuviințată, evident, după o matură şi riguroasă scrutare, în raporturile dintre bărbat şi femeie e chiar necesară de foarte multe ori...

— Astfel de concepții ne-au stricat familiile, se întoarse asupră-mi, vărsând din ochi mânii de oțel, maestrul.

— Am spus că trebuie să intervină condiții sine qua non. Iată, bunăoară, doamna a propus una: îndepărtarea în trecut. Poate că în cazul care-a produs

această discuție nu se potriveşte, dar presupunem că evenimentele astea s-ar fi petrecut să zicem aproape cu un deceniu în urmă...

— Mai ales în iubire, mă întrerupse nerăbdător domnul Georges Radu Şerban, chiar puțin mai tare decât s-ar fi cuvenit într-o sală de mâncare, trecutul nu poate opera. Dimpotrivă, eu cred că tocmai aci injuria creşte cu timpul... Iată, adu-ți dumneata aminte de-o ofensă, de-o injustiție, o trădare pe care ai suferit-o în copilărie de la camaradul pe care-l iubeai mai mult... nu ştiu dacă ți s-a întâmplat asta, dar mie-mi s-a întâmplat adesea, pentru că eu am pus totdeauna în iubire tot sângele meu... Ei bine, tot sângele ăsta mi se revarsă cu şi mai puternică intensitate în obraji ori de câte ori mă încearcă amintiri de acestea... mai ales când ele-şi au locul în şcolile mai mari, în universitate... vreau să spun într-o vârstă mai crescută, mai lucidă, dar tot tânără... Şi ne găsim în domeniul amiciției, domnule.., care e o simplă legătură conştientă... dar transpuneți, vă rog, toate astea în amor, în pasiunea care nu cunoaşte rațiunea, pentru că prin obârşie e mai mult trup decât suflet, iar creier deloc; eu definesc acum iubirea adevărată, domnule, nu aventura...

— Exact... Însă tocmai timpul e cel care face loc rațiunii în această compoziție chimică pe care ați definit-o, formulat sentențios acest loc comun, care-mi trebuia şi de a cărui ieftinătate nu prind de veste mai ales oamenii pasionați şi constanți, cum mi se descoperea acum prințul Georges, când discuția a trecut într-un climat incomparabil mai torid, în raport cu temele noastre obişnuite de logică pură din civil şi comercial. La drept vorbind, lucrează aci mai mult amorul propriu. Iată, îl observ la dumneavoastră, nu mai departe, tocmai că mi-ați exemplificat cu evenimente din şcoală, în care veninul din rana amorului propriu muşcă de fapt... ce vor zice ceilalți... asta este marea întrebare?... Dar ia presupuneți - şi mă reîntorsei râzător spre donna Alba, ca şi când aş fi vroit să-i obțin aprobarea într-o discuție cu totul şi cu totul străină şi foarte naturală - ia presupuneți că scandalul nu a izbucnit... nimeni n-a ştiut nimic... şi numai amantul en titre singur... sau soțul, presupunem, află singur de infidelitatea iubitei...

— Imposibil...

— De ce imposibil?

— Imposibil să nu mai ştie cineva...

Donna Alba stătea dreaptă pe scaunul ei, dreaptă şi nemişcată ca o statuie, şi chiar trăsăturile ei dulci şi fine păreau acum dure, ca tăiate în stâncă. Antrebrațele sprijinite dur de masă însemnau asemenea energie şi bravare, însemnau calcularea calmă şi rece a momentului de intervenit...

— E limpede ca lumina ochilor, completă prințul... Ştie celălalt... complicele... ai putea suferi râjetul lui, ironia lui interioară?...

Pupilele donnei Alba se întoarseră vag spre mine. Un zâmbet tot aşa de vag, mai mult o expresie de încordare, îi înflorea acum buzele. Se aştepta oare să arunc a treia presupunere, aceea a complicelui dispărut, mort, ucis din alte motive tocmai de cel înşelat, şi deci răzbunat din timp şi indirect, întrucât priveşte râjetul lui prea imobil acum şi comun, în fundul mormântului.

Îi zâmbii la rându-mi generos. „Nu, n-ai nicio grijă, o asigurară ochii mei. Dar vezi bine că trebuie să deschidem odată discuția asta mai departe, doar

dumneata singură cu mine." Răspunsul ei era zâmbetul amar, umilit, dezastrul sufletului împărătesc, care e nevoit să primească generozitatea unuia ca mine.

Ne ridicarăm. Domnul Georges Radu Şerban era radios. La replica lui cu care se tăiase discuția, şi pe care vedeam că pune mare preț, nu mai avusesem ce să ripostez. Sunt înduioşător de naivi, uneori, oamenii de capacitatea şi talentul maestrului, în domenii sufleteşti în care cel mai neînsemnat don Juan devine neprețuit expert. Adăugă — pentru a nu lăsa să rămân cu ideea că e chiar atât de necruțătoare persoana lui? — nu, pentru a-mi da lovitura definitivă:

— În fond, sunt temperamente şi temperamente. La drept vorbind şi eu admir pe acest basarabean, că poate fi aşa cum se arată. Dacă e posibilă o admirație amestecată cu compătimire; am auzit că la ruşi e posibilă. Şi râse cu toată pofta.

Donna Alba, care se retrăsese l-a fereastră, îşi examina cu atenție degetele lungi şi luciul unghiilor, stânjenită oarecum ea însăşi de succesul precar al soțului ei, în ajutorul căruia totuşi i-era cu neputință să intervină.

Lichiorul ni se servi alături, într-un mic salonaş turcesc, cu divanuri joase, cu profuziune de covoare autentice persane, cu măsuțe scunde, încrustate cu fildeş, cu obiecte de metal vechi patinat, înflorat de uşoare şi complicate desene, cu gonguri grele de aramă, cel mai mare atârnând deasupra intrării triunghiulare, ca la corturi, sub falduri prestabilite de mătăsuri cărămizii, cu țesături în arabescuri şi pe sub umflătura perdelei ridicate a unui imens karamaniu. Cafeaua trebuia luată de bună seamă tot aci, dar pentru că prințul ținuse s-o facă donna Alba, neîncrezător poate în arta jupâneselor, nu mai fusese adus aci tot arsenalul acela de ibrice, maşini de spirt (la priză oare nu ieşea tot aşa de bună?) şi flacăra de alcool vicleană şi periculoasă sub atâtea mătăsuri şi țesături.

Aceasta fu explicația pe care mi-o dădui singur, pentru a alunga ideea care-mi sărise subit în cap, ca o lăcustă, că trecerea în iatacul turcesc şi luarea lichiorului nu făceau parte din programul donnei Alba, care ar fi vrut poate să se descotorosească mai repede de mine, şi că poftirea mea în această încăpere pornise din inițiativa maestrului, fie din obişnuința pentru alți oaspeți, fie că mai avea încă poftă de vorbă, fie, în sfârşit, pentru a fi în linia diminuării, pre cât posibil, a greşelii de care se învinuise deunăzi, că n-a deschis între noi doi mai din vreme şi porțile unei apropieri mai prieteneşti.

Ceea ce-mi întărea şi mai mult acum bănuielnica mea năzărire e că deocamdată stăteam acum aci cu domnul Georges Radu Şerban, iar tava de argint înnegrit în stilul decorului ce ne înconjura, cu ulcioruşele arăbeşti de lichior şi cu păhărelele de cristal, singura digresiune modernă, în ansamblul musulman, o adusese femeia care ne servise la masă.

Maestrul îmi povestea acum unele din neplăcerile sentimentale din timpul junеții, la care făcuse aluzie la masă; erau într-adevăr mici perfidii camaradereşti şi-apoi o grosolană trădare între prieteni, care merita poate să rămână amintire neştearsă în memoria descendentului unei istorii foarte zbuciumate şi destul de bogate în astfel de triste glorii. Şi mă întrebam atunci dacă, trecând pragul ipoteticului, pus deci în fața unor fapte reale, în care o femeie ar fi jucat rolul acelui amic prea apropiat sufleteşte, care-l rănise atât de grav prin felonia lui (era vorba

de-o dârză ceartă de politică studențească) intransigența maestrului n-ar fi oferit pe-alocurea şi vreo cât de vagă crăpătură, pentru lărgirea căreia o îndărătnicie zdravănă, cum numai femeile ştiu să arate, n-ar fi făcut cu vremea progrese? însă apoi trebuii să adopt mai degrabă această presupunere, incomparabil mai apropiată de certitudine, că într-adevăr, în viața lui studențească de la Paris, o femeie simbolizase rolul nu al prietenului trădător, dar al mărului discordiei, al politicii studențeşti, pe care maestrul mi-o expuse în amănunte destul de legate între ele, dar de prea puțină importanță, la drept vorbind, ca să nu văd limpede într-însele pedantul, ce vorbesc, căptuşeala de mătase, fondul simplu al unei drame de alt ordin. Admirai atunci încăpățânarea şi iscusința cu care acest strănepot de voievozi ocolea esențialul, motivul feminin, prea grav, prea considerabil în concepția lui, ca să-l mai pomenească într-o expunere de intrigă în care bietu-i rol fusese doar al înjositului, al umilitului. Şi reflectai o clipă dacă donna Alba, care de bună seamă a avut prilejul să audă această poveste de mai multe ori, n-a sesizat, cu antenele inteligenței sale, substratul acestui fragil eşafodaj de pretexte secundare şi n-a cântărit până la ce adâncimi a evaluat acest om în sufletul lui nemernicia rivalului său, a trădătorului, şi, cu atât mai mult, orice nemernicie de acest soi, încât nici măcar nu lasă să se întrevadă, măcar de ascultător, putința rolului lui de victimă într-o astfel de împrejurare? Aşa ceva nici nu se poate presupune, nici nu se poate concepe, şi poate el însuşi s-a convins că lucrurile, dacă s-au petrecut cum s-au petrecut, s-ar fi putut totuşi foarte bine numai să pară astfel.

Regretam grozav că donna Alba nu era de față ca să audă aceste destăinuiri, vreau să spun, ca să vadă din ochii mei că înțeleg, că văd limpede dedesubtul lor, aşa cum le-a văzut şi dânsa cine ştie de când. Dar donna Alba nu apărea, şi nu consideram asta ca o jignire; îi acordam iertare galant, telepatic, şi ea poate mi-o primea cu ură şi deznădejde, pentru că-mi dam seama ce însemna zbuciumul ei, că acest soț distins putuse atuncea în fața mea tocmai pe povârnişul unicei convorbiri, pe care n-ar fi vrut să alunece şi, mai ales, ca orice femeie geloasă de inteligența ei, că manevrase prea stângaci intervențiile ei, de a canaliza în altă direcție cursul de rău al vorbelor rostite altfel de cum ar fi năzuit. Perspectiva pe care i-o deschisesem prin hotărârea mea de plecare, pentru a-i arăta întreagă puterea mea de-acuma, trebuie să-i pară într-adevăr grozav de amețitoare!

Dar, ca un răspuns al gândului meu, se auzi un pârâit de uşă şi, prin deschizătura mătăsoasă a cortului arab, văzui torsul şi linia coapsei ei în mişcarea ce făcea să traverseze hall-ul. Dacă ar fi venit încoace aş fi crezut că a ghicit gândurile mele, că m-a surprins anume cum îi contemplam prin ziduri fazele dezastrului sufletesc. Dar ea vroia să treacă înainte, când soțul o opri, pronunțându-i numele dispus şi prietenos şi rugând-o să vină.

— Îndată! răspunse scurt, pe franțuzeşte, şi-şi văzu de drum, pentru a reveni peste câteva fracțiuni de minut.

Chipul donnei Alba era serios şi abătut când intră înăuntru.

Maestrul o întrebă dacă nu se simte cumva indispusă, şi la răspunsul ei afirmativ se ridică îngrijat spre dânsa.

„O, nimic serios!" făcu şi, pentru a-i dovedi că nu merită atâta nelinişte subita-i indispoziție, zâmbi şi se aşeză binevoitoare pe divan. Mă întrebam atunci de

ce donna Alba nu se folosea de pretextul invocat pentru a ne părăsi. Dar clipitul repede ca un scăpărat al ochilor maestrului şi mişcarea lui de mirosire a aerului, în care a simțit parcă ceva, îmi explică mai repede decât orice pentru care motiv donna Alba se hotărâse să rămână şi să zâmbească puțin; atunci văzui că această femeie mândră, despre care crezusem cu totul altfel, nu avea tăria rezoluțiilor ferme, a ducerii lor neînduplecate până la capăt. Crezui astfel că această paralizie de voință era mărită îndeosebi de influența persoanei lui autoritare şi stricte; totuşi mai târziu putui să-mi dau seama că revenirea ei printre noi, cu toată profunda neplăcere ce-i produceam, şi care ieşea limpede din toate aceste variații de conduită şi dispoziție, ca şi încăpățânarea de a rămâne să audă până la capăt o discuție ce trebuia să-i fie penibilă aveau de rost, tocmai dimpotrivă, îndârjirea de a-mi brava orice tentativă de indiscreție, de a-mi primi la caz de nevoie orice lovitură în față. O curiozitate cumplită, irezistibilă, o adusese în preajma noastră, în preajma mea — de a vedea dacă pot merge într-adevăr cu îndrăzneala şi răutatea până la capăt, sau, în cel mai bun caz, de a-şi da seama până la ce limită a răbdării pot s-o chinuiesc, chiar numai prin zgândărirea excesivă a acestor momente de facondă bogată şi nepotolită, a unui om atât de măsurat în mod obişnuit în gesturile şi-n cuvintele sale.

Neliniştea, pe care încă o mărturiseau scrutările atente ale prințului Georges în fizionomiile noastre, o îndemnă, spre marea mea satisfacție, pe splendida femeie să asculte cu mult interes rezumarea ce el îi făcu asupra subiectului nostru de vorbă - „o poveste care de multă vreme n-a mai intrat în convorbirile noastre, Alba, i se adresă el, de atunci de când cu tragica întâmplare prin care am trecut”.

Un fulger de spaimă trecu prin ochii donnei Alba în acel moment, în contrast cu figura ei, care, spre liniştirea definitivă a domnului Radu Şerban, înclină repetat capul în semn de recunoaştere totală a spuselor lui.

Din acel moment, maestrul, care nu-i văzuse licărul de groază în cele două minunate ferestruici ale feței şi sufletului ei, nu mai dădu, cel puțin aparent, semn că e în prada unei îndoieli în ce priveşte cugetul nostru: al meu şi al soției sale. Sau tocmai această exuberanță curioasă a omului prea tăcut şi crunt, această mărturisire de uşurare a conştiinței pentru fapte şi împrejurări din trecut, nu era decât o stratagemă, pentru a duce până la capăt o investigație extrem de dificilă şi tot pe atât de iscusită întru deslușirea deplină a bănuielii, încolțite cine ştie de când în sufletul lui atât de receptiv şi încăpător, că în jurul lui, în casa lui, în afară de participarea lui, se petrece ceva nou, străin, curios.

Era timpul, aşadar, imitând exemplul donnei Alba, eu însumi să fiu mai precaut, însă asistând mai departe la desfăşurarea acestei complicate scene familiare, mă putui convinge uşor că presupunerile mele merseseră prea departe. Mai puțin convinsă decât mine sau poate deloc, asupra acestui lucru, donna Alba nu mai ştia cum să-şi mascheze consternarea din ochi, cu liniştea forțată a figurii, a zâmbetului de ascultător oarecum obiectiv, şi care mai degrabă era o crispație de înfricoşare pe chipul ei fermecător.

Pentru că deodată amintirile prințului Georges atinseră un punct covârşitor, îmi aduseră o noutate care mă ului în chipul cel mai neaşteptat cu putință. Rivalul lui de la Paris nu fusese doar decât fiul vrăjmaşului declarat al tatălui său, al bătrânului Radu Şerban, fusese unul din descendenții Buzeştilor, neam cu care

Radu-Şerbanii — ținu să mă informeze prințul Georges — erau în proces greu şi necurmată vrajbă. Mlădios la minte şi de concepții generoase, prințul Georges nu putea fi adeptul şi susținătorul strâmtei şi întunecatei psihologii a urei moştenite; într-un moment de mare elan, spre dezaprobarea părintelui său şi spre marea admirație şi încântare a colegilor de învățătură, prințul Georges îmbrățişase pe fiul duşmanului familiei sale, cu care bătrânul moşier Şerban se războia încă în fața instanțelor. Dar mustrarea teribilă, pedeapsa elanului nesocotit a venit îndată, şi atunci furia atavică a năvălit în chip legitim şi mai tumultuoasă. S-a petrecut o ieşire pe teren chiar la Paris, şi prințul Georges, teribilul duelist, a fost rănit la mână. (Iată un eveniment uimitor de care rătăcitorul pe atunci prinț Preda habar nu avea!) Iar buba coaptă a urei fără răgaz şi ogoire a putut sparge mult mai târziu, la Bucureşti, după un simplu incident de club.

— Puteau fi doi adversari, ca să zic aşa, ireductibili, membrii aceluiaşi club?

Ocoleam, evident, cu întrebarea aceasta, destul de secundară şi naivă în mijlocul unei astfel de destăinuiri, pentru a stimula descrierea „simplului" accident. Donna Alba era pietrificată. Ea înțelegea de minune rostul naivității mele şi era nespus de frumoasă: cu ochii ficşi, cu buzele strânse, cu trăsăturile încordate, complet imobilă, era într-adevăr o minunată statuie fără viață.

Prințul Georges pronunță numele clubului în care toți descendenții boierimii de odinioară şi toți ariviştii care şi-au câştigat prin legături matrimoniale dreptul de-a etala oarecare morgă de sânge albastru se simțeau datori să se înscrie. Cunoşteam povestea şi, evident, nu acestea erau amănuntele care mă interesau. Prințul Georges abia de frecventa pe-atunci acest club, la care plătea totuşi cotizațiile din obişnuință familiară. S-a dus numai când a avut nevoie să-şi provoace adversarul, într-un fel sau altul. Necazul s-a reaprins la teatru, în timpul unei reprezentații de gală. Lojile vrăjmaşe se nimeriseră față în față, şi-n câteva rânduri atitudinea fostului rival a fost cam îndrăzneață (poate privind prea drept pe donna Alba?). Prințul Georges nu dădu însă niciun detaliu asupra chipului sau mobilului acelei îndrăzneli; se mărgini să scrâşnească în barbă numai atâta, aşa cum va fi scrâşnit poate în fața donnei Alba, în acel grav moment al vieții sale:

— Îşi închipuia poate că rana pe care mi-o dăduse la Paris l-a făcut tabu în ochii mei, şi încerca să vadă cât de elastic e acest tabu... I-am răspuns, continuă, cum se cuvine, cu o promptitudine la care nu se aştepta desigur. Nu pot să regret că totul s-a sfârşit atât de tragic, pentru că se vedea limpede atât de hotărât animat era împotrivă-mi de dorul exterminării. Dar asta m-a impresionat foarte puțin în toiul luptei; n-a făcut cel mult decât să-mi crească înverşunarea şi să lovesc mai cu sete. Singura mea grijă în momentele acelea a fost emoția pe care i-am cauzat-o scumpei mele Alba — se întoarse el spre dânsa, mângâind-o uşor pe frunte şi privind-o cu intensă simpatie — Cum mă ruga ea, încă de la teatru, să renunț la acest gând... dacă aşa ceva mai era cu putință...?! Evident, cu cât se arăta mai îngrijată de soarta mea, cu atât îmi aținea mai mult nevoia de izbândă. Asta a fost de când lumea imboldul cel mai aprig de hârjoană: rugămintea femeii de a rămâne sub umilință, şi cel mai aprig de biruință: grija ei teribilă pentru biata ta viață... Sunt momente acestea, tinere prieten, de mare exaltare sufletească, necunoscute cu totul

generațiilor sportive şi automobilistice de azi; miza vieții aruncată în mijlocul jocului dă alt ritm şi altă căldură moleşitului sânge omenesc.

Din somn adânc de stană se trezi donna Alba sub mângâierea soțului ei. Pieptul i se lăsa acum adânc şi se ridica tulburător. Privirea-i se strecura înfricoşată pe sub pleoapele aproape coborâte, ca la fetițele vinovate, înspre buzele mele, care tremurau de spaima teribilelor cuvinte din ultimele scrisori sustrase prințului Preda. „Dumnezeu îmi va ajuta să se termine cu bine în ce te priveşte. Aşteaptă-mă la trei!" şi apoi cruzimea pălmuitorului şi nimicitorului salut: „A dumneavoatră trădătoare, Alba Ypsilant". Doar de culoarea rânjetului meu depindea acum existența ei! Mândra donna Alba, a cărei apropiere mă făcea să tresar, al cărei nobil mers mă cutremura ca o apropiere supranaturală, era acum o biată copilită tremurătoare în fața mea, şi nemărginitul ei dispreț pentru cel ce-şi îngăduise să arunce un ochi indiscret în fundul trecutului ei se topise lamentabil în această surprindere sângeroasă în plină cinică duplicitate, aşa cum nu mai ştiu acum câtă vreme descoperisem totala goliciune a Voicuței în cada odăii mele de baie. Însă era delicioasă donna Alba, în aspectul acesta de copilită, cu obrajii aprinşi de bujorul spaimei de moarte! şi de pe figura mea de puternic învingător ea nu putu desprinde decât cea mai umilită admirație pentru nemărginita sa frumusețe. Pleoapele ei se ridicară atunci puțin mai mult ca ale păpuşilor mecanice când le scot dimineața copiii din pătucul în care le-au culcat; şi când înțelese bine cuvântul ochilor mei, privirile ei fugiră de la mine, dar vădit înviorate. Şi mie-mi fu atât de ajuns ca să simt nevoia aerului în gâtul sufocat de emoție. Gândul meu era lămurit: mâine, când maestrul va fi la Palat, voi suna aci, voi chema pe donna Alba şi-i voi întinde, fără niciun cuvânt, cutia de scrisori. Fără niciun cuvânt, fără niciun cuvânt - în această teribilă spaimă: aceasta va fi marea mea faptă, marele meu gest, marea mea lovitură!...

Astfel îmi poruncea clar şi răspicat gândul meu, când donna Alba făcu o mişcare nesocotită, Dumnezeule! acea delicioasă, acea divină mişcare, ce schimbă fundamental toată ordinea ideilor şi voințelor mele. O mişcare foarte neînsemnată: ea se aplecă puțin să îndrepte o pernă - în aceeaşi țesătură cu acoperământul divanului - care se rostogolise.

Ş' nu o ajunse, cu vârful degetelor, la prima încercare. Atunci întinse ceva mai mult şi rochia i se ridică uşor de-a lungul piciorului, pe luciul ciorapului de mătase. Un fulger nu m-ar fi orbit mai rău ca această frumusețe, nu ar fi orbit mai grozav orice gând, orice colț de lumină în mintea cufundată ca de-un cataclism subit în străfundurile beznei de patimi. Totul a fost numai o clipă, căci ea şi-a îndreptat numaidecât poala rebelă, dar genunchiul acela rotund şi pulpa aceea lunguiață mi s-au înfipt prea adânc în suflet, ca să mai se facă ziuă iarăşi în cugetul meu. Ştiu numai că mi-a şoptit cineva în ureche: „Acest genunchi, dacă ai vrea, după cele ce-ai auzit, ar putea cădea chiar mâine sau cât de curând pradă gurii tale". Şi îmbujorarea nouă a donnei Alba, ce a subzistat grabei cu care şi-a netezit poalele indiscrete, a fost parcă un răspuns de aprobare; un răspuns al altcuiva, care răspundea celui ce asculta în locul meu.

Pentru că eu însumi în momentele acelea nu mai existam: eram parcă dus pe sus de cel ce-mi glăsuia mie, pentru mine, şi care uneori se despica în două,

preschimbându-se astfel în două persoane distincte, din care niciuna, îmi dam seama vag, că nu puteam să fiu vechiul eu.

Ei, sau el, căci cele două persoane reveneau iarăşi la nevoie într-una, au bâlbâit pentru mine, pe când mă plecam adânc în faţa donnei Alba şi strângeam mâna maestrului.

— Sunt temperamente şi temperamente... Dumneavoastră aţi răzbunat crunt o simplă necuviinţă a unui fost duşman şi prieten, pe când altul e gata să uite ofensele cele mai grozave ale soţiei lui; şi iarăşi - continuai cu îndrăzneală, deşi asta nu era poate în nicio legătură cu ce se vorbise până acum aici, dar era creasta de spumă a tot ce fierbea acum, la o cumplită temperatură, în sufletul meu - şi iarăşi sunt suflete de femei slabe, slugarnice, ca al acestei rusoaice, care vine acum să cerşească mila soţului ei, după cum sunt altele care rămân dârze — rostii acum eu însumi aspru şi dârz — în orice restrişte, care cu un simplu, un unic gest, pot să se ridice iarăşi asupra acestei restrişti, să-şi restabilească puterea să domine situaţiile, să fie ea, oricare din ele, acea spre care se întinde mâna de împăcare, să fie ea care să ştie a nimici orice putere, orice armă, orice piedică de umilinţă s-ar întinde în calea ei... În întâmplarea basarabeanului acestuia, vă asigur, nu el e mai de compătimit, ci acea care se târăşte acum la picioarele lui... Să fiu în locul acestui basarabean, aş izgoni-o tocmai pentru că s-a lăsat astfel prinsă, tocmai pentru că se târăşte... Femeia sclavă... toată frumuseţea ei, toată divinitatea ei dispare în această josnicie, mai teribilă ca tot trecutul ei.

În două rânduri, în timpul acestei încheieri oarecum deplasate pe care o dam întreţinerii noastre de până acum, putui să-mi opresc ochii şi asupra donnei Alba... Ea mă privea cu ochi măriţi, poate şi mai palidă decât la începutul acestei convorbiri, dar calmă, mută, la fel de imobilă ca-n grelele momente prin care trecuse adineaori. Maestrul îmi răspunse:

— E interesant că te-ai gândit şi la ea... şi evident te felicit... Iată, suntem atât de egoişti că nu vedem lucrurile decât din punctul nostru de vedere. Dumneata pari o excepţie... Se cunoaşte nu numai că nu te afli în cauză, dar nici nu te simţi adevărat aproape de vreuna... deşi avusesem altă impresie, se despică glumeţ barba lui de mustăţi, pentru a se corecta apoi după o clipă.

Cu toate că-i strânsesem a doua oară mâna maestrului, iar acest supliment de conversaţie, cu uşa deschisă, era poate inconvenabil pentru o casă princiară, împinsei tupeul să aduc celor de care mă despărţeam şi această noutate:

— Ştiţi că m-am mutat, maestre... Locuiesc tot în Parcul Filipescu, dar acum în strada San Francisco, 93, am găsit o vilă singură, admirabilă... San Francisco, 93... Dacă aveţi să-rai comunicaţi ceva, no. telefonului l-am păstrat, se găseşte în carte.

Din urma soţului ei, ochii donnei Alba mă fixau demăsurat. A fost o părere sau luminile lor s-au aplecat abia perceptibil, în semn de încuviinţare?

Plănuisem anume să întârzii puţin a doua zi după-amiază, aşteptând acasă peste termenul obişnuit maestrului să plece la Palat — căci, răstălmăcind bine privirea de despărţire a donnei Alba, mă întăream tot mai mult în credinţa că semn curând va veni de la ea. Cu toate că întinsei aşteptarea aproape cu un ceas, telefonul nu-mi aduse nicio veste în această primă zi. Nici în a doua, nici în a treia.

A patra zi, într-o joi, el mă găsi dimineața îngropat într-un noian de nelinişti şi sumbre planuri de nou atac, de astă dată direct şi hotărâtor, îndată ce aş fi aflat că maestrul a părăsit oraşul. Acuma Alba nu mai era pentru mine o formă de poveste, o candidă şi ideală întruchipare de vis; ea devenise deodată femeia palpabilă şi dorită; contururile lente şi prelungi ale trupului ei se tolăneau lasciv în gândurile mele ca încolăcirile leneşe ale norilor de țigări, care-mi încărcau necontenit de duminică încoace văzduhul camerelor, cu toate că obişnuit nu fumam. În dimineața asta, tocmai fusesem avertizat de vizita celui dintâi client, când soneria telefonului mă întoarse plictisit din drumul spre uşă; dimineața ce puteau veni decât veşti de afaceri, şi cu toate că mă dedicam îndeosebi celor complicate, cu mult avânt şi plăcere (îmi opream doar puține, pe cele drepte, interesante şi, evident, cât se poate de bine plătite), nicio afacere şi nicio veste nu mai putea zgâlțâi sufletul meu din torpoarea grea, din lâncezeala cumplită în care mă coborâse aşteptarea îndoită a veştii unice şi mari, a bunăvestirii sufletului şi vieții mele. Mă izbi astfel ca o minune căzută din cer sunetul de argint şi cleştar al glasului ei în pâlnie. Nici nu-şi spuse numele, dar mai era oare nevoie? şi mă întrebă numai dacă luni după-amiază pot fi la ora 5 acasă, „pentru a stabili o înțelegere asupra scrisorilor", şi-n caz negativ, în care din zilele: marți, miercuri ori joi, din săptămâna viitoare, pot s-o aştept la aceeaşi oră? Trei mii de răspunsuri galante şi spirituale pregătite şi noi cred că n-aş exagera din cale-afară dacă aş spune că mi s-au încrucişat în acele clipe în minte, toate împletindu-se în jurul aceleiaşi întrebări: „Vreți să spuneți când puteți veni să vă predau ce vă aparține...?" Dar respirația mi s-a înecat în gât şi n-am putut articula decât un stins: „Dacă sunteți bună, vă rog să-mi îngăduiți un moment", în semn că trebuie să-mi consult agenda, deşi ştiam bine că luni după-amiază voi fi acasă la orice oră. Ba chiar căutai la ziua respectivă în calendarul de birou şi privii acolo locul gol, măsurând astfel cu fapte răgazul ce-mi luasem pentru a-mi recâştiga prezența de spirit pierdută; totuşi nu fusei în stare să găsesc cuvântul convenabil şi bâlbâii în aparat acest comun, imbecil, şi brutal răspuns: „Doamnă, luni voi fi acasă şi voi fi fericit că vă pot aştepta..." Mai vream să-i spun în continuare: „...pentru a deveni robul vostru fără ieşire, în schimbul libertății sufleteşti ce vă acord", sfârşit de frază ce-mi venise în gând, în momentul rostirii începutului, dacă ea nu m-ar fi întrerupt cu un „mulțumesc" rece şi grăbit, închizând repede aparatul.

Dar sentința vieții mele se rostise: glasul Celui-de-Sus o rostise. Şi-mi păru chiar bine că totul fusese atât de sumar, atât de fără culoare şi ton. Sfârşitul meu de frază îmi păru acum o oribilă imbecilitate şi mulțumii lui Dumnezeu că nu-mi fusese dat să fie auzit. Invitai pe clientul de-afară cu extremă afabilitate, şi-n timpul expunerii necazurilor lui îl rugam din când în când să reia lucrurile dinapoi, de-acolo, de unde puterea înțelegerii mele, invadată de milioane de gânduri, înceta uneori să mai cuprindă şi păsurile lui. Bietul om avea impresia, pentru că ştiam să-i sugerez lucrul ăsta, că procedez astfel pentru că prefer documentarea amănunțită şi solidă. Dar judecând după buna mea dispoziție, după spiritele ce-i făceam la fiecare minut, după curajul şi îndemnurile de siguranța ce-i dam (îndemnuri ce nu-mi scăpau în mod obişnuit în timpul consultațiilor, afară numai atunci desigur când donna Alba îmi ceruse ajutor pentru Anişoara Sava), bietul om putuse să

creadă în toată voia că primisem vestea unei formidabile moşteniri sau a câştigului maxim la loterie. Norii de tutun dispărură de-acum din casa mea, dar fantoma elegantelor lor volute, spiritul superbelor lor încolăciri rămase; rămase tot văzduhul oricărei încăperi, populat numai de linii unduioase, tremurătoare, de lentă desfăşurare, de tandră şi pasionată vibrare.

Donna Alba sună, în ziua hotărâtă, la cinci şi douăsprezece minute după ceasul meu. O văzusem de la fereastra biroului descinzând dintr-o maşină de piață. I-am ieşit eu singur în întâmpinare şi i-am deschis; gonisem toți servitorii pentru după-amiaza asta şi vream să observe că m-am gândit la acest lucru. Am primit-o cu un adânc compliment, ea mi-a răspuns cu un zâmbet care dorea să se vadă că e forțat. Era toată în gri-închis, doar în picioare purta trotteur-i de solzişori negri, iar blana de la gât, fără a fi identică în culoare cu restul îmbrăcăminții, se apropia pe cât se poate: nu sunt cunoscător în materie şi n-aş putea spune cărui animal aparținuse, dar era lucitoare şi somptuoasă şi-i îmbrăca figura într-un chip cu adevărat princiar. În hali, donna Alba înainta câțiva paşi şi se întoarse întrebătoare spre mine, neştiind pe unde să apuce. Aveam aci biroul într-o parte, şi un salon într-alta, cu uşile larg deschise, ca un fel de adaos al sălii de aşteptare. Ieşind în întâmpinare-i, avusesem grijă să închid numai uşa biroului, ca nu cumva să intre de-a dreptul aici. Întinsei mâna spre uşa din fund unde era un al doilea hali, cu scara la etaj într-o parte şi cu sufrageria în cealaltă. În fund era terasa, care da într-o mică grădină. Îi indicai donnei Alba — care arunca numai scurte priviri în lături şi-nainte, ca acel care vrea numai să se orienteze, fără a da prea multă importanță locului prin care trece — frumoasa scară cu rampa de fier forjat ce-şi încolăcea apoi spirala grea a bolții deasupra capetelor noastre. Fără nicio ezitare, donna Alba începu să urce; eu o urmam la oarecare distanță pe trepte, orbit de minunea luciului de mătase al cărui păienjeniş îi cuprindea din strâns începutul de unduire al pulpei, mângâiat la răstimpuri cadențate de marginea grea a rochiei cenuşii. Pe drum ea-şi scosese blana, petrecând-o pe după mână, astfel că sus, când se întoarse spre mine ca să primească noi indicații, păru mai abordabilă, mai puțin intimidantă, în taiorul gri, de sub care ieşea pieptul dulce şi blând al bluzei de mătase albă. Îi arătai acum chiar uşile deschise în fața cărora ne dusese scara şi pe care, după ce intrarăm, le închisei. Ea nu se întoarse surprinsă de acest amănunt şi nici nu se opri; privi în treacăt la dreapta, unde sta asemenea deschis spre marele meu dormitor; şi nici în această clipă nu lăsă să se întrevadă vreo mişcare de protestare, de surprindere sau de rea impresie. Înainta până la o consolă-birou de mahon ce-o aveam în fund, lângă ferestre, şi se opri acolo, sprijinindu-se uşor de geanta de şopârlă înfiptă cu un cap în tăblia mesei. Mă aşteptă să sosesc (apropiasem între timp uşile dormitorului) şi se aşeză pe scaunul pe care o poftii după ce trecui şi eu în partea cealaltă a mesei. Atunci, desfăcând butonii de la o mânuşă, pentru a-i închide iarăşi, glăsui, foarte atentă la nevinovata-i ocupație, în momentul când tocmai vream să deschid eu vorba.

— Domnule, cunoaşteți scopul vizitei mele. Vreau să ştiu chiar acum condițiile dvs. pentru a intra în posesia imediată a tuturor scrisorilor mele...

Nu mă privea, însă vorbea semeț şi apăsat; ținea gâtul drept, capul puțin lăsat pe spate, după obiceiul ei, şi, pentru a vedea bine operația pe care o săvârşea

cu butonii mânuşii, ridicase mâinile la înălțimea bărbiei. În dreptu-i, la perete, se găsea o înaltă oglindă cu piedestal, în care se putea contempla întreagă şi cu ajutorul căreia puteam să-i cuprind şi eu cu privirea partea de jos a corpului, ascunsă de consolă. Donna Alba stătea picior peste picior, cu un uşor aer de degajare, care trebuia să-mi dovedească mie că nu se simte stânjenită câtuşi de puțin. Când se plictisi cu încheiatul mănuşii, îşi întinse antebrațul pe birou, aşteptând răspunsul meu, aşa cum era, în profil; şi părea acum mult preocupată de diferitele amănunte ale persoanei şi îmbrăcăminții sale, aşa cum îi apăreau în oglindă, potrivit poziției în care se găsea.

— Aş fi dorit totuşi, doamnă, să-mi permiteți în prealabil a insista asupra unei rugăminți pe care v-am mai făcut-o şi mi-ați respins-o, şi-anume, să va expun motivele care m-au determinat să întreprind activitatea ce am desfăşurat pentru obținerea acestor scrisori, vreau să spun chipul cu totul întâmplător cum am aflat de existența lor... Vă asigur că voi lăsa cu totul la o parte peripețiile destul de plicticoase adesea, alteori pentru mine amuzante, prin care am trecut, pentru a vă elibera de sub dominația destul de neplăcută...

Donna Alba asculta acum cu multă bunăvoință, fără niciun semn de nerăbdare, micul meu preambul. Îmi răspunse însă sarcastic, trufaş şi înfiorător de neted:

— Dacă şi asta intră în prețul pe care aştept să mi-l pretindeți, mă văd silită să mă supun la orice descriere şi la orice discurs. Sunt în casa dumneavoastră, venită cu scop precis şi determinat, şi găsesc inutil şi ipocrit să mai fac orice fel de împotrivire, afară, evident, de impresiile şi reprobările lăuntrice, care-mi aparțin şi care pe dumneavoastră nu vă pot supăra întrucât, precum am spus, sunt cu totul lăuntrice... şi platonice...

Şi spunând astfel, o văzui şerpuindu-şi frumosu-i corp prin oglindă, în semn că se aşteaptă, într-adevăr resemnată, chiar la o prețuire care poate să nu fie numaidecât bănească, de vreme ce am întârziat-o, până la aducerea ei aici, cu încheierea târgului.

— În consecință, continuă ea cu un râs ce marca succesul dobândit asupra sufletului meu consternat şi asupra ochilor mei uluiți de atitudinea ei francă şi hotărâtă să înfrunte orice umilință, pentru a ne întoarce la întrebarea dumneavoastră, nu vă pot făgădui categoric decât că nu vă voi întrerupe până la urmă expunerea dumneavoastră, mă voi sili chiar să vă dau ascultare fără a garanta, însă, că atenția mea va fi fidelă tot timpul bunăvoinței de a vă asculta.

Acest adaos păru să atenueze şi chiar să modifice sensul catastrofal al primelor cuvinte, aşa cum putuse să-l accepte înțelegerea mea desigur prea grosolană, dar oricum legitimată de ambiguitatea, poate involuntară, a frazei şi de aerul donnei Alba când o rostise. Dar depanarea împrejurărilor care urmară nu făcură decât să mă încredințeze că nu greşisem şi că donna Alba îşi trasase dinainte limita până la care trebuia să meargă cu concesiile, limită care părea limpede să înglobeze programatic şi fără niciun preliminariu exact ceea ce aşteptam să obțin cu expunerea cinstită a sacrificiilor mele, cu a căror evocare crezusem c-o pot ispiti, cu invocarea patetică a mobilului ce m-a determinat la ele şi cu destăinuirea puterii ce persoana ei a avut şi va avea în veci asupra existenței mele.

Astfel, donna Alba aştepta cu un zâmbet curios în colțul gurii, jumătate ruşinat, jumătate sfruntător, ca eu să încep cuvântul. Dar pentru că tăceam dezarmat de această atitudine cu totul neaşteptată, la rându-mi jumătate înfricoşat de fericirea care mi se da fără nicio sforțare, jumătate nesigur încă dacă nu sunt prada unei greşite aprecieri optice şi acustice, ea vorbi iarăşi persiflantă şi, eu socotii, cu un cinism spăimântător:

— Cum văd, ați renunțat la poveste... Găsiți că e inutil... Într-adevăr, ar fi răpit prea multă vreme...

Şi-şi plecă singură capul, ruşinată de imaginea ei din oglindă, pe care putuse s-o vadă rostind cuvintele pe care le pronunțase. Îngrozită de sine însăşi, făcu chiar o mişcare neizbutită de a scăpa de tiranica ei reprezentare în sticla reflectatoare; dar în spate-i era o oglindă la fel, şi scaunul greu de piele de sub dânsa nu putea fi mutat cu uşurință. Atunci îşi ridică fața şi se înfruntă singură, cu voinicie. Întâlni prin luciul de apă încremenită privirea mea tulbure, îmbrățişându-i liniile estompate de rochie ale întregului ei corp, şi întrebându-se cu uimire dacă e într-adevăr cu putință ca aceste comori să se dezvăluie aşa de uşor şi de repede, întru deplina ei îmbătare. Donna Alba se cutremură din cap până-n picioare, vizibil sincer, dar dorind parcă să fie şi văzut, în acelaşi timp, acest cutremur de scârbă şi de resemnare, de privirea care aluneca lacomă pe unduirile formelor ei. Iar zâmbetu-i redeveni din nou stăpân pe sine, rece şi batjocoritor. Părea că spune sfidătoare, negustoreşte: „Hotărăşte-te odată, ce vrei, banii sau corpul meu, sau amândouă deodată...?" Bani, văzuse, aşadar, din întârzierea mea de a mă pronunța, din despărțirea mea de maestru, şi acum din această măruntă, în raport cu a lor, dar foarte elegantă locuință în care mă retrăsesem, şi-o adusesem, că nu doresc. Şi ochii ei păreau a spune cu acel dispreț, cu care mă împroşca: „Ei da, am înțeles mai dinainte şi, uite, am venit!..."

Iar pentru că o prințesă ca ea nu-mi putea repeta şi cu glas tare lucrul ăsta, pentru a mă scoate din buimăceală, mă întrebă dacă poate să telefoneze în oraş, cu dublura aparatului pe care o aveam în această cameră. La răspunsul meu afirmativ, ea formă cu lungile-i degete numărul trebuincios şi-o auzii astfel înştiințând pe Anişoara Sava că nu mai vine s-o ia la 7 şi o roagă să vie ea, Anişoara, singură, la masă la donna Alba, la opt şi jumătate.

Era într-adevăr 6 fără un sfert, trecuse, aşadar, nesimțit aproape un ceas cu venitul încoace, cu condusul aici, cu aceste încercări neizbutite de a prinde un fir de conversație, cu atâtea ezitări şi tăceri, cu vorbitul la telefon. Dacă la 8 şi jumătate Anişoara Sava trebuia să vină la masă, la 8 donna Alba trebuia să plece de aici. Aşadar, ea-mi reacorda, de la sine, un timp prețios, pe care nu ştiusem să-l întrebuințez în mod folositor; pe de altă parte, mă avertiza, indirect, că peste două ceasuri marea favoare înceta... pentru totdeauna. Era tot ce putea să-mi acorde. Minunăția frumuseții sale, a întregii ei intimități! Ce mai puteam să aştept? Dar numai pentru două ceasuri, numai pentru două... Atât era prețul zbaterii acestor aproape zece ani... Dumnezeu mai poate face socoteala acum, dacă nu şi mai mult... de când marile dicționare de limbi vechi şi moarte mi s-au rostogolit din mână la trecerea ei vrăjită... Pentru zece ani — două ceasuri...

După ce repuse aparatul în furcă, donna Alba nu se mai aşează pe scaunul din faţa oglinzii. Ea cerceta acum atentă tablourile mici şi răzleţe de pe pereţi. Rămânea mult timp înaintea fiecăruia, fără să mă întrebe nimic asupra lor, fără să mă privească... Aştepta tăcut să mă apropii poate şi s-o întreb de impresiile ce-i produce... sau să n-o întreb nimic... Să mă alătur cât mai strâns de dânsa, pentru a privi amândoi dintr-o perspectivă cât mai asemănătoare... Şi mâna-mi să se întindă ca un şarpe pe de după şalele ei... şi ea, când va simţi-o, să se dea uşor înapoi, ca pentru a-şi mări distanţa de privire, să se lovească de dârzenia ei de fier, să se lase pe dânsa, să fie prinsă şi de celălalt braţ al meu, de pieptul meu, de încleştarea caldă a buzelor mele...

Mă ridic tremurând de pe scaun. Donna Alba nu mai caută un alt tablou, deşi au mai rămas câteva neprivite pe restul peretelui, pe care a început examinatul, precum au rămas şi pe cel din spatele ei. S-a oprit la unul de lângă canaturile acum apropiate ale uşii dormitorului. Şi aşteaptă... M-a simţit cu coada ochiului ridicându-mă şi a făcut o uşoară mişcare, cu pieptul şi cu gâtul, de rămânere, de aşteptare, de acceptare...

Zece... sau poate unsprezece ani...

Unsprezece ani am aşteptat momentul acesta, imaginându-l în tot felul de chipuri, afară numai de chipul în care mi se prezenta acum. L-am mângâiat de atâtea ori sub bolţile închipuirii mele, l-am căutat povestit de alţii în puternice sau slabe descrieri. Eroul literar care într-o astfel de împrejurare m-a impresionat mai adânc a fost Zvidrigailov, sărmanul Zvi-drigailbv... al lui Dostoievski... Nenorocitul a înfruntat cele nu ştiu câte gloanţe din butelia revolverului cu care frumoasa Avdotia Alexandrovna se apăra... N-a fost nimerit de niciunul; mâna mândrei surori a lui Rascolnicov tremura de indignare şi gloanţele s-au irosit toate pe la urechile nebunului cutezător; însă când a prins-o în braţele lui, dezarmată şi înfrântă, când visul lui mângâiat de atâţia ani, în tremur de aprigă dorinţă, era numai la o secundă de termenul lui, Zvidrigailov a avut puterea s-o întrebe tot ca un veritabil erou dostoievskian: „Nici acum, după ce am înfruntat moartea pentru a te cuceri, Avdotia Alexandrovna, nici acum nu poate să îndrepte sufletul tău spre mine o cât de mică adiere dintr-însul?"‘

El îi pipăia astfel sufletul, tocmai când trupul îl avea strâns în mâini. Şi ea a răspuns: „Nici acum, te detest, te urăsc... mi-e silă..." Nu ştiu cum îi spunea lui Zvidrigailov pe numele lui mic, după cum sunt sigur că vorbele ce i-am pus în gură nu sunt tocmai cele pe care le-a rostit eroul scriitorului rus. Destul că, la răspunsul ei, Zvidrigailov a liberat-o din strânsoare şi a plecat să se spânzure...

Însă Zvidrigailov era un biet ponosit, uzat, meschin, urât şi mi se pare desfrânat. Dar, cu toate că bântuit de atâtea nemernicii, sufletul lui rămăsese mare.

Pe când donna Alba îşi făcuse, necontrariată de fizicul meu, socotelile ei; aş putea să cred, complet nestânjenită şi chiar să mă simt măgulit. Ea nu mă întâmpină cu browning scos pe neaşteptate din poşetă şi cu gloanţe care, fără îndoială, în mâna ei n-ar da greş. Ea, dimpotrivă, mă acceptă, mă cheamă, dă chiar semne de nerăbdare; a găsit chiar atitudinea cea mai lesnicioasă pentru a trece de-a dreptul la împlinirea visului celui mai delicios cu putinţă. A mers cu ironia, cu disprețul, cu dezgustul, chiar până acolo că m-a izbăvit de orice preliminariu, ba

chiar mi-a remis înfricoşător de sarcastică o bucată de timp, care se risipise de-a surda pe scaune şi pe sub comodă. Iar acum, văzându-mă că mă înțepenesc din nou aici, bănuieşte, poate, că încă n-am înțeles, că încă n-am aflat curajul să înțeleg oferta ei. Colțul ochiului ei mă ținteşte doar printr-o singură rază... Mâna dinspre mine s-a sprijinit în şold, dând la o parte colțul taiorului, pentru a descoperi cât mai larg faldul de mătase al bluzei. Sânul stâng îşi marchează astfel semeț locul lui, iar vârfu-i țanțoş e mulat în întregime de finu-i înveliş. Piciorul se ridică pe vârf şi se lasă încet, umplând pulpana rochiei de zigzagul mişcător şi amețitor al coapsei cu pulpa.

Totul aşteaptă în profilul ăsta de o perfecție irezistibilă, totul e gata să se dea... Mie, să mi se dea mie... buzele subțiri, care nu s-au destins totuşi o clipă din uşoara lor încordare de dispreț, nu mai sunt acum îndreptate spre mine... ce mai aştept?

Donna Alba dă chiar semne de nerăbdare? E de ajuns să-mi articulez în minte această nedumerire, ca să mă îngrozesc deodată de absurdul ei. Într-adevăr, ea mă întreabă ceva despre autorul micului tablou din fața căruia nu s-a mai desprins. E cu putință oare ca să uzeze de această stratagemă pentru a mă aduce lângă dânsa să-i dau explicații... Mi se pare iarăşi că gândul mi-a mers prea departe, a luat-o razna şi mă simt din nou în mine cumplit de caraghios. Ea mă întreabă unele date privitoare la pictor care par s-o intereseze... Aşadar, îi răspund de aci, de unde mă aflu.

Dar a fost de ajuns această întoarcere lentă a ei, ca să năzăresc teribila țeava de revolver a Avdotiei Alexandrovna. O, nu era deloc metalică arma donnei Alba! Mâinile ei fine erau goale, poşeta şi mânuşile erau lângă mine, pe colțul consolei. Dar ochii aceia întorşi spre mine, dar răsfrângerea aceea a buzelor mă împroşcau cu toate proiectilele cele mai ucigătoare din lume. Donna Alba nu mă respingea, tocmai ca să-mi arate cât mă disprețuieşte, donna Alba mă chema învinsă, îmi ceda zdrobită, surprinsă într-un ungher pustiu, cu ascuțişul cuțitului în tâmplă.

Fața teribil de dulce, de mândră şi de disprețuitoare se întoarse şi acum de la mine, să-mi facă loc... să pot ajunge lângă trupul gata să mi se dea, cu cel mai sincer, mai ostentativ dezgust. Ea nu poate să-şi reprime, măcar pentru un moment, teribila neplăcere, e peste putere să dea trăsăturilor ei o altă expresie mai puțin descurajatoare, cu atât mai mult cu cât întârzierea mea de înțelegere sau de tactică şi sarcasm o exasperează şi mai mult, o nimiceşte, îngropând-o definitiv sub propria ei scârbă de sine. Şi atunci întoarce capul ca să înlesnească josnicia. Şi minunația profilului ei divin este astfel iarăşi a mea.

Am înfipt atunci mâinile în sertarul biroului şi am scos cutia cu scrisori pe masă. Ochiul stâng i se întoarse puțin, văzu, încuviință, tot corpul ei încuviință prin necurmat acum cutremur nervos de spaimă şi ruşine. Şi-un tresărit identic, profund, până-n rădăcinile sufletului, mă zgudui puternic şi un țipăt de alarmă chirăi de-a lungul vălmăşagului de sânge: „Ce faci, nenorocitule?” desprinzându-se din tumultul de instincte dezlănțuite. Ea nu auzea nimic de bună seamă din această larmă care mă dobora, ea se scuturase chiar de orice frică, de orice slăbiciune şi zâmbea mută, palidă, cu fălcile strânse ca pentru o odioasă operație,

fără pic de sânge în obraji. Zâmbea înainte, hotărâtă, triumfătoare, dreaptă, nețărmurit de înaltă. Atât de înaltă că puteau să urle acum toate instinctele din mine, puteau veşmintele ei să înceapă chiar de îndată să cadă, unul câte unul, de la sine, gândul meu se strânsese şi el într-însul, se scuturase şi el de orice ispită, de orice slăbiciune, şi era acum şi el hotărât, triumfător, drept, înalt, nețărmurit de înalt.

— Aveți aici scrisorile, doamnă, mă ridicai şi rostii tare, şi greu, şi rar vorbele acestea care căzură cu zgomot de bile de plumb.

Ea înălță deodată fruntea, căci se putu s-o înalțe şi mai mult decât mi se părea înălțată, peste orice posibilitate, şi

Întoarse astfel capul spre mine, figura lipsită un moment de orice altă expresie decât a unei subite, grele, năprasnice mirări. Dar repede apoi colțul buzelor căzu în mişcarea lui de persiflaj şi ochii se umplură la loc de luciul dezgustului franc. Nu răspunse nimic. Înclină capul, ca într-un fel de aprobare. Şi ochii reveniră la tablou. La acelaşi tablou. E-n regulă, părea să spună. Aştept...

Acuma nu mai țipă nimeni în mine; acum pot să nu mai închid ochii şi să nu mai strâng zdravăn pleoapele, ca să tai orice intrare acestor unduiri şi linii de şarpe. Acuma nu mai plec capul în podea, ca să ascund de pe figura-mi cumplita-mi groază de mine. Acum privesc larg, adulmec şi mă dau întreg nesațului acestui viol care va urma îndată, al gândului şi al sufletului. Vreau să violez gând şi suflet şi vreau să aud scrâşnetul de stupoare, de durere şi de admirație mută, al gândului şi-al sufletului care mă respinge cu gloanțele necurmate ale disprețului. Sunt hotărât să lovesc până la nimicirea definitivă acest zâmbet, mai teribil decât ochiul cel mai amenințător de revolver. Şi vorbele-mi cad iarăşi, grele ca pietroaiele de plumb:

— La drept vorbind, nu mă aşteptam să veniți... Privirea revine automat, căscată spre mine.

— Credeam că veți încredința această penibilă misiune soțului dumneavoastră.

Zâmbetul a pălit dintru început: colțul buzelor îşi dis-tramă accentul nesuferit, într-o vibrare repede, nervoasă, nestăpânită...

— Aşteptam cu o nerăbdare nespusă, ca tot ce provine din partea persoanei voastre, care mă interesează în chip deosebit...

Un singur, un răzleț, un nesigur reflex al expresiei de adineaori, care dispare apoi repede, strivit, învins, pentru totdeauna:

— ... aşteptam acest semn al dezrobirii. Apariția soțului dumneavoastră însemna chiar de la uşă, pentru mine, destăinuirea pe care v-ați hotărât în cele din urmă s-o faceți, liberarea, însemna creşterea infinită a puterii dumneavoastră..., însemna încuviințarea, zdrobirea lui... v-am prezentat această perspectivă extrem de interesantă — după mine, cel puțin, un biet burghez, care a încercat să-şi cârpească un pospai de noblețe din cărți demodate - şi-mi făcea impresia că ați ascultat-o, când am avut plăcerea să fiu invitatul soțului dumneavoastră... aveam fericirea să cred că am fost înțeles...

Donna Alba se îndreptase toată spre mine, crescuse considerabil, ochii erau cercuri mari de foc şi buzele-i tremurau ca în friguri... Mâinile îi bâjbâiau uşor de o

parte şi de alta a şoldurilor, ca înaintând printr-o lumină orbitoare. Era acum nespus de frumoasă, era aşa cum aş fi dorit-o, într-o înălțare de extaz, crescând în fața mea ca o zeiță, şi eu să ating pământul cu fruntea, orbit de strălucirea ei.

Iar sufletul, revărsat acum total în armonia aceasta trupească, îi aducea un spor incomensurabil de forță magnetică, de putere fermecată, care îmbată până-n nemărginit ochiul şi-l rătăceşte.

Însă deodată, în fața transfigurării, glasul cărnii se răzvrăteşte iarăşi în mine, țipând asurzitor în adâncuri: „E încă timpul să îndrepți, e încă vremea să înaintezi, să cuprinzi... să strângi! Pe urmă n-ai decât să-i spui ce vrei, n-ai decât s-o umileşti cât îți place...”

Dar teama de dispreț-i ucigător stă şi ea trează, de veghe în aceleaşi adâncuri... o singură greşeală, o singură ezitare şi totul ar fi pierdut... Continui:

— Probabil, însă, că o noblețe autentică respinge povețele unui... succedaneu, ce zic, unei pastişe caraghios întocmite, cu riscul chiar de a proceda apoi în modul cel mai... burghez cu putință...

Capul donnei Alba a căzut în pământ. Mâna ei tremură în lături, ca-n căutarea unui jilț ocrotitor... dar mişcarea e reprimată cu un zvâcnet de mânie al întregului ei corp şi fața se ridică spre mine, teatrală şi demnă... Însă înecată într-o mare restrişte şi teamă.

— Am aşteptat zi la zi, grăiesc înainte cu îndărătnicie, să se întâmple acest mare act de autobiruință şi de biruință totală şi de limpezire, de luminare... I-aş fi spus maestrului: „De-acum sunteți cu adevărat fericit... Şi permiteți-mi să mă consider şi eu fericit că am contribuit la aceasta...”

Pentru a doua oară, capul donnei Alba se înclină lovit şi se lăsă moale pe-un umăr. Revăd atitudinea ei de deunăzi, din iatacul turcesc, de şcolăriță pedepsită. Mai lipseşte ca o mişcare oarecare să-i ridice tivul rochiei şi să-i descopere genunchiul. M-aş arunca ca un nebun la picioarele ei şi i-aş cere iertare pentru vorbele mele nesăbuite. Ah, imaginea acestui genunchi, care înfrânsese în splendoare orice închipuire a lui anterioară! cum mă răscoleşte şi-acum, cum asmute în mine țipete deşucheate şi obscene: „Ce faci, ce faci, opreşte-te, gândeşte-te ce pierzi, gândeşte-te ce minuni ascund aceste sugestive veşminte...? într-un minut ele vor fi ale tale, toate aceste minuni...” Cel ce-mi strigă astfel mă smuceşte cu tărie de piept, îmi strânge zdravăn beregata, mă sufocă. Dar eu sunt mai tare, încăpățânarea mea e mai tare. Violul cugetului e infinit mai dulce decât o voluptate banală. Şi mie-mi place să storc până la ultima picătură orice fel de plăcere.

— Când v-am auzit glasul la telefon, am socotit asemenea, o clipă, că spovedania s-a produs şi că pot aştepta dintr-un moment într-altul vizita soțului dumneavoastră... Dar vai, glasul care are pentru mine intonații îngereşti nu-mi da nicio veste cu adevărat biblică... mă lăsa însă să bănuiesc că sugestia mea a rămas lipsită de tărie şi nădăjduiam, aşadar, că veți veni să-mi cereți ajutorul, să prindeți noi puteri din îmbărbătarea mea...

O clipă, în mijlocul acestei mărturisiri, ochii ei s-au ridicat în ochii mei, pentru a recădea apoi repede în direcția nesigură de până acum. Ce-a însemnat această privire? mă gândeam. Ea a părut, în mica ei clipită de existență, plină de-o altă lumină, fragedă, caldă, îmbucurată. Ş-apoi, deodată, grozav de înfricoşată de

acest tiranic joc al meu. Să-şi fi închipuit într-adevăr că vreau s-o chinui cu constrângerea de a-şi descoperi singură sufletul soţului său, de-a o umili astfel până-n ultima putinţă, de-a o sili, aci pe loc, la accente de teamă, la scrâşnete de rugă, de implorare. Figura ei s-a şi ridicat de ceară spre mine şi ochii s-au căscat în ţipătul mut al desperării. Dar e momentul să sparg şi această crustă din ce în ce mai îngroşată de teroare, e momentul să-i arăt adevărata şi marea mea putere.

— Poftiţi, doamnă, aveţi aci scrisorile dumneavoastră... Eu nu am dreptul să mai prelungesc o situaţie care ar putea să pară că împrumută un aer de siluire unui îndemn curat, pe care l-am emis pentru uşurarea voastră sufletească... pentru seninătatea conştiinţei dumneavoastră, pe care nu mi-o pot închipui întinată de niciun gând ascuns, şi pe care aş fi vrut-o limpede şi strălucitoare ca şi marea voastră frumuseţe exterioară...

Donna Alba şovăie, se apropie palidă, nesigură, în somn hipnotic. Am deschis capacul cutiei şi prietenos, pentru a-i desface sufletul din crunta încleştare de până acuma, am început să-i lămuresc că din nefericire nu-i aceasta cutia de artă veche italienească în care prinţul Tudor îşi ţinea comoara. Fratele lui o vânduse de teama mizeriei pe-un preţ important, iar aceasta de faţă, mai modestă, săpată cu vârf de briceag de-un condamnat artist, e găsită de mine, pentru a scăpa bietele scrisori din închisoarea nedemnă în care prinţul Preda le vârâse şi care era o cutie de tutun. Îi explicai că am ţinut să-i dau toate aceste amănunte, pentru că n-aş fi vrut în ruptul capului să-şi închipuie că mirosul de tutun care-a alungat parfumul iniţial provine din neglijenţa mea şi nici, mai cu seamă, a bietului prinţ Tudor.

Donna Alba nu stătu o clipă să contemple scrisorile şi nici să adulmece în ele fiorul greu al amintirilor. Ea se mulţumi doar să le îndrepte puţin, le apăsă cu latul palmei, parcă pentru a le face mai bine loc în cutie, şi închise capacul. Ah, divina posesiune a sufletului care alunga astfel orice emoţie străină, care anula memoria oricărei pasiuni şi posesiuni anterioare!

O clipă încercai să văd cum s-ar fi petrecut această predare materială, dacă aş fi cedat ispitei cele mai mici slăbiciuni. Cu ce lacrimi sau cu ce durere mută, care nu vrea să se dea în spectacol în faţa unui trecător intrus, cu ce joc de teatru ar fi primit ea, din mâinile mele brutale, aceste mărturisiri ale unui trecut „cu totul altfel, mai nobil, mai sfânt etc." Acum însă era atât de emoţionată donna Alba, şi atât de nesigură că totul nu e, poate, decât o punere în scenă, atât de grăbită să se convingă de adevăr, că nici nu băgă de seamă când blana, care rămăsese pe colţul biroului, alunecă pe luciul lemnului ca o imensă şopârlă şi se lăsă jos pe fotoliu. Ea-şi ridică numai geanta şi mănuşile şi porni spre ieşire, fără grabă, cu capul în pământ, fremătând de nesiguranţă, gata să se întoarcă pe loc la cel mai neînsemnat cuvânt, la un pornit de râs, la întoarcerea din parte-mi, fără nicio scădere, a totalului dispreţ cu care mă împroşcase.

O lăsai să ajungă la uşă şi-o strigai de-acolo cu intenţie.

— Donna Alba!

Se-ntoarse într-adevăr îndată, ca atinsă de un şfichi de flacără.

— Aţi uitat blana...

Şi revenii înapoi din mijlocul odăii, până unde mă luasem, socotit, după dânsa, pentru a o găsi şi a i-o aduce. Când fusei lângă ea, mă întrebă slab, forțându-se parcă să i se audă cuvintele, dar cu un uşor surâs de plăcere.

— Donna Alba?

Nu erau această mică şi sfioasă întrebare şi acest zâmbet de plăcere semnul izbânzii care începea să se definească? îi lămurii cu aceeaşi dârză îndărătnicie de până acum, pe când îi petreceam blana pe după grumaz:"

— Donna Alba e personajul care mi-a răsărit în suflet, atunci, demult, sunt unsprezece ani aproape, când ați trecut pe lângă mine pentru întâia oară... De atunci a rămas în visurile şi aspirațiile mele ca un prototip, ca o existență suprareală spre care trebuie să tinzi, fiind condamnat a n-o ajunge niciodată... De aceea, orice pată persistând pe această strălucire de soare a gândului meu m-ar durea cumplit, mi-ar întuneca umila mea existență, mi-ar goli cerul de zei... de zeul suprem...

Petrecându-i fularul îmblănit, donna Alba se lăsase uşor pe spate pentru a-l primi din mâinile mele. Omoplatul ei se lipi astfel câteva clipe de pieptul meu şi brațul meu îi acoperi în treacăt brațul. Ascultă zâmbitoare cuvintele mele şi scurtele noastre atingeri n-o făcură să tresară... dimpotrivă, în cabrarea asta voită, puțin exagerată, ea poate aştepta ca brațul meu să se închidă în sfârşit, să apese, să strângă... Era şi acum lumină de surâs pe fața donnei Alba, dar ce deosebire de culoare, de sens, de intenție... cu zâmbet răsplătitor şi suveran, suprareală existență îmi ridica în sfârşit osânda de-a nu-i putea ajunge sufletul niciodată... Dar eu trebuia să fiu înainte îndărătnic, înverşunat de îndărătnic, trebuia să merg cu încăpățânarea înainte, chiar până la reprimarea acestei luminoase schimbări a ei, un avânt irezistibil mă cotropise de-a o doborî cu desăvârşire, fără a-i atinge un singur fir de păr, de a-i smulge sufletul întreg din minunatu-i corp şi a-l opri pentru totdeauna cu mine aici, în patetica-mi singurătate.

Donna Alba se scutură ca dintr-o atitudine necuvenită, pe care ochi străini au surprins-o. Nu ştiu dacă a fost cumva înşelare, dar am avut impresia că, îndepărtându-se, umerii ei s-au ridicat întrebători... S-a întors spre mine puțin vexată şi cu un vag aer de rigiditate...

Iar pătimaşul meu sânge îmi zvâcnea acum turbat în urechi, pe care mi le umpleau până la asurzire, cumplitele lui insulte: „Imbecil, nemernic, zănatic, mai ai încă acest moment, înainte de a coborî prima treaptă... Înainte de a ajunge în mijlocul scărilor, înainte de a părăsi holul al doilea... deşucheat, imbecil, sinistru cretin... don Quichotte..."

Înainte de a deschide marea uşă a vestibulului, ea se întoarse spre mine şi-mi luă mâna, pe care mi-o strânse uşor. Mi-am lăsat liberă mâna între degetele ei, pentru că am avut impresia că ea vrea s-o ducă până la dreptul inimii. Ea, ea singură, fără niciun concurs al voinței mele, afară doar de această delăsare a mâinii în voia alei sale. Strigătul meu de izbândă sta gata în pragul buzelor şi fericirea de-a o înălța ca pe un fulg sta gata în pragul cugetului meu. Dar mâna se opri la mijlocul drumului. Ea mi-o strânse acum ceva mai tare şi mi-o scutură prietenos. Şi-mi spuse:

— Ai fost un brav om şi cu adevărat un cavaler. Îți mulțumesc.

I-am sărutat mâna cu adânc respect şi am deschis larg uşa, închinându-mă profund, pentru că eram acum un brav cavaler recunoscut. Am câştigat sau nu partida?

Pasul ei răsuna pe mozaicul din curte, se auzi portița de la stradă. Sângele îmi vâjâia în urechi: „Imbecil, imbecil... don Quichotte... ai pierdut totul, don Quichotte... mori de vânt... nebunie... don Quichotte de pe Cerna...”

Şi şuvoaiele lui mă înşfăcară deodată, sălbatice, duşmane, pedepsitoare...

E într-adevăr cumplită pedeapsa sângelui în nopțile albe. Toți cei care s-au găsit aproape, la un singur pas numai de-un atât de scump noroc şi l-au lăsat să scape din sfială, din neînțelegeri, din stângăcie, ştiu bine ce însemnează torturile de apoi ale acestui padişah al vieții. Dar când sorocul zbuciumului se împlinea spre năvala, care începuse acum mai din vreme, a zorilor, îmi vedeam sufletul liniştit şi clar până-n adâncul fundurilor lui, ca un crâng verde după o furtună. Nu pierdusem nimic, cântau atunci dimpotrivă toate păsările acelea zgomotoase din crâng: într-un imn de triumf, ele proslăveau chipul cum mă purtasem. Nu mă uitam nerăbdător la telefon şi nu tresăream când altcineva se găsea să mă cheme: marea mea faptă, pentru a fi şi mai în adânc cuprinsă de sufletul şi mintea donnei Alba, pretindea timp şi perspectivă. Dar nici eu nu trebuia să aştept, împăcat în mine, roadele de ani care nu mai aveau să întârzie. Înțelesei şi acceptai că trebuie să mă zbat puțin, să mă găsesc necontenit în preajma maestrului, să-i prezint întruna mărturia prieteniei şi admirației mele, să-i primesc pe-a lui, să-l mai frecventez şi să mă grăbesc a răspunde cu bucurie şi încântare, când poftirile la masă se vor repeta. Şi, într-adevăr, maestrul mă rugă să trec pe la biroul lui în două din serile care urmară: trebuia să studiem acolo două afaceri importante, pe care el ținea să le continuăm tot împreună, cu toate că nu erau din cele la care el se zorise să renunțe, cerându-mi-le mie, dimpotrivă îl interesau în gradul cel mai înalt din punct de vedere juridic. Într-a doua seară, după ce terminarăm, el mă rugă să zăbovesc o clipă, ieşi şi reveni după puțin, pentru a mă pofti la masă. Mă simții copleşit de emoție, deşi, în clipa când îmi ceruse să întârzii, pricepusem despre ce poate fi vorba. Donna Alba se arătă din cale-afară de amabilă cu mine de data asta. Pot spune c-a fost de-a dreptul încântătoare, însuşi maestrul părea dispus că soția sa participă şi cu sufletul la onorurile cu care el se grăbea în tot minutul să mă încarce. Donna Alba, ea singură, mă întrebă cea dintâi ce-am citit în ultima vreme şi cum mă simt ca avocat de sine stătător. Se interesă de cartierul în care mi-era situată casa, cartier despre care ea aflase, în genere, lucruri foarte bune, şi chiar îl văzuse în treacăt, dar vrea să ştie şi de la mine dacă sunt mulțumit. Spuneți, dacă nu mă puteam socoti cel mai fericit om din lume, după astfel de întrebări ticluite parcă anume?

Dar de ce „parcă”! Drace, poate pentru că din când în când donna Alba rămânea cu ochii adânciți în aer? Asta-i acum!

— Într-adevăr, ea se uită astfel pe sine uneori, cu gândurile aiurea, dar poate aci sta şi mai mult dovada că ea e frământată de gânduri grele, cu al căror început plecase din casa mea. Asta trebuia să mă bucure şi mai mult şi chiar mă simțeam de bună seamă infinit mai fericit decât în clipele anterioare, când după aceste momente ea se îndrepta spre mine cu şi mai multă drăgălăşenie, cu şi mai

mult farmec. În iatacul turcesc, unde ne mutarăm din nou apoi, conversația, care nu se întoarse câtuşi de puțin asupra subiectului de vorbă de deunăzi (şi eu găsii de ales tact să nu o împing într-acolo, ba chiar s-o îndepărtez cât pot de o atare direcție, în cazul când maestrul ar pune-o iar pe tapet, tocmai pentru a învedera că nu vreau să precupețesc prin nimic gestul ce făcusem), fu negrăit de plăcută şi apropiată. Doar mişcările acum mai degajate, însă astfel nemăsurat mai amețitoare, ale donnei Alba, pe sofaua şi-n decorul turcesc, fură pricini de revolte surde ale mocnitului şi nemulțumitului meu sânge, pe care-l potolisem zilnic până acum cu apoteoza succesului meu sufletesc. El se încăpățâna să aştepte adevărata apoteoză în mulțumirea lui şi nu a sufletului şi, de aceea, ori de câte ori genunchiul ei se reliefa mai acut prin poala rochiei, ori mătasea cu aspect de picior gol a ciorapului se detaşa ceva mai mult de sub negrul stofei, răsuna până în urechile mele clocotul lui sălbatic. Evident, nimic deosebit, nicio mişcare anume pentru mine, pentru îmboldirea ochilor şi a dorințelor mele; aceasta cred că am observat-o cu limpede luare-aminte şi-am alungat regretul care mă încerca uneori, când trebuia să-mi schimb în această privință, la lumina de var incandescent a rațiunii critice, vreo părere falsă ce-mi făceam câteodată, însă gândul meu rece şi calm, gândul meu olimpian, pe care nu puteau să-l atingă talazurile de sânge, mă asigura că nu poate fi altfel, după întrevederea noastră misterioasă. Femeia aceasta divină putuse afla atunci, şi reflecta adânc mai pe urmă, că drumul până la mine duce printr-un ocol de cleştar, cu văzduh de puritate polară, ceea ce evident asmuțea acum şi mai înverşunat curiozitatea şi sufletul ei într-acolo, însă, înaintând cu cea mai atentă scrutare, printre stâncile ascuțite de gheață. Tot ce putui face ca s-o ajut pe acest drum nou şi nu prea obişnuit femeilor, dar dorit sălbatic când le laşi numai să-l întrezărească, fu ca ochii mei s-o umple de fericirea lor, de-a o vedea senină şi mulțumită.

Beție a beților! Triumf al gândului asupra licorii negre şi roşii din vine, în care zac gigantele păduri ale veacurilor în zăcămintele de petrol, toate haitele sălbatice ale trecutului, toate urletele de fiară, toată spaima dinților ascuțiți şi a coarnelor fioroase şi toată elasticitatea panterelor!? N-ați văzut când curge sânge, cum licăresc în fiecare picătură ochii monştrilor din fundul oceanelor de timp? Dar ce-au a face toate astea cu telefonul pe care mi l-a dat chiar azi-dimineață, în zorii zilei, donna Alba, în prima zi a plecării soțului ei? Ea ştia că la ora asta, prea matinală, eu sunt încă sus, în încăperile de sus, în care am primit-o, sunt poate încă în pat, îngânându-mi visurile, care o văd numai pe dânsa, cu programul banal dar nevoit al zilei ce vine. Nu ştiu de ce această ascultare în pijama a glasului ei, această poruncă a nerăbdării ei de a mă lăsa îmbătat de argintul glasului ei într-o ținută sumară, mi se pare atât de prietenoasă, de familiară, îmi dă impresia vestirii obişnuite a unei ore de pasiune şi de potolire, într-o iubire în care s-a consumat orice preliminariu. Mi-a anunțat scurt venirea ei după-amiază şi numai atât, după un bună-dimineața cu un răsunet de frăgezimea unui buchet de trandafiri albi; la rându-mi, am văzut-o atunci pe dânsa într-o minunată pijama de mătase, cu picioarele goale în pantofii de casă, şi căldura somnului încă nealungat deplin din sânge m-a moleşit ca puterea unei băuturi prea tari în plinul dimineții. Aceasta e prima strângere a gândului nostru, prima îmbrățişare a sufletelor noastre, mi-am

zis, şi în ziua aceea de fericire am comis o mie şi una de nebunii; am făcut glume chiar şi-n greaua pledoarie de după-amiază, care vream să se termine cât mai repede cu putință.

Şi ea a venit. Era acum tot în taior, dar de un gri mai deschis, tot cu trotteur-i, însă de piele de şarpe, şi bluza era mai gălbuie, ca petala de trandafir (pentru mine era azi ziua trandafirilor), blana era parcă aceeaşi, iar în cap avea un fetru cenuşiu, potrivit altfel, dar de format aproape bărbătesc. Ea urcă acum, fără să mai aştepte la tot pasul indicații de la mine, numai când fu să pornească de la intrare, privi o clipă spre uşa acum deschisă a biroului şi mă consultă cu ochii. Pentru că-i răspunsei cu o uşoară mirare sub frunte, înainta, fără să mai privească în dreapta ori în stânga; uşile i le deschideam eu şi-mi exprimam, galant, mulțumirea că ea-mi cunoaşte aşa de bine modesta mea locuință. Ea se mulțumea să-mi răspundă doar cu un zâmbet de simpatie, de prietenie.

Sus îşi luă locul ştiut, pe fotoliul ce-mi venea în dreapta, când eu mă aşezam înapoia micului birou.

Acum nu-şi mai încheie mănuşile, le scoase pur şi simplu, apoi se lăsă într-un cot pe colțul consolei, cu două degete spre frunte. Aceasta pentru a-mi face o mică introducere discretă — deşi nu eram în pericol să fim auziți de nimeni — prin care îşi arăta jena de a fi nevoită să-mi pretindă întrevederi atât de nepotrivite cu programul meu. Era minunat de bun acest pretext al convorbirii noastre de astăzi, al celei de-a doua a noastre convorbiri particulare. Cum? protestai cu o tot mai caldă elocință, pe măsură ce vedeam că-i place mai mult, cum? când, fără ştirea ei, de ani de zile, de zece ani de zile, din imbold propriu, cu avânt nemăsurat, m-am zbătut pentru liniştea, pentru libertatea ei, şi tocmai acum, când subterana mea trudă a dat de lumina țelului sfânt, căruia mi-am dedicat tinerețea, acum ea poate să mă întrebe astfel? Dimpotrivă, timpul meu este al ei; ea poate să dispună de el cum va vrea. Ea e zeița şi norocul meu şi ea trebuie să-mi poruncească orice doreşte; Doamne, dacă ar mai exista încă o pâclă ascunsă pe zarea vieții ei, ce fericit aş fi (îmi cerui iertare pentru această necugetată dorință) dacă aş primi îngăduința-i să-mi pun din nou zelul şi credința mea în lucru, de astă dată sub binecuvântarea ei, sub ochii ei, care mi-ar da la tot pasul puteri drăceşti...

Ea-şi lăsase mâna de la frunte, ascultându-mă, şi o întinsese pe masă în direcția mea; cealaltă era sprijinită de brațul fotoliului. Mă privea cu atâta lumină în ochi, cu atâta surprindere, cu atâta fericire, ca-n fața unei descoperiri într-adevăr mari, aproape mistice. Dar tocmai pentru ca puritatea devotamentului meu să rămână deplină, eu îmi înfrângeam înainte atacurile de răzvrătire ale acestui sânge prea înnebunit de mirosul semenului său apropiat, pentru a nu scăpa nici cea mai neînsemnată aluzie de pătimaşă dorință, nici cel mai mic gest de nemaiînfrânată poftă. Dar mă rugam cald zeilor care au făcut acest trup sfânt ca gestul apropierii omeneşti să vie de la ea.

Şi mâna ei se întinse şi-mi apăsă mâna mea. Şi-atunci înțelesei şi binecuvântai zeii care au lăsat haină de trup sufletului nostru.

Dar donna Alba îmi spuse strângându-mi mâna:

— Îți mulțumesc, scumpul meu prieten. Într-adevăr, această nobilă dezinteresare, această afecțiune atât de pură şi nemaiîntâlnită pentru sufletul meu,

care poate nici n-o merită, mă copleşeşte. Graţie dumitale au început astfel să mi se deschidă în minte unele căi ale sufletului, despre care ne-au adus multă mărturie glasurile trecutului, dar pentru care noi, oamenii vremurilor acestora, nu aveam înţelegere. Astfel am putut gândi adânc, după întrevederea noastră, la care mi-am impus să-ţi mărturisesc, am venit condusă de gânduri de care mi-e ruşine. M-a ars atât de cumplit flacăra ruşinii, dacă mi-e permis să fac această banală figură de cuvânt, pentru că în sfera în care m-ai ridicat, însăşi formele expresiei simt nevoia primenirii, încât nu puteam rezista nevoii de a te revedea din nou şi de a-ţi cere iertare.

Uimirea cea mai grozavă nu-mi cuprinsese încă sufletul în întregime. Foarte atent la fiecare cuvânt, credeam că desprind din glasul ei, cu toată aparenţa de transfigurare a feţii, o subtilă ironie, şi un răspuns teribil la purtarea şi la cuvintele mele, când m-a vizitat deunăzi. Dar mărturisirea ei curse mai departe:

— Până la sfârşitul convorbirii noastre, mintea mea neînţelegătoare a crezut că-mi ofereai astfel o mică glumă nu lipsită de un abil şi drăguţ tact, pentru a pedepsi cu drept cuvânt dispoziţia mea cam facilă într-o împrejurare care nu merita desigur să fie tratată aşa uşor. Dar revenită la mine, în singurătatea casei mele, am pătruns mai adânc vorbele şi purtarea dumitale... şi mi-am examinat cu atenţie viaţa mea...

Aci mâna ei strânse iarăşi mâna mea şi fu de ajuns atâta ca să înţeleg că femeia aceasta se răzbuna sângeros. Milioanele de globule care se strânseseră lângă epiderma mâinii mele priveau agitate la milioanele de globule care stau şi persiflau, ca după nişte gratii, adăpostite de epiderma dulce şi caldă a palmei ei. Iar globulele sângelui meu se frământau de ciudă, de oroare, de furie neputincioasă, împotriva acestor globule femeieşti — mai isteţe, mai şăgalnice şi mai asmuţitoare — clocotind surd şi ameninţător, că nu le las slobodă năvala. O încordare a degetelor mele, o întoarcere din scurt, pe loc, a mâinii, o strângere sălbatică a degetelor lunguieţe şi a unghiilor trandafirii, şi războiul ar fi fost declarat...

— Viaţa mea, continuă donna Alba, a fost într-adevăr minată de-o minciună gravă, a fost compromisă, stricată de această minciună, în cei mai frumoşi ani ai mei. Graţie dumitale, eu am descoperit această grozavă minciună... graţie dumitale obrazul meu a putut roşi că timp de atâţia ani eu am trăit cu soţul meu, i-am primit îmbrăţişările, i-am ascultat gândurile lui sincere şi bune, minţindu-l cu cea mai netulburată convingere, cu cel mai josnic avânt... Nu pot să-ţi descriu în ce culori mi-am descoperit acest nefericit suflet al meu în faţa oglinzii vieţii mele, care eşti dumneata... Vreau să-ţi mărturisesc, nu pot să-ţi exprim tare aceste impresii, pentru că dumneata eşti o oglindă conştientă şi ai înregistrat totul la timpul său... Nu ştiu cum pot să-ţi vorbesc astfel, fără să-mi acopăr ochii în faţa dumitale...

Boscorodii ceva incomprehensibil, pentru că aş fi vrut să izbucnesc în protestări vehemente, dacă aş fi putut găsi măcar un cuvânt cu care să pot începe, dar ea mă opri cu un gest al mâinii celeilalte. Cu cea pe care mi-o dase de la început mă strângea în acest moment întocmai ca o amantă, care şi-ar deschide, în sfârşit, şi sufletul ei celui ce i l-a pus pe-al lui de mult la picioare...

— Vreau să scap de această strânsoare, gemu donna Alba, strângându-mă cu înverşunare, vreau să scap de această minciună sordidă, care-mi apasă până la

asfixie conştiința. Vreau să-i mărturisesc totul, vreau să-i dau lui scrisorile, pentru a face întocmai cum mi-ai deschis mintea, scumpule prieten, vreau să-i explic totul, totul. Şi cum sunt slabă, mă simt grozav de slabă şi laşă, recurg iarăşi, umilită şi mică, la ajutorul dumitale, îți invoc acest ajutor, pe care nu ştiu cum să-ți fiu de recunoscătoare, când mi-afirmi că regreți că nu mai ți se oferă vreun prilej să mi-l poți da... aşa cum ai dori dumneata...

Iată-l, prilejul de a mă ajuta... ți-l ofer... Dumneata... te rog, te implor... du-i dumneata scrisorile...

Pauză... Stupoare. Pustiu de gând. La răsărit, la apus, la miazănoapte şi la miazăzi, deşert necurmat, neted. Doar mâna ei care strânge năprasnic mai trăieşte singură, dar cu o intensitate de negrăit, în oceanul sterp de nisip.

— I-am scris totul... i-am povestit totul... reluă ea după un adânc oftat, i-am mărturisit, aşa cum m-am priceput, mobilul interior, care m-a îndemnat să mă descopăr în sfârşit... Nu avea teamă, nu i-am pomenit un cuvânt de dumneata. Dumneata nu vei fi decât un simplu transmițător... Nu pot, ai făcut prea mult pentru mine, ca să-ți ofer un rol prea greu, inacceptabil şi imposibil, socotind raporturile dumitale cu dânsul. M-am gândit un moment chiar să te scutesc de această neplăcere şi să chem în ajutor pe mama mea, care se află de câteva luni la o prietenă a ei, la Craiova... Însă mă temeam de opoziția şi de sfaturile ei... Nu, nu puteam să recurg la ajutorul ei... nu pot să recurg la ajutorul nimănui, căci ar fi să pierd iarăşi totul. Numai dumneata poți să mă ajuți, pentru că numai dumneata nu poți să-mi dai un sfat contrar, îmi închise ea gura care se întredeschise dornică de a curma odată această teribilă comedie, pentru că numai dumneata eşti singurul om din această lume care nu poate să-mi mai schimbe gândurile mele...

În pauza scurtă pe care o făcu acum, sărmanul de mine, erou al replicilor fulgerătoare din fața instanțelor, nu găsii nimic de rostit decât iarăşi un fel de muget uşor, înăbuşit în gât, ca de vițel, în vis.

— Serviciile cu care te rog deocamdată să-mi vii în ajutor, îşi sfârşi donna Alba cuvântul, cât mai rezumat, sunt acestea: să-mi scoți un paşaport şi să-mi obții viza pentru țările pe care le-am enumerat în această listă...

Ea-mi lăsă mâna pentru a căuta în poşetă...

— De asemeni, un bilet pentru Paris, în wagon-lits... ai aici banii trebuincioşi, îmi puse ea dinainte un plic. Soțul meu vine peste două zile, rămâne trei sau patru şi pleacă iarăşi. Atunci vreau să am totul gata. Eu voi veni la dumneata în ajunul plecării, îți voi readuce cutia cu vechile scrisori... de la... Tudor, şi separat scrisoarea prin care îi lămuresc totul. Dumneata nu va trebui să-i raportezi decât că, în ajunul plecării mele, am venit la dumneata la ora consultațiilor, ți-am dat cele ce doream să-i predai şi te-am rugat să-mi faci acest serviciu, fără a-ți da vreo indicație asupra celor cuprinse în anvelopă şi cutie... Şi acum, pentru că te-am ținut prea mult, scumpe prietene, te rog să mă ierți... eu mă duc, pentru că îmi rămân atâtea de pregătit... În privința scoaterii paşaportului şi a biletului de tren, te rog să fii cu atenție, pentru că el poate se va interesa cine m-a ajutat, şi n-aş vrea să vadă în dumneata ceva mai mult decât pur şi simplu pe transmițătorul unei corespondențe secrete. Te rog să mă ierți însă... Cum nu am avut la cine să mă adresez, ca să facă astfel încât să-mi obțină aceste acte fără risc,

m-am gândit tot la dibăcia agenților de care te-ai servit pentru a dejuca tertipurile prințului Preda, şi despre care el m-a lăsat să cred lucruri extraordinare. Întocmai ca atunci, te rog să procedezi şi acum şi te rog să nu mă laşi, scumpul, scumpul meu prieten...

Şi mâinile ei, de astă dată împreună, îmi strânseră cu atâta căldură şi desperare bietele mele degete, că nu putui decât să dau toate promisiunile cerute şi s-o însoțesc neputincios, spre marea stupefacție a milioanelor de globule, parcă acum coagulate, spre ieşire. Pe tot drumul, ea-mi ținu mâna într-a ei, ca la un frate, şi înainte de a ieşi mi-o scutură din nou cu toată puterea.

Din uşă îmi mai spuse:

— Astăzi i-am scris şi vărului meu Raoul că voi trece să-l vizitez la Bruxelles. E ocupat acolo cu o mare expoziție canină. E uimitor de inteligent băiatul ăsta; a avut succese atât de grozave cu câinii lui, încât mă vesteşte că aproape şi-a refăcut averea pe jumătate.

Am îndeplinit poruncile donnei Alba cu inima celui ce-şi cumpără singur coşciug şi găteli de moarte, însă fără nicio scrântire. Dar un gând straşnic, un pretext din cale-afară de puternic şi aparent obiectiv, pentru a opri totuşi, în ultimul moment, îmi luminase mintea cu două zile înainte de revenirea ei. Şi restul, toate formalitățile care mai rămăseseră de făcut, toate vizele înşirate de mâna ei scumpă pe însemnarea ce-mi lăsase - unica scrisoare ce aveam de la dânsa compusă anume pentru mine - le săvârşii şi le obținui nu numai cu grija şi discreția de până acuma, dar şi cu un avânt, cu o bucurie, cu o nerăbdare nemaipomenită, pentru ziua revederii noastre pe care până-n ajun o aşteptam cu fior şi cutremur. Pentru că găsisem ideea mântuitoare, ideea uimitoare, care, dezvoltată cu meşteşug, ca o pledoarie la tribunal — şi voi pune aci tot talentul, toată căldura puterii mele de convingere — avea s-o determine să renunțe la placarea ei, fără a avea aerul că eu sunt cel care țin s-o opresc. Ideea, gândul, pretextul ăsta diabolic va lucra pentru mine, şi ea ştie că sfaturile mele sunt ridicate pe cea mai sfântă dezinteresare, sunt însuflețite de cele mai sincere intenții. Ah, ideile acestea sfinte, ocolul acesta intelectual şi aventuros, planuri, răsplanuri şi acțiuni, care m-au dus aci atât de pe departe - dar cum? atât de sigur, atât de adânc, — m-au vârât ca o rădăcină în sufletul ei, încât trebuie acum să mă smulg cu putere, ca să mă poată considera din justul unghi de vedere ce-mi convine. Cât de departe mă simt şi în timp, dar şi în înălțime, de acel moment al rostogolirii dicționarelor din mâna... cât de mult se va fi flatat ea de această stângăcie, dar cât de ridicol trebuie să-i mai fi apărut eu... exact ca uimirea zgomotoasă a unei țărance, în fața unui aspect neaşteptat, care o face să bată din mâini prosteşte, să emită sunete guturale şi incomprehensibile, care ridica în aceeaşi măsură obiectul admirat, pe cât se înfundă mai mult în simplicitate şi caraghioslâc. Şi la serbarea de la Liric mai avusesem naivitatea să-i amintesc această ridicolă stângăcie, pe care creşterea puterii-mi de mai târziu, cine ştie de când, o obligase să o scoată singură din memorie! Apoi, în sfârşit, îndrăzneala aceea fără margini, pentru că la început fără un plan bine determinat, de a pătrunde în casa ei şi de a mă prezenta maestrului; Doamne, parcă fu ieri prima mea aşteptare în biroul marelui avocat, alături de domnul Sava, tatăl Anişoarei, şi de boier Gile, despre care am auzit mai apoi că

murise de căldură, pentru că plecase din cale-afară de încotoşmănat într-o prea călduroasă zi de vară! Noroc că dreapta raţiune, cumpătul just, chibzuiala adâncă m-au pus apoi pe drumul cel bun, încet, dar sigur. Ce-ar fi fost, oare, ce-ar fi putut ieşi din asta, dacă aş fi lăsat din lanţ primele mele gânduri: să mă înfig dinaintea mersului ei regesc ca un paloş de dârzenie şi să-i dau pe faţă, cu orice risc, arşiţa adorării, care nu-mi mai încăpea în suflet. Şi această teribilă îndrăzneală sub acoperământul fiului de încruntaţi voievozi, Georges Radu Şerban.

O clipă numai puterea născocirilor m-a năucit şi pe mine; le-am dat drumul prea departe, prea fără cernere prin calculul sever al unei juste dozări; de aceea donna Alba e în prezent, graţie unei neatente exagerări, victima puterii mele de concepţie, după cum, în chip firesc, sunt gata să devin eu însumi, prin plecarea ei, propria mea victimă. Şi iată, în ultimul moment, gândul măreţ, gândul cel sfânt îmi vine iar în ajutor; vine să se integreze de minune în angrenajul imensei complicaţii, pe care am desăvârşit-o cu purtarea mea de deunăzi, restabilind-o la justa ei valoare în sufletu-mi, uluit el însuşi de această negândită şi considerabilă întorsătură. Gândul miraculos, care operează ca un adevărat făcător de minuni, el te scuteşte în chipul cel mai elegant cu putinţă de caraghioasa şi melodramatica postură a prosternării în faţa zeului adorat, el zguduie pe acest zeu, îl face să se desprindă singur de pe soclul în care s-a pietrificat şi ţi-l aduce umilit la rădăcina soclului tău. Din adorator simplu, anonim, poate chiar blestemat şi alungat, gândul ocolit, tactic, te ridică pe tine la rangul de zeu... Puternic şi temut. In cel mai rău caz, cel ce vine întinzând mâna la cel ce aşteaptă, ca de la egal la egal.

Cam astfel de deşucheate şi copilăreşti reflecţii mă cutreierau, se alungau, se împreunau, se zbăteau către un sens unic în creierul meu, până-n clipa venirii donnei Alba. Asta s-a întâmplat cu două zile înainte de data ce-şi fixase pentru plecare. Maestrul părăsise oraşul imediat după-prânz şi-avea de gând să lipsească cinci zile. Mă înţelesesem cu donna Anna ca ea să mă anunţe îndată de plecare, pentru a mă îngriji de viza biletului de călătorie şi de reţinerea cabinei în vagonul cu paturi. A doua zi apoi, ea trebuia să vie în persoană să le ridice, împreună cu paşaportul, pentru a putea să plece într-a treia.

Şi lucrurile începură să se petreacă întocmai. Când revenii de la palat, jupâneasa mă înştiinţa că doamna Donna (aşa era înţelegerea: în corespondenţa noastră telefonică precum şi în cea viitoare, care avea să aibă loc prin poştă, după plecarea ei, ea nu trebuia să fie decât d-na A. Donna) îmi dădea de veste că „peste două zile e procesul şi că să mă îngrijesc de acte. Mâine vine să mă consulte." La rându-mi dădui atunci telefonic dispoziţii agenţiei respective şi cerui ca totul să fie gata până mâine dimineaţa la nouă, când mă voi duce să-mi iau biletele şi să achit suma ce mi se calcula. Nu sfârşii bine această convorbire, că telefonul mă chemă iarăşi: de astă dată eră chiar donna Alba, care vrea să se intereseze dacă revenisem şi dacă am fost pus în curent cu ce încredinţase jupânesei. Îi înşirai tot ce făcusem şi tot ce mai rămânea de făcut şi, spre imensa-mi surprindere, ea mă întrebă dacă pot s-o primesc chiar acum pentru a-mi mulţumi personal. Pleca peste câteva minute şi urma să fie încoace în mai puţin de o jumătate de oră; avusei tot timpul să expediez jupânesei, căreia îi dădui ordinul expres (ca şi la prima vizită a donnei Alba), să nu apară până nu voi suna-o în mod anume — nici jos, nici sus, nici în

față — nici ea, nici bărbatul ei, care îndeplinea misiunea de şofer şi oarecum intendent, nici bucătăreasa, oricine şi oricât s-ar suna la intrare şi oriunde, altfel decât cum potrivirăm să fie semnalul meu special, singurul care avea să le redeschidă accesul înăuntru.

Vestirea acestei veniri neaşteptate îmi pusese zdravăn sângele în mişcare şi mă simțeam stăpânit de-un trac considerabil: de masivitatea argumentelor mele, de tactica în care de altminteri mă ştiam neîntrecut a dozării lor, a ordinii şi rapidității lor de succesiune şi de căldura tonului cu care aveam să susțin cea mai de seamă încercare a vieții mele, depindea toată soarta mea. Cu atât mai bine că lucrurile se vor petrece cu o zi mai înainte; dorința donnei Alba de a mă vizita şi acum era un semn bun, pentru că arăta şi la ea o dispoziție de apropiere; de bună seamă reflectase că pentru atât cât făcusem pentru dânsa meritam mai multă atenție din parte-i, ori poate găsea cu drept cuvânt că pentru o chibzuială mai amănunțită şi mai în linişte a ceea ce ne mai rămânea de făcut era nevoie de mai multă vreme de stat împreună, şi încă împărțită în două de-un larg răstimp de reflecție. Poate în sufletul ei descoperise în cele din urmă un gol, o şovăială, o mică neîncredere în prea largu-i şi subitu-i plan, poate venea să găsească la mine încurajare şi avânt; foarte bine, foarte bine, minunat de bine, n-avea decât să poftească şi avea să vadă ea cât avânt aveam de astă dată să-i insuflu! însă atenție, tactica mea trebuia să rămână intactă, seriozitatea, gravitatea mea şi-ndeosebi aerul acela de obiectivitate, de dezinteresare, care-mi câştigase până la orbire încrederea ei, trebuia să nu sufere nici cea mai neînsemnată clintire, să nu dea nici cel mai părelnic semn că la mijloc nu-i decât o farsă îndrăzneață şi perfidă, că în dosul paravanului scrobit şi prefăcut nu bântuie decât cea mai puternică şi mai sălbatică patimă omenească. Minutele treceau repezi şi tracul era pe sfârşite; simțeam cum sângele mi se umple de mirosul bătăliei apropiate; cugetul mi se libera de îndoieli, de nesiguranțe şi laşități, făcea loc de liberă mişcare spontaneității, care aştepta cu încredere şi nerăbdare în dosul perdelei subconştiente. Venirea donnei Alba în ziua asta îmi ridicase de pe suflet povara îngrozitoare a 24 de ore de nelinişte, de zbucium, de teamă, de groaza nesiguranței.

Planul meu era simplu şi clar. Argument: voiajul, aşa cum îl plănuise ea, avea să fie extrem de costisitor. In sfârşit, asta nu putea să însemne prea mare lucru, dacă maestrul se hotăra mai repede într-un fel sau într-altul. Dar ce se întâmpla dacă, rănit de moarte, de revelația ce eu aveam să-i aduc şi de evadarea ei laşă, pe de altă parte chinuit de dragostea ce de bună seamă i-o păstra intactă, caracterul lui puternic şi lucid avea să înoate multă vreme în nehotărâre? Ce se întâmpla dacă rezoluția lui, verdictul lui, pedeapsa pe care avea să i-o infligă consta tocmai în această amânare a dezlegării, în această aşteptare, ca ea, biruită de tăcerea lui, de puterea lui de a nu se rosti nici într-un fel, de spectrul sinistru al mizeriei, care se făcea tot mai palpabil cu trecerea lunilor, să se reîntoarcă înfrântă, zdrobită, pentru a cere iertarea, umilită şi sfâşiată. Şi cine putea şti dacă o va aştepta atunci îndurarea celui cu suflet rănit de moarte; cine putea şti dacă acest urmaş de expeditivi tăietori de capete mai putea găsi în golul dinlăuntru-i cât de slabă putere pentru a rezista instinctului răscolit de răzbunare. Fatal, la întoarcere, în urma prelungitei şi nepătrunsei lui tăceri, ea trebuia să-şi găsească un prea

ascuns refugiu, pentru a sonda atmosfera, pentru a încerca de departe, pentru a-şi face curaj! Se poate închipui uşor ce efecte sublime putea scoate un avocat de talia mea din această succesiune gradată de tragice perspective! Ce ajutor îi mai rămânea ei în străinătate? Succesele la expozițiile canine ale vărului Raoul? Haida-de! Se poate închipui uşor ce efecte de sarcasm putea iarăşi găsi un meşter vorbitor ca mine în această unică resursă a speranței, pentru a spulbera definitiv în ridicol toată pulberea ce-ar mai fi rămas din firavele ei planuri, trecute pe sub masivitatea argumentației mele Ergo (şi aici se înălța, pe ruina hotărârii ei, eşafodajul deocamdată fragil, pentru că țesut din cel mai cald şi mai sfios vis, a ceea ce puneam în loc, în sufletul ei golit câteva clipe de orice nădejde): biletul de drum să fie scos, formalitățile paşaportului îndeplinite până la una, iluzia plecării să fiere dată în întregime, însă donna Alba să rămână în țară. Corespondența să-i fie trimisă la Paris, poste-restante, de unde prințul Raoul sau unul din corespondenții mei acolo, la care aveam să reflectez, o va expedia înapoi încoace. Însă unde anume în țară putea să-şi găsească adăpost donna Alba, în tot acest răstimp a cărui durată era problematică? E limpede că la niciuna din moşiile prințului Georges, nici chiar cele pe care i le dăruise ei. Nici la vreo prietenă ca Anişoara Sava şi nici la vreo prietenă a familiei, ca acea de la Craiova, unde se afla doamna Esmaralda acum. Pentru că nimeni, nici Anişoara, nici doamna Esmaralda, nu trebuia să afle tot timpul acestei neînțelese aventuri de locul anume al ascunzişului donnei Alba: iluzia aflării sale în străinătate trebuia păstrată şi față de ele prin acelaşi sistem de corespondență plăsmuit de mine, de astă dată în sens invers.

Şi-atunci, atunci? Care rămânea unica persoană, de a cărei credință donna Alba nu se putea îndoi nici măcar cu un fir de gând, unica persoană ce nu avea să încerce — odată ce s-a legătuit astfel, nici prin cea mai neînsemnată aluzie, prin cel mai de neobservat semn al figurii - s-o abată din drumul ei, să-i presare neîncredere în țelul voinței sale? Care? Cine? Donnei Alba nu-i rămânea decât să pronunțe singură numele acestei persoane.

Aici, tot etajul acesta avea să rămână al ei, al doamnei A. Donna (pentru servitori şi pentru orişicine alții), nimeni nu va mai avea îngăduire să urce treptele scării care duc aici, nici chiar plecata şi supusa mea persoană, fără chemarea ei. Ea va fi aci ca la dânsa şi de nimic nu va avea să se îngrijească, în tot timpul acestei scurte sau îndelungi aşteptări, aşa cum zarurile lui Dumnezeu vor hotărî şi cum se va lumina capul maestrului, neîntrecut în logica de bară, Georges, totuşi fiul mândrilor, aprigilor şi încăpățânaților vlăstari ai voievodului Radu Şerban. Dar ea va sta aci, va locui aci, sub acoperământul meu şi-n fiecare dimineață eu voi şti şi mă voi gândi că ea este acolo, deasupra mea, în etajul suprapus existenței mele zilnice, aşa cum cerul este suprapus vieții noastre pământeşti.

Şi fermecat eu însumi de acest nou şi elegant ocol al pasiunii mele, spre divinu-i țel, mă năpustii în goană nebună pe scări, căci de afară mă chema, subțire şi uşor prelungit, apelul dulce al degetului ei pe butonul clopoțelului electric.

Donna Alba a suit şi-acum singură, cu pas sprinten şi grăbit, treptele scării mele, cu o familiaritate care-mi da fiori şi-mi umplea sufletul de funigeii celor mai dulci speranțe. Pentru că azi era cald, ieşise în rochie, o rochie neagră, mată şi uşor pufoasă, care-i juca pe corp în acest repede urcuş, ca țesătura celui mai subtil

elastic. Tot negrul ăsta mat, despre care învățații spun că e închis oricărei culori şi oricărei lumini, era atât de elastic, se lipea atât de cald de orice mişcare, încât toată teoria savantă cădea de la sine: negrul ăsta era transparent, şi donna Alba mergea goală, gonea goală, spre dormitorul meu.

Cu gândul într-aripat de măiestria rară a alcătuirii ei, după ce am dat din nou raport a ceea ce aranjasem cu agenția de voiaj, îmi cerui permisiunea ca să fac unele observații asuprarezoluției acesteia de plecare, ce părea să-i dea multă însufleţire şi dârdoră de acțiune. Donna Alba încuviință puțin mirată şi atunci dădui numaidecât drum elanului meu. Obişnuința de a avea succes în vorbire mă făcuse de mai multă vreme să nu-mi mai dau seama de el, decât prin efectul pe care-l făcea asupra ascultătorilor, şi care venind automat nu-mi mai făcea, evident, nici el, nicio impresie. Rareori, câte o formă nouă de exprimare sau de îndrăzneață săritură pe piscuri ameţitoare de logică mă făcea să mai mă aud, în sensul estetic al cuvântului, şi să mă contemplu ca într-o oglindă, în gândul meu, ca un Narcis al rațiunii pure. Dar acum fusei nevoit să mă aud tot timpul şi să mă impresionez eu însumi de patetismul meu. Mai ales când atinsei coarda care trebuia să vibreze cu o finețe şi o eleganță nespusă, fără a-şi pierde cu nimic din intensitatea tragică a perspectivei de decădere ce putea să aştepte istorica familie Ypsilant, eu cred că atinsei culmi de rară artă şi sunt sigur că dacă s-ar fi nimerit aci să mă aprecieze austerul meu maestru nu s-ar fi putut stăpâni să nu mă sărute. Javrele de rasă ale prințului Raoul întunecară şi mai mult clarobscurul acestui sumbru tablou tocmai prin nota lor strident-hazlie, deşi abordată de mine cu prea strânsă cumpătare, şi dădu sfârşitului aspectul unui final de Edgar Poe.

Donna Alba mă ascultă cu mult interes, dar putui observa că interesul acesta se referea mai degrabă la talentul cu care-i vorbeam, decât la oracolul înfricoşător căruia îi dam glas. La urmă, evident, izbutii s-o emoționez de-a binelea şi credeam că i-am înfrânt radical entuziasmul, mai ales că rămase mai mult timp, după ce terminai, cu privirile în nehotărât, când deodată se reîntoarse spre mine bucuroasă, dar pătrunsă în acelaşi timp şi de-o uşoară sfiiciune şi-mi spuse:

— Nu ştiu cum să mă felicit că am izbutit să-mi câştig, fără să-mi dau seama, un aliat şi-un prieten de atât de mare talent.

Îmi căută miezul ochilor cu miezul ochilor ei, iar când tocmai exultam mai intens, pregătindu-mă să-i explic în ce chip anume m-a putut câştiga — nu aliat, dar rob — donna Alba reluă cuvântul, amuțindu-mă şi precipitându-mă din vârful înălțimilor pe care le cucerisem în fundul celei mai sinistre şi mai lipsite de ieşire văgăuni prin destăinuirea ce-mi făcu.

Mai întâi ținu să mă încredințeze: şi dacă lucrurile s-ar fi petrecut exact cum le văd eu, pornind de la premisele de la care pornesc eu, încă nu ar fi făcut ea primul pas către soțul ei, orice-ar fi fost să se întâmple. (O, cum m-a străbătut, ca o suliță de foc, acest „orice-ar fi fost să se întâmple”, înțeles în câte şi-n cât de felurite forme.) Dimpotrivă, l-ar fi aşteptat ea pe dânsul, dacă el convenea la (aci donna Alba prelungi vocala terminativă, probabil încercând să evite cuvântul „iertare”)... Împăcare, era rolul lui să vie, s-o caute, să-i întindă ramura „absolvirii” - şi numai aşa l-ar fi însoțit înapoi.

Dar era inutil să se mai oprească şi să cerceteze asupra unor astfel de posibilități, decurgând dintr-o situație care nu era cea adevărată.

Pentru că situația adevărată se întâmpla să fie aceasta:

Donna Alba nu se afla atât de săracă precum credeam, nici nu era deloc săracă, ba chiar era cât se poate de bogată. Actului, pentru a primi din parte-i adeziunea maritală de acceptare. Or, asta ar fi însemnat scandal, divorț, şi „poate şi mai mult decât atât"; testatorul şi-ar fi rezervat post-mortem această satisfacție sinistră şi s-ar fi răzbunat implicit pe cel ce l-a trimis afară din lumea celor vii, o astfel de avere punând în mare încurcătură pe acea care, ignorând că, de drept, larg răgaz de gândit îi stă la dispoziție, şi temându-se, în panica primelor momente, să ceară avizul oricărui coleg de bară, cât de străin, al soțului său, s-ar fi simțit constrânsă să se pronunțe fără ezitare dacă o primeşte sau nu. Dar Tudor Buzescu a obținut în ceruri o satisfacție incomparabil mai puternică, prin procedeul lui de adevărată distincție boierească (ce deosebire de decăzutul Preda!), mergând cu luarea-aminte până acolo încât nu numai să asigure averea donnei Alba, chiar în cazul când ea, zăpăcită de lovitură sau lipsită de imediat curaj, ar fi repudiat-o, acordând-o în acest caz mamei ei, dar nelăsând neglijată nici măcar o bagatelă ca aceea a dorinței exprimată expres notarului, ca vestirea acestui mare gest să se facă în chipul cel mai discret şi mai puțin vătămător pentru liniştea sufletească şi onorabilitatea donnei Alba. Iar toate aceste fapte, socotite şi cântărite cu atâta meticulozitate, le plănuise şi le determinase superbul om, cu toate că dibăcia lui cunoscută în luptă, precum şi ascendentul pe care-l căpătase asupra maestrului prin rănirea lui la Paris (donna Alba ştia de la Tudor, şi asta mi-o spuse fără să-i dau vreo sugestie, că într-adevăr acolo tot o femeie fusese cauza diferendului) l-ar fi putut îndreptăți numai la astfel de măsuri de ultimă voință să nu se gândească în acele momente.

Desigur îşi găsise timp în ziua aceea să studieze şi el codul, reflectă donna Alba cu ochii înnourați de lacrimi, cu atât mai mult cu cât un om care făcuse studii de drept ca dânsul îşi da mai bine seama cât de subtilă şi periculoasă e materia testamentelor, lucru de care a avut prilejul să se convingă repede ea, de asemeni, în prima după-amiază când doamna Esmaralda dăduse glas tuturor articolelor respective din legea subtilizată din biblioteca maestrului, în plină activitate la palat în acel timp.

Ascultam pe donna Alba cu urechile înlocuite de două găuri deschise larg în creier, cu sufletul pe buze, sau mai bine cu el dus, pierdut. Aşadar, avea dreptate când spusese prințului Preda că nu-i serveşte pensiunea de teama stupidelor lui amenințări; cu toată duşmănia celor doi frați, o femeie deosebită ca dânsa, deşi nu intrase în stăpânirea avutului lăsat de Tudor, totuşi nu putea gândi cu inima uşoară la fiica nenorocitului de Preda, oricât acest nemernic îşi da osteneala s-o estorcheze cât mai cu mult zel. (La obținerea averii cu siguranță că o şi înzestra.) Ținui să observ aceasta donnei Alba, pentru a-i învedera indirect, de asemeni, că toată opera mea de detectiv din aceşti din urmă ani a fost aproape de prisos, iar „marea mea scenă", când cu predarea scrisorilor, fusese o biată comedie oribil de caraghioasă, în care jucasem rolul îngâmfatului ridicol. Dar atunci de ce venise ea la mine, atât de vădit dispusă la suprema concesie? Fusese într-adevăr o cursă abil

întinsă, pentru a-mi arăta cât sunt de ridicol şi neputincios dacă ascultând de glasul sângelui meu m-aş fi apropiat tremurător de ea, pe când sta în faţa tabloului? Dar atunci de unde această atitudine prietenească, această încredere în mine, această rară satisfacţie pentru purtarea mea de atunci, care cel mult putea s-o impresioneze uşor, dar nu în această intensă măsură, determinând-o la acţiuni mari şi la astfel de destăinuiri? Iată nedumeriri pentru care nu voi lăsa pe donna Alba, până nu mi le va şterge chiar acum din sufletul meu din ce în ce mai uluit.

Deocamdată ea-mi vorbeşte de prinţul Preda. Şnapanul m-a minţit şi în privinţa fiicei sale, care nu era ameninţată de niciun pericol: încă în viaţă fiind, prinţul Tudor — şi asta pe când nu era vorba de niciun duel — depusese ceva la o mare bancă şi chiar cumpărase un imobil destul de preţuit pentru fiica fratelui său decăzut; numai că stipulase prin actele de danie ca stricatul să nu aibă niciun amestec în administrarea acestei averi, care fusese dată sub îngrijirea unui consiliu de familie, descalificatul fiind nevoit să accepte şi această pentru dânsul dezonorantă situaţie. Ba chiar acceptase să fie pus sub interdicţie, pentru a i se servi şi lui până la sfârşitul vieţii un mic venit din venitul incomparabil de mare al fiicei lui. (Dumnezeule, ce actor, mutra asta eminesciană! Ce bine-mi amintesc cum plecase ochii furiş spre fotografia fetei sale, ca să-mi arate patetic ce-l împiedica să înceapă şantajul amoros asupra donnei Alba! Iar acum dezamăgirea lui că trimisesem pensia direct scolii îşi limpezi bine rostul în mintea mea.) La moartea fratelui său, el îi devastase casa şi îi luase tot ce găsise pe-acolo, între care şi cutia cu scrisori ce şi-o însuşise probabil pentru valoarea cutiei, iar scrisorile nu le golise din lipsă de timp. Servitorii care nu erau ocupaţi cu

Înmormântarea n-au putut să-l oprească, într-o astfel de împrejurare apariţia unui frate bun şi prin lege moştenitor direct al defunctului neputând sugera decât legitimitate şi respect, cu atât mai mult cu cât se pare că prinţul Tudor nu pusese pe nimeni din ai casei în curent cu dispoziţiile lui testamentare generale. Prinţul Preda a avut multă vreme de petrecut şi benchetuit cu prada asta macabră; pe urmă, pentru că micul lui venit servit riguros fără avansuri nu-i ajungea pentru satisfacerea nenumăratelor lui vicii şi patimi de îndărătnic risipitor, a început să studieze scrisorile şi să evalueze ce venit i-ar putea aduce şantajul respectiv. Propunerile lui au venit multă vreme după ce donna Alba şi mama ei au fost puse în cunoştinţă de cuprinsul codicilului testamentar de la Paris.

Totuşi pentru că donna Alba nu putea să mărturisească soţului ei adevărul, şi nici nu găsise încă în sine puterea de a lua o hotărâre definitivă, a acceptat o întâlnire într-o grădină publică obscură, propusă de şantajist, şi s-a dus acolo cu doamna Esmaralda.

— Mi se pare că era în anul venirii dumitale la noi, preciza ea spre complicata mea stupefiere.

Pentru a nu-i da curaj prinţului Preda să-şi ridice pe viitor pretenţiile, ea a acceptat numai pe jumătate exigenţele lui pecuniare, şi-n faţa aerului ei decisiv, el a fost nevoit să se învoiască şi aşa. În schimb, donna Alba s-a legat să servească şi pensionatului fetei rata anuală pentru întreţinerea ei, prefăcându-se că nu ştie de donaţia prinţului Tudor, şi asta pentru că nenorocitul îşi motivase cererea cu starea de mizerie în care se găseşte fiica lui. Donna Alba însă ţinuse să-l umilească puţin,

explicându-i net că face distincție între ce îi va da lui pentru el şi ceea ce-i va da fetei. Şi într-adevăr începu chiar de atunci să servească şi pensiunea fetei, cu gândul că ea nu mai obținuse nimic prin testamentul lui Tudor. Astfel, veniturile ei principale n-aveau de ce să mai fie atinse până la majorat şi puteau să sporească fondul. Banii erau trimişi din partea unei presupuse doamne Mănescu, care refuza să-şi dea adresa, sub pretext că erau expresia recunoştinței pentru o binefacere pe care bunicul fetei o făcuse cândva mamei acestei doamne.

Îi destăinuii donnei Alba că, pentru a tempera desperarea prințului Preda, când el avea să descopere lipsa scrisorilor, şi pentru a-mi uşura conştiința mea, neştiutoare de acestea toate, deşi, judecând drept, fapta lui nu merita nici mila pentru copilul lui nevinovat, expediasem şi eu rata pentru o jumătate de an la pensionul cu pricina, asemenea sub un nume care aduce numai vag cu al meu.

— Îți închipui, îmi răspunse donna Alba râzând, ce încurcătură pe bietul consiliu de familie să stabilească acum ce binefacere va mai fi primit din partea bătrânului Buzescu noul răsplătitor, pentru a-şi aduce aminte de ea şi după treizeci de ani!

Şi-acum, donna Alba îmi dădu în sfârşit, fără s-o întreb, răspuns la ultima şi cea mai de seamă din nedumeririle mele. De ce ocolise cu atâta băgare de seamă şi meticulozitate scandalul, când avea totuşi o poartă atât de largă de ieşire, de ce consimțise să vină la mine pentru recuperarea scrisorilor, când mai comod pentru ea era să facă aceea ce s-a hotărât să facă acum, încă de atunci? Dacă s-a temut de furia oarbă a maestrului, de ce nu arăta şi acum aceeaşi teamă, întrucât niciun motiv nou nu pare să îndreptățească vreo diminuare a ei! începuse acum într-adevăr să iubească atâta pe maestru, încât deşi avea la îndemână cel mai minunat prilej de a-şi satisface dorința ei mereu nesecată de a călători şi de a străluci admirată de toată lumea, totuşi dragostea pentru el precumpănea oricare altă predispoziție sufletească?

Da, donna Alba iubise cândva pe prințul Georges Radu Şerban; contrar celor ce se şoptea, îl iubise mult şi-l luase din pură iubire. E drept că această alianță venea la timp s-o țină într-o situație la fel de strălucită, ca şi acea în care se născuse, dar nu asta fusese motivul determinant. Ele, adică ea şi mama ei, nu erau reduse la ultima stare a sărăciei, dimpotrivă, le rămăseseră destule bijuterii de valoare şi uneia şi celeilalte, care, valorificate, le-ar fi dat posibilitatea unei vieți destul de ridicate şi fără griji; dacă prințul Georges n-ar fi fost aşa cum e sau cum a fost atunci când s-a hotărât să-i accepte cererea în căsătorie, fără îndoială că nu l-ar fi luat. E drept că mai pe urmă a fost decepționată de viața lui stricată şi de înclinările sale autoritare. Asta a contribuit mult desigur ca tentativele prințului Tudor, pe care nu-l cunoştea înainte, dar pe care amintirile personale, cu care soțul său o împărtăşea neobosit, au făcut-o să dorească să-l vadă, să aibă încă şi mai multe şanse. Prințul Tudor i-a plăcut de la început, iar curtea asiduă pe care a şi întreprins-o, chiar de la prima lor întâlnire de priviri, a putut uşor s-o îndemne să-l cunoască mai de aproape, cu atât mai persistent cu cât o bănuială, chinuitoare, mai de mult intrată în sânge, i se părea acum brusc confirmată numai prin înfățişarea zglobie şi şăgalnică a sinistrului adversar, despre care atât i se spusese:

pricina certei de la Paris fusese o femeie — lucru de altfel confirmat mai târziu de Tudor.

Iubirea aceasta a fost sinceră şi cu atâta mai avântată şi mai pătimaşă, cu cât amândoi, fără a şi-o mărturisi, erau înfricoşați de monstruozitatea ei. Donna Alba ar fi vrut să scape de această tragică obsesie pe măsură ce-şi da seama că sentimentele ei devin tot mai potopitoare şi pe măsură ce se convingea tot mai temeinic, prin anume încercări puse la cale de ea, de puterea din ce în ce mai încleştată a sentimentelor celuilalt. O ieşire trebuia căutată; dar ce? Era greu de găsit ceva cu mintea limpede. Scăparea nu sta decât în lăsarea lucirii de nebunie să-şi facă jocul ei. Vrând-nevrând, se vor trezi astfel duşi de voia împrejurărilor în mijlocul vâltorii, iar de acolo rămâneau să iasă tot prin miracolul hazardului liber, căruia i se dăduseră legați. Dar dacă urmau să se arunce cu ochii închişi în vârtej, unde-o ieşi să iasă, firea ei romantică, aplecată peste marginea de prăpastie a aventurii, dorea un vârtej cu totul şi cu totul deosebit, ceva ca la teatru, cu mare şi elegant, prin originalitatea lui, decor de împrejurări. La vârsta ei aproape de copilă, alimentată copios de lecturi bogate în asemenea substanțe, astfel de visuri i se păreau legitime şi fireşti. Dar „schițele" de aventură pe care le născocea iubitul ei, planul „vâltorilor" în care el îi propunea să se afunde, nu le găsea pe placul ei; i se păreau lâncede şi oarecum obosite. Nu înțelegea ca un om inventiv şi rapid la gând şi plin de entuziasm ca Tudor să poată găsi numai atât, tocmai acum, când bătuse ceasul hotărâtor. S-a simțit şi ea descurajată şi a bătut în retragere; s-a simțit atât de slăbită, încât în minte i-a mijit chiar ideea că el ar vrea ca lucrurile să continue astfel, şi toate asigurările, protestările şi demonstrările lui (ca bunăoară refuzul de a primi căsătoria cu o partidă strălucită, aleasă chiar de ea „pentru a li se echivala situațiile", propriu-zis ca mijloc de încercare) de până acuma nu erau decât de fațadă. Se pare că Tudor nu numai că a simțit această stare a ei de suflet, dar a bănuit deodată că e iremediabilă. Şi atunci şi-a pierdut mințile; s-a hotărât să treacă la faptă singur, fără ajutorul ei; şi, într-o bună zi, la teatru, când s-au nimerit cu lojile vis-ă-vis, a început s-o fixeze îndrăzneț şi îndărătnic. Ea însăşi s-a arătat indignată de purtarea lui şi astfel, fără să vrea, i-a fost iarăşi de ajutor. Întâmplarea, sau mai degrabă zăpăceala ei în acele momente, a făcut ca una din scrisorile lui să fie găsită de prințul Georges. Cuprinsul era foarte laconic - o chemare la întâlnire, fără titlu şi semnată numai cu o inițială; atâta lucru n-a ajuns ca maestrul, fulgerat de grozăvia surprizei, să se convingă cu adevărat de infidelitatea soției. A considerat totul ca o sfruntată necuviință în plus a celui ce se arătase atât de provocator deunăzi la teatru; a întreprins o severă, dar zadarnică anchetă printre personalul de serviciu, pentru a descoperi pe cel ce îndrăznise să se pună în slujba prea curajosului obraznic; un schimb de cuvinte avut cu acesta l-a edificat în cele din urmă că nu se înşelase, prințul Tudor lăsându-l să înțeleagă că totul nu-i decât îndrăcită lui cutezanță şi nimic mai mult altceva. În zadar s-a mai străduit atunci donna Alba să oprească lucrurile; însă când ele deveniseră ireparabile, a săvârşit şi ea ceea ce numeşte „crima" ei: a dorit ca din luptă victorios să iasă Tudor.

Ajunsă la acest punct, simții de datoria mea să-i mărturisesc că fusesem nevoit, fără intenția mea, să asist la lectura scrisorilor, pe care prințul Preda ținuse

atât de insistent să mi-o facă, încât aşa cum se prezentau împrejurările de atunci, un refuz de-al meu i-ar fi dat în chip sigur de bănuit. De altminteri numai astfel puteam vedea unde prinţul le ţinea ascunse. Îi explicai pe larg în ce constau acele împrejurări, ferindu-mă, deocamdată, de a-i lămuri cum i-am câştigat încrederea acestui prinţ şi mai cu seamă în ce chip am putut să-l cunosc.

Donna Alba mă ascultă atentă, îmi descoperi printr-o uşoară încruntare a frunţii că ar vrea parcă s-o dumeresc de-un lucru, dar renunţă să mă întrebe ceva şi continuă să-mi descrie starea ei sufletească după tragica întâmplare şi după vestea testamentului. Pentru că prinţul Georges trecuse prin aceste teribile evenimente, fără să ghicească nimic, şi, ceea ce e mai curios, fără ca nimic şi nimeni să-i atragă atenţia asupra substratului lor (ceea ce făcu pe donna Alba să creadă, cu drept cuvânt, că nimeni dintre cei din jurul lor, ca şi din cei mai departe, care îi cunoşteau, nu prinseseră nimic din mersul şi adevăratul sens al împrejurărilor trecute), ea se văzu, prin însăşi forţa lucrurilor, constrânsă la tăcere. Se simţea cumplit de vinovată faţă de bărbatul ei, şi cu cât vremea trecea şi ignoranţa lui rămânea aceeaşi, ca şi exuberanţa încântării de sine pentru faptul său cavaleresc, cu atât se simţea mai încercată de remuşcări. Mărturia postumă a delicateţei lui Tudor şi sfaturile mamei sale contribuiau de asemeni s-o determine la tăcere şi aşteptare. „Nu a sosit momentul priincios", avea obiceiul să spună doamna Esmaralda, care aflase îngrozită de aventura nemaipomenită a fiicei sale abia la primirea scrisorii notarului. Un răzgând s-a mai petrecut în mintea ei, când prinţul Preda şi-a început maşinaţiile lui; donna Alba crezuse - şi modul cum Tudor se purtase cu prilejul testamentului o convinsese deplin de asta - că scrisorile fuseseră arse de el în preziua ieşirii pe câmp. Fără îndoială însă, că acest frumos şi brav om, care-şi ticluise cu atâta sânge rece rosturile moştenirii lui, nu avusese putere să arunce în foc în ultimul moment aceste talismane ale fericirii. Poate crezuse că distrugerea lor însemna moartea lui însuşi, şi-n momentul plecării la întâlnirea cu moartea le strânsese desigur la piept, ca pe nişte aducătoare de noroc. Oricum va fi fost (oare simplă neglijenţă? - cu neputinţă; reversul unui joc cinic? - mai de necrezut!), scrisorile, din cauza cărora, până la vestea notarului, donna Alba trecuse mute, dar groaznice torturi sufleteşti, scrisorile existau şi reapăruseră deodată ameninţătoare! A fost nevoie aci de intervenţia energică a mamei sale, ca donna Alba să nu facă d-atunci ceea ce se hotărâse să facă acum. Doamna Esmaralda, care avea ideile ei în privinţa cinstei conjugale şi care admira în ginerele ei pe un om de rare şi robuste însuşiri pe asemenea vremuri, a ştiut însă s-o reţină, s-o convingă să păstreze mai departe acest mister al trecutului ei. Bătrâna doamnă s-a gândit chiar la oarecare combinaţii cu unele rude îndepărtate, pentru a ticlui o origine plauzibilă a cestei bogăţii neaşteptate, căzute cu hârzobul din cer. Pe urmă a renunţat la astfel de complicaţii, părându-i-se neserioase, şi s-a hotărât în schimb să pregătească ea pe îndelete sufletul maestrului pentru groaznica revelaţie ce-l aştepta. Însă, cum era de prevăzut, chiar de la primele încercări s-a văzut constrânsă să bată în retragere. Mai pe urmă, liniştită despre partea prinţului Preda, donna Alba renunţase ea însăşi la orice acţiune precipitată. Din punct de vedere material, moştenirea sta bine acolo unde era, dospindu-se şi crescând prin ea însăşi. (Ea ar fi vroit încă demult să-şi determine mama a primi în locul ei pe

baza unei declarații de renunțare, dar doamna Esmaralda se temea nu cumva şi o astfel de declarație să n-aibă valabilitate fără autorizație, şi apoi şi aşa sorgintea moştenirii nu era cu nimic acoperită.) Lucrurile se elucidară mai târziu, când donna Alba putu să accepte în secret, grație modificării legii româneşti (care avea preponderență pentru că testamentul era datat din Bucureşti), privind capacitatea civilă a femeii măritate; însă situația rămase aceeaşi, cele două doamne pe de o parte neavând nevoie şi pe de alta neputând întrebuința fondurile şi veniturile ce li s-ar fi atribuit, fără a bate la ochi unui bărbat atât de bănuitor, şi a cărui persoană izbutise pe încetul, dar în bună parte, sub influența doamnei Esmaralda, să-şi reia locul în gândurile şi-n sufletul soției sale. Şi donna Alba începu aci să-mi analizeze sentimentele ei cele noi pentru maestru, sentimente care, fără îndoială, nu mai atingeau adevărata iubire, fierbintea şi orbitoarea pasiune, dar care erau destul de solid legate între ele (căci erau o mulțime) prin puterea obişnuinței, pentru a o face iar să tremure de aflarea teribilului mister. Ele o aduseseră la mine, pentru a-şi primi dovezile greşelii din trecut, şi tot ele, umflate de morala practică a doamnei Esmaralda, izbutiseră indirect s-o determine să accepte chiar grava umilire, la care s-ar fi putut expune atunci, numai pentru a ține necontenit ascunsă pata gravă a vieții ei casnice de acum un deceniu. Dar la momentul oportun m-am ivit eu, moralistul cestălalt, cu morala mea de ordin mai înalt, mai sever, mai absolut, mai strict, mai pur, mai filial, ori mai cum vreți să-i mai spuneți, şi am făcut ce se ştie că am făcut, i-am smuls vălul de pe ochi, am îndreptat-o pe calea adevărului, eu curatul, eu apostolul, eu popa, eu mitropolitul, eu patriarhul, eu papa de la Roma.

Mi-e cu neputință să ascult mai departe pe donna Alba. Analiză, analiză şi iar analiză. Şi eu apar necontenit, aci, sacerdotal cum nu se mai află; iar timpul ireparabil fuge fără potol, fuge necontenit şi eu mă văd din ce în ce mai înnămolit în vorba şi-n cuvintele ei, în huma cleioasă a celei mai alese morale. Vorbim de un ceas jumătate şi presimt că la un moment dat, o dată cu vorba de încheiere, care va sosi dintr-un moment într-altul, se va ridica brusc. Colierul de perle va tremura atunci uşor şi ea-mi va întinde mâna bunului rămas. M-a întreținut destul, s-a achitat de tot ce făcusem pentru dânsa. Va mai veni şi mâine, dar atunci va veni pentru interesul ei exclusiv, ba nu, poate şi atunci îmi va mai da o jumătate de ceas..., o jumătate de ceas de autoanaliză, de proces moral răsturnat cu rădăcinile în sus, de elogii pentru marea mea probitate, pentru marele meu caracter, pentru puternicul dumitale suflet?...

Aşa cum încheie acum, poftim!

— ... pentru marele dumitale caracter... pentru puternicul dumitale suflet, zice ea tare, concomitent cu sfârşitul meu de gând.

Dar începutul frazei ei, vreau să spun ideea din urmă la care se referă aceste ultime cuvinte ce maşinal auzu-mi i le-a confiscat şi le-a adăugat gândului meu dezordonat şi necuviincios - cu totul nepotrivit cu părerea ce şi-a făcut despre mine — nu-l ştiu, nu l-am auzit.

însă trebuie oare să-l fi auzit neapărat? Cum nu-l ştiu?... el se referă desigur la probitatea mea, la gestul meu, la frumusețea mea morală, la... la... iar frumusețea ei fizică, îmbătătoarea ei frumusețe fizică s-a ridicat să plece... Şi colanul de perle a tremurat într-adevăr uşor pe pieptul negru al rochiei... Mă scol la

rându-mi ca din mormânt... Şi-mi răsună necontenit în cap... a rămas numai mâine, a rămas numai mâine...

Rânjesc şi bâlbâi:

— Am crezut... m-am gândit... când mi-ați spus de moştenirea asta curioasă... că... atunci... când m-ați vizitat întâi... Atunci prinsei mai mult curaj şi graiul mi se închegă... Că nemaiavând aceeaşi putere asupra dumneavoastră, ca în cazul când situația dvs. materială ar fi depins exclusiv de soțul dumneavoastră, gestul meu de libertate şi-a pierdut din tăria lui...

— Ce-ți trece prin gând? mă întrerupse cu o uşoară încruntare a frunții; şi continuă, după ce mă examina puțin, dar încordat, pe sub gene: Dar ce-au a face situațiile materiale cu acțiunile de ordin sufletesc... Despre moştenire a venit vorba din pricina voiajului meu la Paris... pentru liniştea dumitale... a grijii meticuloase ce văd că-mi porți... Apoi privindu-şi în treacăt silueta în oglindă, donna Alba reluă: Ți-am mai spus că învățământul tras din conduita dumitale l-am aflat în ziua următoare, la mine acasă, în singurătatea în care mă găseam. Aci însă, în fața dumitale, m-am simțit tot timpul neîncrezătoare şi totuşi copleşită... şi când m-am văzut în aerul liber al străzii, nici nu-mi venea să cred ochilor... Şi totuşi, pot să-ți mărturisesc, ca o adevărată fiică a Evei ce mă găseam, când am ajuns acasă nu m-am putut stăpâni să nu mă uit îngrijată în oglindă... Dar asta a fost un mic incident fără importanță, pe care a trebuit să-l regret amarnic în ziua următoare. Dumitale ți-l mărturisesc — apăsă aci pe vorbe - tocmai pentru a vedea cât de departe a ajuns progresul meu asupra mea însămi. Şi pentru că mi-am impus să nu-mi cruț nicio mărturisire, înaintea severei dumitale judecăți... Bună seara, domnule Aspru!

Dai înainte de a porni, ea nici acum nu se putu stăpâni de a-şi privi imaginea în oglindă, calmă şi surâzătoare, mulțumită că nimic, nicio clintire în perfecțiunea ei n-a fost cauza acestei diversiuni morale. Imaginea ei rămânea întreagă, frumusețea ei rămânea întreagă, dar astea toate nu erau pentru mine, nu mă priveau deloc. Eu rămâneam la rându-mi de nezguduit, pisc candid şi auster de morală...

Mă rezemai cu mâinile în birou şi o oprii cu chemarea sufletului meu:

— Donna Alba!

Ea reveni din pasul pe care-l făcuse şi-mi consideră înciudată, dar binevoitoare, zâmbetul, mai degrabă schimonoseala fără culoare, care-mi lumina figura.

— Aş dori să-mi mai spuneți un singur lucru... şi vă rog chiar să-l rostiți cu toată sinceritatea... fără nici cea mai slabă umbră de reticență... Promiteți-mi că-mi veți acorda această favoare şi vă rog să nu-mi luați în nume de rău că acum mai stau să-mi iau astfel de asigurări asupra sincerității voastre... Întrebarea ce vă voi pune poate să aibă nevoie de astfel de asigurări...

Drept răspuns donna Alba, a cărei mirare de pe figură crescuse, se aşeză din nou pe fotoliul ei obişnuit, şi eu mă aşezai asemeni pe fotoliul meu.

— Vreau să ştiu, doresc nespus de mult aceasta pentru împăcarea cugetului meu, țiu să aflu cum ați privit dumneavoastră pe cel ce vă vorbeşte acum, înainte de această prefacere sufletească pe care v-am produs-o la armă... Vreau să ştiu în

ce chip mă oglindea sufletul dumneavoastră de la sine, fără nicio intervenție a rațiunii şi a flăcărilor purificatoare...

Donna Alba mă măsură zâmbind şi ochii ei jucară puțin într-o parte. Zâmbetul îi îndoi şi mai mult colțul buzelor, când păru nehotărâtă de unde să înceapă. Pe urmă sprâncenele-i se încordară iarăşi uşor, ceea ce mă făcu să intervin din nou, pentru a-i da curajul să grăiască fără niciun menajament.

— Întrebarea, mai degrabă rugămintea asta v-o fac în urma sugestiei pe care mi-a produs-o, adineaori chiar, istorisirea dumneavoastră, că după ce-ați plecat de aci prima dată, întâia voastră grijă a fost să vă uitați în oglindă cum ați spus... Îngrijată...

Donna Alba care se aplecase adânc între brațele fotoliului, pe care se sprijineau coatele ei, îşi ridică uşor bustul, îşi prinse involuntar imaginea din oglindă pe care nu voi să şi-o mai privească, şi nevrând să mai privească nici la mine, îşi alese o direcție intermediară, al cărei curs îi luară acum ochii ei. Încă nu vorbea, părea că adună amintiri sau încă nu era sigură dacă întrebarea mea e convenabilă. Iar eu aşteptam galben ca un mort, cu răsuflarea reținută, teribila ei sentință. Pentru că întârzia încă, o ajutai iarăşi:

— Mă socoteați atât de monstru, încât purtarea mea vi s-a părut atât de opusă aşteptărilor voastre?... Vă rog să puneți cea mai mare sinceritate în răspunsul vostru, donna Alba.

Şi ea grăi:

— Într-adevăr, mi s-a părut monstruos procedeul dumitale... adică acea curioasă plăcere, pe care ți-ai şi împlinit-o, de a da de urma scrisorilor, de a descoperi secretul trecutului meu, pentru a mă avea în puterea dumitale... Toate bunele gânduri pe care mi le insuflase despre dumneata vărul meu, apoi soțul meu şi chiar mama mea, s-au năruit atunci... Iartă-mă, dar pentru că-mi ceri să fiu sinceră şi pentru că-ți sunt datoare această sinceritate, trebuie să-ți mărturisesc că atunci... mi s-a revelat deodată... vulgarul, plebeul odios, pe care orice putere de inteligență şi orice lustru moral nu mai izbuteşte să-l fasoneze sufleteşte... Iartă-mă, te rog, că-ți vorbesc astfel, însă nu te pot amăgi. A fost prea puternică impresia asta bruscă, pentru a nu păstra şi acum amintirea teribilă a gustului... Convorbirile acelea, care au avut loc atunci, la prima masă ce ai luat la noi, mi-au mărit şi mai mult această impresie, au împins-o până la exasperare... M-ai chinuit grozav în acele momente, astfel că atunci când mi s-a părut că laşi să se întrevadă o mică portiță deschisă între noi, aceea a convenirii la tăcere, în schimbul a ceva care nu putea fi de ordin bănesc, precum putusem să deduc din purtarea d-tale anterioară, am acceptat în principiu. Era prea din cale-afară de insuportabil ceea ce m-ai făcut să simt în acele momente, pentru a nu fi dorit cu orice preț libertatea definitivă! E drept că am îndurat destule frământări, înainte de a mă hotărî şi la fapta propriu-zisă. Am cântărit mult lucrurile, şi mama nu era aci ca să-i strig toată povestea asta în față şi să văd care mai e sfatul ei matern, ce era datoare să-mi dea în fața acestei calamități... Pe urmă am început să mă liniştesc; încercând să găsesc o voluptate în hotărârea de sacrificiu, atât pentru liniştea casei şi a bărbatului meu cât şi mai ales a mamei, a cărei morală senină dezinteresată şi optimistă mă hotărâi să n-o mai

întunec, atunci când avea să revină, cu istorisirea întâmplării prin care urma să trec.

Donna Alba făcu o uşoară pauză, pentru a zâmbi în cele din urmă colțuri în care privea.

— Evident că a contribuit la hotărârea aceasta a mea şi noțiunea precisă ce-mi rămăsese asupra talentului şi inteligenței dumitale, într-un cuvânt asupra personalității d-tale în genere, din care, sunt nevoită să mărturisesc, nu pot omite aspectul dumitale fizic. O femeie - mi-aş călca față de mine însămi cuvântul ce mi-am dat de a mă devota în întregime adevărului, dacă n-aş spune-o - nu uită niciodată acest din urmă amănunt. Astfel, mă gândesc ce s-ar fi întâmplat dacă prințul Preda şi-ar fi manifestat şi el dorința unui astfel de schimb? Fără îndoială că nici n-aş fi stat la gânduri să dau atunci totul pe față şi să fug bezmetică în lume. Puteți să vă mândriți - roşie de această destăinuire, donna Alba se re-tranşă deodată în dosul acestui plural, pe care, la revenirea ei aici, îmi făcuse prieteneşte favoarea să-l înlăture din vorbire - cu această sinceră destăinuire, aşa ca orice don Juan de profesie, dar dacă mai rămânea în cazul acela un pic de suflet în dumneavoastră, ați fi putut înțelege cât de mult vă uram, cât de mult m-aş fi simțit dezgustată de faptul meu, de dumneata, de mine însămi... Ați fi putut desigur să mă batjocoriți, fără să opun nicio rezistență, dar n-ar fi fost decât o pură batjocorire, eu însămi vă batjocoream în gândul meu şi toată viața aş fi păstrat despre aceste clipe cea mai penibilă, cea mai îngrozitoare, cea mai sinistră amintire...

Sinistru într-adevăr, sinistră voluptate şi durere să auzi femeia asta atât de frumoasă vorbind acum calm şi teoretic de batjocorirea corpului ei, sugerându-ți ea însăşi splendoarea acelei monstruozități scăpate, făcându-te să ți se învălmăşească în minte atâtea orbitoare detalii ghicite şi crescute printre aceste cuvinte, în vreme ce trebuie să stai asemenea calm şi moral şi să asculți mai departe descrierea savantă a acestor divine orori.

Sângele meu, care mă plesnea, cu furie de flux în furtună, drept în mijlocul urechilor şi al tâmplelor, de astă dată el îmi descleştă gura şi vorbi pentru mine...

— Totuşi, revenită acasă, v-ați privit încă o dată în oglindă... puțin contrariată că lucrurile s-au petrecut cum s-au petrecut...

Şi donna Alba nu sesiză răutatea amară, şuierul sarcastic şi vrăjmaş care dădu timbrul acestor cuvinte.

Ea răspunse avântată, părând acum — în siguranță, la distanța aceasta infinită la care ne găseam, de aventura infamă prin care se crezuse constrânsă a trece — că se complace în discuție, în această discuție pentru ea senină şi teoretică.

— Pentru a explica acest involuntar gest (ah, ea dorea necontenit să explice, să despice, să scoată necontenit învățăminte din gesturi atât de spontane şi omeneşti), pot să spui că o femeie în cazul meu s-ar fi aşteptat numai la două lucruri: primul, ca încercarea la care se simțea silită să-i apară mai puțin odioasă, să se petreacă măcar într-o înlănțuire de imponderabile plăcute prin ele însile, astfel ca impresia de la urmă să fie cât mai puțin gravă, poate chiar peste aşteptarea celei venite ca mielul la tăiere, de... de... mai puțin inconvenabilă...

Şi donna Alba îşi sublinie surâsul în fața acestui aspect al gândului ei atât de în contrazicere cu ura feroce şi cu dezgustul sinistru, de care-mi pomenise până acuma, pentru odiosul siluitor.

— Aşadar, gemui — gemu sângele în mine, fără a-i mai putea opune nicio împotrivire —, aşadar, s-ar fi putut petrece şi asta...

Donna Alba tresări dinaintea cuvintelor şi feței mele congestionate, şi nu ştiam ce să cred — din înfățişarea serioasă pe care o reluase deodată — dacă femeia asta nu-şi râdea acum de mine în chipul cel mai chinuitor cu putință. Şi totuşi eu o oprisem, eu o poftisem la această cumplită şedință de tortură, drace, ce pot să mai cred din astea toate...

— Şi-al doilea lucru pe care l-ar mai fi putut aştepta o femeie în astfel de împrejurare, continuă ea, începând să surâdă din nou gândului ce i se desfăşura acum, ar fi fost ca domnul care o avea în puterea sa s-o oblige doar să asculte chipul cu totul întâmplător cum a ajuns în stăpânirea obiectului de constrângere, în schimbul căruia ea se arăta gata să meargă până la suprema concesie. Evident, femeia va refuza întâi să asculte aşa ceva, accentua ea zâmbetul la tresărirea mea, afectând şi mai departe rolul de nenorocită ori de resemnată pe care s-a decis să-l joace, întrucât l-a găsit mai nimerit decât pe celălalt. Dar pentru că el o are în mână, va putea măcar s-o silească la atâta...

— Şi dacă ea nu-i dă nicio atenție... nu vrea nici măcar să-l audă...? strigai, ridicându-mă îngrozit de pe fotoliu...

— O femeie niciodată nu va răspunde un da în adevăratul înțeles al cuvântului, mă invită ea să mă reaşez cu un elegant gest al mâinii, un da complet. Ea poate să strige sus şi tare că nu vrea să audă, sau poate chiar să-şi astupe urechile, dacă-i place puțin teatru, eu te-asigur însă că în cazul ăsta le va astupa în aşa fel, încât să audă şi cel mai neînsemnat cuvânt... Dar pe noi nu ne pot interesa astfel de femei... permite-mi, te rog, să continui... Aşadar, el îi va povesti totul de manieră să nu se întrevadă că a fost vreo rea intenție la mijloc, chit că poate, cine ştie, a fost...

Dumnezeule, donna Alba îmi vorbea astfel... donna Alba stătea la biroul meu, în fața mea, la un întins de mână departe de mine şi-mi vorbea astfel... ea... nu închipuirea ei... şi vorbea calmă şi neobosită, deşi vorba noastră curgea neîntrerupt de două ceasuri...

— ... iar ca o dovadă că bunele lui intenții au fost astfel şi vor rămâne totdeauna la fel, el îi predă obiectul periculos, ştiu eu ce, nişte scrisori, o fotografie, un talisman intim, un obiect pe care ea trebuie să-l aibă neapărat în secretarul ei, în orice moment... i-l dă o dată cu omagiile lui şi-n acelaşi timp îi dă libertatea... e cu neputință ca femeia să nu-i mulțumească atunci, să nu-i strângă mâna şi să nu-l declare prietenul şi aliatul ei... Însă te-asigur că ea vrea să spună prin aceste cuvinte mai mult decât poate să exprime... o astfel de femeie ar mai călca, poate, sub acoperişul în care a fost primită atât de civilizat şi platonic... dacă imponderabilele de care ți-am pomenit nu s-ar opune cumva - în vreun fel sau altul...

— Dar ăsta a fost cazul meu! strigai fericit şi luminat, desfăcându-mi larg braţele, de parcă duhul sfânt s-a pogorât asupră-mi şi mi-a adus în sfârşit mântuirea prin glasul de argint al îngerului din faţa mea...

Iar donna Alba reîncepu de astă dată cu un surâs smerit şi cu termeni aproape biblici:

— Nu încerca să mă ispiteşti, domnul meu, pentru că învăţătura d-tale a fost prea tare, ca să poată să mi se şteargă uşor din suflet... Femeia de care ţi-am vorbit s-a dus acasă şi s-a privit fericită în oglindă. Frumuseţea ei a fost mai tare decât orice, pentru c-a izbutit să biruie chiar un instinct ordinar... Pe când la noi?... pe când în cazul nostru?... crezi oare că nu pot să fac distincţia între el şi cazul celeilalte... Nu, prietenul meu sufletesc... Dumneata mi-ai deschis ochii şi mintea nu asupra tăriei frumuseţii mele, ci asupra josniciei care se încuibase în sufletul meu, asupra minciunii care sălăşluise acolo... evident, pentru că eram o biată femeie, îndată ce am ajuns acasă m-am uitat speriată în oglindă, pentru a mă convinge dacă nu mă părăsise ceea ce eu socoteam cu uşurinţă frumuseţea mea... Dar ce avea să caute aci frumuseţea la care mă gândeam eu? A doua zi abia mi-am dat seama de frumuseţea cealaltă, pe care dumneata doreai s-o întronezi în inima mea... Şi m-am cutremurat din cap până-n picioare de cumplita revelaţie... Şi abia atunci am putut să te numesc prietenul şi aliatul meu, franc şi total, fără niciun alt substrat de gând frivol şi meschin...

Şi-atât. Donna Alba a tăcut. Îşi zâmbeşte propriului ei gând, nemişcată pe scaun. Apoi se agită uşor. Văd prin oglindă cum îşi aduce în poziţia firească piciorul stâng, pe care-l ţinuse până acum deasupra celui drept. Dumnezeule, ce picior...!

Nu, donna Alba nu se poate să plece, trebuie s-o reţin cu orice preţ... trebuie să smulg vălul de pe faţa ei... sau cel de pe faţa mea... Dumnezeu mai ştie, dracu' mai ştie unde se află cu adevărat vălul pe care l-am aruncat prosteşte între noi, la capătul savantelor mele combinaţii şi ocoluri, în tinderea necurmată spre divinu-mi ideal. Dar cum poţi să rupi un văl aşa dintr-o dată...? Degetele donnei Alba caută geanta de pe birou. Şi mă trezesc vorbindu-i de prinţul Preda, dezvăluindu-i simţămintele ce acest nenorocit nutrea într-adevăr pentru dânsa, povestindu-i acum pe larg de tot mersul tovărăşiei noastre, mărturisindu-i cum i-am dat involuntar ideea predării scrisorilor şi amintindu-i - dacă mai e nevoie? - cum el a înţeles să facă marele gest, oprind pe cele mai importante pentru caz de nereuşită... şi aşa mai departe... ocol, necontenit ocol. De ce nu-i pomenesc şi de chipul cum l-am descoperit pe acest individ, luându-mă înadins după dânsa... de ce nu-i pomenesc şi de necazul ce m-a muncit, de regretul grozav ce a urmat sugestiei date involuntar, a elegantului gest de predare... Pentru că vreau ca tot ea să aducă vorba de asta, pentru că nu pot să mă smulg din acest nemaisfârşit ocol... Dar acum se pare că am ajuns la capătul lui, pentru că, iată, am ajuns la momentul când ea poate să mă întrebe: „Pentru ce i le-ai luat înainte ca el să-şi împlinească gândul ce-i sugeraseşi... de unde puteai şti că el avea de gând să oprească pe cele mai periculoase... şi cine-ţi spunea că până-n ultimul moment n-avea să se răzgândească şi să nu mai oprească nimic?" Şi-atunci puteam să strig: „Pentru că regretam că i-am dat această sugestie... Pentru că-i descoperisem astfel ce-aş fi

făcut eu... pentru că te iubeam... ei, asta e... asta e... te iubeam... să lăsăm fățărniciile şi..."

Dar donna Alba nu se gândeşte să-mi pună astfel de întrebare, oricât i-o aduc de aproape de marginea gândului ei. Căci ea pare grozav de înspăimântată de ideea că prințul Preda ar fi putut nutri un astfel de gând, că a putut lua o astfel de hotărâre... Cum l-ar fi putut ea răsplăti...

— Oribil, oribil! face ea apucându-mi mâinile... Îți mulțumesc din tot sufletul meu că i le-ai putut smulge la timp potrivit... pentru că ți-ai dat seama la timp că mobilul gestului cavaleresc ce vroia să facă pentru mine era atât de josnic față de curatele, superbele dumitale intenții... Ce oribil... cum să-ți mulțumesc? murmură ea cu adevărat înfricoşată, frământându-mi mâinile, cu mâinile ei calde, cu dulcea lor atingere de pură şi castă recunoştință!

Şi timpul se aude necontenit cum trece, eu l-aud bine cu urechile acestea în care zbârnâie roiuri întregi de viespi; iar dacă ea nu face nicio mişcare, dacă încă nu se agită de plecare pe scaunul ei, e că hidoasa privelişte retrospectivă a iubirii prințului Preda o înspăimântă încă. Mâna ei îmi strânge încă mâna mea, dar acum nemişcat - şi ea, întreagă, nemişcată a rămas, cu ochii țintă într-un punct de ungher; iar eu văd din toată această atitudine înfricoşată cât adevăr se cuprindea în spusele ei, când afirma că aparența, personalitatea, fizicul, în primul rând, al demonului care o constrânge, pot hotărî chiar pe o donna Alba la o jertfă ca aceea la care se hotărâse pentru mine. Aşadar, se hotărâse... Îmi spun înfrigurat şi totuşi mâna cealaltă a mea nu se ridică să închidă ca o carapace de scoică, între amândouă palmele mele, mâna ei scumpă, pe care o țin zadarnic între degetele mele...

Donna Alba zâmbeşte... A sosit sfârşitul?... Se agită... vrea să plece?... Nu, zâmbeşte, dar rămâne, vrea să vorbească încă, mai are să-mi facă o destăinuire. Doamne, îşi mărturiseşte o veche amintire, o plăcută amintire, gândul ei, lumina justă a sufletului ei, când m-a văzut întâia oară, când marile dicționare mi-au scăpat cu atât de puternică larmă din mâini. Doamne, a râs atunci, a râs pe drum înainte, cu toate că sufletul ei era în mare cumpănă în acele zile. Dar întâmplarea asta, aşa de nostimă şi neaşteptată, cât i-a limpezit sufletul ei, cât i-a întărit cugetul în acele momente de descurajare şi de teamă, când nu-şi mai găsea astâmpăr şi nu mai ştia unde să caute alinare. Zgomotul cărților acelora enorme a fost trâmbițarea frumuseții ei, a fost alarma farmecului ei, înaintea spaimei necunoscutului, a fost afirmarea conştiinței de puterea acestei frumuseți şi acestui farmec. O expresie de admirație atât de spontană, atât de caldă, atât de sinceră şi atât de... „boacănă", i-a reamintit îndată cine e ea... Îşi aminteşte că revenind de la vizita pe care o făcuse (fusese la amantul ei? fusese numai la vreo prietenă, în apropiere de locuința lui? să fi fost ultima vizită la Tudor, întâlnirea cerută prin scrisoarea care a dezlănțuit duelul? puteam eu s-o întreb?... şi, în definitiv, ce rost mai aveau toate astea, când ea-mi face înainte atâtea destăinuiri uluitoare), îşi aminteşte că revenind m-a revăzut de departe, din nou în fața liceului, aşteptând-o. M-a cunoscut tot după dicționare. Între timp amărăciunea o invadase iarăşi şi n-a suferit să mă vadă din nou în calea ei; tocmai atunci a trecut o maşină şi-a oprit-o: şi cum s-a văzut în maşină, cum tot curajul şi toate speranțele i-au revenit. Când a trecut pe lângă

mine, a căutat să mă privească doar cu coada ochiului, dar în acel mic colț al vederii a pus toată recunoştința ei. Şi nici n-a putut uita prea uşor întâmplarea asta amuzantă. Ba îşi aminteşte chiar, că mai târziu, când lucrurile s-au liniştit şi când ea a trebuit să se ducă în aceeaşi direcție - era de astă dată în maşina de casă, iar şoferul a vrut s-o apuce pe un drum mai scurt —, ea şi-a exprimat dorința să ocolească puțin pe la liceul acestei amintiri.

„Ai făcut asta? Ai făcut asta?" îmi venea să-i strig, să mă ridic, să-i cad în genunchi, dar nu izbutii decât să-i strâng uşor degetele într-ale mele.

Dumnezeule, ce-am făcut? Ea şi-a retras mâna, şi-a împreunat-o cu cealaltă în dreptul pieptului, se uită zâmbitoare în oglindă. Va să zică pleacă, iată a sosit iarăşi această spăimântătoare clipă.

Nu, continuă să vorbească, să-mi dezvăluie de-a lungul anilor părerea ei intimă despre mine. Când m-a revăzut a doua oară, privind-o stăruitor prin portiera automobilului, care se oprise pentru că trimisese înapoi pe şofer să ceară o însemnare ce-o uitase, nu m-a recunoscut, chiar i s-a părut îndrăzneață purtarea mea. Mi-a întors capul plictisită, dar atunci parcă i-a mijit ceva în minte; şi-a readus uşor privirea pe mine, dar m-a văzut preocupat să observ din care poartă iese şoferul (cât de bine i-au rămas în minte toate aceste mici nimicuri!) şi asta a intrigat-o şi mai mult. Figura şi aspectul meu general nu-i erau displăcute, şi-apoi mai era şi acea mijeală de gând care nu vrea să se lămurească. În momentul când a pornit maşina, s-a luminat. Şi deodată a cuprins-o regretul că nu m-a privit mai prietenos...

„Doamne Dumnezeule, donna Alba îmi spune astfel? Glasul ei grăieşte toate acestea..."

...evident, întâi prietenos şi-apoi cu bine subliniată supărare că stăruiese prea mult în admirația mea. Dar gândul că trebuie să mă fi oprit în fața casei ei nu i-a părut supărător; n-a putut, evident, să privească spre a se convinge prin ferestruica maşinii, dar m-a închipuit acolo, înfipt în fața portalului casei cu sumbră fațadă. Donna Alba mă întrebă dacă mai îmi aduc aminte de toate astea şi dacă se înşelase? Doamne, cum mai mi le aduc aminte şi cât de bine văzuse!

Acum e timpul, acum e timpul! răsună iarăşi trompeta sângelui în mine. Dar pot să întrerup pe donna Alba în această divină destăinuire... Doamne, cine ştie unde poate duce această destăinuire?...

Se aştepta să mă revadă trecând prin fața casei; n-ar putea spune dacă acest lucru ar fi amuzat-o sau nu. Dar nu s-ar fi aşteptat pentru nimic în lume să se pomenească, aşa, cu mine, în sala de aşteptare a soțului său. Doamne, ce curaj! şi-a zis uluită. Dar pentru a-mi înfrâna zdravăn şi de la început acest curaj, mi-a reprobat îndrăzneala, cu o cât mai severă înfățişare şi-o cât mai distantă trecere pe lângă mine. Înăuntru însă s-a simțit puțin neliniştită. Maestrul nici n-a spus că m-a angajat. L-a întrebat ea mai târziu, văzându-mă ieşind din sala de consultații şi invitând pe clienți. El i-a confirmat cu un: „da, îmi face impresia unui băiat muncitor!" Şi-atât. Dar ea se vede nevoită să-mi mărturisească acum, pentru că toate aceste momente îi revin atât de clar în minte, că în ziua aceea s-a simțit foarte dispusă. Ce îndrăzneală! Ce curaj! se minuna singură, privind figura atât de

preocupată şi de marțială a soțului său, care, evident, nu mai pomenea nicio iotă de noul lui slujbaş.

Dumnezeule-Doamne, era vis ce auzeam, ce simțeam eu acuma? Nu, donna Alba continua şi chiar îmi atrase atenția, ca un fel de scuză, mai mult o cerere de îngăduință îndreptată către propria ei pudoare, că acum va urma ceva şi mai copleşitor.

Într-adevăr, acum se chinuia să regăsească atitudinea şi primul ei cuvânt de răspuns, când îi voi adresa primul meu cuvânt. Să fie de-a dreptul făgăduitoare, asta nu, în niciun caz. Locul de mijloc i se părea cel mai nimerit. Dar pentru un om atât de curajos şi autor de... boacăne ca mine, tot răspunsul sever socoti că trebuie adoptat. Mai rămânea indiferența disprețuitoare, dar asta era scoasă de la început din joc. Însă ce aveam să-i spun eu întâi, de asta depindea totul ca răspunsul ei să fie cât mai potrivit cu planul ce-şi făcea. I-era teamă că în fața cine ştie cărei îndrăzneli ale mele — evident de cuvânt şi, fără doar şi poate, în afară de orice necuviință, în care caz era hotărâtă să se plângă soțului său — în fața cine ştie cărui compliment neaşteptat sau cine ştie cărui salut exagerat, când aveam să ne pomenim singuri pe-un loc, să nu-şi piardă prezența de spirit şi să treacă într-un domeniu vecin celui al atitudinii ce-şi impusese. Temporizarea mea o făcu să se convingă şi mai bine că nu eram chiar un nebun de legat, că admirația mea era profundă şi sinceră, că gândul meu era precaut şi temător...

— Iartă-mă că-ți spun toate aceste copilării şi, mai ales, că am putut să mă gândesc atunci la ele! mă privi ea cu o lumină de rugă în față, ca acel ce-şi potriveşte, uimit el însuşi de năzdrăvăniile ce înşiră, sălbăticiile unei copilării nebuneşti, şi oprindu-mi în acelaşi timp protestările care-mi clocoteau în suflet cu un semn care vrea să-mi arate că nu doreşte încă să fie întreruptă.

Aşadar, continuă, se găsea în fața unui grav şi serios simțământ; în intențiile ei diminua la rându-i severitatea răspunsului ce-mi pregătea, cu câte-o fracțiune de grad, pe măsură ce impresiile sale despre mine se modificau tot mai în bine. Totuşi, seriozitatea simțământului ce-mi atribuia o cam neliniştea oarecum.

— Eram încă o proastă şi o copilăroasă, grozav de copilăroasă, găsi ea iarăşi de cuviință să se scuze, cel puțin pentru a-şi mai îngreuna franchețea acestei destăinuiri, pe care se hotărâse totuşi s-o ducă până la capăt...

Spre adânca ei nedumerire, temporizarea aceasta însă se prelungea necontenit. Donna Alba începu să audă de primele mele succese juridice; şi - ea mă rugă din nou s-o iert — ele n-o mai înveseliră ca atestările rapide de la început ale maestrului că a găsit în mine un ajutor destoinic şi muncitor. Nu mai eram umilul care ducea chiar o muncă de robot, numai de dragul de a se afla într-o apropiere care-i era scumpă, amenințat până să fie şi îndepărtat la prima greşeală. Cât o înduioşase de mult atunci soarta mea pe donna Alba, când întrevăzuse în reținerea de la început grija de a nu-i displace printr-o nouă îndrăzneală deplasată: asta îi adusese chiar o pală de îndemn să mi se adreseze ea întâi, întrebându-mă binevoitoare... „dacă-mi place această muncă grea...” Dar veştile despre succesele mele se repetară necurmat şi asta îi tăia elanul. Se auzi în cele din urmă şi glasul maestrului, care tocmai începea să vadă în mine un asistent indispensabil şi chiar un tovarăş... Şi nicio manifestare de niciun fel pentru donna Alba anume, niciun

cuvânt strecurat în pripă, o nouă... faptă boacănă, măcar o repetare semnificativă a întâmplării cu dicționarele. Nimic, nimic... Domnul (nouă rugăminte de iertare) călcase în casa asta pentru doamna admirată atât de stângaci şi de bufnitor pe stradă... pentru a se aprinde aci de propriul lui meşteşug, de pofta de a ajunge, de a domina... (Vrusei s-o întrerup iarăşi, făcându-i cunoscut episodul cu dosarul Ypsilanților, dar la semnul ei neliniştit mă hotărâi să păstrez această eclatantă probă a sentimentelor mele pentru dânsa până la urmă, când va trebui să-mi acorde rândul de a-i descrie şi eu evoluția sufletului meu în tot acest timp.)

Ajunseseră până la dânsa — îşi reluă donna Alba vorbirea — veşti despre succesele „tânărului nostru secretar" în familiile bogate ale Capitalei, iar faima sa de avocat crescu până la intimidare. Şi atunci energicul om al acțiunii şi al viitorului începu s-o dezguste. Ea a fost aceea care a tăiat soțului ei dorința acestuia de a-l chema uneori la masă sau la reuniunile prieteneşti din casa lor. O ezitare a avut când cu procesul Anişoarei Sava, dar totul a fost trecător, iar la urmă, toată bucuria pentru câştigul prieteniei ei celei mai bune s-a preschimbat într-un fel de stingherire pentru siguranța de mine cu care am dus la capăt, şi am prefăcut în succes eclatant, făgăduința ce-i dădusem atât de concesiv şi aristocrat. Unde mai era acum îndrăznețul şi totuşi nătângul plăcut tânăr pe care ea şi-l închipuise intrând aci, sub aparența lui de degajare, cu inima cât un purice! Tot aşa, n-a putut suferi la balul de la Liric complimentele ce i-am rostit cu aerul sigur de mine; iar în observațiile mele asupra acelei reprezentații, în care tineret de neam mare se străduia să redea pe perfectul mitocan, ea descoperi aceeaşi afişare a satisfacției că am putut ajunge la o treaptă de unde chiar pot vedea puțin mai în jos pe cei pe care mai demult îi vedeam sus. Dar cu acel prilej mai lăsasem să-mi scape şi o notă mai răsunătoare, care pusese puțin pe gânduri pe donna Alba; amintirea întâmplării cu dicționarele şi asigurarea foarte curioasă şi neaşteptată pentru dânsa că de-atunci până acum mă păstrasem neschimbat. Mai lăsasem să audă şi altceva cu acel prilej, ceva care ținea tot de îngâmfarea ce nu-mi putea suferi: că aş fi gata s-o apăr de nu mai ştie ce temeri aş fi citit în ochii ei. Nu prea dădu totuşi atenția cuvenită acestei noi manifestări de prezumțiozitate, pe care crezu că e mai bine s-o pună în socoteala floricelelor de stil. Dar mai avea de răfuit o veche socoteală cu mine donna Alba: venisem în casa ei pentru admirația pe care în sfârşit i-o împărtăşeam sau pentru a-mi face strălucită carieră? Şi de aceea îmi amintise cu puțină răutate şi de recunoştința ce-o datoram soțului ei. Asta n-o împiedicase însă să asculte cu încuviințare mustrările ce-şi făcea atunci domnul Georges Radu Şerban că nu încercase să mă apropie din alte considerente decât ale interesului profesional; de fapt maestrul nu făcea decât să-şi ia asupră-şi dorința ei exprimată pe vremea când începusem să devin „important", ca să nu fiu poftit vreodată la dânşii şi nici măcar prezentat; abia după procesul Anişoarei, cu toate micile rezerve ce-şi mai făcea, donna Alba arătă că înclină spre schimbarea atitudinii, iar atunci, la teatru, prințul Georges se găsi foarte bucuros să se facă ecoul ei.

Însă numaidecât după aceea, urmă alarma revelatoare a prințului Preda; şi atunci donna Alba înțelese în sfârşit că într-adevăr într-o privință n-o mințisem la reprezentația de la Liric. Rămăsesem neschimbat, da, în dorința de a o cuceri, pe care a citit-o instinctiv în ochii mei şi pe care orice femeie admirată o ştie de la

început, chiar dacă atunci n-o poate prea uşor întrezări, o ştie ascunsă acolo, în ochii celui mai sincer şi mai credincios adorator. Numai că schimbasem cu totul tactica mea de a ajunge la picioarele zeului mult dorit; şi asta însemna că mă schimbasem total eu însumi, drept-credinciosul şi preadoratorul. Nu mai eram vlăjganul uimit dinainte şi prea curajos din timiditate; dorința mea devenise stridentă şi imperativă, eu însumi devenisem individul puternic, sigur de sine, care vrea să intimideze şi să uluiască pe alții, care vrea s-o intimideze şi s-o uluiască pe ea, care vream s-o fac să-mi cadă ea la picioarele mele, să-mi fie recunoscătoare cu sufletul şi corpul, că atunci când sunt rugat, şi când vreau eu, ştiu să câştig procesele prietenei sale, ştiu să câştig orice proces (Dumnezeule, nu-mi rămâne, aşadar, să mă mândresc nici cu tentativa mea de proces pentru redobândirea averii Ypsilanților!), oricât de încâlcit, nu numai în fața justiției, dar în adâncul vieții, unde cine ştie prin ce mijloace straniu de geniale voi fi dat de acest nenorocit de prinț Preda, pe care l-am jefuit de scrisori. Dar cu aceasta procesul final a fost câştigat; îl câştigasem, o învinsesem în această lungă şi inutilă luptă. Recunoscuse că trebuie să se constituie prizonieră... şi venise înfrântă şi umilită la uşa mea... Numai că sufletul ei, pe care-l dobândisem aşa de uşor, cu două cărți căzute şi cu inspirația de a veni să mă angajez în biroul soțului ei; era acum departe, grozav de departe, şi nimic n-ar mai fi fost de făcut pentru a-l aduce înapoi. Afară, evident, de ce am făcut - mă gândeam - dar acum alungându-i trupul, în schimb, în depărtări considerabile, când, iată, la începutul acestui lung şi fără sfârşit ocol eram atât de aproape de ea întreagă!

Iată dar, scumpe prietene, toate simțămintele ce mi-au produs în suflet persoana dumitale, încheie donna Alba, ridicându-se de pe scaun. Nu am putut să ascund nimic, pentru că unui om ca dumneata nu-i mai pot nimic ascunde. M-am arătat în toată goliciunea mea (goliciunea ei, Dumnezeule! cuvântul ăsta m-a lovit în cap ca barda voievodului Radu Şerban), pentru a vedea cât am fost de rătăcită şi de neînțelegătoare pentru înaltele sentimente ce cu adevărat nutreai pentru mine. Mă vei ierta, pentru că însuți ai dovedit la început cât eşti de rătăcit; pe urmă - o văd acum minunat de bine metamorfoza aceasta sufletească a dumitale - când ai cântărit ce fel de persoană era soțul meu, când ți-ai dat seama de uşurința cu care te-ai apropiat de marele lui suflet, în raport cu aspra-i bunăvoință şi cu adevărat voievodala lui noblețe, când ți-ai dat seama apoi, întorcându-te spre acea pe care o urmăriseşi, de bună seamă fără gând curat, cât de departe, cât de rătăcită este şi ea de acest mare şi drept om, atunci te-ai hotărât să acționezi cu toată puterea şi-ai izbutit... Ce credeam eu că urmăreşti şi ce urmăreai dumneata anume? Cum mai pot să mă gândesc la toate acestea şi totuşi să te privesc în față, şi totuşi să-ți strâng mâna. Eu plec acum din îndemnul dumitale, pentru că aştept ca el să mă cheme. Şi mă va chema, nu mă îndoiesc... Şi am nestrămutata dorință ca el să facă asta din propriul lui suflet, fără imboldul nimănui. De aceea am hotărât ca dumneata să nu fii acum decât vehiculul acestei cutii a păcatului... de aceea îți cer să nu adaugi un cuvânt, să nu faci un semn peste ce te-am rugat să îndeplineşti. Vreau ca el să mă ierte (acum pronunță nesfiit şi apăsat acest cuvânt, parcă să văd cum sufletul ei se umple tot mai mult de pocăință sub ochii mei), neajutat de niciun sfat, de nicio sugestie străină, şi să mă aducă înapoi.

Iar eu aveam, în tot timpul acestor patetice ale ei declarații, senzația nicicând mai vie a acestui timp însuşi, care trecea pe lângă mine, învăluindu-mă şi lăsându-mă necontenit în urmă ca un râu repede, pe un stei înalt de piatră, înfipt în mijlocul albiei. Întocmai ca atunci când luasem prima masă la dânşii, cu fiecare nou gest al ei, cu fiecare mişcare, cu fiecare nou moment al convorbirii noastre şi al expunerii ei, al descărcării şi limpezirii cugetului ei înaintea împlinirii unui mare act, eu simțeam, eu auzeam, eu înțelegeam numai un lucru: apropierea irevocabilă, a sfârşitului, a despărțirii definitive. A, dar mai era mâine la mijloc, mai rămânea această ultimă zi, care putea să devină cea dintâi pentru un nou crug al existenței mele. Dacă eu... dacă mi-aş lua curajul... dacă mâine, în sfârşit, aş avea tăria să împung vitejeşte această crustă tare, ce-mi închide atât de ermetic şi apăsător sufletul şi gândul, pentru a lăsa să izbucnească odată tot conținutul lor arzător. Îmi mai rămâne şi mâine acest delicios, acest liberator mâine...

Dar donna Alba, care a pus sfârşit chiar încheierii lungii ei confesiuni, vad că întârzie încă să rostească termenul ultim, formula sacrată a deznădejdii, cuvântul de despărțire.

Dar de ce deznădejde? încă nu poate fi vorba de aşa ceva, din cauza acestui sfânt, acestui divin, acestui hotărâtor mâine. Donna Alba nu se urneşte din loc, ea a rămas în picioare, în fața mea, cu mâinile înfipte în marginea biroului; dar ea nu mă priveşte, linia ochilor ei trece peste mine, ea vede ceva deosebit deasupra mea, în zarea ferestrei, că întreaga ei față e scăldată de prea vie, prea nouă lumină ca să nu lucească de-o stranie putere, chiar în desimea acestui amurg prea avansat, îmi simt inima întărindu-şi bătăile în tăcerea amenințătoare, căci acum e ceva iminent şi grav în fiecare clipă care vine. Ce va aduce acum donna Alba, din dosul ochilor albaştri-cenuşii, care la cea mai neînsemnată depărtare, şi mai ales acum, în mijlocul întunericului crescând, ard ca diamantele negre? Care va fi primul ei cuvânt, când noul sfânt duh care s-a pogorât asupră-i îşi va lua zborul, care va fi noua mărturie a iluminării ei?

E de neauzit, de necrezut, de neînțeles! Donna Alba nu mai pleacă! Voi contramanda formalitățile de drum şi voi despăgubi unde va fi nevoie. Donna Alba nu mai pleacă, rămâne! Dumnezeule mare, ea rămâne! Ce însemnează această îndepărtare strategică şi laşă? îmi revelează ea covârşitoarea ei inspirație. Întru cât sufletul ei se poate socoti mântuit în adăpostul cu perete de mii de kilometri, în fundul căruia vrea să se ascundă? E o ipocrizie şi un caraghioslâc în tot acest plan de operetă. E cel mai comod şi mai ieftin mijloc de ispăşire a unei odioase crime. Pentru că toată povestea vieții ei, pe care până acum mi-a turuit-o de-a surda, se deapănă pe-un sâmbure de spaimă şi oroare, şi tocmai pe acela l-a tăinuit. Şi asta este spovedanie, şi asta este uşurare, şi ce avea de gând să făcu putea să fie ispăşire? Donna Alba a săvârşit un omor. O mărturiseşte ea cu glasul ei dulce şi înfricoşat, acum exaltat, de mistică inspirată. O dublă faptă sinistră: ea a lăsat să scape scrisoarea amantului ei la piciorul patului, pentru a fi descoperită de prințul Georges. Lângă ieşirea îndrăzneață a prințului Tudor la teatru, a adus şi ea contribuția ei, fără să-l avertizeze desigur, căci apoi panica laşității şi a dezertării a cuprins-o, şi până la urmă ea a negat în fața soțului ei, a cărui moarte totuşi a dorit-o, la un moment, cu toată puterea sufletului (a doua ei crimă în fața lui

Dumnezeu). Iar prințul Tudor i-a înțeles slăbiciunea şi a luat asupra lui totul, şi a avut nobila şi excesiva grijă ca şi după moarte-i sufletul ei să nu fie tulburat de nimic. Iar la eroismul celor doi, acum, când a bătut pentru ea ceasul liberării, al reînvierii după atâția ani de meschină prefăcătorie, „o mlaştină întreagă de laşitate", cum vrea ea să iasă la liman? Tot prin fugă, tot prin laşitate... Ea vrea să ispăşească, să se mântuie cât mai uşor, cât mai de departe. I se pare îngrozitor de stupidă şi de ridicolă această oribilă comedie. Dar va avea puterea să-şi dezvolte ea singură acuzarea în fața maestrului; ea singură îi va aduce şi-i va desface cutia păcatului, ea singură; cu glas tare şi ferm şi nu cu scris ocolit şi poltron, ea-i va dezvălui apoi tot ce nu cuprind scrisorile, tot ce mai ştie pe deasupra de abominabil şi de josnicie cugetul ei apăsat, până la ultima picătură de otravă, pe care se va sili din toate puterile, va avea tăria, va trebui s-o stoarcă. „Adică întocmai cum te aşteptai de la mine să procedez, înainte de a-mi da scrisorile."

Şi donna Alba îmi întinse mâinile febrile, înfricoşate, care tremură de spaimă şi de hotărâre. Mâine nu va mai veni. Mâine e ziua aşteptării şi a marii reculegeri, ajunul dării socotelilor în fața teribilului justițiar, a voievodului cu ochi şoimesc şi cu paloş ascuțit, disimulat de somptuoase veşminte, aşa cum aşteaptă de veacuri pe zidurile ctitoriilor, aşa cum îl va lumina în ceasul suprem Dumnezeu. Mâine nu va mai veni, mâine nu va mai veni...

Donna Alba a ajuns la uşă cu pasul ei elastic şi înalt. Afară, în hall-ul etajului, o ajung. Am dat drumul aci luminii şi am rotit mâna în juru-mi, încercând, negăsind altfel cum s-o întârzii din drumul drept şi irevocabil pe care i-l imprimasem în chipul cel mai stupid. Şi m-apucai imbecil, fără nicio introducere, să-i descriu întregul etaj şi apoi îi mărturisii cu inima la gură că aci plănuisem s-o fac să rămână, dacă s-ar fi înduplecat, „vreau să spun, dacă nevoia v-ar fi constrâns" — mă corectai — să renunțe la Paris. Aci ar fi rămas deplină stăpână şi nimeni nu s-ar fi apropiat de ea, nici chiar eu, fără chemarea ei expresă — „ca un zeu în tabernacolul lui". Donna Alba opri uşor mirată privirea în ochii mei şi-mi răspunse, fără interes, că poate ar fi acceptat propunerea, dacă lucrurile ar fi fost aşa după cum le presupuneam eu, şi nu i-ar fi venit marele gând să ia singură în piept voința destinului. În mine ar fi avut orice încredere - se mai însufleți ea apoi - şi s-ar fi simțit bucuroasă şi liniştită să se ştie sub de-aproapea mea ocrotire.

Şi donna Alba se apropie atunci de scară. Mai aruncă o privire în urmă-i, ca să mai vadă poate dacă tabernacolul era într-adevăr la nivelul înălțimii ei zeieşti, sau poate să-şi verifice o nedumerire asupra aerului bizar pe care trebuie să-l fi luat acum figura mea, şi-apoi începu să coboare fără grabă. O urmam din dreapta, cu o treaptă, două în urmă, şi acum deodată, în tăcerea stângace pe care nu mai ştiam s-o alung, mi se deschise limpede în trecut şi-n viitor calea pe care-o urmasem ca şi acuma, alături şi cam în urma acestei femei. Un asimptot era drumul ei necontenit drept, față de curba uşoară pe care o făceam în necurmata-mi apropiere de dânsa, fără să pot atinge niciodată linia impecabilă a mersului ei. Eram întocmai câinele acelui geometric antic, care însoțea în goană din ce în ce mai puțin încovoiată fuga în linie dreaptă a stăpânului său; un ram de hiperbolă care mergea să-şi întâlnească tovarăşa de țel tocmai la infinit. Tocmai nicăieri. Şi nimic n-ar fi putut mai lesne, mai înfiorător, căsca acest gol nemărginit în sufletul meu ca această

subită obsesie geometrică, firimitură dintr-o carte recent citită, inspiratoare de zădărnicie şi descurajare, cu relativitate şi filosofie matematică.

Treptele s-au terminat şi deschid acum dinaintea ei canaturile de geamlâc mat, care separă cele două holuri de jos. Cum i-am luat-o înainte şi cum stau astfel în calea ei, mi se năzăreşte neaşteptat această puternică tentație, căreia simt de astă dată că nu-i voi mai putea rezista: ce-ar fi dacă as tăia deodată drumul donnei Alba?

Ea crede că-mi face în voie sau poate vrea să-mi arate, să-şi arate singură, cât de puțin tulburată se simte dinaintea marii sale rezoluții, cerându-mi şi aci lămuriri privitoare la încăperile care dau în acest al doilea hali, iar eu îi răspund domol, cât mai domol cu putință, şi-mi răspund şi mie, cu năstruşnica mea ispită irezistibilă.

Un gest, a spus ea, un singur gest, nu lipsit de cuviință, dar îndrăzneț şi hotărât, şi drumul drept şi drumul curb, care nu se mai întâlnesc de unsprezece ani, s-ar fi tăiat de la început. Un gest pe care l-a aşteptat, un gest simplu, care n-a venit şi care putea totuşi înlocui toată această traiectorie greoaie, ocolită, stearpă, înfricoşătoare, care a revoltat simțul aristocratic al divinei principese. Un gest nu lipsit de cuviință, dar îndrăzneț şi hotărât... sau un cuvânt frumos ales...

Şi iată-ne acum în primul hali, dar pentru mine în ultimul, în ultimul hali, în ultima sală de aşteptare a existenței mele. O uşă şi-un neînsemnat vestibul ne mai desparte de văzduhul nopții şi de clocotul lumii. Noroc că donna Alba vrea să-şi completeze informațiile asupra aranjamentului casei mele... mâine sufletul ei va clocoti de cele mai cumplite frământări, şi-n zilele următoare ea va trece de bunăvoie prin cea mai grozavă cumpănă a vieții. Dar azi ea trebuie să fie senină, ea trebuie să rămână mândră şi nepăsătoare, ea poate să se intereseze de lucruri fără importanță, ca o admirabilă urmaşă de domni, în pragul celor mai grele încercări ale sorții. Un gest, un singur gest... sau cum îi spunea ea: o îndrăzneală, o mică îndrăzneală... sau cine ştie care omagiu neaşteptat, sau cine ştie ce salut exagerat...

Şi, îngălbenit deodată, cu ochii rătăciți, îi apuc pe neaşteptate mâna şi-o trag uşor spre mine, ca înaintea unui pericol iminent, ca de lângă o căscătură de prăpastie:

— Donna Alba, gem sugrumat, nu trebuie să faceți asta, nu trebuie să mergeți până acolo... Nu trebuie să-i spuneți nimic direct, în față... mânia stă totdeauna ascunsă într-însul, mai mult decât în oricare, şi tremur pentru viața voastră, pentru minunata voastră frumusețe... Nu pot să vă las, donna Alba, şoptii aproape acum, strângându-i tot mai înfrigurat degetele ei reci în mâna mea fierbinte.

Dar ea se desprinse uşor şi zâmbi cu blândețe şi compătimire, ca acelui care stă gata să cadă tocmai la sfârşitul drumului greu.

— Nimic nu mai mă poate opri, domnule Aspru... nimic.

— Doamnă... strigai, doamnă, dar abia acum îmi dau seama încotro mergeți... vă duceți la... la... nu îndrăznesc nici să rostesc acest teribil, acest... negru cuvânt... Şi n-aş putea să-mi iert niciodată că eu... inconştient... v-am îndreptat într-acolo... inconştient... inconştient... ei, da... ca un inconştient...

Donna Alba mă măsură iarăşi cu zâmbetul ei, care-mi mulțumea desigur pentru această efuziune foarte naturală la un biet om, la un biet căzut de pe înălțimi de voință în mlaştina sângelui şi a cărnii, dar care-mi spunea limpede, în acelaşi timp, că nu mai e nimic de făcut! Şi răspunsul el la toată această, pentru ea, bâlbâire de spaimă, ignobilă şi măruntă, fu doar atât: îşi destinse pasul şi porni.

Şi-acum ne-am oprit la uşă, în dreptul uşii. Zâmbetul ei e acelaşi; ba pare c-a crescut. Şi a crescut o dată cu el aceeaşi compătimire pentru mine şi aceeaşi dârză încăpățânare.

— Dumneata crezi că el nu va ierta?... Întrebă ea, lăsând să se audă parcă un fel de şuierat în glas. Şi continuă, fără ca o clipă să i se umbrească această insolită expresie a feței pentru cuvintele ce rostea, ca şi când şi-ar fi făcut o plăcere să zgândăre singură pericolul spre care alerga: Oricare ar fi fost altul, cine ştie... dar tocmai acela care în două rânduri l-a rănit în cel mai intim şi mai exclusiv simțământ... poate pentru el, în cel mai sfânt...

Eu înclin capul şi repet ca un ecou:

— În cel mai sfânt...

Donna Alba parcă a tresărit. E lumină mare în hall-ul acesta şi ea e înaltă şi dreaptă şi pare acum puțin tulburată de privirea şi de glasul meu. O singură îndrăzneală, o mică, o neînsemnată îndrăzneală... sau un cuvânt neaşteptat... unsprezece ani de ocol deşert... traiectorie... asimptot...

Repet tare:

— Pentru toți cel mai sfânt...

Donna Alba dă un pas înapoi dinaintea pasului şi a ochilor mei. Am întins mâna spre umărul ei, şi atunci ea a părut că se dumereşte şi s-a uitat involuntar într-acolo: cine ştie, o pată uşoară, de var sau de praf, şi se uită mirată la umăr că nu vede nimic. Dar mâna mea s-a şi strecurat ca un şarpe pe sub brațul ei, şi apoi, dintr-o mişcare sigură, i-am acaparat spatele de-a curmezişul. Şi fulgerător cealaltă mână a ridicat-o în acelaşi timp, petrecută pe după cotul lungilor picioare. O expresie de uimire, de stupoare, s-a imprimat pe figura ei înlemnită, crispată, magnetizată de figura moralei înnebunite; şi buzele ei n-au apucat să se mişte decât într-un incomprehensibil suspin de stupoare, că buzele mele le-au şi apucat în lacoma lor ventuză. Asimptotul s-a putut, aşadar, uni totuşi cu brațul de hiperbolă, imposibilul din geometrie a fost rezolvat! chirăie triumfal mintea-mi scoasă din țâțâni. Numai niciun cuvânt să nu se audă din gura asta cu gust de piersică nouă, care a rostit până adineauri atât de grave decizii! şi de aceea ca un aspirator ermetic gura mea absoarbe orice blestem, orice geamăt, orice sunet. Iar muşchii îmi sunt de oțel. O-ho, donna Alba nu-i mica Voicuța, mai ales pe înaltul unui întreg etaj de trepte; dar hamalul de demult duce ca pe-un fulg delicioasa povară. Unul din brațele donnei Alba e liber, ar putea să se agite, să lovească, să zgârie, să se apere cu ultima putere a desperării; dar el s-a lăsat moale în jos şi atârnă neputincios şi minunat de romantic, când îl vezi astfel prin marile oglinzi. În dreptul uşilor mă întorc cu spatele şi împing, apăs cu cotul, cruț pe donna Alba de cea mai neînsemnata izbire, de cel mai mic fir de neplăcere. Mâna ei a cedat desigur, nu e deloc elegant şi aristocratic să bați şi să zgârii. Dar ochii ei? ce zic ochii ei?... asta e întrebarea la care simt grozav nevoia să am un răspuns acum... Îmi aruncă ei tot

dispreţul acela teribil, pe care l-am ocolit timp de unsprezece ani, sau încuviinţează şi ei, ca şi braţul, răpuşi de voluptate? Nu pot să-mi dau seama, pentru că n-am sub ochii mei dilataţi de energie şi voinţă întreaga ei faţă. Gura mea continuă să-i stăpânească complet gura ei, şi asta e toată tăria de care trebuie să dau dovadă până la capăt. Mi-am înclinat într-aşa fel capul, ca să-i las liber nasul drept de grecoaică. Dar nările mele stau prost de tot, şi dacă n-ar fi această considerabilă voinţă, simt că n-aş putea rezista până la urmă; simt că m-aş prăbuşi cu ea pe treptele de piatră. Şi iată că la capătul scării într-adevăr sângele mă părăseşte, dar mi-a fost de ajuns să ridic puţin capul şi să-mi umplu dintr-o sorbire plămânii de viaţă, ca apoi, dintr-o mişcare sigură, ca o felină dibace, să-i cuprind iar buzele în carapacea umedă şi catifelată. Ca o felină uriaşă m-am văzut într-adevăr trecând pe dinaintea înaltelor oglinzi, cu gura înfiptă zdravăn în faţă omenească. Din poziţia ei, donna Alba nu poate vedea acest tablou sălbatic, dar dacă l-ar vedea oare, s-ar scârbi într-adevăr de naturaleţea stridentă a acestei privelişti de junglă? în schimb, sufletul meu e fermecat de imaginile cu care mă întâmpină minunatele oglinzi în treacăt: genunchii divinei mele prăzi s-au golit amândoi de acoperământul lor lunecător şi moale, şi pulpele strânse bine în transparenţa mătasei gri descoperă acum în întregime unduirea lor ameţitoare.

Am dus astfel pe donna Alba până la divanul din dormitor, unde nu arde nicio lumină. Şi buzele mele au aspirat iarăşi, numai o dată, larg şi din plin, ca să-şi ia provizia din urmă, pentru lupta aceasta corp la corp, strânsă, înăbuşită, fără cruţare. Mai mult, însă zadarnic, s-a zbătut faţa donnei Alba în dorinţa de aer, pentru că acum în nesfârşitul sărut, în întuneric şi-n hârjoană, aşezarea capetelor noastre se schimba întruna; astfel corpul a trebuit să se supună repede, parcă grăbit să treacă odată în sfârşit prin această dură încercare. Dar liberarea lui şi a ei n-a venit decât abia mai în urmă, după ce s-a scuturat până la ultimă zvâcnire de spasmul prelungit.

M-am retras atunci până la uşa biroului, aşteptând acolo prima mişcare a trupului rămas inert pe canapea. Într-un târziu donna Alba a tresărit; s-a ridicat şovăitoare, izbutind cu greu să-şi proptească degetele în învelişul persan al divanului. A ridicat în treacăt unicul intim veşmânt de care-o despuiasem, dar simţindu-mă în uşă, s-a îndreptat nehotărâtă spre uşa dimpotrivă a sălii de baie, unde-a dispărut. Am traversat atunci dormitorul din câteva salturi şi am aşteptat-o acolo lipit de perete. Şi când ea a ieşit după puţin, am cuprins-o din nou pe neaşteptate, repezindu-mă din spate-i şi oprindu-i iarăşi spaima cu gura, aşa cum o adusesem până aci. Am plimbat-o astfel ca pe un copil în lungul şi-n latul odăii; ochii nici de data asta nu-i puteam vedea, deşi acum întunericul era despicat de faşă de lumină ce pătrundea prin uşa întredeschisă a biroului. Numai când străbăteam faşă simţeam că mă privesc; dar graiul lor de-acum mi-era cu neputinţă să-l caut, să-l ascult.

Acum nu mai fu nicio luptă corp la corp, şi când donna Alba dispăru din nou în baie, o auzii deschizând comutatorul electric şi încercând robinetele. Eu o pândeam la uşă mut, căci toate scenele acestea se petrecuseră în cea mai deplină muţenie. Când am văzut că întârzie, mi-am găsit timp să dau drumul mare luminii; apoi m-am întors la locul de pândă. Şi pentru a treia oară am cuprins-o în acelaşi

fel; dar acum o plimbam în plină lumină şi vream să-i văd ochii. Însă ea îi acoperise cu largile, cu lung îngenatele ei pleoape. Ispita era prea mare, ca să nu-i părăsesc pe neaşteptate gura şi să nu acopăr de sărutări aceste rotunde, încercănate şi calde clape ale vieţii Şi gura ei rămasă liberă putu să rostească, să şoptească în sfârşit prelung, înfiorat, primele cuvinte: „My dear".

Am aşezat-o atunci pe divan şi m-am aplecat asupra ei, să-i povestesc totul, să-i dau pe faţă totul, să mă lepăd de toate aberaţiile şi strategiile stupide, să mă dezvinovăţesc de toată morala...

Dar ea mi-a apăsat obrajii cu degetele întinse şi mi-a şoptit uşor, irezistibil: „Sst... nicio vorbă!..." Şi după ce mă privi lung, transfigurat, continuă ca în extaz: ..."nici azi, nici mâine, nicio vorbă... mâine voi fi iarăşi la tine.... dar nu ne vom spune nimic, nu ne vom mai gândi la nimic, nu v-om face niciun plan şi nicio punere în scenă... Şi când el va veni... vom merge în faţa lui şi-i vom spune totul... voi începe eu şi-i voi descoperi trecutul... iar pentru prezent va fi rândul tău..."

Pe urmă nu mai spuse nimic şi-mi opri şi mie orice cuvânt, apăsându-mi obrajii cu degetele lungi.

Şi-n tăcere de moarte, sub marea lumină a tuturor becurilor, i-am descoperit atunci rând pe rând toate frumuseţile ei ascunse, şi toate au căzut rând pe rând pradă lăcomiei gurii mele, din creştet până la genunchi şi din gleznă până la sâni, şi iarăşi, şi iarăşi, de la umeri până-n mijlocul blond pălit...

Donna Alba se ţinu de cuvânt şi veni a doua zi, rămânând la mine de la cinci după-amiază şi până la unsprezece seara, când primi, ca şi-n ajun, s-o duc până-n apropiere de casă. Refuză şi de astă dată, cu toată logica argumentelor mele protivnice, să mă lase s-o însoţesc până-n faţa porţii, sub cuvânt că nu înţelege ca şi servitorii să fie puşi în curent cu gândurile, cu drumurile şi cu viaţa ei. Apoi n-o mai văzui până la evenimentul tragic care urmă. Rămăsese să mă înştiinţeze la telefon, în orele de dimineaţă, când mă ştia acasă, ziua şi ceasul când trebuia să mă înfăţişez la palatul cu sumbră faţadă. Dar zilele trecură şi aşteptarea mea fu în zadar. Totuşi, ceva trebuia să se petreacă în posomorâta locuinţă: maestrul nu se mai prezenta nici la procesele lui favorite, iar clienţii lui îmi spuseră că erau trimişi la mine de la uşă, de către fecior.

Cred că m-am purtat cu vrednicie în acele teribile zile, îndeplinindu-mi activitatea profesională şi suplinind şi pe maestru în afacerile lui, c-o fermitate care nu s-a dezminţit un moment. Numai seara - şi totdeauna până noaptea târziu - când îmi regăseam singurătatea deplină, pe divanul supremei mele fericiri, îmi aflam refugiul atâtor gânduri negre şi presimţiri în evocarea neîntreruptă a chipului donnei Alba, a albei ei goliciuni şi a mângâierilor ei leneşe şi cutremurătoare. Şi chiar când într-un colţ răsărea deodată chipul de păpuşă de ceară, bărbos şi însângerat ca o figură de muzeu, al prinţului Georges, sau într-un perete începea deodată să se învârtească într-o iuţeală ameţitoare cercurile concentrice de foc, în mijlocul cărora porneau numaidecât să curgă cele o sută de gloanţe fără greş a pistolului său, gândul meu, rătăcit câteva clipe printre aceste îndărătnice vedenii, făcea sforţări desperate să recapete sfânta imagine pierdută, ce revenea apoi, închegându-se din zare ca o fiinţă vie, aducându-mi balsam de alinare şi speranţă.

Iar în dimineața zilei a patra, după revenire, maestrul îşi curmă firul vieții cu revolverul lui fără greş.

Doamna Smaralda sosi în aceeaşi zi pe seară, chemată telegrafic de fiica ei, care avusese tăria să se dispenseze, până şi în zilele de tragică încordare ce urmaseră teribilei destăinuiri, de asistența şi încurajarea chiar a mamei sale. Abia după sosirea bătrânei doamne, donna Alba mă cheamă la dânsa, cerându-mi să-i dau tot ajutorul. Apoi se retrase repede, lăsându-mă cu doamna Smaralda să trecem în revistă grijile şi trebuințele înmormântării.

Între hârtiile maestrului se găsi modificat vechiul testament, prin care lăsa întreaga avere soției sale, în felul următor: una din moşii rămânea doamnei Smaralda, cu rugăminte să aibă grijă de pomenirea lui creştinească, prințului Raoul îi lasă 500 mii lei, iar mie toată biblioteca lui juridică. La alineatul care mă privea pe mine, recomanda tuturor clienților săi să aibă „nemărginită încredere în talentul şi „onestitatea" mea. Restul averii rămânea tot donnei Alba, pe care o binecuvânta, urându-i să rămână veşnic frumoasă.

Şi astfel, gelos de sfârşitul rivalului său, şi acest urmaş de prinți ştiu să-şi stingă veninul crâncen din suflet cel puțin tot aşa de demn şi elegant.

În ziua îngropării nu îndrăznii să mă uit la donna Alba; vorbeam amândoi, ca şi în ajun, privind şi unul şi altul într-altă parte. Dar, mai ales, căutai s-o ocolesc, pentru a evita chiar orice vorbă, după ce, printre alte cuvântări funebre, adusei şi eu salutul meu, de fost emul, maestrului care ne părăsea. Eu îmi dau seama că am pus în vorbirea mea - şi toată lumea îmi confirmă asta mai pe urmă - suflet înalt, vibrantă şi sinceră durere; evident, nu mă referii decât la contactul nostru de birou şi de bară, la marele merit care se pierdea, însă, înlăuntrul meu, mă simțeam nespus de stânjenit. De altfel, putui observa că şi ea şi-a impus aceeaşi conduită, mai ales că părea mult abătută şi izbucnea din senin în lungi planşete.

După înmormântare avusei noi convorbiri cu doamna Smaralda, care mă reținu la masa de seară; donna Alba însă nu se arătă. Invitările la masă continuară şi-n restul săptămânii care urmă; însă donna Alba se ținu strict de obişnuința ce-şi luase de a nu se găsi singură cu mine pe-un loc niciodată. De altfel, n-o mai vedeam acum decât în timpul mesei de la prânz, când de obicei mă găseam cu dânsa, în afară de doamna Smaralda, pe Anişoara Sava, ori chiar şi pe tatăl acesteia, precum şi alți musafiri. Mi-era astfel cu neputință să pot afla amănunțit de la ea cum se desfăşurase scena groaznicei mărturisiri şi mai ales motivul pentru care mă înlăturase pe mine din periculoasa întreprindere ce ne legasem amândoi să săvârşim, fapt despre care testamentul maestrului nu mai lăsa nicio îndoială. Depăşise orice margine mânia prințului în fața primei revelații, pentru ca o inimă omenoasă să mai fie în stare a arunca în clocotul desperării lui şi pe a doua, sau în ultimul moment donna Alba se gândise să mă cruțe de tragedia care şi-ar fi canalizat poate dezlegarea cumplită în sancționarea delicioasei şi-n veci neuitatei mele nelegiuiri? în van mă frământam să aflu vreo dumerire; cât stăm în casa donnei Alba, doamna Smaralda nu se mişca de lângă mine, iar când chemam aceeaşi casă la telefon, îmi răspundea doamna Smaralda, pe care fiica ei o ținea pesemne nedespărțită de dânsa.

Donna Alba hotărâse ca în camera în care îşi găsise sfârşit soţul ei (dormitorul lor) să ardă zi şi noapte timp de un an două mari lumânări şi sfeşnice grele, bisericeşti; câte o astfel de lumânare trebuia să ardă şase luni în fosta cameră mortuară (un mare salon) precum şi în birou.

Ea se mutase în apartamentul mamei sale. Vara ne despărţirăm, amândouă plecând la moşie, iar eu la mare. Încercai atunci prin accentele sincere şi pătimaşe ale scrisorilor mele să fac pe donna Alba a-mi limpezi taina. Dar ea-mi răspunse foarte pe larg numai la prima, descriindu-mi zbuciumul ei în acele momente. N-a avut puterea să privească în faţă pe maestrul, când a început mărturisirea: s-a lăsat pierdută pe-un scaun, a închis ochii şi a început să turuie ca pe-o lecţie învăţată. La cel mai mic zgomot care venea din partea lui, ea strângea şi mai tare pleoapele aşteptând detunătura pedepsitoare. Şi când vedea că nu vine nimic, continua. Ochii i-a deschis, când el a întrerupt-o cu vorbele: „Vreau să văd scrisorile şi testamentul!" Şi ea i le-a adus, fără să îndrăznească nici atunci să ridice ochii. Şi când el a întrebat-o foarte calm şi foarte blând dacă mai are ceva de adăugat peste cele spuse şi peste conţinutul scrisorilor, ea i-a împărtăşit hotărârea ei irevocabilă de a-l părăsi, apoi a izbucnit în lacrimi, s-a apropiat de el orbeşte din cauza plânsului, şi-a căzut în genunchi, cerându-i iertare şi sărutându-i mâinile. El şi-a lăsat capul în palmă şi a rugat-o să-l lase singur. Chiar din seara aceea donna Alba s-a mutat în apartamentul mamei sale; la masă, prinţul n-a venit decât în două rânduri, dar n-au schimbat niciun cuvânt împreună. În ajunul sinuciderii a bătut la uşa ei, a intrat atât de descompus, că ea s-a speriat; în mână ţinea cutia de scrisori pe care i-a predat-o; apoi a dat să spună ceva, dar şi-a muşcat deodată buzele şi ochii i s-au umezit. A ieşit repede. Donna Alba n-a dormit toată noaptea şi probabil nici el. S-a sinucis în zorii zilei, aşa cum ştiam...

Şi atât... despre mine, nimic. La scrisorile următoare, în numele fiicei sale, îmi răspundea necontenit doamna Smaralda.

Când reveniră, toamna târziu, mă prezentai chiar în ziua sosirii, să le aduc omagiile mele. Scăpasem de la tribunal cam târziu, şi feciorul mă introduse în fostul birou, unde mai ardea încă groasa lumânare pusă din ordinul donnei Alba. Mobilierul vechi fusese înlocuit, căci mi se dăduse mie, o dată cu cărţile, şi dulapurile de mahon şi cristal. Din noul decor îmi atrase atenţia o oglindă mai mare de înălţimea unui om, putându-se mişca pe-un ax înfipt într-o ramă de-o rară artă. Trebuii să aştept aci ceva mai mult, pentru că atât mama cât şi fiica se aflau în oraş, unde plecaseră să viziteze o amică şi rubedenie a doamnei Smaralda, pe cât mi se spuse, bolnavă. Nu ştiu dacă revenise doar donna Alba, dar mă pomenii numai cu ea singură, intrând râzătoare. O clipă statui înmărmurit de frumuseţea ei în mare doliu, în cadrul oglinzii, ca într-un tablou de renumit maestru; mă întorsei apoi repede şi mă înclinai până-n pământ. Donna Alba înainta veselă spre mine, cu amândouă mâinile întinse.

— Te uitai în oglindă? mă întrebă ea. Nu e bine, lângă o lumânare care arde pentru un mort...

— Lângă dumneata (mă dezobişnuisem s-o tutuiesc) nu mi-e şi nu mi-ar fi fost teamă de nimic niciodată! îi răspunsei cu toată seriozitatea... Şi niciodată sufletul meu nu se va simţi împăcat de mâhnirea că insignifianta-mi prezenţă a fost

eludată dintr-o grozavă împrejurare, de care eram direct responsabil, şi mai ales că această eludare a fost săvârşită de cineva anume, de care nu mi-aş fi putut închipui niciodată că m-ar mai putea îndepărta de la oricare din acțiunile ei...

— Sigur? Sigur, domnule moralist, care-ai jignit grav orgoliul meu feminin şi ai ucis un om cu preceptele absolute şi cu marile dumitale gesturi? râse ea, foarte dispusă de acrul meu morocănos şi acum stupefiat... Atunci uită-te înainte în oglindă!

Se îndepărtă şi stinse lumina electrică. Se întunecă atunci zdravăn, şi lumina nestatornică a lumânării abia îmi ajută la început să-mi disting figura înciudată de intențiile donnei Alba. Când mă învățai cu clarobscurul ce se făcuse, o văzui înaintând spre mine repede, cu fâlfăitoarele ei văluri. Ridică mâinile ca nişte aripi negre deasupră-mi şi mă întrebă:

— Nici acum nu ți-e frică...?

Mă întorsei şi-o cuprinsei; şi ea-şi lăsa valurile cernite peste mine, ca un nemaipomenit de frumos simbol al morții. Flacăra lumânării pâlpâia molcom prin luciul oglinzii. Îmbrățişarea fu scurtă şi pătimaşă. Frumoasa moarte se desparți amețită şi se îndreptă şovăitoare să dea iar drum luminii cele mari. Al doilea sărut fu numai în treacăt, apoi mă amenință cu degetul:

— Asta să-ți ajungă până la sfârşitul doliului. Astă-seară nu te pot reține la masă, pentru că nu e mama aci. De mâine însă restabilim regula: nu ne vedem decât în prezența ei. Mai ai şapte luni, am făcut eu socoteala pentru tine.

Şi dulcea moarte, care secerase până acum numai două fragede vieți, îmi trimise din uşă un ultim sărut, cu vârful degetelor pe râsul ucigător al albilor şi minunaților ei dinți.

- sfârşit -